VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ELFDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN.

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ELFDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCXCIII.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

NEGEN EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Het Concept-Reglement der Regeering te Utrecht in gereedheid. Aankondiging by het mededeelen aan de Burgery. Tegenverklaaring der Gecommitteerden uit de Schutteryen. Vertoog der Burger-geconstitueerden, daar tegen. Der Gecommitteerden Wettigheid om eene Tegenverklaaring in te leeveren, in twyfel getrokken. De Schuttery vergaderd erkent openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden opgedraagen. Burgemeesters erkennen de Wettigheid. De Burgers eischen Vroedschaps-vergadering. Dringen dit ten sterksten aan. De Vroedschap erkent de wettigheid der Qualificatie, en neemt de Tegenverklaaring aan. De gehaate Afkondiging ingetrokken. Vergeessche komst van Vaderlandsche XXIX. BOEK.

XXIX. BOEK. *Regenten uit de Amsterdamsche Vergadering. De Utrechtsche Burgery op nieuw opgeroepen wegens het Concept Regeerings Reglement. Vyf Punten aan de Vroedschap opgegeeven. Het voorgevallene hier over in de Vroedschap. Het gevoelen der Heeren* BURMAN *over de wyze van invoering des Reglements. De Vroedschap van Utrecht beschryft eene buitengewoone Staatsvergadering. Wat op dezelve voorviel. Zwaarigheden over het in den Eed neemen der op nieuw verkoozene Regenten. Nieuw geschil over de aangestelde Raaden, en de Schikking door zyne Hoogheid daar in gemaakt. Sterk Vertoog ter Vroedschap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden. Voorslag van zyne Hoogheid om, over de zaaken van Utrecht, in 's Gravenhaage eene Vergadering te houden. Geconstitueerden en Gecommitteerden hier tegen. Voorstel der Edelen. Middenweg door de Stad Utrecht voorgeslaagen.* LIBEHERR *vordert rekenschap van Geconstitueerden en Gecommitteerden. De bewilliging der Vroedschap in de voorgeslaagene Onderhandeling door Geconstitueerden en Gecommitteerden tegengegaan. Oproeping der Burgery tot het aanhooren van een Adres aan de Vroedschap. Niet voldoenend Antwoord der Vroedschappe. Aandrang op eene nadere belegging der Vroedschap, met moeite afgeslaagen. De Utrechtsche Burgery van oproerige beweegingen beschuldigd. Hervatte Zamenkomst der Utrechtsche Burgery. Besluit der Vroedschappe. De Burgery neemt*

'er

er geen genoegen in, en begeert niet te vertrekken vóór de Vroedschap bewilligt. Hoe dezelve bewilligt. Bekendmaaking hier van. Verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden om Afschriften der Raadsbesluiten; als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden. Bewilliging in beide de Verzoeken. Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergaderinge. Hoe weinig de Afgevaardigden der Stad Utrecht ter Staatsvergaderinge staagen. De Burgery toont deswegen haar ongenoegen. Wederlegging van het Besluit der Ridderschappe. Aanmerkingen van de Ridderschap daar op. Het Vroedschaps besluit ingetrokken. Te Amersfoort het verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeslaagen. Eerste Aanzoek der verzamelde Burgerye herhaalde keeren afgeweezen. Tweede Aanzoek der Burgerye toegestaan door negen vergaderde Raadsleden. 't Zelve door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen. Deeze verzoeken en verwerven van zyne Hoogheid bystand van Krygsvolk. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid by het verleenen van den Gewapenden Arm. Ontzetting te Utrecht op die tyding. Beklag by de Utrechtsche Vroedschap, over het gedrag der Gedeputeerden, en voorstellen tot weering van het Krygsvolk. Gunstig antwoord. Vrees voor verrassing door Krygsvolk. Men roept de hulp der Mede-vaderlanderen in. Antwoord van Dordrecht. Een voorslag om de verleende Attaches in te trek-

 ken;

XXIX. BOEK.

ken, gelukt niet. Aantekening van eenige Vroedschapsleden tegen het gedrag der Gedeputeerden. Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit Amersfoort. Het gedrag der Meerderheid te Amersfoort verdeedigd. Antwoord van Friesland en Holland op het aanschryven der Staaten van Utrecht. De Stad Utrecht verontschuldigd zich by de Bondgenooten. Ontzettende kreet in de Gewesten over dit inrukken des Krygsvolks. Voorstel van Schoonhoven ter Staatsvergadering van Holland. Verzoekschriften in verscheide Steden van Holland, wegens het Krygsvolk na Amersfoort gezonden. Onderscheide bejegening dier Verzoekschriften in verschillende Steden. Het voorgevallene omtrent het Voorstel van Schoonhoven. Deventer, Kampen en Zwolle verzetten zich tegen dit gebruik des Krygsvolks. Staatsbesluit daar tegen in Overysfel. Poogingen te Amersfoort aangewend om van Krygsvolk ontslaagen te worden. Beweegenissen aldaar tusschen de Burgers en Soldaaten. De Regeering te Wyk by Duurstede van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontslaagen. De Burgery aangemaand ten opzigte van de punten der Provinciaale Regeering. Het nieuwe Stads Regeerings Reglement bekragtigt. Een Afgevaardigde dier Stad Zitting ter Staatsvergadering geweigerd. Sterk Vertoog deswegen. Eene Bezending van Gedeputeerde Staaten na Wyk by Duurstede bestemd; dezelve afgeslaagen. Wyk by Duurstede sluit, op het gerugt van Krygsvolk,

de

de Poorten en vaardigt Brieven af. Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd. De Verandering der Regeeringsbestelling daar mede overeenkomstig. Deeze door zyne Hoogheid gewraakt. 't Gedrag der Wykenaaren daar op. Hulp te vergeefsch by het Genootschap te Utrecht gezogt. Aandrang in Holland ten voordeele van Amersfoort en Wyk by Duurstede. In 't Sticht nam de zaak der Wykenaaren geen spoed. Hooggaand misnoegen der Ridderschap tegen die van Wyk, en strenge maatregels door de Meerderheid ter Staatsvergaderinge beraamd. Staatsbesluit om die van Wyk tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen. Verdere bezwaaren tegen die van Wyk, en de Procureur Generaal gelast onderzoek na de Schuldigen te doen. Dit onderzoek te Wyk gewraakt. Het maaken eener andere Benoeming te Wyk afgeslaagen. Moed der Wykenaaren in 't geen zy oordeelden hun Regtens toe te komen. Zy weigeren het doortrekken van Krygsvolk.

XXIX. BOEK.

1785.

Het Concept Reglement der Regeering te *Utrecht* in gereedheid.

Te midden van alle de woelingen zo te *Utrecht* als in het *Sticht*, in 't laatst voorgaande Boek vermeld, naderde het Tydperk, waar in men tot de groote hoofdzaak zou treeden, en beginnen te raadpleegen over het Stads Verslag van *Utrecht*, en 't ontwerp van een Reformatoir Reglement voor het Gewest. —— Zyne Hoogheid beklaagde zich by eenen Brie-

XXIX. BOEK. 1785.

ve, over het niet toezenden van alle de ingeleeverde Burger-Bezwaaren, en drong aan op eene spoedige mededeeling der agtergehoudene; als buiten zulks niet in staat om mede te werken tot derzelver Herstel (*).

Aankondiging by het mededeelen van het Concept Reglement der Stads Regeering aan de Burgery te *Utrecht*.

Het Concept Reglement, wegens de Stads Regeering te *Utrecht* in gereedheid zynde, werd het aan de Burgery, op den acht en twintigsten van Zomermaand, medegedeeld, vergezeld van de volgende Aankondiging, die, uit hoofde van het geen deswegen te doen viel, hier geheel moet plaats vinden, „ Burgemeesters en Vroedschap der Stad *Utrecht*, „ in rype overweeging genomen hebbende, welke meest gepaste middelen, tot „ wegneeminge van de wettige Bezwaaren der Burgeren en Ingezetenen van „ deeze Stad, met betrekkinge tot Stads „ Regeeringsbestellinge, zouden behooren by de hand genomen te worden; „ en ten dien einde ontworpen en beraamd hebbende een Provisioneel Reglement, waar naar de Bestellinge deezer Stads Regeeringe en de Nominatien, en Verkiezingen van Raaden in „ de Vroedschap, Burgemeesteren en „ Schepenen, zouden geschieden, mitsgaders een Gequalificeerd Collegie van „ Gecommitteerden uit de Burgery opgerigt en geintroduceerd zou wor-

„ den;

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 781.

„ den; om, zo ras by de Heeren Staa-
„ ten deezer Provincie, met Afschaffinge
„ van het Regeerings Reglement van den
„ Jaare MDCLXXIV, een Nieuw Re-
„ glement van Regeering deezer Provin-
„ cie Staatswyze zal zyn vastgesteld en
„ ingevoerd, gearresteerd, finaal geresol-
„ veerd, en in trein gebragt te worden,
„ hebben goedgedagt, voorschreeven Re-
„ glement, aan deezen geannexeerd, te
„ publiceeren, en aan de goede Burgers
„ en Ingezetenen der Stad te communi-
„ ceeren, *met* vermaan aan een iegelyk
„ *Burger* en Ingezeten voornoemd, (uit-
„ gezonderd alleenlyk Vreemdelingen,
„ Dienstboden, bedeeld wordende Per-
„ soonen, en die aldaar geen vast ver-
„ blyf en wooning hebben, mitgaders
„ die beneden de achttien Jaaren oud
„ zyn,) omme, indien zy eenige gegron-
„ de bedenkingen op voorsz. Reglement
„ mogten hebben, dezelve zyne beden-
„ kingen, met redenen bekleed, in ge-
„ schrifte gesteld en ondertekend, met
„ byvoeginge van deszelfs Qualiteit,
„ *Ouderdom* en Woonplaats, binnen den
„ tyd van veertien dagen, naa de Pu-
„ blicatie deezes, ter Secretary van dee-
„ zer Stede Politie, verzegeld, over te
„ brengen.

„ En op dat een iegelyk volle vry-
„ heid en gelegenheid hebbe om van zy-
„ ne byzondere begrippen de Vroed-
„ schap te informeeren, zal in deezen
„ geene Procuratie of Qualificatie voor
„ of van iemand worden geadmitteerd.

XXIX. BOEK. 1785.

„ Ook wordt een ieder gewaarſchuwd, „ dat, al wie den geſtelden tyd van veer- „ tien dagen zal hebben laaten voorby- „ gaan, zonder, in maniere voorſchree- „ ven, eenige Conſideratien te hebben „ opgegeeven, geagt zal worden, geene „ Conſideratien op voorſchreeven Regle- „ ment of eenige deelen van 't zelve; „ maar met het hier naa volgende Pro- „ viſioneele Reglement genoegen geno- „ men en hetzelve goedgekeurd te heb- „ ben."

Tegenverklaring der Gecommitteerden uit de Schutteryen.

Welhaast hadden de Gecommitteerden uit de acht Schutter-compagnien eene Tegenverklaring op deeze Aankondiging in gereedheid. Zich onvermydelyk verpligt vindende om gebruik te maaken van den hun aanbevolen last, om op de Belangen der Burgery agt te geeven, en alles uit te voeren wat de tyd of de omſtandigheden omtrent dezelve mogten vereiſchen, haalden zy op wat, zints eenige Jaaren, wanneer het Volk kennis kreeg van de Lands zaaken, van de waare geſteltenis des Vaderlands, zyne eigene waarde begon te gevoelen, de Tyranny zogt te vernietigen en aan het Vaderland de waare Gedaante van een Gemeenebest te geeven, door 't zelve, eenſtemmig met de Regeering werkende, ten dien einde gedaan was, om voor eerst de Regeering van ſlaafſche banden te ontheffen, en daar naa hunne eigene Vryheid te herſtellen. Waar op zy voortvaaren met aan te merken, dat zy, overweegende wat het ge-

volg

volg geweest was van alle deeze nuttige en heilzaame poogingen, ondervonden hadden, om hunne eigene woorden te gebruiken; „ Hoe de Burgers alleen „ scheenen veranderd te zyn van Mees-„ ters, welke hun nog harder drukten, „ dan zy onder 't juk der Stadhouders „ gedrukt waren. — Hoe het Volk, naa „ dat het alles hadt aangewend om de „ Regeering te bevryden, nu het op zy-„ ne eigene Regten en Vryheden aan-„ kwam, alle wegen waren benomen. — „ Hoe deszelfs *verzoek om geenen Regent* „ *te hebben*, die zich tegen of niet voor „ der Burgeren Regten hadt gedecla-„ reerd, zonder te bepaalen, wien de „ Regeering moest verkiezen, op eene „ hoonende wyze was van de hand ge-„ weezen, daar het Regt van Electie „ onmiddelyk by de Burgery zelve resi-„ deert, en alleen op derzelver naam „ door de Regeering wordt uitgeoefend, „ zo als Hun Ed. Groot Agtbaaren, met „ het grootste regt, zelve hadden gesteld „ in een Brief aan zyne Hoogheid ge-„ *zonden*. — Hoe, niet tegenstaande „ dit Verzoek, tot Regent werd verkoo-„ zen een Heer, die openlyk streedt te-„ gen het verzogte, en het ongenoegen „ der Burgerye op zich hadt. — Hoe „ vervolgens dezelfde Burgery, door ee-„ ne zo lesive Publicatie, voor het oog „ der gansche Wereld, als Oproermaakers „ werd ten toon gesteld, en zulks om „ dat zy haare Regten hadt voorge-

XXIX. BOEK.
——
1785.

XXIX. BOEK. 1785.

„ ſtaan. — Hoe 'er een Reſolutie was ge-
„ nomen, by welke het Volk, waar by
„ de Magt van alles reſideert, werd ver-
„ boden, om met zyne Repreſentanten
„ in de Raadkamer te ſpreeken. — Hoe
„ het Verzoek, by Requeste gedaan, om
„ door de Regeering van den hoon der
„ gemelde Publicatie ontheeven te wor-
„ den, en voldoening te erlangen voor
„ de belediging, den Burgeren door ee-
„ nen YVOY aangedaan, op eene aller-
„ ſmaadlykſte wyze was verworpen. ——
„ Hoe, vervolgens, de Meerderheid der
„ Vroedſchap haare Stem hadt gegee-
„ ven tot het emaneeren van eene Pu-
„ blicatie, door welke het preſenteeren
„ van ſchriftlyke Verzoeken zelfs ten
„ ſterkſten geſtremd was, waar door, der-
„ halven, de Volksſtem was geſmoord ge-
„ worden. —— Hoe men nu, eindelyk,
„ daar het direct op des Volks Regten
„ aankwam, een Proviſioneel Regeerings
„ Reglement hadt beraamd, 't welk, in
„ zommige der voornaamſte Punten, re-
„ gelrecht tegen de opgegeeven Bezwaa-
„ ren der Burgery ſtreedt; waar by ee-
„ ne Publicatie was gevoegd, welke alle
„ Procuratien en Qualificatien, van de
„ hand wyst, en daar en boven hun,
„ die zich, binnen den tyd van veertien
„ dagen, naa het emaneeren van dezel-
„ ve, niet anders declareeren, als con-
„ ſenteerende in het gemelde Concept-
„ Reglement, wil aangemerkt hebben. —
„ Hoe de gehoudene Handelwyze van
„ de

„ de Meerderheid der Vroedschap streedt
„ met den inhoud des Briefs, in Lente-
„ maand des Jaars MDCCLXXXIV, aan
„ zyne Hoogheid gezonden."

Uit aanmerking van dit alles, en uit hoofde van de Qualificatie hun gegeeven, vonden zy zich verpligt zich te verzetten niet alleen tegen al 't geen dat naa den elfden van Lentemaand was beslooten; maar voornaamlyk tegen 't geen in de Afkondiging ten geleide van het Concept-Reglement, door de Meerderheid was vastgesteld; van naamlyk *geene Procuratien of Qualificatien te admitteeren:* vermids dit niet alleen streedt tegen het Regt, dat zelfs Onderdaanen onder eene Monarchie of Despotieke Regeering toekwam; maar veel meer tegen het Regt van vrye en onafhangelyke Volken, by welken alleen de Magt van alles is te vinden. —— Desgelyks moesten zy zich verklaaren tegen de Stelling, *dat zy, die niet binnen eenen bepaalden tyd antwoordden, of hunne Bedenkingen inbragten, hoofd voor hoofd, gerekend zouden worden toe te stemmen.*

Vertoog der Burger-geconstitueerden deswegen.

Niet min waren de Geconstitueerden van twaalf honderd en vyftien Burgers, welker aantal zints door Ondertekening vermeerderd was, in de weere, om tegen deeze Afkondiging een Vertoog in te dienen; zich beroepende op de Volmagt hun gegeeven, en door de Regeering van *Utrecht* gewettigd, om de Persoonen dier Burgeren te vertoonen en hun-

XXIX. BOEK. 1785. hunne belangen, in het handhaaven van derzelver Burger-Privilegien en Regten waar te neemen; in welke Hoedanigheid zy reeds veele en erkende verrigtingen gedaan, en ook hunne Bedenkingen in gereedheid gebragt hadden op het Concept-Reglement om ze oogenbliklyk, of wel binnen veertien dagen, aan de Regeering over te leeveren. —— Zy konden niet bevroeden, dat hun Ed. Groot Agtb., met het wraaken van *alle Procuratien* of *Qualificatien* zouden beoogd hebben, hun in hunne Qualiteit stilzwygende te hebben willen ontzetten, van het hun opgedraagen en toegekende Regt; waar om zy oordeelden de vryheid te hebben om voor hunne Principaalen derzelver Bedenkingen, ten gestelden tyde, verzegeld over te brengen.

„ Zy verzekerden, in hunne Qualiteit," op dat wy weder de eigene woorden bezigen, „ op het allerplegtigste, dat zy, „ ten allen tyde, en in alle omstandigheden, voor het oog der gansche Wereld, toonen zouden, zeer wel te weeten, en in 't oog te blyven houden, „ hun Pligt als Burgers omtrent eene „ wettige Regeering: zodanig eene Regeering naamlyk, welke de Burger by „ deszelfs verkreegen en publiek erkend „ Regt bewaart en handhaaft, gelyk zulke verkreegen en erkende Regten ook „ zyn voorgestaan en beweerd, door de „ by elk Burger en Ingezeten deezer „ Stad zeer gerespecteerde en geërbiedig-

„ de

„ de Regenten, de Heer Oud-Burgemees- XXIX.
„ ter CYPRIAAN BERGER, de Hee- BOEK.
„ ren Raaden ADRIAAN HENDRIK
„ EYCK, JOHAN FREDRIK VAN 1785.
„ SENDEN, JAN PIETER DE RID-
„ DER, JAN CAREL SMISSAERT,
„ JACOB VAN HAEFTEN, PIETER
„ CAREL BURMAN DE BASSE-
„ COUR, en WILLEM VAN DAM
„ Heer van *Isselt*, welkers van tyd tot
„ tyd zo mondeling als schriftlyk gegee-
„ ven Advysen, *Vota en* Protesten, klaar-
„ lyk *den Burger* hebben overreedt en
„ *alleszins* overtuigd, van hunne duure
„ verpligting, en daar uit noodzaaklyk
„ en van zelfs gebooren wordende er-
„ kentenisse, welke zy zo leevendig ge-
„ voelden, dat zy geene zwaarigheid
„ maakten van te verklaaren; dezelve
„ hoog gerespecteerde Regenten te eer-
„ biedigen, te gehoorzaamen, en te zul-
„ len blyven eerbiedigen en gehoorzaa-
„ men; zodanig dat zy derzelver Advy-
„ sen, Vota en publiek gemaakte Prote-
„ statien, aannaamen, zich daar by hiel-
„ *den*, en *dezelve* erkenden als voortge-
„ vloeid uit den mond en penne van
„ Representanten, waardig de Liefde van
„ een Volk, dat onderscheid weet te
„ maaken tusschen de Regten van een
„ Volk, en die welke de wettige Re-
„ geering toekomen — waardig de Lief-
„ de van een Volk, te zeer verlicht om
„ niet te kennen en wel te kennen hun,
„ die zich, als waardige Burger-vaders,

„ elk

XXIX. BOEK. 1785.

„ elk oogenblik in den Raad gedistingu- „ eerd hadden en nog bleeven distingu- „ eeren! — Uit welke plegtige ten dee- „ zen dage gedaane Verklaaring voor 't „ oog der gansche Wereld bleek, dat zy „ Geconstitueerden, even min als hunne „ Principaalen, met *volstrekte Democrati-* „ *sche Principes* bezield waren, welke „ zy, in tegendeel, zo zeer verfoeiden „ en abomineerden als zy met mogelyk- „ heid eenen afkeer konden hebben van „ alles wat na *volstrekte Aristocratische* „ gevoelens immer zweemen zou of ge- „ lyken."

Zy vertrouwden dat hun Ed. Groot Agtb. hunne Bedenkingen op het ontworpen Regeerings Reglement, in de bovengemelde Qualiteit, zouden gelieven te ontvangen; dan, by onverhoopt strydig begrip van hun Ed. Groot Agtb. verzogten zy des onderrigt te worden, om het ter kennisse van hunne Principaalen te brengen; ten einde dezelve, door een anderzins berusten op Hun geen tyd mogten verliezen, om in deezen te doen 't geen zy zouden oordeelen te behooren.

Der Gecommitteerden wettigheid om een Tegenverklaaring in te leeveren in twyfel getrokken.

Om deeze Stukken, van zo strydig eenen inhoud met het gevoelen van de Meerderheid der Vroedschappe, en zo sterke taal behelzende, en inzonderheid het eerste, als wettig aan te neemen, hadt veel werks in, en gaf zulks aanleiding tot een openbaar tooneel van te zeldzaam een aart om niet der vergetelnisse onttoogen te worden. — Het eerste

ste Stuk werd, op den eersten van Oogst- maand, in handen van Burgemeesteren gesteld om de *Qualificatie* der Ondertekenaaren te onderzoeken, en hoe verre de zestien Gecommitteerden, volgens Regten, bevoegd waren, om, in naam van hunne Committenten, zodanig een Protest by de Vroedschap in te dienen. De zestien Gecommitteerden werden op 't Stadhuis ontboden door een Deurwaarder. Een der Secretarissen gaf hun te verstaan, dat de Qualificatie niet in de vereischte Orde was, *en dus* nader bewys behoefde. Zy beweerden, dat de Qualificatie om in naam der acht Schutter-compagnien, op de belangen der Burgeren agt te geeven, en alles uit te voeren, wat de tyd en omstandigheden omtrent dezelve vereischten, door de Sergeanten hun gegeeven was, op uitdruklyken last hunner onderhoorige Schutteren; en van zo veele Wagtvryen als zich, by voorkomende gelegenheden, by deeze Schutters vervoegd hadden. De Secretaris merkte aan, „dat zulk eene Qualificatie niet legaal „*genoeg was*," 't welk ten gevolge hadt dat Burgemeesters en Oud-burgemeesters met de Commissie uit Gecommitteerden overeenkwamen om een *nader* en *wettiger* bewys van de Qualificatie der laatsten, *rechtstreeks* uit den mond hunner Committenten, op den volgenden dag, te doen daar stellen in handen van Burgemeesteren en Oud-burgemeesteren.

XXIX. BOEK. 1785.

In

XXVIII. BOEK.

1785.

De Schuttery vergaderd, erkent openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden gegeeven.

In gevolge hier van lieten de Gecommitteerden, nog dien zelfden avond, hunne Committenten, tegen den volgenden morgen roepen op hunne Loopplaatzen. De Schuttery verscheen 's morgens ten half negen uuren, op dezelve, schoon ongewapend, alleen ééne Compagnie vergaderde, om den toegang voor het Stadhuis niet te belemmeren, op de *Marieplaats*. Behalven de Schutters waren ook een getal Wagtvryen, tot de Wyken der Compagnien behoorende, opgekomen, als mede de zestien Gecommitteerden twee by ieder Compagnie. Men vormde acht kringen, en deedt de volgende voorstellen. —— *Voor eerst*, „ of de vergader-„ de Burgers, de zestien Gecommitteer-„ den voor hunne Gecommitteerden blee-„ ven erkennen, en wel als Gelastigden, „ om, in hun naam, op de belangen der „ Burgery agt te geeven, en alles uit „ te voeren wat de tyd en de omstan-„ digheden omtrent dezelve vereischen?" Hier op werd *Ja!* geantwoord. — Ten anderen, „ of de vergaderde Burgers „ dan ook instemden in het op gisteren „ ingeleeverd Protest door hunne Ge-„ committeerden? Men las het met luider stemme voor, en het antwoord was wederom *Ja!* —— Eindelyk deedt men een kort en naauwkeurig verhaal van de ontmoeting, welke de Tegenverklaring, 's voorigen daags, zo wel by de Vroedschap, als by Burgemeesteren en Oudburgemeesteren, gehadt hadt, en de daar om-

omtrent gehoudene handelwyze door de Commissie der Gecommitteerden; voorts werd aan de keuze der vergaderde Burgeren overgelaaten; „ of men eene nadere Notarieele Qualificatie op de zestien Gecommitteerden wilde passeeren; „ dan of men de Gecommitteerden tot „ by het Stadhuis wilde vergezellen, om „ aldaar, des gerequireerd, in Persoon, „ de reeds door hunne Sergeanten gepasseerde Qualificatie, maar mondeling te „ bekragtigen, *en al het* door de Gecommitteerden verrigtte, met opzigt tot „ het bewuste Protest, volledig goed te „ keuren, en als ook door hun zelven „ gedaan te declareeren?" Van dit tweeledig voorstel koozen de vergaderde Burgers het *laatste*, naa voorafgaande volkomen goedkeuring van de handelwyze der Gecommitteerden daar omtrent. —— Op deeze openlyke verklaaring en keuze trokken de acht Compagnien, ieder met derzelver twee Gecommitteerden aan 't hoofd, na de *Neude*, de algemeene Verzamelplaats, en voorts na de *Ganzemarkt*, *Minnebroer- en Korte Jansstraat*, waar men bleef, en de Onderhandelingen der Gecommitteerden met de Regeering afwagtte.

XXIX. BOEK. 1785.

Burgemeesters erkennen de Wettigheid.

Burgemeesters, zich toen ten Stadhuize bevindende, vervoegde zich by hun een Commissie uit de Gecommitteerden met betuiging „ dat zy, benevens nog „ één Persoon uit ieder der acht Burger-

 „ com-

XXIX. BOEK. 1785.

„ compagnien, gecommitteerd waren van „ een zeer groot getal Burgers en In- „ woonders om derzelver Burgerlyke Be- „ langen waar te neemen. —— Dat zulks „ wel niet by eene Notarieele Acte, maar „ ter goeder trouwe geschied was; waar „ van de Burgers en Inwoonders bereid „ waren derzelver Personeele Verklaaring „ te doen, en, in tegenwoordigheid der „ Vroedschap, met hunne Handtekening „ te bevestigen. —— Dat ook hunne „ Committenten in de nabyheid van het „ Stadhuis waren vergaderd, om zulks „ Persoonlyk te verklaaren." Verzoekende verder, dat Burgemeesters de Vroedschap buitengewoon geliefde te vergaderen; ten einde by deezen, *Certificaat* wegens hunne Qualificatie te ontvangen. — De Burgemeesters MUSSCHENBROEK en VERBEEK toonden zich voldaan over de Wettigheid der Qualificatie van de zestien Gecommitteerden, en beloofden deswegen een gunstig Verslag ter Vroedschappe te zullen inbrengen.

De Burgers eischen Vroedschaps-vergadering.

De verzamelde Burgers, hier van verwittigd, begeerden, „ dat het beloofde „ Verslag, in eene daar toe expres en „ extraordinair belegde Vroedschaps-ver- „ gadering, nog ten zelfden Voormidda- „ ge, zou worden ingebragt; ten einde „ der vergaderde Burgery het genoegen „ te verschaffen, om ook, van den kant „ der Vroedschappe, by Extract van eene „ Resolutie te mogen worden geinfor-

„ meerd

„ meerd, dat dezelve over de Wettigheid „ der Qualificatie van de zestien Gecommitteerden ten vollen voldaan was.”

XXIX. BOEK.

1785.

De twee Burgemeesters betuigden in dit Verzoek niet te kunnen treeden, gemerkt zy ter Vergadering van Gedeputeerden moesten weezen, en één hunner daar en boven 's middags uit de Stad moest. —— De Burgers, geenzins genoegen neemende in die weigering, en ten uiterſten geſteld op het afdoen van een Punt, waar toe *zy zich* op zulk eene *onderſcheidende* wyze verledigd hadden, gaven de Bezending last om zich ter Burgemeesters kamer te begeeven, en by herhaaling aan te houden op de buitengewoone Vergadering der Vroedſchap, met byvoeging, „ om, uit naam der vergader- „ de Burgeren, de twee Burgemeesters „ van hunne Raadsplaatzen vervallen te „ verklaaren, zo wanneer zy weigerig „ bleeven om aan dit verzoek te voldoen.”

Dringen dit ten ſterkſten aan.

Burgemeesters zagen geen ontleggen aan dien dringenden eisch, en deeden de Vroedſchap op den middag vergaderen. Deeze beſloot de Qualificatie der zestien Gecommitteerden voor wettig te verklaaren. Zittens de Vergadering gaven zy des kennis door den Secretaris, aan de Deputatie; die, daar op, uit naam en uitdruklyken last van hunne Principaalen, door deezen de Vroedſchap liet aanzeggen, „ dat de vergaderde Burgers, „ nog daar boven, inſteerden om te mo- „ gen weeten wat de Dispoſitie van de

De Vroedſchap erkent de wettigheid der Qualificatie, en neemt de Tegenverklaaring aan.

XXIX. BOEK. 1785.

„ Vroedschap was omtrent het op giste„ ren ingeleeverd Protest;" als wanneer — op Rapport van Heeren Burgemeesteren, en op derzelver Advys, dat de Vroedschap de *Comparitie* der bovengemelde Burgeren en Inwoonderen, zou kunnen houden voor eene plegtige Erkentenis van dezelven, aangaande de *Commissie* en *Qualificatie* van zestien Gecommitteerden uit de acht Burger-compagnien, te meer, daar reeds verscheide maalen Requesten op derzelver Naam waren ingediend en aangenomen — daar mede overeenkomstig besslooten werd „ om, de Ondertekenaa„ ren van het Protest te erkennen als „ Gecommitteerden van een aantal Bur„ geren uit de acht Compagnien, en 't „ zelve in de Vroedschaps Aantekenin„ gen te zullen voegen." Eene Verklaaring van dit Besluit, door een der Secretarissen ondertekend, werd den Gecommitteerden ter hand gesteld.

De gehaate Afkondiging ingetrokken.

De Oud-burgemeester BERGER deedt een voorslag, of men niet, ten genoegen der Burgerye, zou kunnen goedvinden de Afkondiging zo zeer gewraakt door Burger-gecommitteerden en Geconstitueerden in te trekken. —— Men raadpleegde deswegen, en stelde het besluit uit tot 's anderen daags. 't Welk was, de Afkondiging, den een en twintigsten van July vastgesteld en den acht en twintigsten dier Maand bekend gemaakt; dewyl dezelve by de Burgeren en Ingezetenen met dat genoegen en welgevallen niet was ont-

van-

vangen als de Vroedſchap verwagt hadt, en dezelve ook aan het goede oogmerk der Vroedſchap niet ſcheen te zullen voldoen, in te trekken, en buiten kragt te ſtellen (*).

Vergeefſche komst van Vaderlandſche Regenten uit de *Amſterdamſche* Vergadering.

Wanneer de zee der oneenigheid tusſchen Regenten en Burgers zo hoog ging, en ſchipbreuk dreigde aan het werk der Herſtelling, vaardigde de Vergadering van Vaderlandſche Regenten te *Amſterdam* (†) zes Heeren af, met naame Jonkheer VAN NYVENHEIM, uit *Gelderland*; de Heer PALUDANUS, Burgemeester te *Alkmaar*; M. TEMMINCK, Raad in de Vroedſchap te *Amſterdam*; den Penſionaris LAMBRECHTSEN uit *Zeeland*, Jonkheer VAN HARINGSMA uit *Friesland*, en den Secretaris DUMBAR van *Deventer*. Zy ſpraaken met de Hoofden der wederzydſche Partyen. Dan hoe zeer men wenschte, dat zy, door hunnen invloed, de wydgaapende verwydering tusſchen de Regeering en de Burgers zouden heelen, vertrokken zy, naa drie dagen vertoevens, zonder blyk dat zy iets hadden kunnen uitwerken, 't welk ſtrek-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1069. 1077-1097. Het *Haagſche* Dagblad gaf van het toen voorgevallene een zo ſchamper en met onwaarheden opgevuld berigt, dat de Uitgeever genoodzaakt wierd alle de onwaarheden en hoonende uitdrukkingen, omtrent de Geconſtitueerden en Gecommitteerden te herroepen. *Ald.* bl. 1111. en 1130.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 189.

XXIX. BOEK. 1785.

De Burgery op nieuw opgeroepen, wegens het Concept Regeerings Reglement.

ſtrekte om, op den duur, eene hoogstnoodige Eenſtemmigheid te bevorderen (*).

Te midden van Herfstmaand werden *Utrechts* Burgers, by eene andere Afkondiging, van de bezwaarende Byvoegzelen ontheeven, opgeroepen, om ieder zyne Bedenkingen, 't zy afzonderlyk, of gevoegd met anderen, op het ter leezing voorgelegde Concept-Reglement, binnen veertien dagen, ſchriftlyk, en ondertekend, in te leeveren. Dit Regeerings Ontwerp ſtelde eenen aanblyvenden Raad vast, als mede dat 'er een Collegie van Gecommitteerden of Gemeenslieden uit de Burgery zou worden ingevoerd.

Vyf Punten aan de Vroedſchap opgegeeven.

Dan niet lang naa deeze Oproeping ontving de Vroedſchap een Geſchrift van Geconſtitueerden en Gecommitteerden, Vyf Punten behelzende, welker afdoening zy vorderden, binnen den tyd der voorlegging des Ontwerps, of vóór het afloopen dier maand. —— *Voor eerst*, dat alle de Raadsleden, uitgenomen de Heeren LOTEN, WIELING en YVOY, geliefden te verklaaren, of zy genegen waren om, volgens de by voorraad gemaakte ſchikkingen, met de Burgery een altydblyvenden Raad in te voeren; terwyl zy, die deeze verklaaring niet deeden, zouden gehouden worden, voor de volduuring in hun Ampt bedankt te hebben

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1127. *Post van den Neder-Rhyn* VII. D. bl. 406.

XXIX. BOEK. — 1785.

ben. —— *Ten tweeden*, dat de Heer LOTEN door de Vroedschap zou worden overgehaald om zyn Raadsplaats neder te leggen. —— *Ten derden*, dat de Geschillen met de Heeren WIELING en YVOY zouden worden opgeruimd, tot genoegen der Burgerye; of, indien zulks niet gebeurde, zouden die Heeren niet begreepen worden onder het getal der geenen, met welken de Burgery het invoeren van een aanblyvenden Raad wilden aangaan. —— *Ten vierden*, dat alle *Misnoegens*, ontstaan wegens het voorgevallene op den elfden van Lentemaand, vóór het daadlyk toetreeden tot het daarstellen des altoosduurenden Raads, zouden worden weggenomen, zodanig dat een wederzydsch vertrouwen, tot genoegen van den Raad en de Burgery, hersteld wierd. — *Ten vyfden*, dat de Raad op dit alles mogt raadpleegen, en als nu nog geen voortgang maaken met de Benoemingen tot Burgemeesters en Schepenen.

'tVoorgevallene hier over in de Vroedschap.

Om met de Heeren, hier uitgemonsterd, te spreeken, werden Raadsleden benoemd, en tot het behandelen van het eerste Punt beschreef men eene buitengewoone Vroedschaps vergadering, op welke zy allen verscheenen, uitgenomen de *Heer* YVOY, die egter zyn Stem schriftlyk inbragt. Eene wel te wagtene oneenpaarigheid vertoonde zich. Eenigen wilden by het Reglement van MDCLXXIV

XXIX. BOEK. 1785. blyven. Anderen bragten in over het Reglement tot nog niet verder dan voorloopig geraadpleegd te hebben, en gereed te zyn om 't zelve met de Burgery in te gaan, indien zy vooraf *Staatswyze* van het Reglement des Jaars MDCLXXIV zouden ontslaagen zyn, en het Nieuwe met Medewerking des Stadhouders wierd ingevoerd. Weinigen gaven hunne gereedheid te kennen om het met de Burgery te aanvaarden. De overigen oordeelden zich ongehouden hun gevoelen te zeggen. Het besluit der Meerderheid was, dat in het Verzoek der Gecommitteerden en Geconstitueerden niet kon getreeden worden. Terwyl de Heeren WIELING en YVOY ieder eene afzonderlyke verklaaring aanboden tot het opruimen der bezwaaren van de Burgerye tegen hun ingebragt.

Meer ingangs vondt het vierde voorgestelde Punt. Schoon de raadslagen verre van eenstemmig waren, viel het Besluit der Meerderheid, tot het inleeveren eener schriftlyke Verklaaring van wegen de Vroedschap tot het in vergetelnis stellen, van alles wat op den elfden van Lentemaand, en naa dien berugten dag, aanleiding tot wederzydsch Misnoegen mogt gegeeven hebben; als mede van de bereidwilligheid der Vroedschap om dit niet te gedenken, en ter Staatsvergadering te bewerken, het opheffen der begonne Regtsvorderingen, daar uit gesprooten.

Wan-

Wanneer de tyd der voorlegginge des Ontwerps van een Reglement verstreeken was, vergaderde de Vroedschap tot het onderzoek van de schriftlyke Bedenkingen der Burgerye, die voorts in handen der Tien Gelastigden, tot nader onderzoek, werden overgegeeven. Te midden van de zeer verschillende Gevoelens der Vroedschapsleden liep byzonder in 't oog het schriftlyk ingebragt gevoelen van den Rentmeester BURMAN, en diens jongsten Zoon, *niet zo zeer* den Inhoud, dan *wel de wyze* der Invoering van dit Reglement, betreffende. Zy oordeelden, „ dat dit Reglement niet zonder Mede„ werking des Stadhouders kon vastge„ steld, of in trein gebragt worden."

XXIX. BOEK. 1785.

Niets bleek Geconstitueerden en Gecommitteerden huns oordeels, duidlyker dan dat, door alle die tusschenkomende voorvallen, de groote zaak, de Invoering van het Regeerings Reglement, op de lange baan geschoven wierd; weshalven zy besloten de Vroedschap te verzoeken tot het spoedig beleggen eener Vergaderinge van Gedeputeerde Staaten, om eene buitengewoone Staatsvergadering te beschryven op een Punt van de uiterste aangelegenheid voor de Stad en de Burgerye. Geen der Leden van de Ridderschap verscheen op twee belegde Vergaderingen van Gedeputeerde Staaten, en kon 'er dus niets besloten worden, daar de tegenwoordig zynde Geëligeerden zich ongeneigd toonden om aan het voorstel der Stad te voldoen.

De *Utrechtsche* Vroedschap beschryft eene Staatsvergadering.

XXIX. BOEK. 1785. Burgemeesters van *Utrecht* gaven des kennis aan de Vroedſchap, welker Meerderheid te raade werd, om, van wegen de Stad, als zynde het derde Lid van Staat, eene buitengewoone Staatsvergadering te beleggen, en door een der Secretarisſen de noodige Brieven ter byeenroeping te doen opſtellen.

Wat op dezelve voorviel. De Staaten kwamen, diensvolgens, buitengewoon byeen, en hoorden het Verzoek, „ dat hun Ed. Mogenden de Le„ den der Stadsregeering geliefden te „ ontſlaan van derzelver Eed op zodani„ ge Stads Domeſtike Punten, als begree„ pen waren in het Regeerings Regle„ ment van den Jaare MDCLXXIV; en „ dat inmiddels de Surcheance der jaar„ lykſche Regeeringsverandering mogt vol„ duuren, tot tyd en wyle dat omtrent het „ bovenſtaande Schikking zou gemaakt „ weezen." —— Naa dat de Geëligeerden en de Ridderſchap, op één Lid na, de tegenwoordige Vergadering, op eene zo onvoorbeeldige wyze, zamengeroepen, voor nietig verklaard hadden; waar tegen de Meerderheid der Stads Afgevaardigden zich verzette, betuigde het eerſte Lid, vervolgens, geene Geconſtitueerden of Gecommitteerden te kennen, waarom zy het Adres, onbeantwoord wilden te rug gegeeven hebben. Doch, toen de Stads Afgevaardigden inbragten, hoe dit Collegie door de Vroedſchap was erkend, nam men het ingeleeverde in overweeging; maar weezen de beide Voorſtemmen,

mende Leden het daar in gedaane Verzoek van de hand: dit deeden ook de Stads Afgevaardigden voor zo veel de Surcheance betrof, terwyl zy het Punt den Eed raakende overnamen. —— De Burger-compagnien waren ongewapend op derzelver Loopplaatzen bescheiden, om den uitslag deezer zaake te verneemen.

XXIX. BOEK. —— 1785.

Zwaarigheden over het in den Eed neemen der op nieuw verkoozen Regenten.

De gewoone dag der Regeeringsverandering was intusschen gekomen. Zyne Hoogheid *hadt, uit* de overgezondene *Naamlysten* Burgemeesters en Schepenen verkoozen; alle Raaden waren aangebleeven, en eene opengevallene plaats, door zyne Hoogheid, met den Heer J. F. Odé aangevuld. De Hoofd-officier, omtrent wiens aanblyven voor de drie eerst volgende Jaaren, tot welken tyd zyne Commissie door den Stadhouder verlengd was, in de Vroedschap niet weinig te doen viel, doch 't geen eindelyk doorging, hadt last om de aanblyvende Raaden, naar gewoonte, op nieuw, in den Eed te neemen.

Eenigen maakten geene zwaarigheid den gewoonen Eed af te leggen; zommigen weigerden dien voluit; anderen booden zich daar toe aan, met bygevoegde uitleggingen hunner begrippen omtrent eene uitdrukking in den Stads Eed voorkomende, met betrekking tot het Regeerings Reglement des Gewests van den Jaare MDCLXXIV; als mede met een volstrekt beding van, door deezen Eed, niet

XXIX. BOEK. 1785.

niet buiten staat gesteld te worden om te kunnen medewerken tot het veranderen en verbeteren van het Reglement op de Stads Regeering. De Hoofd-officier kon noode bewilligen tot het aanneemen deezer bygevoegde Verklaaringen: dan, naa lang raadpleegens, vondt men goed, dat eenigen den ouden gewoonen Eed, anderen die met de voorgestelde uitzonderingen en bepaalingen zouden doen.

Nieuw Geschil over de aangestelde Raaden, en de schikking door zyne Hoogheid daar ingemaakt.

Naauwlyks was deeze moeilykheid uit den weg geruimd, of 'er reezen nieuwe zwaarigheden, uit een Brief van zyne Hoogheid, tot aanvulling van vier Raadsplaatzen, opengevallen door het tusschentyds overlyden van den Heere VAN VUILCOOP, en door den afstand der Heeren VOET VAN WINSSEN, BURMAN DE LA BASSECOUR en VAN DAM van *Isselt*; ODÉ, voor de eerste maal tot Raad aangesteld, was daarenboven in rang geplaatst voor de drie geweezene en op nieuw benoemde Raaden. Niettegenstaande de Heeren EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN, die zich ook tegen de toelaating des Hoofd-officiers hadden aangekant, het Regt der Burgeren beweerden om over de opengevalle Raadsplaats te beschikken (*), en het voorstel van anderen, om den Stadhouder vooraf ken-

(*) Men vindt hunne Tegenverklaaring in den *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 740.

kennis te geeven aangaande de uitgedrukte begeerte der Burgery, besloot eene groote Meerderheid om des Stadhouders Regt tot het aanvullen dier Raadsplaatzen te erkennen. Hevig liep deeze twist. De zwaarigheid wegens den toegeweezen rang aan den Heer Odé, werd weggenomen, door dien hy 'er gewillig, tot genoegen van de groote Meerderheid des Raads, van afzag. Hy werd beëedigd zonder eenige aanmerking op het Reglement des Jaars MDCLXXIV te maaken; de drie *andere* Heeren, lagen den Eed af *onder* soortgelyke bepaalingen als aan anderen vergund waren.

Sterk Vertoog ter Vroedschap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden.

Hoe weinig een handel, zo strydig met de denkwyze en den wensch der Geconstitueerden en Gecommitteerden, deezen insmaakte, wees een ter Vroedschaps Vergaderinge ingediend sterk gesteld Stuk uit; waar in zy, naa het Reglement van den Jaare MDCLXXIV met zwarte verwen te hebben afgemaald, te kennen geeven de verwagting der Burgery, „ dat zy „ zich in geen van haare Regenten zou „ *bedroogen zien*; maar dat zy allen, wel „ *begrypende*, de onwettigheid, onbe„ staanbaarheid, schandlykheid, en het „ drukkende van dat Reglement, ook „ geene zwaarigheid zouden maaken om „ *zich* van de Vernieuwing van den Eed „ op 't zelve te verschoonen." In deeze verwagting vonden zy zich te leurgesteld: dewyl, zo niet *vyftien*, ten minsten

XXIX. BOEK. 1785. ften *twaalf* Leden, zonder eenige uitzondering of bepaaling, daar op den Eed hadden afgelegd: en dus, om der Stelleren eigene woorden te gebruiken „ geene zwaarigheid gemaakt, onder de aanroeping van GODS heiligen Naam, 'er openlyk voor uit te komen, om by de Burgery te willen gehouden worden, als fchadelyk voor de Stad, en Voorftanders van eene drukkende Regeeringsvorme, welke te eenemaale contrarieert, en in zo veele opzigten ftrydig is met de Privilegien, Handvesten en Geregtigheden in deezen Lande; waarom zy den Afleggeren van dien Eed, onttrokken allen vertrouwen, en zich ontflaagen hielden en ontdeeden van alle gehoudenheid en verpligting, welke zy, in tegendeel, volgens hun bezwooren Eed, gaarne zouden toebrengen alleen aan die Regenten, welke met de daad betoonden de Voorregten en Privilegien deezer Stad en Burgery voor te ftaan." *Zy* voegden 'er nevens, „ zo als wy ook by deezen tegen alle die Regenten expresfelyk protefteeren, van eenen door hun voor Stad en Burgery gedaanen fchandlyken en drukkenden Eed. Om in tyd en wylen op hun te verhaalen al het fchadelyke en drukkende, mitsgaders alle verdere gevolgen, waar in de Burgery, door hun, met het voorftaan van dat Reglement, eenigzins is gebragt

„ ge-

„ geworden; alzo zy aan het verrigtte „ van die Regenten, om gemelde rede- „ nen, geene erkenninge, hoe ook, kun- „ nen of mogen toedraagen. Declaree- „ rende, onder gelyk protest als voo- „ ren, voor GOD, het Bondgenootschap, „ en de geheele Wereld, onschuldig te „ willen zyn aan alle onaangenaame ge- „ volgen, welke uit het gedrag der voorz. „ Regenten mogten ontstaan." —— Zy wraakten, op grond van hun voorheen gedaane verzoeken, het *medewerken* van de *Meerderheid* des Raads in de aanstelling van den Heer ODÉ, zonder zorg te draagen dat ook ten deezen aanziene aan de zyde van hun Ed. Gr. Agtbaaren, het Regt der Stad en Burgery in zyn geheel bleeve, daar die Heer, ten duidlyken betooge van zyn oogmerk, by zyne inhuldiging, den Eed, zonder eenige bepaaling hadt afgelegd; voorts betuigende dien Heer als hunnen Regent niet te kunnen aanneemen, of denzelven op eenigerhande wyze, hoe ook, te kunnen erkennen. —— Ook wilden zy, onverkort *en in hun geheel* blyven ten opzigte van de al *of niet* erkenninge der nieuwe Commissie van den den Heer Hoofd-officier. — Onder de benoemden tot het bekleeden eener Schepensplaatze bevondt zich de Oud-burgemeester BERGER, dan, deeze voor die post bedankt hebbende, vondt zyne Hoogheid goed, kort daar naa, den jongstverkoozen Raad ODÉ, tegen wien wy een gedeelte der Burgery zich zo hef-

XXIX. BOEK.

1785.

Voorslag van zyne Hoogheid om over de zaaken van *Utrecht* in *'s Haage* eene Vergadering te houden.

Geconstitueerden en Gecommitteerden hier tegen.

Voorstel der Edelen. Middenweg door de Stad *Utrecht* voorgeslaagen.

heftig hoorden verklaaren, met die Waardigheid te vereeren (*).

Reeds in Oogstmaand hadt de Stadhouder een Brief afgevaardigd aan Staaten van *Utrecht*, behelzende een voordragt, hoe hy de geschapenheid der zaaken inzag, en een aanbod om mede te werken tot herstel der ruste. Als een geschikt middel ten dien einde, sloeg hy voor, het zenden van eenige Leden uit de Vergadering na *'s Gravenhaage*, om met hem, ter meerder bespoediging, in Onderhandelinge te treeden.

Veel vonden Geconstitueerden en Gecommitteerden van de Stad *Utrecht* op deezen Brief in te brengen, zo wat het Tafereel van den toestand des Gewests als wat het voorgeslaage Middel betrof. Terwyl de Edelen ter Staatsvergadering een voorstel deeden om eene Bezending van negen Heeren na *'s Gravenhaage* af te vaardigen. — Een middenweg zogt de Regeering van *Utrecht* in te slaan. Zy wilden negen Heeren tot Onderhandeling met zyne Hoogheid over het Concept-Reglement Reformatoir benoemd; maar tevens, vooraf, bepaald hebben, dat dezelve zich niet zou uitstrekken tot der Stad en Steden domestike zaaken, als onder andere het geeven van aandeel aan de Burgeryen, in de Benoemingen van nieu-

(*) N. *Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1341—1345. 1442—1464. 1509. en 1510.

nieuw te verkiezene Raaden, van Burgemeesteren en Schepenen; het bepaalen der hoedanigheden van tot Raaden geschikte Persoonen, en andere Punten, die men als geheel huishoudelyk hadt te beschouwen, by de Vroedschap als zodanig aangemerkt waren, en volgens de toestemming van de Staats-commissie zelve aan de Magistraaten der Steden moesten overgelaaten worden, om ze met de Burgeryen te vereffenen. —— Gaarne zouden zy zien dat *die Ondethandelingen in Utrecht*, of immers in het *Sticht*; en *niet in 's Gravenhaage*, gehouden wierden: dewyl zulks met den aart der zaake en de agtbaarheid van den Staat best overeenkwam, gemaklykst en minst kostbaar was: doch, stonden de Voorstemmende Leden volstrekt op *'s Gravenhaage* de Regeering van *Utrecht*, zou, ten betoon van toegeevenheid, en ter bespoediging, kunnen bewilligen, mits 'er een voeglyken tyd, met algemeene toestemming der Leden, bepaald wierd, tot Afdoening, en het inbrengen van Verslag (*).

LIBEHERR vordert rekenschap van Geconstitueerden en Gecommitteerden.

De Heer LIBEHERR, dien wy met zo veel *drifts*, tot den kring van een *vergeeten Burger* zagen wederkeeren (†), tradt op nieuw te voorschyn, als Spreeker van de Societeit de *Eendragt*, en leeverde aan de Geconstitueerden en Gecom-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1161. 1332. 1614.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 386.

XXIX. BOEK. 1785.

committeerden een Adres over, om hun, met tydsbepaaling, een beslissend antwoord af te vraagen, wegens hunne verrigtingen by den Raad, met betrekking tot den Brief van zyne Hoogheid en de Bezending na *'s Gravenhaage.* Zy gaven 't zelve, schoon met duidlyke blyken van hunne gevoeligheid over de wyze waar op dit antwoord hun was afgevergd (*).

Bewilliging der Vroedschap in de voorgeslaagene Onderhandeling, door Gecommitteerden en Geconstitueerden tegengegaan.

Het stuk der Bezending na *'s Gravenhaage* bleef hangen, zo ter Staatsvergaderinge, als in den Raad der Stad *Utrecht:* dewyl men het des niet volkomen ééns kon worden, tot in Wintermaand de Meerderheid der Vroedschap besloot, ter bewilliging in den Voorslag der Ridderschap, en dit ter Staatsvergaderinge inbragt. —— De Geconstitueerden en Gecommitteerden, gaven, kort daar op, een Adres over aan de Vroedschap, de voorheen gemaakte zwaarigheden nader aandringende, met verzoek, dat, by eene openbaare Afkondiging of op eene andere voegzaame wyze, aan de gansche Burgery, het jongst genomen Besluit mogt worden bekend gemaakt. — Veertien dagen dit Adres voor te leggen was het Raadsbesluit. Het mishaagde grootlyks aan de Inleeveraaren, die aan hunne Magtigers opening deeden, zo van hunne genomene maatregelen, ten einde de punten van de huishoudelyke Regeering der Stad niet on-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1675—1684.

onderhevig gemaakt mogten worden aan de voorgeslaagene Onderhandeling met den Stadhouder, als van derzelver uitslag: welk berigt zy gedrukt aan de Burger-compagnien zonden; zich beklaagende over de behandeling van hun Adres, en de tydsbepaaling ter voorlegging tot daags *vóór* de Vergadering der Staaten: waar door het hun niet hadt mogen gebeuren, om, ter gerustftellinge van de Burgery, eenig het allerminste gunstig, veel min zeker, Antwoord, te mogen bekomen; maar in *tegendeel*, tot het uiterste tydstip, in 't onzekere gelaaten wierden.

Oproeping der Burgery tot het aanhooren van een Adres.

Het gemelde Besluit, en het zammelen van den Raad, ondanks de welbekende gisting der gemoederen, deedt een tooneel van misnoegen openschuiven niet ongelyk aan 't geen in Oogstmaand vertoond was (*), en, om de gewigtige gevolgen, een eenigzins breeder verslag verdient. — 's Avonds, den achttienden van Wintermaand, werden de Burgers verzogt zich den volgenden dag ten acht uuren op hunne Loopplaatzen te vervoegen. Ten getale van omtrent vyf duizend byeengekomen zynde, werd by elke Compagnie afzonderlyk een Adres aan de Vroedschap voorgeleezen, bevattende dit tweeledig Verzoek. —— *Voor eerst*, om, op dien eigen dag, te voldoen aan de begeerde nadere Verklaring van het Be-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 355.

XXIX. BOEK. 1785.

Besluit der Vroedschap, met betrekking tot de bewilligde Onderhandeling in *'s Gravenhaage.* —— *Ten anderen*, dat het tusschen den Raad en de Burgery nu reeds vereffend Reglement; wegens de byzondere Regeeringsbestelling der Stad, op heden, mogt vastgesteld, afgekondigd, en, binnen den tyd van drie maanden; daadlyk beëedigd en in train gebragt worden. — Zy gaven eene vlotte toestemming en vervoegden zich na de algemeene Verzamelplaats de *Neude*. Vervolgens gingen zy weder uit een, en in vier Benden vatten zy post, in de nabyheid van het Stadhuis, om in dien stand te verneemen wat de Raadslag en 't Besluit was der Vroedschap, die vergaderd zynde, eene Bezending van Geconstitueerden en Gecommitteerden, vergezeld van vier buitengewoone Afgevaardigden uit elke Compagnie, en dus twee en dertig sterk, ontving, met het Adres en de Vraage om een spoedig Antwoord.

Niet voldoenend Antwoord der Vroedschappe.

Dit draalde, en toen het kwam was het geenzins naar genoegen. Wel gaf de Vroedschap te verstaan, dat zy bleeven by het vastgestelde, omtrent het aandeel der Burgerye in de Benoemingen tot Raaden en Burgemeesteren; en niet twyfelden of de Voorstemmende Leden van Staat zouden zeer verre zyn van eenigen inbreuk te willen maaken op de Regten van Stad en Steden, ten aanziene van derzelver Magistraatsbestellingen, zo verre die louter huishoudelyk en ook in het Regee-

geerings Reglement van 't Jaar MDCLXXIV niet begreepen waren; en zo dit onverhoopt mogt plaats hebben, zou de Vroedschap nimmer deeze Punten aan het oordeel der Voorstemmende Leden onderwerpen. — Doch wanneer 'er werd aangedrongen op Berigt ten aanziene van het op heden ingediende tweeledig verzoek, was de Vroedschap van oordeel, „ dat „ zy zich niet kon ontslaan van den Eed „ op 't Regeerings Reglement van den „ Jaare MDCLXXIV *met relatie* tot het „ *point van 't bestel* der Regeeringe der „ *Stad gedaan*, en uit dien hoofde, op „ de zaak, by Requeste vermeld, geene „ Favorable Dispositie neemen kon."

XXIX. BOEK. 1785.

Aandra op eene nadere b legging der Vroedschappe.

Verre van voldoende aan den wensch en het oogmerk der Burgerye was dit Raadsbesluit. Dezelve bleef vergaderd, onder betuiging van niet te zullen schei den vóór dat de zaak, tot haar genoegen, was afgedaan. Om dit te bewerken, verzogten Afgevaardigden Burgemeesteren dien dag, den Raad, andermaal zamen te roepen, om der Burgerye gelegenheid te *geeven tot nader* voordraagen en aandringen van *haar* verzoek, en 'er eene gunstige toestemming op te ontvangen. —— Van deeze op nieuw belegde Vroedschapsvergadering bleeven verscheide Leden afweezig. Welke onvoltaligheid oorzaak was, dat de opgekoomenen zwaarigheid maakten, een beslissend Besluit te neemen in eene zaak van die aangelegenheid, en te

XXIX. BOEK. 1785. raade wierden het tot eene buitengewoone Vergadering 's anderen daags uit te stellen. Geconstitueerden en Gecommitteerden betuigden daar in niet te kunnen berusten; maar verzogten dat de afweezige Leden nog dien zelfden avond moggten byeengeroepen worden, met aanbod van hier toe te willen medewerken. Dit werd onmogelyk gekeurd; en verzogt de vergaderde Vroedschap, dat Geconstitueerden en Gecommitteerden hier van, als mede van de Vergadering op morgen, aan de Burgery zou kennis geeven. —— Zy, weetende hoe zeer de Burgery op afdoen der zaake gesteld was, begeerden hier van verschoond te worden, en dat de Vroedschap zelve uit haar midden Lieden zou benoemen, om dit onaangenaam nieuws der wagtende Burgery te boodschappen. De Heeren EYCK, DE RIDDER, SMISSAERT, en VAN HAEFTEN, tot het doen dier bekendmaakinge benoemd, hadden veel moeite om de Burgery tot na huis gaan te beweegen; en geschiedde zulks niet dan op uitdruklyke en plegtige Verzekering der afgevaardigde Raaden, dat het onderwerp niet alleen hervat, maar geheel en volkomen zou afgedaan worden (*).

De *Utrechtsche* Burgery van Op- Op deeze verzekering ging de Burgery 's avonds ten acht uuren uit elkander. Volle twaalf uuren hadt dezelve, by geen zeer

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1691—1710.

1785.

zeer gunstig weêr, in de open lugt, doorgebragt; de lange donkere avond werd, op de Vergaderplaatzen, door een aantal flambouwen verlicht. Dat het gerekt geduld van zommigen tot morrend ongenoegen oversloeg, 't geen zich in ongepaste of hoonende woorden uitte; dat anderen door gramschap de vergaderde menigte tragtten aan te zetten tot onberaadene stappen, en dat, in zo veele uuren wagtens, onder eene vermengde hoop, die te leurstelling vreesde, niet alles even *gepast toeging*, kan niemand bevreemden, en wordt zulks niet gelochend door de Voorstanders van de zaak der Burgerpartye; schoon zy wel zeer ontkennen, dat die ongeregeldheden tot die uiterstens voortsloegen, als een en ander Dagpapier vermeldde. De Burgemeester LOTEN wordt gezegd dien avond, daadlyke belediging ondergaan, en by dezelve een stuk van zyn mantel verlooren te hebben; hoewel anderen het in 't onzekere laaten of dit scheuren zyns mantels, by ongeluk, dan met moedwil, geschied zy. *Deeze niet wel* ontwykbaare ongeregeldheden werden door alle braaven gewraakt; en het deedt hun leed dat zulks stoffe en aanleiding gaf om de *Utrechtsche* Burgery, als een zamengeschoolde hoop oproerig Graauw af te schilderen (*).

roerige beweegingen beschuldigd.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1705. 1711. *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 850. 868.

XXIX. BOEK.

1785.

Hervatte Zamenkomst der *Utrechtsche* Burgery. Besluit der Vroedschappe.

De Vroedschap, naar belofte, 's anderen daags vergaderd, was twee en dertig Leden sterk. De Burgery verzamelde op dezelfde plaatzen niet verre van het Stadhuis. Drie uuren verliepen 'er eer een Deurwaarder, uit naam van den Raad, aan de Vergaderde Burger-commissie mondeling boodschapte, dat het Besluit, by openbaare Afkondiging, aan de Gemeente zou worden bekend gemaakt. 't Zelve liep op deezen zin, „ dat hun Ed. „ Agtb. zich onbevoegd agtende zichzel„ ven uit den Eed te ontslaan, derzel„ ver poogingen zouden aanwenden, om, „ in eene buitengewoone Vergadering „ van Staaten der Provincie, Staatswyze „ te worden ontslaagen van den Eed op „ het Regeerings Reglement van den „ Jaare MDCLXXIV, voor zo verre de „ Stedelyke Poincten daar in vervat wa„ ren; ten einde daar door te worden in „ staat gesteld, om het provisioneel be„ raamd Reglement op de Stads Regee„ ringsbestelling daadlyk met de Burgery „ in te voeren; en dat de Vroedschap „ wyders, indien onverhoopt dit ontslag „ ter Staatsvergadering niet kon verwor„ ven worden, en de gewenschte veran„ dering in het Provinciaal Reglement, „ binnen den tyd van de eerstkomende „ vier maanden, niet mogt te wege ge„ bragt zyn, naa verloop van dien tyd, „ by aanhoudenheid, alles zou blyven in „ 't werk stellen, om, zo veel eenigzins „ met de gronden van billykheid en regt„ vaar-

„ vaardigheid bestaanbaar was, aan het XXIX.
„ verklaard verlangen der Burgeren en BOEK.
„ Inwoonderen te voldoen."

De Heeren Raaden, die by de Afkon- 1785.
diging tegenwooordig geweest waren, ga- De Burge-
ven dit verslag, dat de voor het Stadhuis ry neemt
in een verbaazend aantal vergaderde me- 'er geen
nigte, met gebaarden en woorden, hadt genoegen
te kennen gegeeven in het bekend ge- in, en be-
maakt Besluit der Vroedschap geen ge- geert niet
noegen te neemen; teffens hadden zy uit te vertrek-
verscheide Leden van den Raad, die, naa ken vóór
de Afkondiging, het Stadshuis wilden de Vroed-
verlaaten, vernomen, dat zy alle de toe- schap be-
gangen tot hetzelve bezet vonden door williigt.
Lieden, die verklaarden order te hebben om niemand van den Raad te laaten doorgaan; zo als zy ook daar in met de daad belet waren; met byvoeging, dat geen der Leden van den Raad zou worden toegelaaten, van het Stadhuis te gaan, vóór dat de Burgery volkomen genoegen in alles ontvangen hadt.

Vier Vroedschapsleden EYCK, DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN, gelast om met de Geconstitueerden en Gecommitteerden in de Geregtskamer te spreeken, en een Afschrift van het afgekondigd Besluit ter hand te stellen, met verzoek om 't zelve de Burgerye aangenaam te maaken, en dezelve over te haalen, om daar mede genoegen te neemen, volbragten zulks; maar keerden weder met weinig hoope op een gewenschten uitslag: en, naa een kort tydsverloop,

XXIX. BOEK. 1785.

ontvingen zy eene ondertekende Verklaaring „ dat de Burgery daar in geen genoegen nam; maar aandrong op letterlyke afdoening van haar verzoek by Requeste, op gisteren, ingeleeverd, en dat die Dispositie, met allen spoed, mogt genomen en bekend gemaakt worden."

Op welk eene wyze de Vroedschap bewilligt.

De Vroedschap dus gedrongen, oordeelde gelyk zy zich uitdrukte, „ in deeze perplexe situatie van zaaken, tot voorkoming van alle gevreesde en dreigende onheilen, welke niet anders dan de pernicieuste gevolgen, zo voor de Leden van den Raad, als van de Burgery, naa zich zou kunnen sleepen, en by eene aanhoudende weigering van de Vroedschap te dugten waren, dat voor haar niets meer overbleef; maar dat de omstandigheid der zaak vorderde, en de Vroedschap noodzaakte den wil der Requestranten, en derzelver Committenten te doen, en aan 't Verzoek van dezelve eenvoudig en letterlyk te defereeren." De vier gemelde Vroedschapsleden bragten dit ter kennisse aan Geconstitueerden en Gecommitteerden, die verzogten, dat het Raadsbesluit, overeenkomstig met de bewoording in 't slot des Verzoekschrifts, in deezer voege zou luiden.

Bekendmaaking hier van.

Ingevolge hier van las men, op alle gewoone plaatsen ter aanplakking, dit Raadsbesluit. „ De Vroedschap accordeert het Verzoek der Geconstitueerden en Gecom-

„ committeerden uit de Burgerye op gisteren by Request gedaan, en verstaat diensvolgens, dat het Concept Reglement, concerneerende de bestellinge deezer Stads Regeeringe, zodanig hetzelve geapplaneerd en gereguleerd is, gerekend zal worden *op deezen Dag* vastgesteld en gearresteerd te zyn, met verder Declaratoir, dat hetzelve Stads vastgestelde Regeerings Reglement, het zy de Bezwaaren van het Provinciaale Regeerings Re*glement*, binnen den tyd *van de eerstk*omende drie maanden mog*te zyn* afgedaan, dan niet, naa verloop van dezelve drie maanden, daadlyk met de Burgery zal worden ingevoerd en wederzydsch beëedigd."

Verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden, om Afschriften der Raadsbesluiten.

In deezer voege volkomen den zin verkreegen hebbende, waren de Geconstitueerden en Gecommitteerden, de Vroedschap, kort daar op, nader aan, met een tweeledigen voorslag. De eerste bestondt in een eisch, om egte en volledige Afschriften te bekomen van de gehoudene Vroedschaps Aantekeningen, wegens het besloo*tene op d*en negentienden en twintigsten van Wintermaand; ten einde 't zelve, naa mededeeling aan de Burgery, als de zaak tusschen de Burgery en den Raad als haare Representanten, naa bei*der* resumptie, met die behoorelyke Sanctie van het Volk, tot een aandenken en blyvende daad voor de eeuwigheid, in de Registers te doen inschryven, ook met uitleevering van het dubbel daar van, geschreeven op Pergament, en naar ver-

eisch

XXIX. BOEK. 1785.

eisch bekragtigd, om verder, tot den geheelen afloop van zaaken, aangevuld, en by de Oprigting van het Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery aan 't zelve ter hand gesteld en alzo voor dit en het volgend Geslacht, ter naauwkeurige bewaaringe, overgeleeverd te worden: desgelyks dat 'er vervolgens, deeze zaak betreffende, in de Stads Registers geene Aantekeningen zouden worden toegelaaten, vóór dat zy den Inleeveraaren van dit voorstel, in handen gegeeven waren, om ter kennisse der Burgerye gebragt te worden.

Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden.

Het tweede was een verzoek, dat het hun Ed. Groot Agtbaaren mogt gelieven om, op heden, die vereischte voorzorgen te neemen, dat Burgemeesteren en verdere Gecommitteerden tot de Beschryving ter Staatsvergadering, op morgen te houden, zodanig en bepaaldlyk mogten werden gelast, dat zy op geenerlei wyze konden afwyken van één enkel punt des jongsts by openbaare Afkondiging genomen Besluits: dat het aan geen der Gecommitteerden zou vrystaan, ter Vergadering van Staat, aan Stads tafel, zyn byzonder gevoelen voor te draagen; maar, in deezen, als Stads Gecommitteerden, bepaald gelast worden, ter Staatsvergadering over al het voorschreeven vastgestelde, geene omvraage tot eenig besluit te doen, en niet te gedoogen, dat Stads onvervreemdbaare Regten, en het vastgestelde met het Volk, tot een voorwerp der Raadpleegingen van Staat, nu, of

ook

ook by vervolg, werde toegelaaten; maar dat Stads Souverain en onafhangelyk Regt, in deezen, op het allerernstigste, en naar deszelfs hoogste waarde, zou staande gehouden, en ter handhaavinge daar van de nadruklykste en kragtigste Tegenverklaaringen tegen de Voorstemmende Leden of Steden, en tegen allen, die zich daar in wilden mengen, of daar op eenig Regt aanmaatigen, zouden gedaan worden. XXIX. BOEK. 1785.

Omtrent het eerste, was men het niet spoedig *ééns*, en werd het, als eene zaak, die uitstel kon lyden, in handen van Regeerende en Oud-burgemeesteren gegeeven, om 'er nader op te beraadslaagen en de Vroedschap van berigt te dienen. Naa een gunstig Verslag nam men eerlang een Besluit daar mede overeenkomstig. — Het tweede, 't geen 's anderen daags moest werken, verwierf eene onmiddelyke toestemming, en de last der Afgevaardigden beantwoordde aan het gedaan verzoek (*). Bewilliging in beide.

Werkte men dus sterk in *Utrecht*, het daar voorgevallene werd by de Ridderschap zeer euvel opgenomen. In een Besluit, voor de op handen zynde Staatsvergadering geschikt, noemde dezelve het gebeurde op den negentienden en twintigsten van Wintermaand, *Geweld, waar door de* Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergaderinge.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1710—1720. 1729. Voor 't jaar 1786. bl. 65. en 67.

XXIX. BOEK.

1785.

eisch bekragtigd, om verder, tot den geheelen afloop van zaaken, aangevuld, en by de Oprigting van het Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery aan 't zelve ter hand geſteld en alzo voor dit en het volgend Geſlacht, ter naauwkeurige bewaaringe, overgeleeverd te worden: desgelyks dat 'er vervolgens, deeze zaak betreffende, in de Stads Registers geene Aantekeningen zouden worden toegelaaten, vóór dat zy den Inleeveraaren van dit voorſtel, in handen gegeeven waren, om ter kennisſe der Burgerye gebragt te worden.

Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden.

Het tweede was een verzoek, dat het hun Ed. Groot Agtbaaren mogt gelieven om, op heden, die vereischte voorzorgen te neemen, dat Burgemeesteren en verdere Gecommitteerden tot de Beſchryving ter Staatsvergadering, op morgen te houden, zodanig en bepaaldlyk mogten werden gelast, dat zy op geenerlei wyze konden afwyken van één enkel punt des jongsts by openbaare Afkondiging genomen Beſluits: dat het aan geen der Gecommitteerden zou vryſtaan, ter Vergadering van Staat, aan Stads tafel, zy byzonder gevoelen voor te draagen; ma
in deezen, als Stads Gecommitteerd
bepaald gelast worden, ter Staatsve
dering over al het voorſchreeven va
ſtelde, geene omvraage tot eenig
te doen, en niet te gedoogen, dat
onvervreemdbaare Regten, en het
ſtelde met het Volk, tot een vo
der Raadpleegingen van Staat,

XXIX. BOEK. 1785.

ook by vervolg, werde toegelaaten; maar dat Stads Souverain en onafhangelyk Regt, in deezen, op het allerernstigste, en naar deszelfs hoogste waarde, zou staande gehouden, en ter handhaavinge daar van de nadruklykste en kragtigste Tegenverklaaringen tegen de Voorstemmende Leden of Steden, en tegen allen, die zich daar in wilden mengen, of daar op eenig Regt aanmaatigen, zouden gedaan worden.

Bewilliging inbeide.

Omtrent het eerste, was men het niet spoedig *ééns*, en werd het, als eene zaak, die uitstel kon lyden, in handen van Regeerende en Oud-burgemeesteren gegeeven, om 'er nader op te beraadslaagen en de Vroedschap van berigt te dienen. Naa een gunstig Verslag nam men eerlang een Besluit daar mede overeenkomstig. — Het tweede, 't geen 's anderen daags moest werken, verwierf eene onmidde- [illegible] ming, en de last der Afge- [illegible] ntwoordde aan het gedaan

Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergaderinge.

[illegible] dus sterk in *Utrecht*, het [illegible] ne werd by de Ridderschap [illegible] nomen. In [illegible] Besluit, [illegible] den zynde [illegible] erga- [illegible] noemde d[illegible] ge- [illegible] egentiend[illegible] ntig- [illegible] aand, *G*[illegible] *door* [illegible] *de*

[illegible] *rb.* 178[illegible] -1720.,
[illegible] 786. bl. [illegible]

XXIX. BOEK. — 1785.

eisch bekragtigd, om verder, tot den geheelen afloop van zaaken, aangevuld, en by de Oprigting van het Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery aan 't zelve ter hand gesteld en alzo voor dit en het volgend Geslacht, ter naauwkeurige bewaaringe, overgeleeverd te worden: desgelyks dat 'er vervolgens, deeze zaak betreffende, in de Stads Registers geene Aantekeningen zouden worden toegelaaten, vóór dat zy den Inleeveraaren van dit voorstel, in handen gegeeven waren, om ter kennisse der Burgerye gebragt te worden.

Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden.

Het tweede was een verzoek, dat het hun Ed. Groot Agtbaaren mogt gelieven om, op heden, die vereischte voorzorgen te neemen, dat Burgemeesteren en verdere Gecommitteerden tot de Beschryving ter Staatsvergadering, op morgen te houden, zodanig en bepaaldlyk mogten werden gelast, dat zy op geenerlei wyze konden afwyken van één enkel punt des jongsts by openbaare Afkondiging genomen Besluits: dat het aan geen der Gecommitteerden zou vrystaan, ter Vergadering van Staat, aan Stads tafel, zyn byzonder gevoelen voor te draagen; maar, in deezen, als Stads Gecommitteerden, bepaald gelast worden, ter Staatsvergadering over al het voorschreeven vastgestelde, geene omvraage tot eenig besluit te doen, en niet te gedoogen, dat Stads onvervreemdbaare Regten, en het vastgestelde met het Volk, tot een voorwerp der Raadpleegingen van Staat, nu, of

ook

ook by vervolg, werde toegelaaten; maar dat Stads Souverain en onafhangelyk Regt, in deezen, op het allerernstigste, en naar deszelfs hoogste waarde, zou staande gehouden, en ter handhaavinge daar van de nadruklykste en kragtigste Tegenverklaaringen tegen de Voorstemmende Leden of Steden, en tegen allen, die zich daar in wilden mengen, of daar op eenig Regt aanmaatigen, zouden gedaan worden.

XXIX. BOEK. 1785.

Bewilliging ingeëindc.

Omtrent het eerste, was men het niet spoedig *ééns*, en werd het, als eene zaak, die uitstel kon lyden, in handen van Regeerende en Oud-burgemeesteren gegeeven, om 'er nader op te beraadslaagen en de Vroedschap van berigt te dienen. Naa een gunstig Verslag nam men eerlang een Besluit daar mede overeenkomstig. — Het tweede, 't geen 's anderen daags moest werken, verwierf eene onmiddelyke toestemming, en de last der Afgevaardigden beantwoordde aan het gedaan verzoek (*).

Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergaderinge.

Werkte men dus sterk in *Utrecht*, het daar voorgevallene werd by de Ridderschap zeer euvel opgenomen. In een Besluit, voor de op handen zynde Staatsvergadering geschikt, noemde dezelve het gebeurde op den negentienden en twintigsten van Wintermaand, *Geweld*, *waar door de*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1710—1720. 1729. Voor 't jaar 1786. bl. 65. en 67.

XXIX. BOEK. 1785. *de wettige Authoriteit der Regeeringe verkragt, en de Vryheid van derzelver Deliberatien geschonden wierd; ingerigt niet tot Verbeteringe; maar tot een geheel Renversement van de Regeerings Constitutie der Provincie*, met betuiging van hunne bereidvaardigheid, om, tot weering van alle dergelyke aanvallen, *des gerequireerd wordende, alle mogelyke hulp en adsistentie te verleenen.* —— Zy beweerden daar in, „ dat het Reglement van Regeeringe, *aan* „ *de Magistraat van Utrecht opgedrongen*, „ voor zo verre het afweek van, en con„ tradictoir was aan de vastgestelde en „ nog subsisteerende Regeeringsorde bin„ nen de Provincie, waar in niet anders „ dan Staatsgewyze verandering kon ge„ maakt worden, in zich zelf onbestaan„ baar was, en daarom door de Magi„ straat niet hadt kunnen of mogen ge„ arresteerd; en dat, daarenboven, de „ Concurrentie van den Heer Erfstad„ houder daar toe zou vereischt wor„ den.

De Edelen voegden 'er nevens, „ dat, „ hoewel zy vertrouwden, dat de Vroed„ schap der Stad, immers de Meerder„ heid van dezelve, met hun in dezelf„ de gedagten verseerde, en niet *dan uit* „ *noodzaake voor het Geweld hadt moeten* „ *bukken*, vermids evenwel de Afkondi„ ging, van de *afgedwongene Resolutie hadt* „ *moeten geschieden*, zy nogthans hoop„ ten, dat de Vroedschap de Publicatie „ ten spoedigsten wederom zou intrek-

„ ken

„ ken, en met de Ridderschap overgaan, „ tot het wegneemen van der Ingezete- „ nen wettige Bezwaaren, *in zo verre* „ *zulks naar Regt en Billykheid zou kun-* „ *nen geschieden.*"

Zy eindigden dit Raadsbesluit met eene betuiging van onverantwoordelyk te willen gehouden worden, wegens de nadeelige gevolgen voor de Stad en de Provincie, die uit de *Geweldige Maatregelen van zommige onrustige Menschen*, natuurlyk zouden moeten voortvloeijen. Om aan deeze *zich niet* bloot te stellen, gaven *zy in* bedenking, dat binnen de Stad *Utrecht* geene Staatsvergaderingen behoorden gehouden: maar dezelve na eene andere veilige Plaats moesten overgebragt worden, *zo lang men het Geweld niet kon stuiten*, en de Agtbaarheid der wettige Regeeringe handhaaven: met byvoeging dat, in rondgaande Brieven aan alle Leden van het Bondgenootschap moest worden opengelegd den toestand waar in de Provincie van *Utrecht* zich thans bevondt.

Hoe weinig de Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* ter Staatsvergadering slaagden.

Ter Staatsvergadering, op den acht en *twintigsten* van Wintermaand, verzogten de *Afgevaardigden* van *Utrecht*, uit hoofde van de bekende Afkondiging daar te Stede gedaan, „ dat by een Staatsbesluit „ de Leden van den Raad dier Stad ver- „ staan mogten worden ontheeven te zyn „ van den Provinciaalen Eed, voor zo „ verre de Stads Regeeringsbestelling daar „ in betrokken mogt weezen — of wel „ dat, door het bespoedigen der Reforme

„ van

XXIX. BOEK. 1785.

eisch bekragtigd, om verder, tot den geheelen afloop van zaaken, aangevuld, en by de Oprigting van het Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery aan 't zelve ter hand gesteld en alzo voor dit en het volgend Geslacht, ter naauwkeurige bewaaringe, overgeleeverd te worden: desgelyks dat 'er vervolgens, deeze zaak betreffende, in de Stads Registers geene Aantekeningen zouden worden toegelaaten, vóór dat zy den Inleeveraaren van dit voorstel, in handen gegeeven waren, om ter kennisse der Burgerye gebragt te worden.

Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden.

Het tweede was een verzoek, dat het hun Ed. Groot Agtbaaren mogt gelieven om, op heden, die vereischte voorzorgen te neemen, dat Burgemeesteren en verdere Gecommitteerden tot de Beschryving ter Staatsvergadering, op morgen te houden, zodanig en bepaaldlyk mogten werden gelast, dat zy op geenerlei wyze konden afwyken van één enkel punt des jongsts by openbaare Afkondiging genomen Besluits: dat het aan geen der Gecommitteerden zou vrystaan, ter Vergadering van Staat, aan Stads tafel, zyn byzonder gevoelen voor te draagen; maar, in deezen, als Stads Gecommitteerden, bepaald gelast worden, ter Staatsvergadering over al het voorschreeven vastgestelde, geene omvraage tot eenig besluit te doen, en niet te gedoogen, dat Stads onvervreemdbaare Regten, en het vastgestelde met het Volk, tot een voorwerp der Raadpleegingen van Staat, nu, of

ook

ook by vervolg, werde toegelaaten; maar dat Stads Souverain en onafhangelyk Regt, in deezen, op het allerernstigste, en naar deszelfs hoogste waarde, zou staande gehouden, en ter handhaavinge daar van de nadruklykste en kragtigste Tegenverklaaringen tegen de Voorstemmende Leden of Steden, en tegen allen, die zich daar in wilden mengen, of daar op eenig Regt aanmaatigen, zouden gedaan worden.

Bewilliging inbeide.

Omtrent het eerste, was men het niet spoedig *éèns*, en werd het, als eene zaak, die uitstel kon lyden, in handen van Regeerende en Oud-burgemeesteren gegeeven, om 'er nader op te beraadslaagen en de Vroedschap van berigt te dienen. Naa een gunstig Verslag nam men eerlang een Besluit daar mede overeenkomstig. — Het tweede, 't geen 's anderen daags moest werken, verwierf eene onmiddelyke toestemming, en de last der Afgevaardigden beantwoordde aan het gedaan verzoek (*).

Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergaderinge.

Werkte men dus sterk in *Utrecht*, het daar voorgevallene werd by de Ridderschap zeer euvel opgenomen. In een Besluit, voor de op handen zynde Staatsvergadering geschikt, noemde dezelve het gebeurde op den negentienden en twintigsten van Wintermaand, *Geweld*, *waar door de*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1710—1720. 1729. Voor 't jaar 1786. bl. 65. en 67.

XXIX. BOEK. 1785.

daags eene Burger-commissie zich ten huize van den Burgemeester LOTEN vervoegde, om te verneemen wat 'er van dit alles was. Deeze verzekerde hun de waarheid van het gebeurde. Dien eigen avond werden Geconstitueerden en Gecommitteerden verzogt te vergaderen om een Voorstel der Burgerye van groote aangelegenheid te hooren. Waar in 't zelve bestondt kan men opmaaken uit een Adres door Geconstitueerden en Gecommitteerden, den tweeden van Louwmaand der Jaars MDCCLXXXVI, ter Vroedschappe ingediend. By 't zelve betuigden zy, door hunne Principaalen, de Burgery van *Utrecht*, wel uitdruklyk gelast te zyn aan hun Ed. Agtbaaren eerbiediglyk voor te draagen, dat deezen geliefden te volharden by het Besluit omtrent het einde des voorgaanden Jaars genomen, met afwyzing van het Voorstel der Ridderschappe daar tegen gedaan; alzo de Burgery van oordeel was, uit kragt van haaren afgelegden Eed, ten allersterksten verpligt te zyn tot het handhaaven diens Besluits, en niets vuuriger wenschte, dan om, door het gemelde Voorstel, niet in 't geval gebragt te worden, om de Stedelyke Voorregten, ten koste van goed en bloed, te moeten voorstaan, tegen allen, die op dezelve inbreuk zogten te maaken, 't welk, egter, in 't gestelde geval, noodwendig het gevolg zou weezen. —— Wyders verzogten zy, ten behoeve der Burgerye, een bekragtigd Afschrift

schrift van het Besluit der Ridderschappe', by de Stad overgenomen, en de voorslagen daar omtrent gedaan, op dat de Burgery in staat gesteld mogt worden het noodige, zo tot haar eigene Regtvaardiging, als ter kragtdaadige handhaaving van Stads Regten en Vryheden, aan hun Ed. Agtb. voor te draagen; met zodanige verdere middelen als in staat konden zyn om de Stad *Utrecht*, en haare Burgery, tegen allen indragt op haare Voorregten en Vryheden, *tegen allen en een iegelyk, te verzekeren.* — Het Verzoek tot het handhaaven van het door de Ridderschap gewraakte Vroedschaps Besluit werd in Advys gehouden (*).

XXIX. BOEK. 1785.

Wederlegging van het Besluit der Ridderschappe.

't Leedt eenigen tyd eer Geconstitueerden en Gecommitteerden gereed waren met een wederleggend Vertoog van het gestelde in het Besluit der Ridderschappe, aan de Vroedschap over te geeven. Het geschiedde op den tweeden van Sprokkelmaand. — In 't breede haalden zy de zaak van den oorsprong op, en verdeedigden het gehouden gedrag der Burgeren, als geheel en als voortvloeijende uit de maatregelen, van tyd tot tyd, met de Stads Regeering beraamd, en door dezelve goedgekeurd. Wegens het hun aangetygd gepleegd Geweld wenschten zy, op eene voldoende wyze, geregtvaardigd te

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1731—1728. Voor 't Jaar 1786. bl. 64. en 67.

XXIX. BOEK. 1785.

te worden; en floegen ten dien einde voor, dat men de vergaderde Burgery, ieder, hoofd voor hoofd, zou afvraagen. — „ *Voor eerst*, of zy van het „ Verzoek, in haar naam en van haaren „ wege, op den negentienden van Win- „ termaand des Jaars MDCCLXXXV, by „ Adres aan den Raad der Stad ingelee- „ verd, door Geconstitueerden en Ge- „ committeerden, geene behoorelyke voor- „ kennisse bekomen en gehad hadden? — „ *Ten tweeden*, of het verhandelde, ge- „ duurende dien en den volgenden dag, „ door Geconstitueerden en Gecommit- „ teerden met den Raad, niet op dien „ tyd, te hunner kennisse gebragt, en by „ hun goedgekeurd was? — *Ten der-* „ *den*, of het geen toen, by het voor- „ schreeven Adres, op de Vroedschap was „ verzogt als nog hun gevoelen was en „ bleef?"

Hier uit vertrouwden zy, dat eenmaal onwederspreekelyk blyken zou, dat het gebeurde op die dagen, was geweest de waare begeerte van het Volk, en dat de daar toe zich vervoegd hebbende Persoonen niet alleen hadden uitgemaakt het grootste en aanzienlykste gedeelte der Burgerye; maar boven dien bestaan hadt in genoegzaam alle de Schutters van de geheele Burger-schuttery. — „ In dit verzoek," dus luiden de eigen woorden, „ vertrouwden zy, dat hun Groot Agtbaaren niet zouden gelieven te difficulteeren, alzo 't zelve, 't éénigste en „ ze-

„ zekerste middel bevatte om de Burgery en Hun van den Blaam en alle daar by aggraveerende Insimulatien van de Ridderschap éénmaal te ontheffen, en hun Ed. Groot Agtbaaren (immers verscheiden Leden van hun Ed. Groot Agtb.) te overtuigen, en aan geheel *Nederland* het ontegenzeggelyk bewys op te leeveren, dat alhier, op den negentienden en twintigsten van Wintermaand MDCCLXXXV, een waare Volksstem had geëxsteerd; *dermaate*, dat daar mede *niet was* gespeeld geworden; maar dat het gebeurde, op die Dagen, de waaragtige Stemme des Volks, en hun zeer wel beredeneerd Gevoelen was geweest, nog was, en bleef."

„ *Daar*, indien hun Ed. Groot Agtb. onverhoopt op dit Verzoek, immers ter naaste Vergaderinge, niet geliefden te disponeeren; maar 't zelve of van de hand te wyzen, of buiten dispositie te houden, de Burgery en Zy het als dan zouden houden voor een Aveu, waar by hun Ed. Groot Agtb. de waarheid der *Volksstem en Volksvertegenwoordiging* hadden *in confesso* gesteld, even of aan het voorschreeven Verzoek, en daar by gedaane Voorstellen ter boven opgegeeven Afvraagingen, punctuëelyk was voldaan geworden; en dus hun Ed. Groot Agtb. als dan ook niet zouden aflaaten om de Eer en Agtbaarheid van *Utrechts* Burgery tegen de zo zeer beledigende uitdrukkingen van 's Ridder-

XXIX. BOEK. 1785.

„ ſchaps Reſolutie, op te houden, en op
„ de allerefficacieuste wyze te verdeedi-
„ gen; als mede door een op nieuw te
„ herhaalen Declaratoir, de Burgery te
„ verzekeren, van dezelve te zullen
„ maintineeren by de Vroedſchaps Re-
„ ſolutie van den zestienden Augustus
„ MDCCLXXXV, tegen allen en een ie-
„ der, en inzonderheid tegen alle voor-
„ dragten en inroepingen, *tot hulpe of ad-*
„ *ſiſtentie van de Sterke Hand, of Gewa-*
„ *penden Arm*, waar toe meergemelde
„ Ridderſchaps Reſolutie zo alleröngefun-
„ deertst tendeerde (*)."

Niet

(*) Men zie dit breede Adres in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 155. enz. en een ten dien tyde uitgekomen Stukje, getyteld, *Aanmerkingen over de Ridderſchaps Reſolutie van* 27. Dec. 1785: dan boven al verdient hier by geleezen te worden het *Adres aangaande de Vroedſchaps Reſolutien van* 21. *Nov. en* 5. *Dec.* 1785, *als mede nopens de Requesten van Geconſtitueerden en Gecommitteerden uit de Burgery van* 12. 19. en 27. *Dec.* 1785. *en* 2. *January* 1786. enz. door Mr. J. C. SMISSAERT, *Raad in de Vroedſchap der Stad Utrecht, in de Raadzaal derzelve Stad voorgedraagen, en in de Reſolutien gedaan inſereeren, op Maandag* 16. *Jan.* 1786. *in de Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 860. enz. te vinden. Wy kunnen niet nalaaten een gedeelte 'er uit af te ſchryven, ſtrekkende om het oordeel van dien Heer over 't beloop der zaake en wegens het *Geweld aan Utrechts* Burgery ten laste gelegd te toonen. —
„ Hoe zeer had ik gewenscht, dat deeze geheele Verga-
„ dering —— of immers de Meerderheid, hadt kun-
„ nen beſluiten, ongevergd, uit eigen beweeging, aan
„ de bekende Begeerte der Burgery te voldoen! Die
„ Burgery tog was door ons zelven voor meer dan
„ achttien maanden zo plegtig opgeroepen tot de In-

„ lee-

Niet onopgemerkt liet de Ridderschap dit Adres; maar beklaagde zich by de Vroedschap van *Utrecht*, in eenen Brieve, over de belediging een Medelid van den Staat aangedaan, door particuliere Persoonen, die, geen de minste betrekking tot de Regeering hebbende, te eenemaal onbevoegd waren tot onderzoek en beoordee- XXIX. BOEK. 1785. Aanmerkingen van de Ridderschap daar op.

„ leevering van hunne Bezwaaren, tegen het Regee-
„ ringsbestuur; de Vroedschap *hadt* zelve de Stedely-
„ ke Pointen *van de Provinciaale* afgezonderd; het
„ *Reglement* op Stads Regeeringsbestuur was tus-
„ *schen* de Regeering en de Burgery tot onderling
„ genoegen geäpplaneerd, uitgezonderd twee poin-
„ ten welke niet moeilyk zullen te vereffenen zyn,
„ en als zodanig by Publicatie openlyk bekend ge-
„ maakt; het Regt van Magistraatsbestelling agt ik
„ *indisputabel* aan de Burgery te behooren en door
„ dezelve te hebben mogen gereclameerd worden; zy
„ heeft daar toe verscheide en aanhoudende poogin-
„ gen gedaan; maar was daar in, tot hier toe, naa
„ een onbegrypelyk rekken van hun geduld, verydeld
„ geworden; ten aanziene der Provinciaale Redresfen
„ was door de Voorstemmende Leden dus verre niets
„ verrigt, niettegenstaande de Staats Commisfie reeds
„ den 1. Sept. 1784. een Rapport en Concept Re-
„ glement Reformatoir hadt uitgebragt.

„ *Zou dan die Burgery eeuwig* moeten worden
„ *teleurgesteld in* 't geen zy heeft beweezen haar
„ wettig te competeeren? Was het, naa dat alles,
„ te verwonderen, dat dezelve, het marren moede,
„ ten laatsten opkwam om hun Regt, hun door den
„ Raad toegekend, daadlyk te rug te neemen? Schoot
„ *voor hun* wel eenig middel over, toen alle andere
„ *vrugtloos* waren beproefd? —— Ik beschouw de
„ omstandigheden, ten tyde der Invoeringe of Vernieu-
„ winge van een Reglement op de Regeering uit een
„ geheel ander oogpunt, dan alle andere gewoone
„ zaaken; dit kan en mag onmiddelyk van het Volk
„ begeerd — ja! des noods uitgevoerd worden; by

 „ het

XXIX. BOEK. 1785.

deeling van de Advyzen der Leden van Staat, en byzonder over de sinistre oogmerken waar toe dit Adres strekte; met verzoek, dat hun Ed. Agtb. deswegen aan de

„ het Volk resideert de weezenlyke Oppermagt, terwyl het Opperbestuur door 't zelve aan hunne Vertegenwoordigers wordt toebetrouwd, en wanneer een Volk dit laatste waarlyk beoogt, naa dat zy in hunne vervreemde Regten zullen hersteld zyn, om vervolgens tot hunne voorige ruste weder te keeren, (gelyk in ons geval, zo ik vertrouw plaats heeft,) kan ik nog geen gegronde reden vinden van vreeze voor eene volstrekte Volksregeering. Neen, Ed. Groot Agtb. Heeren! *Utrechts* braave Burgery wil haare Vertegenwoordigers aan geene banden leggen, dan alleen aan die der Wetten, op Regten, Privilegien en Regtvaardigheid gegrond; zy bezeft te wel dat haare Representanten moeten worden in staat gesteld, om waarlyk vry en onafhangelyk, niet alleen van den Stadhouder; maar van de geheele Wereld, voor 's Lands- en Stads- en gevolglyk voor Hun welzyn te spreeken en te handelen; zy zelve zoekt geenzins te heerschen over de Leden der Regeeringe; maar begeert alleen zodanigen billyken invloed, dat zy zich kan verzekerd houden, dat nimmer weder zo willekeurig met hunne Voorregten en Eigendommen kan worden omgesprongen. Dat het nu zo notabel aantal Burgers, zo als dezelve zich op den 2 Aug. en vooral op den 19 en 20 Dec. openlyk gesisteerd hebben, met het hoogste regt mogen geoordeeld worden de Stem des Volks te hebben uitgebragt, denk ik te klaar te zyn om eenige adstructie te vereischen; hoedanig die opgekomen Burgers hebben verkeerd in de vordering van hunne regtvaardige zaak, behoef ik niet in het breede te deduceeren; dezelve hebben myne Verdeediging geenzins noodig; ik gevoel dat ik daar van te weinig, of welligt, naar het oordeel van anderen, te veel zou zeggen.

„ Alleen moet ik dit ronduit declareeren, dat my, noch op den 19, noch op den 20 Dec. iets van den kant der Burgerye is voorgekomen het geen

„ met

de Opstellers, derzelver verontwaardiging zouden gelieven te kennen te geeven. „ Nimmer," betuigden zy, „ was het „ in hunne gedagten gekomen om het „ ge- XXIX. BOEK. 1785.

„ met grond voor *Geweld* kan worden gehouden.
„ Het is waar, de zamengekomen Menigte, naa
„ Maandag den 19 meer dan twaalf — en Dingsdag
„ den 20 op nieuw verscheiden uuren onder den bloo-
„ ten hemel vrugtloos eene gewenschte afdoening van
„ zaaken te hebben verwagt, heeft eindelyk met ron-
„ de woorden gedeclareerd, *niet* te zullen rusten,
„ noch *van elkander* scheiden, ten zy aan hunne regt-
„ *maatige begeerte* letterlyk zou voldaan zyn. Maar
„ is dit wel te bewonderen, daar zy, van hun waar-
„ agtig Regt overreed, geenen anderen weg geopend
„ zagen om in het bezit te geraaken van 't geen zy,
„ volgens de hier voorgelegde gronden, als hun Ei-
„ gendom, mogten na zich neemen? En kan het dan
„ ook wel zo vreemd voorkomen, dat zy, naa dat
„ de Raad daags te vooren tweemaal vrugtloos was
„ gescheiden, en naa dat op dien Dag ook eenige
„ Raaden, van tyd tot tyd, hadden getragt na hun-
„ ne huizen te gaan, op het laatst der Vergaderin-
„ ge van bovengemelden tweeden Dag, niet gedoog-
„ den, dat de Leden der Regeering, voor de derde
„ maal, het Stadhuis verlieten, vóór dat het Volk die
„ voldoening hadt ontvangen, welke hetzelve ten laat-
„ *sten vermogt te eischen, en waar toe zy zo pleg-
„ tig waren opgekomen?* Bovendien heeft zich de
„ *Menigte, tot het laatste toe,* buiten het Stadhuis
„ gehouden, zonder dat wy geduurende den ganschen
„ tyd der Vergaderingen, eenige de minste verhin-
„ deringen hebben ondervonden in onze Deliberatien,
„ en zonder dat my iets bewust is van eenige Be-
„ dreigingen, waar door de Vroedschap zou kunnen
„ wôrden gezegd tot het neemen van derzelver laatste
„ Resolutie van den 20 Dec. eenigzins te zyn ge-
„ dwongen geworden: en schoon al door deezen of
„ geenen van het zamengevloeid Volk eenige min be-
„ taamlyke uitdrukkingen zyn gebezigd geworden,
„ welke ik als dan in geenen deele wil hebben goed-

XXIX. BOEK. 1785.

„ gepleegd Geweld op den negentienden „ en twintigsten van Wintermaand, op „ rekening van *Utrechts* goede Burgery „ te stellen. Te zeer waren zy over„ tuigd, dat een groot gedeelte dier Bur„ gery, niet gewoon om zich door be„ loften van allerlei aart, noch door uit„ gedagte beschuldigingen van Regenten „ en Leden van Regeering, te laaten ver„ lei-

„ gekeurd, kan zulks, met geene billykheid, op reke„ ning van het toen vergaderde *Lichaam der Burgery* „ gesteld worden; welk *Lichaam* niets anders heeft „ gedaan dan standvastig blyven insteeren op afdoe„ ning van zaaken. Als wy dit alles nu in conside„ ratie neemen, en wy dan evenwel het gebeurde op „ den 19 en 20 Dec. voor *daadlyk Geweld* zouden „ willen doen doorgaan, waar voor zal dan wel „ moeten worden gehouden, het geen, in den Jaare „ MDCCXLVII, by de reintroductie van het Stad„ houderschap is voorgevallen? Toen is 'er weezen„ lyk Geweld gepleegd door een opgeruid of zich „ zelven opgeworpen hebbend Gepeupel; toen zyn „ de Leden der Regeering door dwang, door bedrei„ ging, en, door gevaar voor leeven en goederen, ge„ noodzaakt geworden aan de begeerte van een onbe„ suisd Gemeen te voldoen; niets van dit alles heeft „ nu plaats gehad; de op meergemelde 19 en 20 „ Dec. byeengevloeide Schaar, welke wettig was op„ geroepen geweest tot Inleevering van hunne Be„ zwaaren, overtreft zo verre dien woesten hoop „ van MDCCXLVII, zo wel in aantal en conditie „ als in bezadigdheid en beredeneerde handelwyze, „ als het licht de duisternis te boven gaat; indien „ dan, herzeg ik, het tegenwoordige gedrag der Bur„ gery *Geweld* moet heeten, waar blyft dan de wet„ tigheid der geheele Stadhouderlyke Waardigheid, „ waar tegen nogthans, tot hier toe, door niemand, „ zo verre ik weet, eenige weezenlyke bedenkingen „ zyn ingebragt?

„ leiden; maar gewoon om de wettige
„ Regeering te eerbiedigen, en niet meer-
„ der te verlangen dan dat de noodige
„ Verbeteringen en Redresfen, op eene
„ wettige en constitutioneele wyze wor-
„ den daargesteld, verre af was van het
„ gepleegd Geweld, op de voorgenoemde
„ Dagen, goed te keuren; maar in tegen-
„ deel het in hunne harten afkeurden en
„ verfoeiden, en, zo zy maar vryheid
„ van spreeken hadden, zulks openlyk
„ toonen zouden, *om zich* door zodani-
„ *ge beschuldigingen* niet hoogst beledigd
„ te agten."

Het Vroedschaps Besluit ingetrokken.

Hoe zeer zich Geconstitueerden en Gecommitteerden gevleid hadden met een gunstig antwoord op hun Vertoog, het drieledig Voorstel bevattende om de Volksstem, door het oproepen der Burgerye, te doen spreeken, viel 'er een weigerend en afwyzend Besluit op; waar over die Afgevaardigden, by een nader Adres, zich beklaagden, en hunne Tegenverklaaring inbragten, met wederlegging van den jongsten Brief der Ridderschappe, hun verzoek herhaalende. Dan, wel verre van 't zelve voldaan te zien, moesten zy eerlang verneemen, dat de Meerderheid der Vroedschappe het Besluit van den twintigsten van Wintermaand, des voorleden Jaars hielden als niet vrywillig, maar enkel, wegens de toenmaalige omstandigheden genomen, aanmerkten als onwettig, kragtloos en van onwaarde; met nevensgaande Verklaaring, dat

XXIX. BOEK. 1785.

dat zy zich buiten ſtaat bevondt en onbevoegd rekende om, zonder Concurrentie der Staaten, zich te ontſlaan uit den Eed op het Reglement van de Regeering der Provincie; weshalven zy niet voorneemens was om eenen anderen Eed, daar mede onbeſtaanbaar, af te leggen (*). — Het ſcheen dus geſchaapen, als of voor de *Utrechtſche* Burgery de Invoeringe van het nieuwe Regeerings Reglement, op den Dag daar toe plegtig bepaald, geen voortgang zou hebben; doch wy moeten, om de Tydorde niet te zeer te overſchreeden, het Verhaal des Beloops uitſtellen, en nog andere niet min verbaazende vroegere tooneelen in het *Sticht* openſchuiven.

Te *Amersfoort* het Verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeſlaagen.

Amersfoort, trekt, in de eerſte plaats, onze aandagt, waar het reeds in den voorleden Jaare, geenszins naar den zin van een gedeelte der Burgerye geſchiedde (†). Een aantal van zeventien Geconſtitueerden verzogt, in Lentemaand, door vyf Gecommitteerden, in die hoedanigheid, by de Regeering erkend te worden, en met dezelve in onderhandeling te treeden tot het vereffenen van Bezwaaren, by hun Concept-reglement opgegeeven. Een weigerend antwoord hieldt in, dat de Regenten, van begrip waren, zelve Repreſentanten der Burgery te weezen, en dus geene andere Gemagtigden te kunnen toelaa-

(*) N. *Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 227. en 246.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 31.

laaten; omtrent de aangeroerde Punten in het Concept-reglement zou de Raad eerstdaags zodanig besluiten als dezelve meende te behooren, en op die wyze alle andere behandelen; altoos in 't oog houdende dat zy het waare belang der *geheele Burgery*, en niet den zin van eenige *weinigen* moesten betragten.

Eerste aanzoek der verzamelde Burgery herhaalde keeren afgeweezen.

Schor klonk dit antwoord in de ooren eener Burgerye, die na herstel van Bezwaaren verlangde, en meende den besten weg ter bekominge ingeslaagen te hebben. Zy bleef in die onzekerheid tot den aanvang van Oogstmaand, wanneer eene menigte Burgers, terwyl de Raad vergaderd was, voor het Stadhuis zamen kwam, om die zaak, op nieuw, te onderstaan. Ten betoon, dat de Gecommitteerden, onlangs benoemd, geen zich zelven opwerpende, doch door de Burgers vrywillig aangestelde Persoonen waren, bestemden zy 'er vyf uit hun midden, om als de zodanigen door den Raad erkend te worden, teffens hunne begeerte te verstaan geevende, dat deeze eenigen zou volmagtigen om met de Geconstitueerden in de meermaals verzogte onderhandeling te treeden. Het Besluit was, op den zelfden grond als voorheen, weigerend; en het verzoek vyf keeren gedaan, werd even zo veel maalen van de hand geweezen. Dit afslaan nam één der Geconstitueerden zo euvel op, dat hy de Naamen eischte der Heeren, die hun verzoek in den weg stonden, met betuiging

van

XXIX. BOEK. 1785.

van dezelve niet meer voor Vertegenwoordigers des Volks te zullen erkennen. De Raad scheidde hier op.

Tweede aanzoek der Burgerye, toegestaan door negen vergaderde Raadsleden.

'sVolgenden daags verzamelden de Burgers andermaal, te zelfder plaatze. Naa dat eerst de Gecommitteerden by eenen der Burgemeesteren vergeefsch hadden aangehouden om het beleggen eener Raadsvergadering, begaven zich de Burgers, voorgegaan door Gecommitteerden, derwaards, en na 't huis van de andere Burgemeesteren op één na, met even weinig vrugts. De Raad Craamer, met eenige Geconstitueerden in een Koffyhuis getreeden, ontboodt twee Deurwaarders, en beval hun, onmiddelyk de Vroedschap by een te roepen. Slegts negen Heeren verscheenen. Twee hunner werden, na eenig beraad, benoemd om de vergaderde menigte af te vraagen, of zy de vyf Heeren tot hunne Gecommitteerden hadden benoemd? Een eenpaarig *ja!* bragt dit Raadsbesluit te wege, „ Op het in„ stantelyk en herhaald verzoek van een „ groot aantal Burgers en Inwoonders „ deezer Stad, thans voor den Raadhui„ ze vergaderd, hebben de Regeerders „ der Stad *Amersfoort*, naa rype Delibe„ ratie en voorafgaande Informatie van de „ voor den Raadhuize deezer Stad ver„ gaderde Burgeren en Ingezetenen, naar „ derzelver begeerte, goedgevonden en „ verstaan, de Persoonen van Hendrik „ van Eemderen, Bartholo„ meus de Wys, Willem van

„ Eden

„ EDEN Jr., JUSTUS JOHANNES XXIX.
„ TRESCHOUW en CHRISTIAAN BOEK.
„ JOHANNES VAN ROOTZELAAR te
„ erkennen als der Burgeren Gecommit- 1785.
„ teerdens, en de Persoonen van GER-
„ RIT VOGELZANG, STEVEN CAMP,
„ JUSTUS HOOFD VAN HUISDUI-
„ NEN, Mr. HENDRIK BOR, G. G.
„ METHORST, JAN VAN DASHORST,
„ JAN VAN LING, DIRK LAGER-
„ WEY, FRANS TER HORST, ABRA-
„ HAM LAGERWEY, W. PANNEKOEK,
„ S. VAN STRAALZOND, NICOLAAS
„ VAN DEUVERDEN, W. VAN GEEN-
„ HUIZEN, J. H. ROOZEN, M. DREI-
„ JER en CORNELIS WARNEKE *Az.*
„ als Geconstitueerden van een aantal van
„ *zes honderd vyf en twintig* Burgeren
„ en Ingezetenen deezer Stad; erkennen-
„ de dezelve in voorsz. Qualiteit by dee-
„ zen; en zal deeze zonder Resumptie
„ worden uitgegeeven."

Dit Raadsbesluit, waar van een gedeelte der *Amersfoortsche* Burgery veel heils en de voldoening der langgerekte begeerte verwagtte, hieldt slegts vyf dagen stand; immers de voorzittende Burgemeester deedt, in eene buitengewoon belegde Vergadering, naa dat tydsverloop, het voorstel om, by voorraad, alle gewoone Vergaderingen op te schorten; het onlangs genomen Besluit, wegens het erkennen der Gecommitteerden en Geconstitueerden, als onwettig te verwerpen, en, by de wee-

't Zelve door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen.

XXIX. BOEK. 1785.

weete van den toedragt der zaaken binnen de Stad aan Gedeputeerde Staaten, deezen te verzoeken om ten spoedigsten zodanig een Besluit te neemen, als zy het meest geschikt oordeelden om de Regeering by haar wettig gezag te handhaaven, en in staat te stellen om vry en onbedwongen hunne besluiten te neemen, zo als zy oordeelden meest ten oirbaar van Stad en Land te strekken. Dit ging by de Meerderheid door, terwyl negen Leden van de Raad den inhoud van den Brief wraakten, tegen de verzending stemden, en zich hunne nadere aantekening voorbehielden.

Deeze verzoeken en verwerven van zyne Hoogheid bystand vanKrygsvolk.

Een Deurwaarder vertrok dien eigen dag met den Brief aan Gedeputeerde Staaten, die 's avonds byeenkwamen, schoon ten getale van slegts vier of vyf, en naa verloop van één uur een Staaten Boode aan den Stadhouder afvaardigden, met verzoek om, door het toezenden van een Regiment Krygsvolk, de Meerderheid der *Amersfoortsche* Regenten, tegen de Burgery de hand boven 't hoofd te houden: Zyne Hoogheid voldeedt zo spoedig aan dit verzoek, dat reeds den volgenden dag de noodige Patenten na *Nymegen* werden afgevaardigd. Eene Ruiterbende van tachtig Man, en drie honderd en twintig voetknegten ontvingen bevel om na *Eede* op de *Veluwe* voort te rukken, en den volgenden dag te *Amersfoort* binnen te trekken.

Zy:

Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm.

Zyne Hoogheid schreef de Gedeputeerde Staaten „ dat hy, hoe afkeerig an„ derzins om van de Wapenen van den „ Staat gebruik te maaken tegen de goe„ de Ingezetenen, nogthans, uit aanmer„ king dat 'er geen ander middel scheen „ over te zyn om de Desorders en Re„ geeringloosheid, te *Amersfoort* plaats „ grypende, voor te komen," de door hem aangeduide *Geldersche* Troepen zondt. Een Regiment op de Repartitie van *Utrecht* staande, hadden Gedeputeerde Staaten, zo 't kon *zyn*, verzogt; doch de Capitein Generaal oordeelde geen van deezen „ met genoegzaamen spoed en „ Secretesse" na *Amersfoort* te kunnen doen trekken. Naa hun Ed. Mogenden voorgesteld te hebben om de noodige maatregels te neemen; ten einde de Wapenen van den Staat aan geen hoonende bejegeningen mogten blootgesteld en het Krygsvolk binnen *Amersfoort* van behoorelyke Inlegering verzorgd worden, verzogt zyne Hoogheid, „ van de Wapenen geen „ gebruik te maaken, dan wanneer de nood „ *zulks* volstrekt vorderde, en 'er geen „ *ander middel was* om de rust in de Stad „ te herstellen, en de Magistraat by haar „ wettig Gezag te handhaaven."

Het Krygsvolk komt te *Amersfoort*.

Hier uit mogen wy opmaaken, dat de Gedeputeerde Staaten, den toestand van *Amersfoort* als hoogst hachlyk hadden afgeschilderd. De vereende poogingen der Staats- en Stads Regenten met den Stadhouder gelukten, en de Generaal VAN DER

XXIX. BOEK. 1785.

HOOD, die het bevel over dit Krygsvolk was opgedraagen, vertoonde zich den zeventienden van Oogstmaand voor de Poorten van *Amersfoort*, aan 't hoofd zyner Ruiterbende, en werd onverhinderd binnen gelaaten, gelyk ook eerlang het overige Krygsvolk, tot die Inlegering bestemd (*).

Ontzetting te *Utrecht* op die tyding.

Dit Gedrag van de Meerderheid der *Amersfoortsche* Regeering, en van de Gedeputeerde Staaten, kon niet missen binnen *Utrecht* de sterkste aandoeningen en beweegingen te verwekken. De maare hier van kwam niet in *Utrechts* veste of Geconstitueerden en Gecommitteerden vergaderden dien eigen avond, en zonden aan den eersten Burgemeester een verzoek tot het beleggen eener buitengewoone Vroedschaps Vergadering den volgenden morgen; gelyk zy ook het bezetten der Hoofdwagten en der Stadspoorten door eene de Wagthebbende Burgercompagnie, voor dien nagt, bewerkten, en een Postbode na *Amersfoort* afvaardigden.

Beklag by de *Utrechtsche* Vroedschap over het gedrag der Gedeputeerden: en

In de Vroedschaps Vergadering leeverden zy een Adres in, vol beklags over het laaten intrekken van Krygsvolk op het Grondgebied des Gewests, buiten voorkennis van den Raad. Zy konden den stap van die weinige Heeren, die zich geregtigd hadden om het Collegie van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 515. 713. 1144. 1173. en 1178.

Het inrukken der Militairen in Amersfoort.

Voorstellen tot weering van Krygsvolk.

van Heeren Gedeputeerden deezer Provincie uit te maaken, niet anders beschouwen, dan eene allerschroomlykste en tevens geweldige daad, welke op het Lichaam van *Utrechts* Burgery zo veel indruks maakte, dat dezelve geen oogenblik in twyfel hing om te besluiten, dat zy verpligt was, toevlugt te moeten neemen tot haare beëedigde Verpligting om ook allen binnenlands Geweld af te keeren. Hier door verbonden, stelden zy voor: —— Dat hun Ed. Groot Agtb., zittens deeze Vergadering, *mogten* verstaan, dat alle de *Poorten* der Stad, oogenbliklyk, door een bekwaam aantal Burgeren, by dag en by nagt, zouden bezet en bewaard, en onmiddelyk aan de geheele Burger*schuttery* een dubbel getal scherpe Patroonen zouden uitgegeeven worden. —— Dat de Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK, die dit dus lang geweigerd hadt, zou hebben te verklaaren en op te geeven, wie de Heeren geweest waren, die, op naam van Gedeputeerde Staaten, een Bode aan zyne Hoogheid afgevaardigd en *het inroepen van Krygsvolk* bewerkt hadden. — Voorts, om hunne eigene woorden te gebruiken, „dat aan Heeren Burgemeesteren ten sterksten zou worden geinjungeerd, om niet alleen nu, maar zo lang het punt der Bezwaaren niet zou zyn afgedaan, eenig Consent te draagen in een verzoek tot Militie, of tot het verleenen van Attache op Patenten voor Militie na deeze Provincie gedespici-

 „ eerd,

XXIX. BOEK. 1785.

„ eerd, onder wat voorwendzel ook; „ maar zulks gedaan wordende, daar van „ immediaat opening en communicatie „ aan hun Ed. Groot Agtb. te doen; en „ in allen gevallen, wel zorge te draa„ gen, dat, hoe het ook mogt komen, „ 'er geene gewapende Militie de Vry„ heid of het Territoir deezer Stad na„ derde; alzo de Burgery by deezen open„ lyk verklaarde hetzelve, (onverhoopt „ gebeurende,) te zullen houden *voor* „ *een Tentamen van Geweld, niet alleen;* „ *maar van een opzettelyk Vyandlyk Voor*„ *neemen tegen deezer Stads Burgery*, en „ in dezelve ook van de geheele Provin„ cie; het welk zy, ingevolge van haa„ re beëedigde Verpligting, gehouden „ zouden zyn, *met Geweld, en ten kosten* „ *van haar Goed en Bloed, af te keeren;* „ ook onverminderd haar Regt tegen den „ geenen, die mogten onderneemen, daar „ toe, in wat Qualiteit, Consent gedraa„ gen te hebben, dien zy insgelyks ver„ klaarden, *te zullen houden voor Vyan*„ *den van deezen Burgerstaat*, en tegen „ dezelven, als zodanig, naar bevind van „ zaaken, met *Verbeurtverklaaring van* „ *Leeven, of Ontzetting van Ampten en Be*„ *dieningen, als anders, te zullen procedee*„ *ren.*"

Gunstig antwoord.

Gunstig luidde het Raadsbesluit der Vroedschappe op dit dringend Vertoog, wegens het niet zullen toelaaten van eenige Krygsmagt; het bezorgen der Poorten; en het verleenen van scherpe Patroonen,

nen. Ten aanzien van den Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK betuigden zy berust te hebben in diens Verklaaring, dat de Vergadering der Gedeputeerde Staaten „ toen in Competenten getale „ was geweest."

Vrees voor verrasfing door Krygsvolk.

Dit alles nam de vrees der *Utrechtsche* Burgeren niet weg. Dezelve werd gaande gehouden, door verspreidde gerugten, dat 'er Krygsvolk na *Utrecht* in aantocht, ja zelfs dat de Stad reeds ingeslooten was. Om van het een en ander, ware het mogelyk, de waarheid te ontdekken, beklom men den *Dom Tooren*, en zondt Postboden uit om kundschap op te doen; ook beraadslaagden Geconstitueerden en Gecommitteerden, met Gelastigden uit den Krygsraad over de middelen om *Utrecht* tegen allen indrang van buiten te beveiligen. Ten welken einde het Genootschap van Wapenhandel, zyn Kanon en Artilleristen aanboodt.

Men roept de hulp der Mede-vaderlanderen in.

Onmiddelyk naa het bekomene gerustftellend Vroedschaps Besluit, deeden Geconstitueerden en Gecommitteerden een *Verslag daar van* plaatzen in de Nieuwspapieren, en lieten zich op deezen trant hooren, de hulp hunner Medevaderlanderen inroepende. „ Op dat wy in deeze „ Stad, door alle geweldadige onder„ neemingen, van hun, die het 'er op „ toe mogen gelegd hebben, of toeleg„ gen, om ons even verraadlyk als onze „ Nabuuren, door eene Nationaale bezol„ digde Militie, en door eene by surprise

XXIX. BOEK. 1785.

„ kwalyk geadminiſtreerd wordende Di-
„ rectie, tot het uitgeeven van Patenten,
„ niet worden overrompeld; en wy, daar
„ wy, tot hier toe, aan geheel *Neder-*
„ *land* een voorbeeld gegeeven hebben,
„ om, op de allergeſchikſte en ordentlyk-
„ ſte wyze, Redres in onze regtmaatige
„ Bezwaaren te bekomen, daar in door
„ Overheerſching en Geweld niet mogen
„ overmeesterd en onze alleszins geoor-
„ loofde ſtemme van een voorbeeldig
„ Volk geſmoord, en door Militair Ge-
„ weld verkragt worde; zo is 't, dat wy
„ by deezen, aan alle Schutteryen van
„ *Nederland*, en Gewapende Genootſchap-
„ pen, en vooral onder die, welke zich
„ in de Provincie *Gelderland*, *Overysſel*
„ en *Holland* bevinden, als mede in de
„ naastaangelegene Generaliteits Steden,
„ waarin Bezettingen en Garniſoenen lig-
„ gen, op het allerernſtigst en vriendna-
„ buurlykst, verzoeken, alzo men hier
„ door allerlei Gerugten by aanhouden-
„ heid, in het onzekere geſchud wordt;
„ om, by de ontvangst van eenige Pa-
„ tenten tot marſcheering en uittrekking
„ hunner Bezettingen, of een gedeelte
„ van dezelve, zonder destinatie van Plaat-
„ ze, (op welke wyze wy geinformeerd
„ worden dat Patenten uitgegeeven zyn,)
„ ons daar van by Expresſe kennis te
„ geeven, met byvoeging van alle moge-
„ lyke aanduidingen. En voor zo veel
„ 'er eenige Uittochten of Aanmarſchen
„ van Militie, in ſtilte en met expeditie
„ mog-

XXIX. BOEK. 1785.

„ mogten geschieden, dat wy, naar maa-
„ te van dien, ook mogen Advertentie
„ bekomen; op dat wy in staat mogen
„ gesteld worden, om, in allen gevalle
„ en omstandigheden, zodanige maatrege-
„ len te kunnen neemen, als wy alhier
„ tot het hoofd bieden aan een verraade-
„ lyk Geweld, ter verkragting en te on-
„ derbrenging van de Regten en Voor-
„ regten onzer Burgery, zullen oordee-
„ len te behooren."

Antwoord uit *Dordrecht*.

Korte dagen naa deeze Uitnoodiging ontvingen zy uit *Dordrecht* van de Schuttery van *St. Joris* en *Edele Voetboog* en het Genootschap *de Vryheid* ten antwoord, dat zy reeds Orders gesteld hadden, tot het bekomen van berigt uit eenige verdagte Plaatzen, van 't geen aldaar, ten nadeele van *Utrechts* braave Burgery, mogt worden beslooten; met toezegging om alles wat te hunner kennisse kwam, zo ras mogelyk, te zullen doen weeten. Voorts verzekerende, dat zy bereid en daadlyk bezig waren om zich in staat te stellen tot het bewyzen van al die hulp, waar toe hunne verpligting, als *Nederlanders* hun drong, en waar toe en waarom zy niet te vergeefsch de Wapenen, zo wel als de *Utrechtsche* Burgers hadden aangegord.

Een voorslag om de verleende *Attaches* in te trekken, gelukt niet.

Op eene buitengewoone Vroedschaps Vergadering berigtte de eerste Burgemeester, in eene Vergadering van Burgemeesteren ten sterksten aangedrongen te hebben op het intrekken der *Attaches* tot het in-

XXIX. BOEK. 1785. inrukken des Krygsvolks in *Amersfoort*; doch dat één der Leden zwaarigheid hadt gemaakt daar in te treeden, zonder vooraf alle de afweezende Leden te doen beschryven. De Meerderheid van Gedeputeerden was dus by 't genomen besluit gebleeven; en drie Heeren, wanneer zy de Verklaaring van Geconstitueerden en Gecommitteerden hoorden, hadden de Vergadering verlaaten, zeggende, *Hier ter Stede geene vrye Deliberatie meer te hebben!* — Men stelde vast de Vroedschaps Leden te verpligten, „ om, geduurende „ deeze onlusten, door de ontydige in- „ legering in de Provincie veroorzaakt, „ zich in de Stad te onthouden, ten „ minsten zo naby in derzelver omtrek, „ dat zy terstond konden beschreeven „ worden (*).

Aantekening van eenige Vroedschaps Leden tegen het gedrag der Gedeputeerden. De Vroedschaps Leden EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT, VAN HAEFTEN, BURMAN en VAN DAM gaven te gader eene schriftlyke Aantekening over tegen het verrigtte van Heeren Gedeputeerden, en de handelwyze van den Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK. Zy haalden daar in op het onvoegzaame, dat Vertegenwoordigers van een vry Volk het ondernamen het een of ander voornaam gedeelte der Burgeren en Ingezetenen, welke geoordeeld

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1142. 1153-1157. 1184.

deeld moesten worden de Volksstem uit te maaken, en by welke eigenlyk de Oppermagt deezer Landen huisvestte, te keer te gaan, of te onder te brengen door den Gewapenden Arm van zodanige bezoldigde Krygsknegten, tot welker onderhoud de goede Burgers en Ingezetenen van deeze en andere Gewesten zo aanmerkelyk veel opgebragt, en die gevolglyk niet anders dan ten dienste en ten nutte der Burgeren behoorden gebruikt te worden. —— „ Zy waren," gelyk zy *zich uitdrukten*, „ zo zeer ge- XXIX. BOEK. —— 1785.
„ troffen door deeze Demarche van Hee-
„ ren Gedeputeerden, of wel eigenlyk
„ van die Heeren, welke zich bevoegd
„ hadden geagt hetzelve Collegie te com-
„ poseeren, en aldaar eene zo gewigtige
„ Resolutie te neemen, welke zy consi-
„ dereerden als een directe inbreuk op
„ der Burgeren Publieke Rust en Vei-
„ ligheid, dat zy geene woorden konden
„ uitdenken, om hunne gevoeligheid des-
„ wegen te kennen te geeven. *Zy wa-*
„ *ren, in dit opzigt, volkomen in 't ge-*
„ *voelen van wylen zyne Hoogheid* WIL-
„ LEM DEN IV, dat alle Burgerbewee-
„ gingen door Burgeren moesten gestild
„ worden. Hun was onbewust, dat de
„ Burgery te *Amersfoort* eenigzins eene
„ zo vernederende behandeling hadt ver-
„ diend. Zy konden niet bezeffen, hoe
„ het mogelyk was, dat de President Bur-
„ gemeester zich niet tegen eene zodani-

[illegible] Krygsvolk in *Amersfoor*[illegible]
[illegible] zwarigheid ha[illegible]
[illegible] worden, zonder vo[illegible]
[illegible] Leden te doen [illegible]
[illegible] De Municipaliteit van Gede[illegible]
[illegible] genomen be[illegible]
[illegible] Heeren, wanneer[illegible]
[illegible] Gecommitteerde[illegible]
[illegible] handen, hadden [illegible]
[illegible] zeggende, [illegible]
[illegible] Deliberatie meer [illegible]
[illegible] de Vroe[illegible]
[illegible] om, ged[illegible]
[illegible] door de onty[illegible]
[illegible] de Provincie verc[illegible]
[illegible] Stad te onthoud[illegible]
[illegible] in dezelver [illegible]
[illegible] handen be[illegible]
[illegible]

De Vroedschaps Leden Eyc[illegible]
[illegible] Kidder, Smis[illegible]
[illegible] Burman [illegible]
[illegible] eene [illegible]
[illegible] tegen het ver[illegible]
[illegible], en de [illegible]
[illegible] v[illegible]
[illegible] Zy hadden [illegible]
[illegible] Vert[illegible]
[illegible] een vry Volk het [illegible]
[illegible] voornaam[illegible]
Burgeren en Ingezetenen, [illegible]

[illegible]

te em-
hunner
(*).
ROEK
en wie
ie Staa-
naakend
am, te-
etuigde,
EN, in
n uuren,
taris hadt
s de aan-
leeren (†).
ad *Utrecht*
gemagtigd
Krygsvolk,
terstond last
aten; en, by
genden dag,
dschaps Ver-
a dan te raad-
van Brieven
Overyssel en
gen van ver-
an de Staaten
door Gecom-
den gevorderd.
Toen

1785.

Bekentenis wie tegenwoordig geweest waren by Gedeputeerde Staaten.

Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit *Amersfoort*.

n VIII. D. bl. 462.
le naderhand eene by-
voorbaarigheid en on-
Gedeputeerde Staaten te

85. bl. 1158.

XXIX. BOEK. 1785.

„ ge Resolutie, waarschynlyk door eeni-
„ ge weinige Leden genomen, ten sterk-
„ sten verzet hadt; en moesten, gevolg-
„ lyk, al het akelige, dat daar uit notoir
„ moest voortvloeien, al het Burgerbloed,
„ dat daar over nu, of ten eenigen ty-
„ de, binnen deeze Provincie zou kun-
„ nen worden gestort, en alle ongelegen-
„ heden en verwarringen, welke deswe-
„ gen, op de Stad en de goede Burgery
„ konden redundeeren, allerbyzonderst
„ overlaaten ter verantwoording van die
„ geenen, welke dit alles niet hadden ge-
„ prevenieerd, toen zulks in hun vermo-
„ gen was. —— Zy waren zo zeer over-
„ reed, dat het gebruik van 's Lands
„ Krygsvolk tegen eene geregelde Bur-
„ gery in dit vry Gemeenebest, nimmer
„ kon gewettigd worden, en boven al
„ niet in de Steden deezer Provincie,
„ waar men het Volk tot het inleeveren
„ van hunue Bezwaaren hadt opgeroepen,
„ dat zy niet schroomden hier plegtig te
„ verklaaren, dat zy zich vrywillig sub-
„ mitteerden aan zodanige regtmaatige
„ Procedures, welke in het slot van het
„ Request van Gecommitteerden en Ge-
„ constitueerden van den zestienden dee-
„ zer Maand voorkwamen (*), indien zy
„ ooit of ooit hunne toestemming mog-
„ ten geeven tot het inroepen van Mi-
„ litie,

(*) Zie hier boven bl. 68.

„ ſitie, met oogmerk om dezelve te em- „ ploieeren tegen of ten kwaade hunner „ braave Burgeren en Ingezetenen (*).

XXIX. BOEK.

1785.

Bekentenis wie tegenwoordig geweest waren by Gedeputeerde Staaten.

Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK nader gedrongen om op te geeven wie op de Vergadering der Gedeputeerde Staaten, waar men dit veel gerugts maakend en kommer verwekkend Beſluit nam, tegenwoordig geweest waren, betuigde, dat de Heer VAN COCKENGEN, in de eerſte Vergadering, ten negen uuren, zyne gedagten aan den Secretaris hadt opgegeeven, en erkende voorts de aanweezigheid der overige vier Heeren (†).

Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit *Amersfoort*.

De Afgevaardigden der Stad *Utrecht* ter Staatsvergadering werden gemagtigd om aan te dringen, dat het Krygsvolk, in *Amersfoort* ingetrokken, terſtond last kreege om het *Sticht* te verlaaten; en, by ontſtentenis daar van, den volgenden dag, in eene buitengewoone Vroedſchaps Vergadering, verſlag te doen, om dan te raadpleegen over het afzenden van Brieven aan Staaten van *Holland*, *Overysſel* en *Friesland*, en het uitvaardigen van verdere rondgaande Brieven aan de Staaten van het Bondgenootſchap, door Gecommitteerden en Geconſtitueerden gevorderd.

Toen

(*) *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 462. De Heer SMISSAERT leeverde naderhand eene byzondere Aantekening in, om de voorbaarigheid en onwettigheid des Beſluits van Gedeputeerde Staaten te toonen. *Ald.* bl. 503.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1158.

XXIX. BOEK. — 1785.

Het gedrag der Meerderheid te *Amersfoort* verdeedigd.

Toen de Afgevaardigden van *Utrecht* den voorslag van het ontruimen des ingetrokken Krygsvolks deeden, laazen die van *Amersfoort* een Brief voor, strekkende om hun gehouden gedrag, en dat der Gedeputeerde Staaten, te regtvaardigen, met betuiging, dat het opontbod des Krygsvolks uit hunne Stad, dezelve aan de gevaaren der Regeeringloosheid zou blootstellen; dewyl zy verpligt zouden weezen als dan het roer der Regeeringe aan 't geval over te laaten. —— Zy vonden zich gesterkt door een Besluit by het Lid der Edelen genomen, strekkende om aan te toonen, dat het Verzoek van die van *Amersfoort*, als een Stemhebbende Stad van Staat, niet kon geweigerd worden; voorts de bevoegdheid van Heeren Gedeputeerden tot het verleenen van de gevraagde hulp beweerende; met voordragt om aan Staaten van *Holland*, *Friesland* en *Overysfel* het gansch beloop deezer zaake mede te deelen, om Hoogstdezelve, „ ten aanziene van „ de zo verkeerdlyk als kwaadaartig uit„ gestrooide gerugten, als of de Magi„ straat van *Amersfoort* ten oogmerke ge„ had zou hebben om van de Militie, „ in hunne Stad, eenig misbruik te maa„ ken tot krenking van der Burgeren wet„ tige Regten en Voorregten, of tot af„ weering van derzelver regtmaatige Klag„ ten en Bezwaaren, te desabuseeren en „ te wederhouden van het neemen van „ zodanige Besluiten, als zouden kunnen „ strek-

„ ſtrekken ten nadeele van de Vriendnabuurlyke Correspondentie en Eenigheid „ zo hoogstnoodzaaklyk in deeze donkere „ en veruitziende tyden." — De Heeren Geëligeerden ſtemden in dit beſluit der Ridderſchappe toe. De Afgevaardigden van *Utrecht* namen 't zelve, nevens den Brief van *Amersfoort*, over, volhardende by het verzoek ter ontruiming. De Voorſtemmende Leden vonden goed in het afzenden van den voorgeſlagen Brief aan de Bondgenooten te bewilligen. *Utrecht* liet dit voorloopig beſluit ter verantwoording van die Leden. Dezelve werd afgezonden, en behelsde, uit naam der Staaten, eene Verantwoording van het gehouden gedrag der *Amersfoortſche* Regeering, en der Heeren Gedeputeerden. — 't Was ook de voorſlag der Edelen om eene Afkondiging te laaten doen, tot berigt en verzekering aan alle In- en Opgezetenen, dat geen Krygsvolk zou gebruikt worden, tot ſtremming der Handelingen over het afdoen der Bezwaaren; welke vrees zommigen aanmerkten, dat eene ydele vrees was, verwekt tot byzondere oogmerken. Deeze voorſlag droeg de Goedkeuring der Geëligeerden weg; doch de Afgevaardigden van *Utrecht* namen zulks over.

Antwoord van *Friesland*.

Het eerlang inkomend Antwoord der Staaten van *Friesland* keurde het gehouden gedrag der Gedeputeerden, in het verleenen van den ſterken Arm, ten vollen goed: en betuigden zy in één begrip met hun

XXIX. BOEK. 1785. hun Ed. Mog. te ſtaan, dat, wanneer ergens ongelukkig de algemeene rust, en de bewaaring van het wettig Gezag der Overheid en de Eerbied aan dezelve verſchuldigd, begon gevaar te loopen, zodanige middelen behoorden aangewend te worden, als toereikende waren, om het allergevaarlykst kwaad, uit zulke ongeregeldheden onvermydelyk voortvloeiende, met de daad in deszelfs oorſprong te weeren, en voor te komen.

Van *Holland.* Meer omzigtig en bepaald was het wederſchryven van Staaten van *Holland*, 't geen veel laater verſcheen. *Zy* betuigden gevoelig deel te neemen in den neteligen toeſtand hunner Nabuuren en Bondgenooten: doch daar deeze Geſchillen tusſchen de Leden van Staat huishoudelyk waren, hieldt hunne overtuiging van 't geen de natuur der Soverainiteit in elk Gewest vordert, hun te rugge om, over dergelyke Verſchillen, of de daar uit voortvloeiende Beſtellingen, zich eenige beoordeeling of beſchikking aan te maatigen, die den minſten ſchyn zelfs zouden geeven van tegen dit Conſtitutioneele Regt aan te loopen. —— *Zeer* verlangden zy, dat deeze Twisten ſpoedig mogten uit den weg geruimd worden, op eene wyze, die in de daad kon ſtrekken, om het onderling Vertrouwen en de Eensgezindheid in het *Sticht* weder te herſtellen, en op duurzaame gronden te vestigen. De noodzaaklykheid hier van, vooral in het tegenwoordige Tydſtip, waarin dit Gemee-

meenebest alleen door gemeenschaplyke poogingen kon worden opgebeurd, behoefden zy hun Ed. Mogenden niet aan te pryzen, zich verzekerd houdende, dat zy te zeer overtuigd waren van het gewigt der zaake, en den invloed daar van op het Algemeen Belang, dan dat zy niet alle poogingen, die eene voorzigtige Wysheid met gepaste Gematigdheid gepaard, aan de hand kon geeven, in 't werk zouden stellen, om dat heilzaame einde spoedig te bereiken. —— „ Wy zouden," schryven zy ten *slot*, „ vermeenen aan „ de *Pligten* van één getrouw en wel- „ meenend Bondgenoot maar gedeeltlyk „ te volgen, indien wy ons verlangen „ na de gelukkige herstelling van zaaken „ in U Ed. Mog. Provincie niet verge- „ zeld deeden gaan met eene betooning „ van onze Bereidwilligheid, om, indien „ het van vrugt zou kunnen zyn, daar „ toe, naar ons vermogen, mede te wer- „ ken. —— Doch, gelyk het verre van „ ons is, om door deeze aanbieding iets „ anders of meerder te bedoelen, dan het „ geen zich binnen de termen eener ge- „ paste *Hulpvaardigheid* borneeren zou, „ zo laaten wy ook zeer gaarne aan U „ Ed. Mog. ter beoordeelinge over, zo „ wel de meerdere of mindere nuttigheid „ van het realiseeren van dit ons gedaa- „ ne aanbod, als de bepaaling der wyze, „ op welke onze welmeenende en vriend- „ nabuurlyke officien in deezen met de „ meeste vrugt van employ gemaakt zou- „ den

XXIX. BOEK.

1785.

XXIX. BOEK. 1785.

„ den kunnen worden." —— De aangebode Bemiddeling, schoon eenigen smaakende, vondt by de meesten geen ingang.

Utrecht verontschuldigt zich by de Bondgenooten.

Op aandrang der Geconstitueerden en Gecommitteerden by de Vroedschap van *Utrecht*, ter afvaardiging van rondgaande Brieven aan de Bondgenooten, schreef dezelve, geen de minste kennis gehad te hebben van de Vergaderingen der Gedeputeerden, op welke den sterken Arm werd ingeroepen; dat zy geen Attache verleend hadden aan de Patenten voor het Krygsvolk, binnen *Amersfoort* gerukt; maar. in tegendeel, zich daar tegen verklaard; dat wyders de rondgaande Brieven, op naam der Staaten, door Gedeputeerden buiten toestemming der Stad waren afgevaardigd: met verzoek van al het gebeurde niet op haare rekening te stellen, als mede dat 'er geene verdere Patenten voor Krygsvolk na het *Sticht* mogten gegeeven worden (*).

Ontzettende kreet in de Gewesten over dit inrukken des Krygsvolks. Voorstel

Het schikken van Krygsvolk na *Amersfoort* wekte een geweldigen kreet door alle de Bondgenootschaplyke Gewesten, en werd deeze allersterkst gehoord in *Holland* en *Overysel*, Burgeryen by Burgeryen vervoegden zich in de Steden van het eerstgemelde Gewest, by haare Regee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1159. 1163. 1164. 1172. 1179. 1184. 1465. 1700. Voor 't Jaar 1786. bl. 152. *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 467.

geeringen. *Schoonhoven*, daar door getroffen, gelastte de Afgevaardigden dier Stad den zeven en twintigsten ter Staatsvergadering met dit voorstel, 't geen wy, als beäamd wordende door verscheide Steden, geheel zullen boeken. „ Daar het inroepen van Troepen, door de *Meerderheid* der Regeeringe van *Amersfoort* by gelegenheid dat de Burgery dier Stad *wettig* aandrong op *afdoening* der Bezwaaren, welke zy, op *expresse Uitnoodiging* van den *Souverain* haarer Provincie, hadt *ingeleeverd*, en de *Omstandigheden*, welke daar by hebben plaats gehad, van eene zo publieke notoriteit zyn, zal het niet noodig weezen in detail daar van te treeden. 't Zal genoeg zyn aan U Ed. Groot Mogenden te verklaaren, dat de Heeren onze Principaalen het voorschreeven *Inroepen* van Troepen beschouwen, als *een Openlyk Attentaat op de Burgerlyke Vryheid*, waar van de gevolgen, niet alleen voor de Provincie van *Utrecht*; maar ook voor deeze en andere Provincien, ten uitersten nadeelig zouden kunnen worden. —— En dit, Ed. Groot Mog. Heeren! is niet alleen het Persooneel gevoelen van de Heeren onze Principaalen: neen! het is ook het gevoelen van zo veele *Weldenkenden* door de gansche Republiek; van allen, welke de innerlyke waarde van een Burger van dit Gemeenebest kennen; van allen, welken begrypen, dat, *niet het Volk om de Regenten, maar*

XXIX. BOEK.

1785.

van *Schoonhoven* ter Staatsvergadering.

XXIX. BOEK. 1785.

„ *de Regenten om het Volk zyn*; van allen; „ welken durven erkennen, dat het *ge-* „ *welddaadig ſmooren der Volksſtem te* „ *Amersfoort*, in de daad is eene ſchen- „ ding van de Hoogheid van het *gantſche* „ *Volk van Nederland*, in wier boezem „ de *Radicale Souverainiteit* berust, en op „ welks naam de reſpective Staaten, al- „ leen by repreſentatie, hun Hoog Ge- „ zag uitoefenen; het is het openlyk ver- „ klaarde gevoelen van *zo veele notabele* „ *Burgeren in Nederland*, inzonderheid „ in deeze Provincie, en allerbyzonderst „ van een notabel aantal uit die Burge- „ ry, welke de Heeren onze Principaa- „ len ter Vergadering van U Ed. Groot „ Mog. vertegenwoordigen. Op grond „ van welke gevoelens de Heeren onze „ Principaalen, ons by herhaaling, gelast „ hebben ter Vergadering van U Ed. „ Groot Mogenden voor te draagen, of „ U Ed. Groot Mogenden, met de Hee- „ ren onze Principaalen, niet ten uiter- „ ſten noodzaaklyk zouden oordeelen. — „ *Voor eerst*; dat aan de Troepen, welke „ thans zich te *Amersfoort* bevinden, „ voor zo verre dezelve op repartitie „ van deeze Provincie ſtaan, en nog niet „ weder mogten zyn uitgetrokken, or- „ ders wierden gegeeven, om te rug te „ marcheeren. —— *Ten tweeden*, dat door „ U Ed. Groot Mogenden zodanige „ Voorzorgen wierden gedraagen, waar „ door werd voorgekomen, dat verder „ geen Troepen, ter repartitie van dee-

„ ze

„ ze Provincie, of die der Generaliteit
„ staande, of Hulptroepen van deezen
„ Staat, gebruikt worden tegen eenige
„ Provincie, Steden, Burgeryen, of Le-
„ den van dien. —— *Ten derden*, dat
„ door U Ed. Groot Mogenden, in dee-
„ ze critike tydsomstandigheden zodanige
„ nadere Bepaalingen omtrent de Paten-
„ ten wierden gemaakt, waar door de
„ Troepen niet, dan op uitdruklyk be-
„ vel, van U Ed. Groot Mogenden, tot
„ binnenlandsche Expeditien worden ge-
„ emploieerd."

XXIX. BOEK. —— 1785.

Verzoekschriften in verscheide Steden van *Holland*, wegens het Krygsvolk na *Amersfoort* gezonden.

Met grond mogten de Afgevaardigden van *Schoonhoven* zich op andere Steden in dit Gewest beroepen, welker Afgevaardigden, deels op het aanstaan der Burgeryen en Genootschappen een diergelyken last hadden, als *Dordrecht*, *Gouda*, *Schiedam*, *Alkmaar* en *Purmerende*, en die zaak ten sterksten ondersteunden. Te *Rotterdam* was een daar toe strekkend verzoek ingediend. Te *Leyden*, te *Gornichem*, te *Heusden*, en in *'s Gravenhaage*, sprak men uit dien zelfden mond: ook leeverden eerlang een aantal Burgers te *Amsterdam* een dergelyk Verzoekschrift in. Deeze Verzoekschriften liepen meest al op den volgenden zin, „ dat de Bur-
„ gers en Inwoonders, met ontroeringe,
„ schrik, en niet minder verontwaardi-
„ ging, gezien hadden, de geweldige Re-
„ solutie, om Militie van deezen Staat
„ te doen aanrukken tegen *Amersfoort*,
„ wier braave Burgery, wel verre van

XXIX. BOEK. 1785.

„ zich aan Oproer schuldig te maaken; „ in tegendeel enkel en alleen bezig was „ om haare onvervreemdbaare Regten, „ op eene wettige wyze, te reclamee„ ren, waar toe zy, door hunnen Sou„ verain zelve uitgelokt en opgeroepen „ was. —— Dat deeze aandoeningen by „ hun nog zeer veel toegenomen waren, „ op het ontwaar worden dat een ge„ deelte dier Troepen stondt op repartitie „ van deeze Provincie. —— Dat het ge„ bruik maaken der Militairen tegen de „ Burgers, in een tyd als tegenwoordig, „ waar in de Republiek zo zeer verdeeld „ was, weinig anders kon beschouwd „ worden, dan als eene daad van Ge„ weld, door welke de eene Party boven „ de andere tragtte te triompheeren, en „ dus de aangevalle Party gewettigd werd, „ om van die middelen tot tegenstand ge„ bruik te maaken, die de Voorzienig„ heid aan elk Schepzel tot Zelfsverdee„ diging geschonken heeft; 't welk niets „ dan de schroomlykste gevolgen, ja niets „ minder dan een Burger-oorlog ten ge„ volge kon hebben. —— Dat zy hun „ Gemoed en Geweeten bezwaard von„ den om het hunne op- en dus mede toe „ te brengen tot het onderhoud van Troe„ pen die gebruikt werden tot onder„ drukking hunner braave Land- en Bond„ genooten, welke zich onledig hielden „ met hunne Voorvaderlyke Vryheden „ en Voorregten, op eene wettige wy„ ze, uit de Vergeetenheid op te del-

„ ven,

„ ven, en van hun, die dezelve onregt- „ maatig mogten bezitten, te rug te vor- „ deren. —— Daar de Grondwet van „ deezen Staat, de Unie van *Utrecht*, van „ hun vordert, *eene iegelyke Provincie*, „ *de Particuliere Steden, Leden en Inge-* „ *zetenen van dien, met alle behoorlyke en* „ *en mogelyke middelen, ja met Lyf en* „ *Goed, (is 't nood,) te helpen ſtandhou-* „ *den, ſtyven en ſterken, beſchutten en ook* „ *beſchermen, jegens allen en een iegelyk,* „ *wie en hoedanig die zou mogen weezen,* „ *die eenige daadlyke inbreuken zou willen* „ *doen op hun luider ſpeciaale en particu-* „ *liere Privilegien, Vryheden, Exemtien,* „ *Regten, Statuten, loffelyke en welher-* „ *bragte Costumen, Uſantien, en alle an-* „ *deren haar luider Geregtigheden.*"

Onderſcheide bejegening dier Verzoekſchriften in verſchillende Steden.

Gunſtiger en gereeder onthaal ontmoetten Voordragten van dien aart in de eene Stad dan in de andere. Te *Dordrecht*, by voorbeeld, kreeg de voorzittende Burgemeester last den Inleeveraaren des Verzoekſchrifts, het genoegen te betuigen van de Regeering der Stad over de Vaderlandlievende Gevoelens van de Burgery, volmaakt met die van de Regeering zamenſtemmende. —— In *Alkmaar* bevonden zich, by de Inleevering van der Burgeren Verzoek, ſlegts de twee Burgemeesters VAN DER MIEDEN en PALUDANUS vergaderd. Zy worden gezegd geantwoord te hebben, „ dat zy het Adres, „ ten ſpoedigſten, in de Vroedſchap zou- „ den bezorgen; dat zy insgelyks over-

XXIX. BOEK. 1785.

„ tuigd waren van de Onwettigheid der „ Demarche; dat de Regeering dier Stad „ altoos getoond hadt, genegen te zyn „ om de geusurpeerde Militaire Magt te „ fnuiken, en zulks inzonderheid hadt „ getoond by gelegenheid, dat de Gene- „ raal Major VAN DER HOOP, deswe- „ gen binnen *Alkmaar* eene groote rol „ speelde; dat zy voorts aan het Ver- „ zoek het meest mogelyk apui zouden „ geeven." Dit bewerkte by de Vroedschap een volkomen toestemmend Besluit. — Te *Leyden*, in tegendeel, kwam dit Verzoek aan zommige Regeerings Leden bedenkelyk voor; de Burgemeesters CHANGUION, VAN DER MEER en VAN HALTEREN lieten 't zelve, toen het eerst ter Tekeninge lag, ophaalen: dan het werd kort daar op wederom ter Tekeninge voorgelegd. Zeer sterke uitdrukkingen las men in de Dagpapieren tegen deeze Burgemeesteren, byzonder wegens het weigeren of uitstellen der belegging van eene Vroedschaps-vergadering; dan deeze belegd zynde, volgde een Besluit, strookende met de begeerte der Burgerye. —— Schoorvoetende kwam 'er *Gornichem* toe.

Het voorgevallene omtrent het Voorstel van *Schoonhoven*.

Het Voorstel van *Schoonhoven*, door gemelde Steden onderschraagd, werd door de Ridderschap en de Afgevaardigden der andere Steden overgenomen, behalven die van *Leyden*, die eene keer na hunne Stad deeden, aldaar eene nadere Vroedschaps-vergadering verzogten, en last kreegen

gen om met het doen van den Voorslag nog te wagten, aangezien 'er te *Leyden* berigten van *Amersfoort* waren ingekomen, welke, indien ze bewaarheid mogten worden, de Krygsmagt daar noodzaaklyk zouden maaken. Naa veel gespreks, wegens het mogen en kunnen gebruiken der Krygsmagt tegen Burgers; en het beweeren dat men onderscheid tusschen Burgers en Burgers moest maaken, werd het Voorstel overgeleeverd aan een groot Besoigne (*).

XXIX. BOEK. —— 1785.

Deventer, Kampen en *Zwolle* verzetten zich tegen ditgebruik des Krygsvolks.

De Nieuwspapieren bragten in *Overyssel* niet zo ras de tyding wegens den last aan den Generaal VAN DER HOOP gegeeven om na 't *Sticht*, en waarschynlyk bepaald na *Amersfoort*, te trekken; of de Gezwoore Gemeente te *Deventer* verzuimde geen oogenblik om haare afkeerigheid te betuigen van het gebruik van 's Lands Krygsmagt tegen 's Lands Burgeren, en de Stads Regeering te verzoeken, om, door de meestdienstigste en spoedigste middelen te willen beletten, dat de Troepen, ter Repartitie van *Overyssel* staande, (gelyk het Regiment Cavallery des Generaals VAN DER HOOP voor de helft stondt,) zich op eene dergelyke wyze zouden laaten gebruiken; maar, in tegendeel, dezelve te gelasten, zich van alle deelneeming in de Burgergeschillen te onthouden. — Gunstig was het antwoord der Regeeringe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 977. 1001. 1004. 1013. 1084. 1085. 1303. *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1321.

XXIX. BOEK. 1785.

ge. Op voorslag der Gemeente begeerde de Magistraat van de Gewoone Heeren Gedeputeerden, de beschryving van een buitengewoonen Landdag, om bevelen aan de Bevelhebbers des Krygsvolks te geeven. Ook besloot dezelve geen Krygsvolk in te laaten, en Heeren Gedeputeerden te verzoeken geen Attache te verleenen op Patenten, zonder voorafgaande toestemming van Raad en Meente. — *Kampen* en *Zwolle* kreegen hier van terstond kundschap; zy keurden dit voorbeeld goed, en volgden 't zelve.

Staatsbesluit daar tegen in *Overyssel.*

Overeenstemmend met het goedgekeurd verzoek der Gemeente te *Deventer* luidde, wegens het gebruik van de Krygsmagt, het Staatsbesluit; en werden ook de Gewoone Gedeputeerden gelast, om wanneer zy Patenten, op een der drie Steden houdende, mogten ontvangen, dezelve niet te tekenen, zonder des kennis aan dezelve gegeeven, en een toestemmend antwoord ontvangen te hebben. Uitgenomen de Heeren PALLANDT TOT ZUITHEM en SLOET TOT MERKSVELD kantten alle Ridders, ter Staatsvergadering, tegenwoordig, zich, met veel aandrangs, tegen dit Besluit, en lieten hunne breede Tegenaantekening in Staatspapieren inschryven (*).

Vergeefsche Poogingen te

Zo veel beweegings baarde dit zenden van Krygsvolk na *Amersfoort* in *Holland* en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1213. 1488. enz.

en *Overysſel.* De Minderheid der Regeeringe daar ter Stede rustte niet; maar zondt een Brief aan de Vroedſchap van *Utrecht*, tot geleide van een Berigt, wegens het voorgevallene, 't geen aanleiding gegeeven hadt aan de Meerderheid om by de Gedeputeerde Staaten hulpe te verzoeken; met voordragt aan die Vroedſchap om by Staaten van *Holland*, *Overysſel* en *Friesland* het terug roepen des daar op ingebragten Krygsvolk te helpen bewerken. —— Het Verzoekſchrift der Geconſtitueerden en Gecommitteerden te *Amersfoort* by de Regeering, om bevryd te mogen worden van de ingerukte Knegten, werd geheel gewraakt, als van onbevoegden komende: ook hieldt de Magiſtraat deeze Krygsbezetting ten hoogſten noodzaaklyk, tot bewaaring van de goede Orde, voor de welvaard der Stad voordeelig, en aan niemand van de goede Burgery tot hinder. Overeenkomſtig met deeze begrippen luidde eene Afkondiging, waar in zy hun gehouden gedrag verdeedigden, en beweerden, dat de Krygsmagt niet zou dienen om de Burgers, in het doen hunner Verzoeken, te verhinderen; maar alleen om de rust en veiligheid der Stad te handhaaven.

XXIX. BOEK. —— 1785. *Amersfoort* aangewend om van het Krygsvolk ontſlaagen te worden.

Het leedt niet lang of de rust werd te *Amersfoort* op eene alleronwederſpreekelykſte wyze geſtoord. Dewyl het Krygsvolk, tegen den zin van een groot gedeelte der Burgerye was binnen getrokken, en zich daar bleef onthouden, was

Beweegenisſen te *Amersfoort* tusſchen de Burgers en Soldaaten.

 het

XXIX. BOEK. 1785. het ligt te voorzien, en uit voorvallen, in deezen tyd niet ongemeen, op te maaken, dat tusschen de Burgers en Krygslieden, by de geringste aanleiding, groote beweegenissen konden ontstaan. —— Op den laatsten van Wynmaand verrigtte de Schuttery haare Wapenoefening, en vuurde af. Dit Burger Krygsbedryf gaf aanleiding tot de rustverstoorendste voorvallen. Smaadwoorden en schimpende bejegeningen werden welhaast van daadlykheden gevolgd. Eenige Soldaaten kreegen vry zwaare en mindere wonden. Hunne Spitsbroeders namen wraak, en hakten in op alles wat zy in Burger-uniform gekleed aantroffen. Veele Burgers werden gekwetst, geslaagen, en de Huizen, waar in de door den Soldaat naagejaagde Burgers gevlugt zich geborgen hadden, moesten last lyden door het insmyten der glaazen. Met veel moeite bragten de Bevelhebbers hunne Onderhoorigen tot bedaaren, en in hunne Kwartieren. Dan de wraaklust was niet verzadigd, de moedwil niet uitgewoed: want 's anderen daags ontstonden 'er, op nieuw, beweegingen. Het kwetzen van een Soldaat bewoog eenigen zyner Makkeren om op een' Burger aan te vallen, hem een houw in de hand en eenige wonden in 't hoofd toe te brengen als mede de glaazen van het huis, waar in de gekwetste de wyk nam, in te slaan. In deeze woede pleegde de Krygsknegt veele andere balddaadigheden en straatschenderyen, in 't einde door het ge-

geduurig uitzenden van Ronden beteugeld. Wie de schuld der eerste aanleiding tot deeze opschuddingen te wyten zy, valt, onder eene menigte van eenzydige voor- en tegen berigten, niet gemaklyk te beslissen. Men vindt 'er, die dit den Soldaaten ten laste leggen, om dat, by openbaar Gezag, omtrent de oorzaaken dier beweegingen geen Onderzoek gedaan is, 't welk zy meenen dat niet agterwege zou gebleeven zyn, indien de Regeering de misdaad hadt kunnen verhaalen op dat gedeelte der Burgerye by haar in kwaaden reuk. Van hier kreegen de Krygslieden de haatlyke naamen van *Burger-beulen* en *bezoldigde Huurlingen tot onderdrukking der Vryheid* (*).

De Regeering te *Wyk by Duurstede* van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontslaagen.

De Party, die te *Amersfoort* het onderspit moest delven, vertoonde zich zegepraalend in *Wyk by Duurstede*; en speelde die kleine Stad eene groote rol op het tooneel der tegenwoordige Staatsgebeurtenissen. De Meerderheid van ééne Stem der Stadsregeeringe, die in den voorleeden Jaare, zo groot eene verandering ondergaan hadt (†), ontsloeg dezelve den drie en twintigsten van Zomermaand uit den Eed op het Reglement des Jaars MDCLXXIV, zo verre het Stedelyke betrof, en noodig geagt werd ter Regeling der Huishoudelyke Bezwaaren; dan liet dezelve, dit

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1618.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 32.

XXIX. BOEK. 1785.

dit Reglement, voor zo verre het Provinciaale goldt, waar van de Hervorming eerlang Staatswyze zou geschieden, in volle kragt en waarde. —— Geconstitueerden en Gecommitteerden begaven zich, met den aanvang der volgende Maand, na de Vroedschap, en verzogten gehoor om opening van het beslootene voor de Burgery te vraagen. Drie Heeren vonden zy reeds benoemd, om hun alles mede te deelen. Eene vervaardigde Aanspraak, nu ten aandrange onnoodig, verzogten zy dat in de Stads papieren mogt opgeschreeven worden. De Gelastigden uit den Raad hadden dit aangenaam nieuws den Geconstitueerden en Gecommitteerden niet medegedeeld, of zy stelden voor, by trommelslag, de Burgers te mogen by een roepen om het beraamde der Regeering, plegtig te bekragtigen. Verlof hier toe verkreegen hebbende, werd het volvoerd. De verzamelde Burgers hoorden, uit den mond van den Heer SCHILLIGE, eene Aanspraak, strekkende om hun loflyken yver te verheffen, hun geluk te wenschen met den uitslag hunner poogingen, en aan te maanen tot het bekragtigen van 't genomene Besluit door hunne tekening; ten einde de dus verre vastgestelde Punten in eene stellige Grondwet voor het Bestuur der Stad te veranderen.

De Burgery aangemaand ten opzigte van de

Zo verre was de taak afgedaan; doch de Provinciaale Punten moesten nog vastgesteld worden; om hier in de Regeering, voor zo verre de Stad daar in belang

lang hadt, op alle mogelyke wyze te rugsteunen en te sterken, wekte die Heer de verzamelde Burgerschaar op, „ 't Is," luiden, onder andere, zyne woorden, die genoegzaam aanwyzen op welk een toon deeze Aanspraak gestemd was, „ 't is „ onze Pligt *Wyksche* Burgers! om op „ dien voet voort te gaan, als wy heb- „ ben begonnen. Wy hebben, 't is „ waar, den eersten steen gelegd, op wel- „ ken het gebouw der Burgerlyke Vry- „ heid van deeze Provincie, van deeze „ Republiek, zal moeten opgetrokken „ worden; maar 'er blyft nog veel ove- „ rig. Met stil te staan zouden wy eer- „ lang agter uit deinzen; eerlang de klem „ uit de vuist verliezen; eerlang door „ dien zelfden doodlyken slaap, welke „ ons haast, voor altoos, in de armen „ eens willekeurigen monarchaalen Stad- „ houders zou hebben doen nederstorten, „ worden overrompeld!"

XXIX. BOEK. 1785.

Punten der Provinciaale Regeering.

Het Besluit der Meerderheid en het nieuw beraamde Stads Regeerings Reglement de Burgers voorgeleezen zynde, was hun antwoord, op de vraag of zy nog eenige bedenkingen hadden? Neen! By het scheiden der Vergaderinge, kreegen de Geconstitueerden en Gecommitteerden last om het Reglement, in 's Volks naam, te ondertekenen en te bekragtigen. Dien avond was de Vergaderplaats van het Burger-genootschap fraay verlicht, en de Meerderheid der Regeerderen, die in deezen Burger behaagenden stap

Het nieuwe Regeerings Reglement bekragtigd.

XXIX. BOEK.

1785.

Een Afgevaardigde dier Stad zitting ter Staatsvergadering geweigerd. Sterk Vertoog deswegen.

ſtap toegeſtemd hadt, woonde dien Vieravond by.

De Heer VAN OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurſtede*, ter Staatsvergadering afgevaardigd, was zitting geweigerd: dewyl hy zich van den Eed op het Reglement der Provinciaale Regeeringe, immers voor een gedeelte, ontſlaagen hadt. Dit belgde Geconſtitueerden en Gecommitteerden dermaate, dat zy de Vroedſchap aangingen met een Vertoog, wegens dien hoon een hunner Burgervaderen aangedaan, en ernſtig verzoek, om, zo lang dit Beſluit, met betrekking tot de Afgevaardigden van hunne Stad, zo ter Staatsvergadering, als ter Vergadering van Gedeputeerden, niet zou zyn ingetrokken; zo lang deswegen aan de Stad geen genoegen gegeeven en dien Heer zyne agterſtallen, zo zulks door die feitlyke ontzegging mogte plaats vinden, niet vergoed waren, te betuigen dat men alles, wat in dien tusſchentyd, ter Staatsvergadering mogt beſlooten worden, voor van geene waarde zou houden, en geene Provinciaale Lasten ten Comptoire van de Provincie inbrengen; met byvoeging, om, indien dit niet baatte, de Leden des Bondgenootſchaps van den geheelen toedragt der zaaken te verwittigen, met bede tot aanwending hunner goede dienſten.

Eene Bezending van Gedeputeerde

De Vroedſchap, over dit Vertoog raadpleegende, kreeg van de Gedeputeerde Staaten aanſchryving, inhoudende, hoe

zy,

zy, wegens het gebeurde daar ter Stede, noodig geoordeeld hadt eene Bezending te benoemen om met hun in onderhandeling te treeden; ten einde hun te overtuigen van de ongeregelde handelwyze in deezen gehouden, en aan te maanen tot het vernietigen des onwettig genomen Besluits; met verzoek om zodanige Heeren ter Staatsvergaderinge, als mede tot de hunne, te zenden, die zich nog van den Eed op het Provinciaale Regeerings Reglement niet ontslaagen hadden, als daar door onbekwaam geworden om in een der beide Vergaderingen te verschynen. —— Het antwoord hier op, bestondt in eene verdeediging van 't gehouden gedrag, van de wettigheid des Besluits, en hoe zy, op de gronden in den aanschryvings brief gelegd, met geene Bezending in onderhandeling konden treeden; en vertrouwden dat zodanige Afgevaardigden, als in den Provinciaalen Eed stonden, ter Staatsvergaderinge zouden ontvangen worden. — Een nadere aandrang van Gedeputeerde Staaten op 't een en ander liep even vrugtloos af. De Regenten vonden zich gesterkt door der Burgeren goedkeuring.

XXIX. BOEK. —— 1785. Staaten na *Wyk by Duurstede* bestemd; dezelve afgeslaagen.

Zo ras het gerugt te *Wyk by Duurstede* kwam, dat 'er Krygsvolk na het *Sticht* op weg was, verzuimde men niet de Stads poorten te bewaaken, en een nadruklyken Brief aan Heeren Gedeputeerden af te zenden. Men liet ook een rondgaanden toekomen aan de Bondgenooten, wegens het

Wyk by Duurstede sluit, op het gerugt van Krygsvolk, de Poorten en vaardigt brieven af.

XXIX. BOEK. 1785.

het inrukken des Krygsvolks binnen *Amersfoort*, en aan die Gewesten op welker aandeel deeze Krygslieden ftonden, eenen byzonderen, om eene fpoedige terugroeping te bewerken. De Steden *Utrecht*, *Amersfoort*, *Rheenen* en *Montfoort* kreegen een Brief van beklag, wegens het niet befchryven of toelaaten der *Wykfche* Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge.

Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd. De Verandering der Regeeringsbeftelling daar mede overeenkomftig.

Eerlang werd het nieuwe Regeerings Reglement te *Wyk by Duurftede* daadlyk ingevoerd, en een Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery benoemd. Beftemde Kiezers bragten een dubbel getal uit tot Burgemeesteren. Zyne Hoogheid ontving, benevens de Naamlysten zo van Burgemeesteren als van Schepenen, om 'er eene verkiezing uit te doen, een gedrukt nieuw Regeerings Reglement, tot zyn narigt. Geen Lysten der Raaden fchikte men den Stadhouder toe; dewyl diens Beftelling, wegens het aanblyven of veranderen van Raaden, by het nieuw ingevoerde Reglement, was afgefchaft.

Deeze door zyne Hoogheid gewraakt.

Grootlyks misnoegd was zyne Hoogheid wegens die handelwyze, en hy beklaagde zich, by eenen Brieve, aan Gedeputeerde Staaten, over de inbreuk, door deeze *Informeele Nominatie*, op de *Regeerings Conftitutie* der Provincie gemaakt, als mede over den indragt door het vastftellen van het Regeerings Reglement te *Wyk*, op de Regten en Preëminentien by het Regeerings Reglement des Gewests aan de Stadhouderlyke Waardigheid

heid verknogt, by welke hy verzogt gehandhaaft te worden. En, aangezien hy verklaarde, uit dusdanig eene Benoeming van Burgemeesteren, geene Verkiezing te kunnen doen, wilde hy de Regeering van *Wyk* genoodzaakt hebben tot het laaten toekomen van eene andere, als mede dat, uit hoofde van de nabyheid van den gewoonen dag der Verandering van de Wet (*), de Magistraat van *Wyk* op den tegenwoordigen voet mogt blyven, tot dat hun Ed. Mogenden, in deeze zaak, zodanig eene *schikking* zouden beraamd hebben *als* zy noodig oordeelden, tot handhaaving zo van de Provinciaale Regeerings Constitutie als van de Regten en Preëminentien der Stadhouderlyke Waardigheid.

XXIX. BOEK. 1785.

Van dit alles werden de *Wykenaars* verstendigd. De Burgery vergaderde, op den twintigsten van Wintermaand, voor 't Stadhuis. De Gecommitteerden verzogten de Brieven zo van de Staaten als van den Stadhouder te zien. Deeze werden aan de Burgery voorgeleezen. Zy *betuigde het* nieuwe Reglement te willen staande houden. Alleen twee Raaden HAANTJES en BECKERING toonden zich bereid om 't zelve te bezweeren. Waar op de Burgery verklaarde die twee Hee-

't Gedrag der *Wykenaaren* daar op.

(*) Over deeze Brief vergaderden de Gedeputeerden buitengewoon op den 19 Oct., en de 20 was de Dag van de Verandering der Wet.

XXIX. BOEK. 1785.

Heeren voor altyd aanblyvende Raaden te erkennen, en als zodanigen te willen beſchermen; de overigen alleen voor tydlyke Raaden houdende. Voorts leeverde dezelve haare Tegenverklaaringen in tegen alle indragt op Stadsregten door zyne Hoogheid en de Staaten, als mede tegen de Opſchorting der Regeeringsverandering, en de voorgeſtelde Aanblyving.

Hulp te vergeefsch by het Genootſchap te *Utrecht* gezogt.

Dugten voor dwang bewoog het Vrycorps zich by 't Genootſchap van Wapenhandel te *Utrecht* te vervoegen om, in gevalle van nood, hulp van Gewapende Manſchap te bekomen; doch met een ongunſtigen uitſlag, wel gevreesd uit aanmerking van de geſteldheid diens Genootſchaps, en de omſtandigheden dier Stad. Ook waren 'er van oordeel, dat de Geconſtitueerden te *Wyk*, alvoorens tot een zo volledig Beſluit te komen, met die van *Utrecht* eerst hadden behooren raad te pleegen. Dan men hadt te dier Stede party gekoozen, en reeds eene proeve genomen van de kleine Onderwaterzetting, welke volmaakt goed werd bevonden.

Aandrang in *Holland*, ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*.

Inmiddels dienden de Gecommitteerden van eenige Schutteryen en Burger-genootſchappen, ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk by Duurſtede*, een Verzoekſchrift by Staaten van *Holland* in, ter voorzieninge, dat 'er de Volksſtem niet mogt geſmoord worden; als mede een Adres, uit naam der Vergaderinge van Gewapende Burger-corpſen te *Leyden*, om de tusſchenkomst van hun Ed. Groot Mogen-

genden by Staaten van *Utrecht* te verzoeken; ten einde geene middelen van Geweld tegen die van *Wyk* mogten worden te werk gesteld; maar de zaaken daarheen gestuurd, dat het Geschil, by vriendlyke schikking, zonder krenking des Gezags van hun Ed. Mogenden, en zonder naadeel aan het Regt van de Stad *Wyk* toe te brengen, wierd beslist, en inmiddels geene Regtsgedingen tegen eenige Ingezetenen aldaar mogten ondernomen worden. Dit Verzoekschrift werd onmiddelyk aan het groot Besoigne toegeschikt, terwyl *Dordrecht* en andere Steden op het spoedig houden van 't zelve aandrongen. —— In de genoemde Stad hoorde men het Voorstel van den Pensionaris DE GYZELAAR, om de Afgevaardigden ter Dagvaard te magtigen, om, overeenkomstig den voorslag van *Leyden*, aan Staaten van *Utrecht* een Brief uit de Vergadering van *Holland* te schryven, en de Bemiddeling dier Vergaderinge aan te bieden; 't welk de goedkeuring van den Oud-raad wegdroeg.

De Regeering van *Wyk by Duurstede* liet niet af in Brieven haare zaak by de Staaten en de Steden van het *Sticht* te verdeedigen; doch vondt dezelve, op de Staatsvergadering in Slachtmaand gehouden, geen spoed. De by voorraad bestemde Aanblyving der *Wyksche* Regeering door Gedeputeerden werd goedgekeurd, en was men van begrip, dat aan die Regeering een tyd behoorde bepaald te worden,

In 't *Sticht* nam de zaak der *Wykenaaren* geen spoed.

XXIX. BOEK. 1785.

den, binnen welken dezelve eene andere Benoeming, op den voorigen gewoonen voet, zou vervaardigen, en aan zyne Hoogheid zenden. Dan een ingekomen Brief van *Wyk* wederhieldt het volstrekt besluiten op deeze zaak, waar omtrent de Leden van de Staatsvergadering niet eenstemmig dagten, terwyl *Utrecht* veertien dagen uitstels by het overneemen der stukken verzogt; doch 'er slechts acht verwierf, wanneer de Staaten wederom zouden vergaderen.

Hooggaand misnoegen der Ridderschap tegen die van *Wyk*; en strenge maatregels door de Meerderheid ter Staatsvergadering beraamd.

Zeer euvel nam de Ridderschap den Rondgaanden Brief, uit naam van Gecommitteerden der Burgery van *Wyk*, aan de Bondgenooten geschreeven, zo zy verklaarden, meest op aanstooken van Vreemdelingen, die te dier Stede niet gehuist waren, of 't huis behoorden (*), een Brief in de Nieuwspapieren woordlyk geplaatst. Zodanig een stap meenden zy niet anders te kunnen beschouwen dan als een *Openbaar Attentaat* tegen de Hoogheid deezer Landen, en als strekkende tot stoorenis van de rust en veiligheid. Waar om zy voorstelden den Procureur Generaal te gelasten, deeze zaak ten ernstig-

(*) Buiten twyfel oogden zy op de Heeren P. C. CHASTELEIN Schout van *Leyderdorp*, en Secretaris van 's Lands Universiteit te *Leyden*, en de Eerw. FR. AD. VAN DER KEMP Leeraar der *Doopsgezinden* te gemelder Stede, die zich veel te *Wyk* onthielden, en beiden Officiers waren van het Corps Vrywilligers aldaar.

ſtigſten te onderzoeken; ten einde het Regt van den Lande tegen de ſchuldig bevonden wordende, waar te neemen. Het eerſte Lid voegde zich by dit Voorſtel, *Utrecht*, ongelast, wilde het Beſluit uitgeſteld hebben; doch het werd, de meerderheid zich met het Voorſtel vereenigende, genomen.

XXIX. BOEK. —— 1785.

Eene geringe Meerderheid van twee Stemmen bragt ter naaste Staatsvergadering voor het Advys van de Stad *Utrecht* uit, dat 'er eene andere Benoeming, overeenkomſtig het nog ſtandhoudend Reglement, te *Wyk* zou gemaakt en aan zyne Hoogheid gezonden worden, als mede dat intusſchen te thans in dienst zynde Burgemeesters en Schepens behoorden aan te blyven. De Minderheid, wilde de zaak van *Wyk* laaten berusten, tot dat de zaak der Bezwaaren zou zyn afgedaan. De gevoelens der drie Leden van Staat nu onderling genoeg zamenſtemmende, luidde het Staatsbeſluit „ dat die van „ *Wyk*, binnen acht dagen, ingevolge van „ het Reglement des Jaars MDCLXXIV, „ eene nadere Nominatie van Burgemees„ teren en Schepenen aan zyne Hoog„ heid moesten zenden, met een byge„ voegde Lyst van de Raaden dier Stad."

Staatsbeſluit om die van *Wyk*, tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen.

De Edelen beweerden de onbevoegdheid der Regeeringe van *Wyk by Duurſtede* om een Stedelyk Regeerings Reglement te beraamen, en in trein te brengen, buiten bewillignig der Leden van Staat, en in 't byzonder, dat de Ridder-

Verdere bezwaaren tegen die van *Wyk*, en de Procureur Generaal gelast onder-

XXIX. BOEK. 1785.

schap, reeds van den Jaare MDLXXXVIII, het Regt zou gehad hebben in de Magistraatsbestellinge der Steden: daarenboven hielden zy het doen beëedigen als smaakende na *Rebellie*; waar om zy het wilde gesteld hebben in handen van den Procureur Generaal. Schoon Geëligeerde Raaden betuigden met de Ridderschap in 't zelfde gevoelen te staan, nam *Utrecht* en *Amersfoort*, dit Voorstel over; dan vervolgens bewilligden deeze Steden om den Procureur Generaal tot het doen van Onderzoek te lastigen.

zoek na de Schuldigen te doen.

Dit onderzoek te *Wyk* gewraakt.

Wanneer deeze, met den Raadsheer MUNNIKS, last kreeg tot het doen van Geregtlyk Onderzoek, wegens de zodanigen, die zich met eenen Brief aan de Bondgenooten hadden vervoegd, oordeelde de Raad van *Wyk*, dat die kennisneeming, zo dezelve moest geschieden, aan den Schout- en Schepensbank toekwam, en het aanbevelen daar van aan den Procureur Generaal tegen het Regt der Stad en Burgerye streedt; een Regt 't welk zy ongeschonden wilden bewaard en daarom eene Waarschuwing, met Verbod van onderwerping, wilden gedaan hebben.

Het maaken eener andere Benoeming te *Wyk* afgeslaagen.

De Brief der Staaten aan de Regeering van *Wyk*, het maaken eener andere Benoeming, overeenkomstig het oude gebruik voorstellende, hadt ten slot „ dat
„ Zy, ingevalle van onverhoopte weige-
„ ring, aan zich behielden, zodanig eene
„ nadere Dispositie, als Zy, tot maintien
„ van

„ van de goede Orde, en tot voorko-
„ ming van alle Desorders in het beleid
„ van de Politie en Justitie, binnen de
„ Stad van *Wyk*, naar gelegenheid van
„ zaaken, noodig zouden oordeelen. —
Zulk een' bedreiging dagten die van *Wyk*
dat in geenen deele te passe kwam by
eene Aanschryving gedaan aan een der
Medeleden van den Souverainen Staat
deezer Provincie. „ Of zyn wy dan," dus
luidde hun antwoord, „ uit hoofde der
„ aan ons geweigerde Sessie in het Col-
„ legie van U Ed. Mog. *ipso facto*, ver-
„ nederd tot den Staat der Hooge- of
„ Ambagts Heerlykheden, welke, als
„ onmiddelyk onder de Bevelen van den
„ Souverain onzer Provincie staande, zich
„ zulksoortige Clausules, en Aanschry-
„ vingsbrieven van dien aart, zouden
„ moeten laaten welgevallen! Neen! Edel
„ Mog. Heeren! in weerwil der voor een
„ tyd geweigerde Sessie ter Vergadering
„ van U Ed. Mog. blyven wy niet te
„ min, als onafhanglyke Magistraats Le-
„ den van onze Stad, dezelfde Waardig-
„ heid en Agtbaarheid als vooren behou-
„ den; en het is ook, uit dien hoofde,
„ dat wy, wat den inhoud van U Ed.
„ Mog. Aanschryving betreft, ons, naar
„ tydsomstandigheden, consequentelyk aan
„ ons zelven gedraagen zullen, zonder
„ ons daar in, door eenige dreigende
„ Aanmaaningen, veel min Ordinatoire
„ Conclusien, van wien ook, eenigermaa-
„ te te laaten interrumpeeren." — Zy

XXIX. BOEK. 1785.

beklaagden zich, dat aan hunne Stads Afgevaardigden de weg was geslooten geweest, om zich van eene byna gelykluidende Verklaaring, als die zommiger *Utrechtsche* Regenten, omtrent den Provinciaalen Eed op het Reglement des Jaars MDCLXXIV te hebben kunnen bedienen.

Moed der *Wykenaaren* in 't geen zy oordeelen hun Regtens toe te komen.

By aanhoudenheid bleeven zy verstooken van de Zitting ter Staatsvergadering, en de zaak der Regeeringsverandering hing, met het afloopen deezes Jaars, nog onbeslist. — Konden de *Wykenaars* in geen deezer beide stukken vorderen, in die meer onmiddelyk te hunner beschikkinge stonden betoonden zy veel moeds. Wanneer de Hoofd-officier, op last der Gedeputeerde Staaten, aan het Geregt een voorstel deedt, strekkende om den Procureur Generaal by te staan in het onderzoek der Burgeren, volgens den hem verleenden last, besloot het Geregt, alvoorens zich hier op te verklaaren, het Advys van kundige Regtsgeleerden in te winnen; dan één Lid bragt in 't midden, dat de Privilegien en Voorregten klaar en duidlyk spraaken, en men deswegen der Regtsgeleerden Advysen niet noodig hadt; en op de handhaaving der Privilegien behoorde bedagt te zyn. Van dit besluit des Geregts kreegen Geconstitueerden en Gecommitteerden de weete niet, of zy oordeelden dat dit geene zaak van het Geregt was; maar van het *Territoriaal* Regt, de Magistraat toekomende.

Dat

Dat Regt deeden zy, terwyl men des in de Vroedſchap raadpleegde, gelden. Immers de Kwartiermeester Generaal Bentinck vroeg aan Burgemeesteren van *Wyk* den doortocht voor zes honderd Man Voetvolk te *Ameide* in Schepen liggende. Toen, op 't inzien van het Patent, 't zelve bleek onbepaald te zyn, antwoordden Burgemeesters, dat de tocht over *Viaanen*, *Kuilenburg* en *Beuzekom*, op *Wageningen* om na *Arnhem* te trekken, korter was dan door het *Sticht*: en dat zy, daarenboven, zo lang hunne Geſchillen met de Staaten niet waren afgedaan, niet konden gedoogen, dat Krygsvolk op het Grondgebied van *Wyk*, veel min in de Stad, kwam; alzo zy beſlooten hadden het te zullen houden voor eene daad van Geweld, welke zy verpligt zouden zyn met Geweld af te keeren. —— Zonder het *Sticht* aan te doen nam de Generaal Bentinck, met dit Krygsvolk, den aangeweezen weg (*) —— Uit het beloop der zaaken, zo te *Wyk by Duurſtede*, als in 't ganſche *Sticht*, valt gereedlyk op te maaken, dat de vereffening der ſtrydende Partyen, nog verre te zoeken was, en dat een volgend Jaar daar ryk zal weezen in gedenkwaardige Gebeurtenisſen, welke ons Geſchiedblad zal vermelden.

XXIX. BOEK. —— 1785.

Weigeren het doortrekken van Krygsvolk.

VA-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1076. 1129. 1160. 1191. 1358—1372. 1467—1472. 1524. 1606--1637. 1689. 1690. 1729. 1738.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XXX. BOEK. *Gunstige uitzigten voor 't Jaar 1786. Hoe beneveld. Wederzydsche Overgiften der Plaatzen tusschen den Keizer en den Staat. Nadere voorzorgen omtrent het sluiten der Schelde. Wat de Oostenrykers bestaan hadden om, de Schelde af, een vaard na Zee te krygen. Verschillende gevoelens of dit te dugten ware, dan niet. De Heer* PIETER PAULUS *doet onderzoek hoe het daar gesteld was. Zyne bevinding. Een Hoekerschap ter sluiting van het Zwin gezonden. Het Hof van Brussel deswegen begaan. Krygsbeweegingen van de zyde der Oostenrykeren. Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen. Sterk Staatsbesluit. Op welk eene wyze te Brussel bekend gemaakt. Wat grond gaf tot een zo sterk Staatsbesluit. Het* Regt

Regt van het sluiten van het Zwin verdeedigd. Nadere last om het opvaaren van het Zwin te beletten. Daadlyk belet. Klagten deswegen. Verantwoording van der Staaten zyde. Aanstalte om de Vestingen in Hollands Vlaanderen met Krygsvolk te bezetten. De Graaf DE BELGIOJOSO *erkent geen last gegeeven te hebben tot het inloopen in het Zwin. Begrip diens Graaven, wegens 's Keizers Regt op de helft van het Zwin. Wederlegging van 't zelve door de Staaten. Afloop deezer zaake ten voordeele van den Staat. Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden van 's Hertogenbosch. Men vordert daar Brabanders tot het bekleeden der Ampten. Zy dringen 'er op om een Brabander tot Advocaat Fiscaal te hebben. Zy duiden den Inbooreling* DONKER CURTIUS *aan. Staaten van Holland en Friesland verschillen van de vyf andere Gewesten, die* HENDRIK JUSTUS WITTE TULLING *aanstelden. Hooggaand misnoegen van Holland deswegen. Zeeland keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval af. Die van 's Hertogenbosch houden andermaal aan op eene Verkiezing, overeenkomstig de Regten van Brabant. Hun poogen was vergeefsch, de gedaane Verkiezing ging door. Benoemde Heeren tot de Herziening der Quotas. Benoemde Heeren tot het Verdeedigingsweezen van den Staat. Aanvang hunner Zittinge. De Graaf* DE MAILLEBOIS *zoekt tot Veldmarschalk van den Staat aangesteld te worden. Dit mislukt. Zyn Legioen afgedankt.*

XXX. BOEK.

dankt. Vorderingen diens Generaals. Besluit omtrent de Officieren van dat Legioen, en de volslaagene afdanking. De Brigade van den Prins van HESSEN-DARMSTAD *afgedankt. Voorstellen van Bevorderingen tot hooger Krygseere voor den Prins van* HESSEN-DARMSTAD *en den Prins van* WALDEK *wedersprooken. De ligte Krygsbenden van* MATTHA *en* STERNBACH *afgedankt. Geschillen over de Afdanking van het Corps des Rhyngraafs van* SALM. *Staaten van Holland wilden het aanhouden, voor zo verre het ter Betaaling van hun Gewest stondt. Geschil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden. De Rhyngraaf met zyn Volk in dienst van Holland genomen Hoe dit te Heusden geschiedde. Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt. Verslag van het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid en het Krygsvolk in Holland. Stedelyke Verzoekschriften om het Krygsvolk van den Staat in geen Burgergeschillen te gebruiken. Voorstel ter Staatsvergadering van Holland deswegen. Besluit om dit den Capitein Generaal te doen weeten. Antwoord van zyne Hoogheid. Sterk Besluit by Holland genomen op de tyding van het gebruiken des Krygsvolks tegen Hattem en Elburg. Volksklagten. Verzoekschrift der Geconstitueerden te Rotterdam. Holland besluit de Bondgenooten aan te schryven, omtrent het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgergeschillen. Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten. Sterke taal ter Hollandsche Staatsvergadering tegen*

gen de Ridderschap over die Brieven. Raadpleegingen by Holland over het schryven aan zyne Hoogheid, en om hem, indien hy niet voldoende antwoordde, te suspendeeren. Nader dringende Voorslag van Dordrecht over het gebruik der Hollandsche Krygsmagt. Besluit overeenkomstig daar mede genomen. Besluit omtrent de Dragonders, de Patenten, en de Goederen in 's Lands Magazynen. Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burger-corpsen te Leyden, by hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd. Goedkeuring aan deeze Verklaaring ter Staatsvergadering gegeeven. De Gewapende Genootschappen in bescherming genomen. Aandrangen tot dat Besluit. Voorstel eenigen tyd geleeden door Amsterdam gedaan om de Gewapende Genootschappen te vernietigen. Commissie door de Gecommitteerden der Gewapende Genootschappen benoemd. Slot des Verslags van de Delfsche Gecommitteerden ter Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te Leyden. Zommige wilden de Verheffing des Stadhouders, als Inconstitutioneel en Geweldig geschied, afgekeurd hebben. WILLEM DE V. *verzogt om opening zyner Gevoelens. De Gardes ontslaagen van den Eed aan den Capitein Generaal. Antwoord van zyne Hoogheid. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende. Bezending uit Staaten van Holland by hun Hoog Mogenden over het trekken der Troepen. Het Hollandsche Krygsvolk nader aangeschreeven. Beschikking op de Krygsbezetting in 's Gravenhaage. Zwaarigheid door de Gardes du Corps gemaakt. Brief*

van

XXX. BOEK.

van Bern aan hun Hoog Mog. over de Bernsche Troepen by hun in Dienst. Sterker Maatregelen omtrent den Capitein Generaal genomen. Schikking op de Patenten voor het Hollandsche Krygsvolk. Verslag over den Brief van zyne Hoogheid. Zyne Hoogheid by Holland, als Capitein Generaal geschort. Wederschryven des Stadhouders. Tegenaantekening der Twaalf Hollandsche Steden op de Aantekening der Ridderschappe wegens de Suspensie van zyne Hoogheid. Veelvuldige Dankadressen aan Staaten van Holland. Hoe de Tekening daar van te Haarlem bewerkt. Inhoud van het Haarlemsch Dankadres. Gunstig ontvangen by hun Ed. Gr. Mogenden. Dit gedrag door de Stads Regeering goedgekeurd. Adres van Dordrecht. Raadpleeging met de Regeering van Amsterdam over het inleeveren van een Adres aan de Staaten. Het Adres ter Tekening gelegd. Groot aantal der Ondertekenaaren. 't Zelve ingediend en gunstig ontvangen. Adres van Rotterdam, met een bepaald verzoek gepaard. Hoe het zich te Hoorn met het Adres toedroeg. Ontwerp eens Opstels ter Volksverdeediging in het doen der Adressen. De Krygsmagt na Holland opontboden. VAN RYSSEL *tot Opperbevelhebber aangesteld. Hoe men zorg droeg om het van Krygsvolk ontblootte Helvoetsluis te bewaaken. Sluis in Vlaanderen van Krygsvolk ontledigd, verzoekt Bezetting. Brief van den Raad van Staaten aan hun Hoog Mogenden, over de Beschikkingen op het Krygsvolk van den Staat. Belofte van kragt-*

kragtdaadige hulp door Holland aan de Stad Utrecht gedaan. Last daar toe aan den Generaal VAN RYSSEL *gegeeven. Staaten van Holland geeven des berigt aan de Utrechtsche Staatsleden te Amersfoort. Schryven dier Utrechtsche Staatsleden aan hun Hoog Mogenden over de Bevelen door* VAN RYSSEL *gegeeven. Raadslag van hun Hoog Mogenden hier op.* VAN RYSSEL *vraagt hoe zich omtrent de gevraagde Opening aan den Raad van Staaten te moeten gedraagen. Raadslag om die niet te laaten geeven. Zulks* VAN RYSSEL *verboden, en hy deswegen in de Bescherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen. Toezegging door* DE VERAC *van Fransche Hulp.*

XXX. BOEK.

1786. Gunstige Uitzigten voor't Jaar 1786.

Met vollen regte mogten 's Lands Vaderen, in de Uitschryving van den Dank- Vast- en Bede-dag deezes Jaars MDCCLXXXVI, onder de Zegeningen den Lande, in den voorleeden Jaare, ten deele gevallen, tellen, de Bevestiging van den Vrede. „ Dat," gelyk zy zich uitdrukken, „ GODS „ goedgunstig Albestuur, aan dit Gemee- „ nebest bezorgde de veelvermogende „ Bemiddeling van 't *Fransche* Hof, het „ welk, met eene Edelmoedigheid zon- „ der voorbeeld, de Vredesonderhande- „ liegen, zo ernstig en daadlyk hadt hel- „ pen voortzetten, dat alle feitlykheden „ daar door waren voorgekomen, en de „ Vriendschap met zyne Keizerlyke Ma- „ jesteit geheel hersteld was, behoudens

de-

XXX. BOEK. 1786.

„ de volkomene Onafhangelykheid van „ deezen Staat en de Souverainiteit van „ deszelfs Grondgebied. —— Dat het „ ons, door den Godlyken Zegen ook „ gelukt was met zyne Majesteit den Ko„ ning van *Frankryk*, eene Verdeedigen„ de Alliantie te sluiten, ter verzekering „ der Bezittingen van deeze Republiek, „ zo binnen als buiten *Europa*, het welk „ aan de Luister van deezen Staat, en „ aan deszelfs Veiligheid en Onafhang„ lykheid eene vastheid byzette, waar „ van men alles goeds verwagten mogt. — „ Terwyl bovendien de Poogingen, die „ tot Wederoprigting van 't vervallene „ in 't lieve Vaderland werden aange„ wend, onder den Godlyken zegen, „ niet weinig hoop verschaften, op eene „ voor 's Lands weezenlyken welstand „ nuttige en gewenschte Verbetering en „ Herstelling van zaaken."

Hoe.beneveld.

Die zelfde Vrede liep, ten deezen Jaare, wederom gevaar van gestoord en de onafhanglyke Souverainiteit des Grondgebieds om, ten naadeele van den Handel, verkort te worden. En was het 'er verre af, gelyk de Gebeurtenissen des verstreeken Jaars, in een en ander Gewest, uitwyzen, dat de by veelen hoogstgewenschte Verbetering en Herstelling van zaaken, met onverletten spoed, zou daar gesteld worden. —— Wy treeden een Jaar in, 't geen ons Geschiedblad met stoffen, niet ongelyk aan die van 't jongst verloopen Jaar zal vullen, deels de voortzet-

zetting behelzende van toen, en vroeger, aangevangene zaaken de binnen- en buitenlandsche Belangen van den staat der Bondgenootschaplyke Gewesten betreffende; deels nieuw opkomende, veel al van eenen nog ontzettender aart, welke niets minder dreigden dan aller jammeren jammer, Burgerkryg, die, met fel ontstooken woede in eigen ingewanden wroet, en op den volslaagen ondergang van eenen Staat moet uitloopen. In 't verschiet doet zich eene menigte van bedroevende tooneelen op, die deerenis verwekken en zugt by zugt afpersfen; schaars veraangenaamd door de afwisseling van bevalliger, die het hart met blydschap streelen, en vervullen met de hoop op de nadering van beter en geruster dagen, in welke men op het doorgestaane en ontworstelde leed met genoegen kan te rugge zien.

XXX. BOEK. 1786.

Volgens het Verdrag met zyne Keizerlyke Majesteit gesloten (*) om de Grensscheidingen te regelen, werden, van wegens deezen Staat, daar toe benoemd, de Heeren Willem Anne Lestevenon van Berkenrode, Vryheer van *Hazerswoude* en Mr. Paulus Ewaldus van der Perre, Heer van de *Vier Bannen van Duiveland*, die, in Grasmaand, afscheid van hun Hoog Mogenden genomen hebbende, in Bloeimaand na *Brussel* vertrokken, en met de aan-

Wederzydsche overgifte der Plaatzen tusschen den Keizer en den Staat.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 305.

XXX. BOEK. 1786.

aangestelde Gelastigden des Keizers, de Heeren DE BROU, Collonel Ingenieur en FRANQUINET, Hoog Drossaart van *Daalhem*, spoedig alle de zwaarigheden het Land van *Overmaaze* betreffende, vereffenden. Waar op de Stad en het Grondgebied van *Daalhem*, met de gewoone Plegtigheden, in 't bezit des Keizers gesteld werden, gelyk de Dorpen in het Land van *Valkenburg*, aan deezen Staat afgestaan, werklyk aan denzelven werden overgedraagen (*).

Nadere voorzorgen omtrent het sluiten der *Schelde*.

Zo groot waren de voorzorgen geweest by den Staat gedraagen om de *Schelde* geslooten te houden (†), dat men deeze zaak voor afgedaan kon rekenen. De juiste bepaalingen in het Verdrag zelve en de genomene maatregelen ter daadlyke Sluiting, scheenen niets verder open te laaten. Doch niet ligt ziet men van een eenmaal ontworpen, en deels volvoerd, plan geheel af. Dit bleek uit het gedrag der *Oostenrykeren*, 't welk gevolgen hadt, die breeder verdienen vermeld te worden, om de Naakomelingschap te doen weeten hoe ligt inkruipingen geschieden, indien het oog van Staatkundige Voorzorge niet steeds waakt, en alleen door wys en wakker beleid kunnen voorgekomen worden, gelyk in deezen geschiedde.

Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 425. 451. 659. 747.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 273.

Geduurende den Keizerlyken Oorlog hadden de *Oostenrykers* de *Brugsche Vaard* op *Sluis* in *Vlaanderen* reeds toegedamd, en een Kanaal van daar gegraaven na het *Hazengras*, aan de Westzyde van het *Zwin* gelegen. Zy hadden 'er ook een Sluis met twee Kookers aangelegd, en daar mede een Haventje geschuurd van het *Hazengras* na of in het *Zwin*, om zich langs dien weg van overtollig water te kunnen ontdoen, en van daar na Zee te laaten vaaren. —— Naa den Vrede hadt men dit werk verder voltooid, en begon te onderstaan om kleine Vaartuigen van daar na Zee, en met naame na *Oostende*, te zenden.

XXX. BOEK. —— 1786. Wat de *Oostenrykers* bestaan hadden om de *Schelde* af een Vaard na Zee te krygen.

Zo dra men in *Holland* eenig berigt van deeze geschaapenheid der zaaken ontving, begreepen veelen de mogelyke gevolgen van zulk een bestaan, en hoe noodzaaklyk het ware, dit in de beginzelen, te keer te gaan, en, eer het te laat was, te stuiten. Eenigen, 't is waar, dagten, dat men zich, over al dit bedryf, niet zeer behoefde te bekreunen: vermids, huns oordeels, dit Haventje en het *Zwin* zelve nooit zouden kunnen toelaaten, dat Zeeschepen van eenig aanbelang, daar op voeren; de plaatslyke gelegenheid zou van zelve, zulk een oogmerk, indien men 't mogt koesteren, verydelen. Het *Zwin* of *Sluische Gat* keurden zy veel te ondiep voor Zeeschepen, en zou men het Haventje van het *Hazengras* nooit zo diep kunnen houden dat daar door,

Verschillende Gevoelens hier over.

H 2 en

XXX. BOEK. 1786.

en verder door de gelegde Sluizen, en door de *Brugsche Vaard*, op *Brugge* zelve zou kunnen gevaaren worden. —— Anderen, in tegendeel, waren van gedagten, dat het *Sluische Gat* grootere diepte hadt dan men meende, en dat, in zulk een geval, het Haventje aan het *Hazengras*, en de verdere Vaard van daar op *Brugge*, ligtlyk zodanig zou te maaken zyn, dat *Brugge*, even als vóór anderhalve Eeuw, door de Sluis in *Vlaanderen*, nu als nog door deeze Sluis zou kunnen bevaaren worden. —— De gerustheid der eerstgemelden verminderde, en de vrees der laatstgenoemden vermeerderde, op de berigten, welke men deswegen kreeg van *Sluische* Schippers. Deeze waren van dien aart, dat men dit Plan der *Oostenrykeren* met gezetter ernst begon na te denken, en voor minder harsschenschimmig te houden, dan veelen zich verbeeld hadden. —— Niet langer viel des te twyfelen toen men vernam, dat de Heer DE BROU, Commissaris van wegen zyne Keizerlyke Majesteit, tot het regelen der Grensscheidingen, in *Vlaanderen*, nu eens van ter zyde, dan eens rechtstreekscher, liet blyken, dat hun Hoog Mogenden het *Zwin* niet konden sluiten, dan voor zo veel den eenen kant dier Riviere, aan het Staatsche Grondgebied grenzende, betrof.

De Heer PIETER PAULUS doet on-

De Heer PIETER PAULUS, Raad en Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit op de *Maaze*, die zich met zo veel lofs gekwee-

kweeten hadt van den last tot de ſluiting der *Schelde* (*), werd door eenige Leden der Hooge Regeeringe aangezogt, om zich, ſchoon ſlegts als ter verrigting zyner byzondere zaaken in *Vlaanderen*, na *Sluis* te willen begeeven, en alles op te neemen; ten einde de onzekerheid te doen ophouden, en met volle kennis van zaaken te kunnen ſpreeken in de *Haagſche* Admiraliteits Onderhandelingen, wanneer derzelver raadſlag, op dit ſtuk, door hun Hoog Mogenden mogt gevraagd worden. Hy, die zich zo veel hadt laaten gelegen leggen om de Sluiting der *Schelde* ten volkomenſte te bewerken, kon niet naalaaten deeze zaak aan te zien als van zeer veel belangs voor den Handel en Zeevaard des Gemeenebests, nam het bereidvaardig aan, en vertrok in Hooimaand, eerst op *Hellevoetſluis*, vervolgens op *Vlisſingen*, voorts na het *Zwin*, om geen argwaan te geeven dat zyne reis eenig byzonder oogmerk hadt, en om het *Oostenryks* Gouvernement te *Brusſel* daar omtrent niet wakker te maaken.

XXX. BOEK.

1786.

[Onder]derzoek hoe het daar geſteld was.

Te *Sluis* in *Vlaanderen* gekomen, bevondt hy, by eene naauwkeurige opneeming, op den zogenaamden *Droogen* van het *Sluisſche Gat*, by laag water, 't zelve tot omtrent zeven voeten, 't welk, by hoog water, en gewoone Getyen, tot negentien of twintig voeten rees, en by Springty tot twintig of twee en twintig voeten. Het

Zyne bevinding.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* ter laatst aangehaalde plaatze.

XXX. BOEK. 1786.

Het Gat zelve hadt, tot op de hoogte van het Fort *Oranje*, by laag water overal, zelfs op de droogste plaatzen, twintig voeten water, en was dus zeer diep, vry regelmaatig breed, en verschafte een zeer veilige Reede of Haven voor de Schepen daar gelegen, terwyl in 't zelve meer dan honderd Schepen zouden kunnen geborgen worden; in gedaante hadt hetzelve zeer veel van het *Nieuwe Diep* aan de *Helder*. —— Op het *Hazengras*, aan de Westzyde van 't zelve gelegen, hadden de *Oostenrykers* een Fort aangelegd (*), waar mede zy dit Gat of die Haven konden bestryken, en dus den toevoer na *Sluis* beletten. Het Haventje met den zwaaren Sluis om 't zelve diep te houden trof hy aan, en vernam hoe reeds eenige Beurtschepen met Graanen van die Polder na *Oostende* van daar voeren. Ook was, om deeze Sluis water te bezorgen, de *Brugsche* Vaard op *Sluis* by het Dorp *Hoeken* toegedamd, en een Kanaal van daar gegraaven na het *Hazengras* om zich te dier plaatze door gemelde Sluis te ontlasten. Dit vernietigde alle heen en weder vaard van *Sluis* op *Brugge*. 't Geen den Heer PAULUS voorkwam met geen ander oogmerk geschied te zyn dan om de Vaard van *Sluis* geheel af te trekken, en

(*) Toen de *Oostenrykers* met dien bouw, in den voorleeden Jaare bezig waren en het benoodigde daar toe aanvoerden, was by Staaten van *Zeeland* een en andermaal op dit stuk en de Vryheid van de Vaard in het *Zwin* geraadpleegd. *Not. van Zeel.* 2 en 15 Sept. 1785.

en allengskens na het *Hazengras* te brengen, en dan van daar de Vaart in de *Sluisſche* Trekvaard op *Brugge*. 't Geen den *Oostenrykeren*, zyns oordeels, niet zou kunnen missen, indien zy het Vaartje in het *Sluiſche Gat* na het *Hazengras* behoorelyk konden openhouden; vooral zo men toegaf aan het vermeend denkbeeld, dat het *Zwin* of *Sluisſche Gat* zelf, alleen van de *Cadzandſche* zyde, door hun Hoog Mogenden zou kunnen geſlooten gehouden worden, en niet van de zyde van het *Hazengras*: naardemaal zy, in zulk een geval, ſlegts weinig moeite zouden behoeven aan te wenden, om 'er zelfs met zwaare Zeeſchepen in te komen; 't geen een zeer gevoeligen ſlag aan den Handel en Zeevaard van den Staat zou kunnen toebrengen. 't Was handtastelyk, dat zy zulks beoogden te doen, zo dra zy zich allengskens in 't bezit der vrye Vaard van daar na Zee zouden hebben geſteld, of dezelve ſtilzwygend, of uitdruklyk, door den Staat was erkend geworden (*).

Een Hoekerſchip ter ſluiting van 't *Zwin* gezonden.

Dit verſlag, onder de hand, aan deeze en geene Leden der Hooge Regeering overgereikt zynde, begreep men eenpaarig, dat de Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit van de *Maaze*, in alle ſtilte eene heimlyke Order zou zenden aan den Comman-

(*) Medegedeelde Berigten en *Journal eener Reize na Hellevoetſluis en na Sluis in Vlaanderen enz. door* Mr. PIETER PAULUS *den 6 Aug.* 1786, *aan den Raadpenſionaris* VAN BLEISWYK *overgeleeverd*, M. S. S.

XXX. BOEK. 1786.

zen, een of twee Schepen met Krygsvoorraad gelaaden van *Oostende* zouden afvaaren, in het Haventje van het *Hazengras* inloopen, en, indien hy zulks wilde verhinderen, zy het met geweld zouden te keer gaan, en op hem vuuren (*).

Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen. Sterk Staatsbesluit.

Deeze Brieven ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden overgeleeverd, scheenen weinig geloofs te vinden, althans zy drukten zich, in hun gehouden Raadslag deezer wyze uit, „ dat zy zodanig eene „ handelwyze, als te eenemaal aanloopen„ de tegen de vredelievende en verklaar„ de gevoelens van zyne Keizerlyke Ma„ jesteit, niet wel anders konden aanmer„ ken, dan als een bloot gerugt, 't welk „ geen anderen grond hadt dan in de „ Verhaalen van die geenen, welke ge„ negen zouden mogen zyn om argwaan „ te verwekken, nopens de betuigde Ge„ voelens van zyne Keizerlyke Majesteit, „ en Verdenkingen te doen gebooren „ worden, die niet anders dan nadeelig „ zouden kunnen zyn aan het spoedig en „ vriendlyk ten einde brengen van de „ On-

(*) Ten zelfden tyde dat deeze Brieven werden afgevaardigd, kwam 'er te *Amsterdam* by ROSART een gedrukte Brief uit, gedagtekend *Brugge* 17 Nov. 1786. die de gezondene Krygsvoorraad na het *Hazegras* vermeldde, als mede het trekken van Krygsvolk derwaards. Het aantal der Wagens en des Volks veel hooger opgeevende dan het berigt van VAN DER SWAN; doch geheel zwygende van het oogmerk om Schepen derwaards te schikken, met den voorgemelden last.

„ Onderhandelingen tusſchen de Gelastig- XXX.
„ den van zyne Keizerlyke Majeſteit en BOEK.
„ die van hun Hoog Mogenden. —— ——
„ Dat zy zich, uit dien hoofde, verze- 1786.
„ kerd hielden, dat het ten hoogſten on-
„ waarſchynlyk was, dat het geval, den
„ Luitenant VAN DER SWAN berigt,
„ daadlyk zou plaats grypen, en het
„ diensvolgens onnoodig zyn zou hem
„ eenige nieuwe of andere Bevelen, ten
„ opzigte van het ſluiten van het *Zwin*,
„ te doen toekomen, dan hem reeds ge-
„ geeven waren. —— Dat zy evenwel,
„ ten overvloede, en ingevalle dat on-
„ verhooptlyk één of meer Schepen van
„ *Oostende* of anderzins, uit Zee zouden
„ inkomen, en daadlyk oogmerk zouden
„ mogen hebben om het Haventje van
„ het *Hazengras* in te zeilen, niet hadden
„ willen toelaaten dien Luitenant daarom-
„ trent Hoogstderzelver bepaald oogmerk
„ te doen weeten, en hem diensvolgens,
„ wel uitdruklyk aanſchreeven, om, inge-
„ valle één of meer Schepen van *Oos-
„ tende*, of anderzins als by Reſolutie
„ van hun Hoog Mogenden van zes Oc-
„ tober laatstleden breeder was vermeld,
„ het *Zwin* zouden willen inkomen, hy
„ dezelve, zo vroegtydig mogelyk een
„ Officier aan boord zou zenden, om
„ van dezelve hunne Deſtinatie te ver-
„ neemen, en zo dezelve bevonden wier-
„ den in de daad van voorneemen te zyn
„ en tot dat einde het *Zwin* waren inge-
„ komen, om daar door na het *Hazengras*

„ te

XXX. BOEK. 1786.

„ te zeilen, hy hun als dan zou doen „ ordonneeren te ankeren, en van dit „ voorneemen af te zien; dat, zo zy al „ evenwel dit voorneemen zouden trag„ ten te volvoeren, en feitlyk hunne „ Destinatie zouden tragten te vervorde„ ren, hy hun verder door behoorelyk „ bemande en gewapende Sloepen zou „ doen stoppen, en dat, zo zulks, on„ verhooptlyk, onmogelyk zou mogen „ bevonden worden, en het alzo bleek „ dat men de Haven van het *Hazengras* „ absolut zogt bereiken, hy als dan zo„ danige verdere middelen van Geweld „ zou gebruiken, als hy noodig zou oor„ deelen om de doorvaard dier Schepen „ efficacieuslyk en daadlyk te beletten; „ en voorts van het voorgevallene dien „ aangaande ten spoedigsten kennis zou „ hebben te geeven aan hun Hoog Mo„ genden, mitsgaders aan de Heeren Hop, „ Lestevenon van *Hazerswoude*, als „ mede aan de Admiraliteit van *Zeeland*."

Verder stelden zy vast aan de Admiraliteit van *Zeeland* dit Besluit te doen komen, met aanschryvens om één of twee bemande en gewapende Vaartuigen ten spoedigsten te doen in gereedheid brengen om na het *Zwin* te worden gezonden, tot bystand van den Luitenant van der Swan en tot uitvoering der gegeevene bevelen. — Het antwoord hieldt in, dat, naardien zy zo spoedig geene Vaartuigen in gereedheid konden brengen, de Admiraliteit te *Amsterdam* ver-

zogt

zogt hadden om twee Kanonneer Boots, by dezelve in dienst, zo ras mogelyk, behoorelyk bemand, na *Zeeland* te willen overzenden, ten einde door hun in het *Zwin* geplaatst te worden.

XXX. BOEK. 1786.

Op welk eene wyze te *Brussel* bekend gemaakt.

De Heeren HOP en LESTEVENON van *Hazerswoude* moesten aan den Grave DE BELGIOJOSO, de ontvangene Berigten mededeelen met byvoeging, dat hun Hoog Mogenden dezelve als volkomen ongegrond hadden aangezien, en als nog aanzagen, zich verzekerd houdende, dat die Heer, even vreemd zou zyn, als hun Hoog Mogenden altyd getoond hadden te weezen, om den weg van vriendlyke Onderhandeling, tot vereffening der nog overgebleevene punten, welker afdoening nogthans by het Verdrag van *Fontainebleau* was bedongen, af te snyden, of daar aan eenigen hinder of stoorenis toe te brengen; vooral, daar tot dat einde, van wederzyden Gelastigden benoemd, en de daar uit voortvloeijende Onderhandelingen daadlyk aangevangen waren; „ doch dat hun Hoog Mogen„ den niet te min in het zekere onder„ rigt zynde van de aankomst van Volk „ en Kanon in het Fort op het *Hazen*„ *gras*, zich voor hunne Ingezetenen on„ verantwoordelyk zouden hebben gesteld, „ indien zy, ten opzigte van de mede„ deelde Berigten, niet ten minsten zo„ danig een Besluit hadden genomen en „ Voorzieningen gedaan, als welke alleen „ te passe zouden komen, in het geval, 't

XXX. BOEK. 1786.

„ 't welk Hoogstdezelven als nog steeds „ als onmogelyk bleeven beschouwen; en „ waar van de uitvoering derhalven geen „ plaats zou hebben, dan in geval en „ omstandigheden, waar in zodanige Maat„ regelen volstrekt onvermydelyk zouden „ zyn; en dat hy de voorzegde Maatre„ gelen, derhalven, uit geen ander oog„ punt zou gelieven te beschouwen."

Van dit Besluit moesten de Ambassadeurs te *Parys* de weete doen aan den Grave DE VERGENNES, en, op de gronden vervat in het Staatsbesluit van den twintigsten van Slachtmaand (*), aandringen

(*) By 't zelve hadden de Staaten de ongegrondheid getoond des Vertoogs van den Heer DE BROU, en beweerd, dat zy de *Navigable Sluiting* van het *Zwin* daar mede voor afgedaan hielden. In dit Staatsbesluit wordt de meening der woorden *y aboutissants*, over welker betekenis men verschilde, en die de Heer DE BROU de vryheid genomen hadt tot de *Schelde* te bepaalen, door 'er by te voegen *c'est a dire a l'Escaut*, schoon 'er geen letter of jota van in het Tractaat van *Munster* noch in dat van *Fontainebleau* wordt gevonden, getoond, eenvoudig te kennen geeven, dat alle andere *Zeemonden*, die aan Zee uitloopen, even als de *Schelde* het *Sas* en het *Zwin*, geslooten zouden gehouden worden, en dat derhalven de woorden *y aboutissants* niet betekenen *à l'Escaut*; maar *a la Mer*, en in allen gevalle, dat zo men de woorden *y aboutissants*, door eene onnatuurlyke uitlegging van dezelve betrekkelyk zou willen maaken tot de voornoemde Rivieren dezelve dan even zo zouden moeten slaan op het *Zwin* en het *Sas* als de *Schelde*, en de Sluiting van het *Zwin* even zeker buiten allen kyf stellen zou. — Men bedenke, dat het Tractaat van *Munster* in 't *Fransch* was geschreeven.

gen, dat hy zyne goede diensten, en des noods die van zyne Allerchristlykste Majesteit zelve, by het Gouvernement te *Brussel* of wel by zyne Keizerlyke Majesteit zelve, zou gelieven aan te wenden, ten einde alle verdere onaangenaame raadpleegingen en omstandigheden met betrekking tot de Sluiting van het *Zwin*, voor te komen, en de Republiek alzo te doen genieten de Uitwerking van het VII Artykel van het Tractaat van *Fontainebleau*, 't welk zyne Allerchristlykste Majesteit wel hadt gelieven te guarandeeren, en welke Guarantie hun Hoog Mogenden zich verpligt zouden vinden, in de voorschreeve omstandigheden, in te roepen. Ten zelfden einde kreeg de *Fransche* Afgezant, de Marquis DE VERAC, een Afschrift van dit Staatsbesluit; 't welk ook door den Heer VAN HAAFTEN, Afgezant van deezen Staat te *Weenen*, en den Keizerlyken, den Baron VAN REISCHACH, werd ter hand gesteld (*).

XXX. BOEK. 1786.

Wat grond gaf tot een zo sterk Staatsbesluit.

Sterk, zeer sterk, klonk dit Besluit, en niet ongegrond is het denkbeeld, dat het op dien dringenden toon gestemd was om tegen te gaan het in *'s Gravenhaage*, te *Rotterdam*, en elders, met niet weinig ingangs uitgestrooide denkbeeld, dat de Patriotten met

(*) *Resol. Gen.* 22. Nov. 1786. Ten aanziene van dit Staatsbesluit, zo wel als de voorige het *Zwin*, betreffende, hielden *Gelderland*, *Friesland* en *Zeeland* zich aan de voorige Besluiten op het Vredeswerk, als zynde de gevolgen van dit Verdrag.

XXX. BOEK. 1786.

met *Frankryk* het Vaderland verrieden; dat 'er nu weder eene menigte Millioenen, zouden moeten betaald, of anders het *Zwin* opgegeeven worden. Ook bragt de welgegronde verwagting, dat de Koning van *Frankryk* de Guarantie van het geslooten houden des *Zwins*, zo wel als der *Schelde*, gestand zou doen, naar allen schyn, niet weinig toe om zo stout te spreeken.

't Regt van het sluiten van 't *Zwin* verdeedigd.

Men vondt 'er, 't is waar, in *Frankryk*, en ook hier, die omtrent ons Regt tot het sluiten van het *Zwin* eenige zwaarigheden maakten; doch men merkte, tot wederlegging hier van aan, dat de Geest van het Verdrag van *Munster* altoos was en bleef om alle de Zeemonden voor de *Oostenrykers* van deezen kant te sluiten, en ons alzo meester te maaken van den geheelen Handel der *Nederlanden*. *Oostende* en *Nieuwpoort* waren hier niet onder begreepen geworden; doch, by het *Munstersche* Verdrag, met naame daar van uitgezonderd, door omtrent dezelve zodanige bepaalingen te maaken, welke de Vaard op en van deeze Havens wel vry lieten; maar die dezelve in de daad geslooten hielden; naardemaal de *Spanjaarden* aannamen om de Goederen, in deeze Havens binnen komende, zo hoog te bezwaaren, als de Goederen, door ons en van hunnen wege bezwaard wierden, die over *Holland* en *Zeeland* de *Schelde* inkwamen: waar door niemand, toen ten tyde, lust kon hebben zyne Koopwaaren, over eene Ha-

ven

ven zo gevaarlyk als die van *Oostende* te zenden. —— Verder verdiende het zeer zyne opmerking, dat, wanneer het *Zwin* ter helfte open zou weezen, en van onzen kant niet kunnen gesloten gehouden worden, ons beding, ten opzigte van het *Zwin* zeer kinderachtig en belachlyk zou geweest zyn, en dat 'er een aangelegene Zeemond openbleef, waar omtrent by het Tractaat van *Munster* geheel geene beschikking gevallen was: waar van de ongerymdheid bleek, wanneer men dat Verdrag met aandagt las, en zich de Onderhandelingen by het Bestand, ten dien dage, omtrent dit stuk herinnerde. —— 't Was bekend, dat *Brugge* in *Vlaanderen*, vóór de Sluiting van het *Zwin*, toen haare Schepen door de *Sluis* in *Vlaanderen* (*) in het *Zwin*, zo na Zee en wederkeerig voeren, onder de voornaamste Koopsteden eenen rang bekleedde, en 't handelryk *Antwerpen* na de kroon stak (†); doch dat door de Sluiting van het *Zwin* deeze grootheid, dewyl de bron gestopt werd, weldra moest verminderen; dat zy zints voornaamlyk een uitweg gezogt hadt door *Oostende* om het geheel verval te voorkomen. — 't Was bekend, dat de Sluiting van 't *Zwin*, in den Jaare MDCXLVIII, te *Brugge* de sterkste aan-

XXX. BOEK. —— 1786.

(*) Dat is het tegenwoordige *Sluis in Vlaanderen*.
(†) Zie over den eertyds grooten Handel van *Brugge* ROBERTSON's *Historie der Regeering van Keizer* CAREL DEN V. II. D. bl. 219. enz.

XXX. BOEK. 1736.

aandoeningen veroorzaakte; hadt men toen maar eenig denkbeeld gevormd, of eenigen eisch durven maaken in den ſmaak, van dien door BELGIOJOSO tegenwoordig gedaan, het zou niet agterwege gebleeven zyn: dewyl dit Beding aan Duizenden te *Brugge* de keel toebondt. — Thans zag men dat het met *Oostende* niet regt wilde gelukken (*), en dit deedt de *Oostenrykers* op eene looze en behendige wyze tragten, weder een Sluis in het *Zwin* te krygen, waar door men van en na *Brugge* kon geraaken, langzaamerhand eene Vaard vestigen, om eindelyk de oude tyden van *Brugge* te doen herleeven.

Nadere last om het opvaaren van het *Zwin* te beletten.

Het Staatsbeſluit, 't welk veelen in den Lande groote voldoening ſchonk, en den mond ſtopte der verſpreide gerugten, ontving de Luitenant VAN DER SWAN, met aanſchryven dat hy in 't *Zwin* moest blyven

(*) Wy hebben een en ander maal, in den loop onzer *Vaderl. Hist.* van *Oostendens* bloei gewaagd zie I. D. bl. 97. III. D. bl. 145. IV. D. bl. 376. Doch in de toen aangelegde geheele Straaten met Gebouwen, zo tot Woon- als Pakhuizen, ſtonden 'er in dit Jaar eenige ledig, en andere onvoltooid. Dit gaf niet te kennen dat de zaaken te *Oostende* gingen als in den *Engelſchen* Oorlog; en bleek zulks wyders uit de vyf te rotten liggende *Oost-Indiſche* Schepen, door den berugten Graaf PROLI gekogt en gebruikt, tot de Vaard na *Indie*, in de hoop dat de *Schelde* weder zou worden geopend, als mede uit te koop liggende Koopvaardy Schepen, alzins het voorkomen hebbende dat zy, in langen tyd geen Zee gezien hadden. *Aantek. van een Heer die ten deezen Jaare Oostende bezogt.*

ven tot nader bevelen van den Raad der Admiraliteit op de *Maaze*, en herhaal- den last, dat hy het doorvaaren van Vaartuigen van *Oostende* komende, zo hy ze niet kon ſtoppen, zonder 'er op te ſchieten, volſtrekt moest beletten. Capitein VAN DER CAPELLEN, werd door de Admiraliteit op de *Maaze* na het *Zwin* gezonden om geduurende deeze omſtandigheden het Bevelhebberſchap op zich te neemen: terwyl men by *Zeeland* aandrong op het zenden van Gewapende Vaartuigen ter onderſteuning van 's Lands Hoeker de *Zeehond*.

Belet en Klagten deswegen.

Kort naa de aankomst des Luitenants VAN DER SWAN vondt hy zy in de noodzaaklykheid om een *Oostenryks* Vaartuig, overeenkomſtig den hem gegeeven last, het opzeilen in 't Haventje van het *Hazengras* te verbieden, en hadt den Schipper alle dienſten om, buiten 't zelve, veilig ten anker te geraaken beweezen. De Graaf DE BELGIOJOSO leeverde by hun Hoog Mogenden eene klagte in over ſchennis van 't Keizerlyk Grondgebied, en ſtelde het geval derwyze voor, dat de Luitenant VAN DER SWAN, den *Oostenrykſchen* Schipper zou hebben laaten aanzeggen, dat hy zyn Ankerplaats moest verlaaten, en zich begeeven onder zyn Geſchut, dat wanneer deeze dit hadt geweigerd, de Luitenant weder een Sloep zondt, welks volk zich aan boord van het *Oostenryks* Vaartuig begaf, 't zelve nam, en den Schipper dwong het anker

XXX. BOEK. 1786.

Verantwoording van der Staaten zyde.

te ligten, en onder 't bedwang bragten des Geschuts van den Staat (*). Van deeze schennis vorderde de Graaf voldoening:

Op den last aan den Luitenant VAN DER SWAN door de Staaten gezonden, om van het voorgevallene en zyn gehouden gedrag een breedvoerig Verslag te geeven, gestaafd door Getuigenissen van zyn Officieren en het Scheepsvolk daar in betrokken, gaf hy zulks op eene zo voldoenende wyze, dat het ten vollen bleek hoe schaamtloos de zaak verdraaid was, en VAN DER SWAN niet anders gehandeld hadt dan met de beginzelen van gematigdheid, billykheid, en alle mogelyke inagtneeming van 't geen den Onderdaanen des Keizers toekwam, strookte; zodanig zelfs dat hy deswegen veel eer het genoegen, zo wel van den Graaf DE BELGIOJOSO, als van hun Hoog Mogenden, behoorde te ondervinden; dat hun Hoog Mogenden, van hunne zyde, zich wel schеenen te mogen beklaagen, dat de *Oostenrykſche* Schipper, met de zynen, de alleszins pryswaardige diensten van 's Lands Officieren niet alleen op de ondankbaarste wyze hadt beantwoord; maar daarenboven bedryven en omstandigheden hadt verzonnen, welke aanleiding gegeeven hadden om klagten over het gedrag dier Officieren in te brengen, en dus

(*) *Resol. Gen.* 20. Nov. 1786.

dus nafpeuringen te doen gebooren worden, die buiten zulks geen plaats zouden gehad hebben, daar die Officieren hem in de daad de onverpligtfte dienften hadden beweezen, voor welker betoon hy, op den tyd des gevals, niet ongevoelig fcheen. Allen, wien eenigzins gelegen lag aan de rechte kennis van dit voorgevallene, kreegen Affchriften van de Verklaaring des Luitenants, met de Bylaagen (*).

Met eere kwam VAN DER SWAN af van de hem gedaane aantyging, door zommigen toegefchreeven aan den toeleg van BELGIOJOSO om onzen Staat, dien hy geen goed hart toedroeg, in te wikkelen tot eene ontvouwing van 't geen men dagt over zyn Begrip wegens het Grondgebied van het *Zwin*, en daar uit ftoffe te raapen tot verwyl, zo niet tot erger einden: doch het Staatsbefluit zich enkel bepaalende, tot de ontkenning der voorgewende Schennis des Grondgebieds, hadt men dit voorzigtig ontweeken.

Aanftalte om de Vestingen in *Hollands Vlaanderen* met Krygsvolk te bezetten.

De Vestingplaatzen in *Hollands Vlaanderen* waren, ten tyde dat de *Oostenrykers* Gefchut en Manfchap na het Fort van 't *Hazengras* zonden, genoegzaam van Bezettingen ontbloot. De Raad van Staaten gaf hun Hoog Mogenden kennis van de toebereidzelen door het Gouvernement van *Brusfel* tot onderneemingen ftrydig, met de Regten en Belangen van het Gemee-

(*) *Refol. Gen.* 24. en 29. Nov. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

meenebest. Brieven van de Grenzen ter Hooge Staatsvergaderinge van *Sluis* en *St. Anna Termuiden*, versterkten dit berigt, waar op deeze besloot den Capitein Generaal te verzoeken Patent te geeven aan Krygsvolk te *Bergen op Zoom* en Artilleristen te *'s Hertogenbosch*; ten einde dezelve na *Sluis in Vlaanderen* te doen trekken om daar in Bezetting te leggen (*).

De Graaf DE BELGIOJOSO erkent geen last gegeeven te hebben tot het inloopen in't *Zwin*.

Ten dage dat dit alles een duister vertoon opleeverde, en het genoegzaam bleek, dat van onze zyde niet zou toegegeeven worden, namen de zaaken een spoedige keer. De Ministers Plenipotentiarissen HOP en LESTEVENON gaven hun Hoog Mogenden berigt van de rondborstige verklaaring des Graven DE BELGIOJOSO, dat hy geen Orders hadt gegeeven tot het inkomen van Schepen in het *Zwin*, en zelfs wenschte dat het niet mogt gebeuren. Zy namen daar in genoegen, en het Besluit, dat zy, uit aanmerking van deeze Verklaaring, en in de billyke veronderstelling, dat geene Schepen uit Zee het *Zwin* zouden inkomen, met oogmerk om na het *Hazengras* te zeilen, geene zwaarigheid gemaakt hadden de Admiraliteit in *Zeeland* aan te schryven, om de gevorderde Schepen, by voorraad, niet na 't *Zwin* te zenden, te meer daar derzelver bestemming derwaards alleen was geschied in de veronderstelling van een geval dat hun

(*) *Resol.* Gen. 6 Dec. 1786.

hun Hoog Mogenden nu niet langer als eenigzins waarschynlyk konden aanzien.

Nogthans konden hun Hoog Mogenden niet verbergen, met veel verwonderings vernomen te hebben, uit het voorgevallene in het Mondgesprek met den Graave DE BELGIOJOSO, dat zyne Excellentie, by die gelegenheid, gezegd hadt, *zodanig eene Onderneeming egter niet te kunnen verbieden*, om dat dit Verbod zou stryden met zyne gevoelens omtrent het verstand van het Artykel der Overeenkomst van den Jaare MDCLXIV, raakende de Grensscheiding in *Vlaanderen*, dat tot den tyd toe, dat zulks klaar zou beslist weezen, hy 'er niet van mogt afgaan, dat de *Helft van het Zwin* aan zyne Keizerlyke Majesteit zou toebehooren, en dat hy, als eene blykbaare Schending van Hoogstdeszelfs Grondgebied zou blyven aanmerken alle Feitlykheden, welke men zou onderstaan aan Vaartuigen, welke het zou gelukt zyn door te komen, en zich te bevinden op dat gedeelte van de Rivier, 't welk hy meende den Keizer toe te behooren.

1786.

Begrip diensGraa. van wegens'sKeizers Regt op de helft van het *Zwin*.

Ter wederlegging van dit begrip lieten de Staaten zich thans in 't breede uit, en zal het, tot opklaaring van deeze zo zeer betwiste zaak, niet ondienstig weezen hun gevoelen eenigzins breedvoerig neder te stellen. —— Zy hielden het voor een bekend stuk, dat de Overeenkomst des Jaars MDCLXIV niets gemeens hadt met de Navigable Sluiting van het *Zwin* waar van de

Wederlegging van 't zelve door deStaaten.

XXX. BOEK. 1786.

de uitdruklyke bepaaling, by het Verdrag van *Munster*, met zo veele woorden was geschied, en waar van de Overeenkomst ook geen woord repte; zodanig zelfs dat al ware de *geheele Rivier* van het *Zwin*, by die Overeekomst over de Grensscheidingen, *Territorialiter* bevonden aan den toenmaaligen Koning van *Spanje* toe te komen, de Sluiting van het *Zwin* zelve, door of van wegen hun Hoog Mogenden, nog altyd plaats zou moeten hebben, en op die Rivier stand grypen, even en in dier voege als of dezelve *Territorialiter* geheel aan hun Hoog Mogenden toekwam.

Was het een onbetwistbaare Regel dat, wanneer men het einde van een zaak wil, men ook de middelen moet willen, zonder welken dat einde niet zou kunnen worden bereikt, dan kon, in het tegenwoordige geval, niet geloochend worden, dat de Sluiting van het *Zwin* bedongen en dus *zeker* zynde, aan hun Hoog Mogenden met geene mogelykheid kon worden betwist het gebruik van die middelen zonder welken de Sluiting van die Rivier nimmer daadlyk zou kunnen plaats hebben. — Dat deeze middelen noodwendig moetende en daar ter plaarze alleen kunnende bestaan, in het tegenstand bieden, naajaagen, en, des noods, feitlyk aanhouden der geenen, die, tegen den inhoud der Verdraagen, zouden willen doordringen, door de daar gestelde Wagten te willen ontkomen of dwingen, het over zulks nimmer eene Schending

van

van het Grondgebied kon heeten, wanneer men onverhoopt genoodzaakt was zich van deeze middelen te moeten bedienen, zonder welker aanwenden de Sluiting zelve ondoenlyk en het toezigt zelf eer belachlyk dan nuttig of van dienst zou weezen. XXX. BOEK. 1786.

Dat, derhalven, het begrip, dat het *Zwin voor de Helft* te weeten *de Helft van het Water der Riviere*, het Grondgebied van zyne Majesteit zou zyn; en dat van de gemelde middelen *daar op* geen gebruik zou mogen gemaakt worden, en deeze integendeel zouden moeten worden aangezien als *Feitlykheden*, waar door men meenen zou Regt te hebben om op het Wagtschip te doen *vuuren*, de geheele *Sluiting* van het *Zwin* zou omkeeren, of van geene beduiding maaken, en dus in kragt vernietigen het XIV. Art. van het Tractaat van *Munster* en het VII van *Fontainebleau*, met betrekking tot het *Zwin*; 't welk hun Hoog Mogenden zich verzekerd hielden dat de bedoeling des Graaven DE BELGIOJOSO niet zyn kon, en dat zy ook nimmer zouden kunnen toestaan.

Wyders was het begrip, dat de *Helft der Riviere* aangemerkt zou moeten worden als het Grondgebied van zyne Majesteit, in geenen deele op te maaken uit de woorden der Overeenkomst van den Jaare MDCLXIV: want dat by dezelve de Wateren dier Riviere niet verdeeld waren in twee gelyke deelen, waar van de

XXX. BOEK. 1786. de eene *Helft Territorialiter* aan den toenmaaligen Koning van *Spanje*, en de *Wederhelft* aan hun Hoog Mogenden zou toekomen, en waar op dan dat *Territoriaal* Regt zou moeten gegrond worden: doch dat deeze Rivier, by meergemelde Overeenkomst, in haar geheel en onverdeeld gelaaten was, en alleen bepaald, dat het Land, gelegen aan de eene zyde zyn Majesteit, en aan de andere zyde hun Hoog Mogenden, zou toebehooren, blyvende de Riviere op zich zelve, zonder geheel of ten deele aan iemand der Partyen te worden toegeweezen, of zonder dat de een zich op *haare Wateren* iets boven den anderen, uit kragt van die Overeenkomst, mogt aanmaatigen. Zo dat hun Hoog Mogenden gaarne erkenden, *uit dien hoofde* daar toe even min bevoegd te zyn als zyne Keizerlyke Majesteit: dan waar uit ten blykbaarsten voortvloeit, dat het aangeweezen Artykel des Tractaats van *Munster* in deszelfs volle kragt en werking werd verlaaten, en dat hun Hoog Mogenden, uit *hoofde daar van* volkomen geregtigd en bevoegd bleeven om die Rivier te sluiten; dat is te zeggen, de Vaard daar op of daar uit na Zee kragtdaadiglyk te beletten, zonder dat zulks door den Koning van *Spanje geheel* of *ten deele* mogt worden belet, daar dit *laatste* in *kragt* op eene geheele Beletting zou uitkomen, en alzo het Tractaat zelve te eenemaal kragtloos gemaakt hebben. — Ook hadt de Practyk van meer dan honderd

en

en twintig Jaaren den zin der Overeen- XXX.
komst in dier voege verklaard en bekrag- BOEK.
tigd, en was dat dit vervolgens zou ge-
fchieden wel uitdrukkelyk bedongen by 1786.
het *Verdrag van Fontainebleau*, overeen-
komftig met het *Tractaat van Munfter*.

Nog moesten de Staaten aanmerken, dat het bygebragte van den Graave DE BELGIOJOSO, als of dit geval gelyk zou ftaan met dat, wanneer het Fregat, 't welk de *Schelde* gefllooten houdt, een Vaartuig, 't welk aan 't zelve was ontfnapt, te *Antwerpen* zou willen agterhaalen, in geenen deele aanging. —— Voor eerst, om dat het Riviervak van *Autwerpen* af tot aan de op de Kaart uitgemerkte plaats by het VII. Art. des Verdrags van *Fontainebleau*, met *naame* aan zyne Keizerlyke Majefteit was afgeftaan, ten bewyze, dat *zonder dat* zodanig eene agterhaaling van doorgefnapte Vaartuigen, op *dat Riviervak van de Schelde zelve* wel deegelyk zou hebben kunnen gefchieden. —— Maar, ten tweeden, en vooral, om dat het begrip van den Graave DE BELGIOJOSO hier niet fcheen te weezen, dat het *agterfte* gedeelte van het *Zwin Territorialiter* aan den Keizer zou toebehooren, en daar op geene aanhouding van Schepen, die, tegen de Tractaaten van *Munfter* en *Fontainebleau*, het *Zwin* waren ingekomen, zou mogen plaats hebben; maar dat de *Helft der Riviere*, langs den oever, zyne Keizerlyke Majefteit zou toebehooren, volgens welk begrip een geheel

XXX. BOEK. 1786.

heel ander geval zou plaats hebben dan op de *Schelde*, ja waar door de Sluiting van het *Zwin* physiquement onmogelyk zou worden gemaakt.

Hun Hoog Mogenden durfden zich vleijen, dat de Graaf DE BELGIOJOSO, alles behoorelyk naagaande, niet langer in twyfel zou hangen wegens de gegrondheid van het aangevoerde, in overweeging neemende, dat hunne Voorvaders, zonder de voldoening aan het XIV. Art. van het Tractaat van *Munster*, niet ligt zouden overgehaald hebben kunnen worden om 't zelve te sluiten; en dat Hoogstdezelve zich even zeer in de onmogelykheid zouden bevonden hebben, om, hoe ongaarne ook, het Tractaat van *Fontainebleau* te onderschryven, ten ware zy de voorschreeve zaak daar by, met het volkomenste vertrouwen, als buiten allen twyfel gerekend hadden (*).

Afloop deezer zaake.

Korten tyd naa het neemen van dit Staatsbesluit, het Regt tot het geslooten houden van het *Zwin* met zo veel klems beweerende, werd de Graaf DE BELGIOJOSO na *Weenen* opontboden om redenen waar over men zeer verschillend dagt. Schoon veelen zich hier verheugden ontslaagen te weezen van dien onzen Lande wangunstigen Staatsdienaar, aan wien, nevens den Collonel DE BROU, de berokkening van het geschil omtrent het *Zwin*, en

(*) *Resol. Gen.* 7. Dec. 1786.

en de vertraaging van het afdoen der nog hangende zaaken, niet zonder grond, werd geweeten, waren zy niet buiten vreeze, dat hy veelligt deeze zaak by zyne Keizerlyke Majesteit in een haatlyk daglicht zou stellen, en hier door denzelven tegen het Gemeenebest voorinneemen. XXX. BOEK. — 1786.

De Gezanten van onzen Staat ten Hove van *Versailles* volvoerden den hun opgelegden last, om de Berigten, het *Zwin* betreffende, aan 's Konings Staatsdienaaren mede te deelen. *Zy* ontvingen van den Graave DE VERGENNES ten antwoord, „ dat de *Oostenrykſche* Regeering geen de „ minſte Bevelen hadt gegeeven om poo„ gingen te doen, ſtrydende regelrecht „ tegen het Tractaat, en de gevoelens van „ Vriendſchap, welke zyne Keizerlyke „ Majeſteit de Republiek toedroeg (*)."

Zo bleek by de uitkomst de gegrondheid van zommiger gevoelen, dat de Opening van het *Zwin*, welke uiterlyke vertooningen men daar omtrent ook maakte, nimmer van den Keizer zou worden doorgezet. — De Luitenant VAN DER SWAN hadt zyn post, in dit onaangenaame geval, zo wel waargenomen, dat de Capitein VAN DER CAPELLEN, in 't *Zwin* by hem aan boord komende, alles zodanig geſchikt vondt, dat 'er niets aan of af te doen ware, weshalven ook deeze van de Admiraliteit op de *Maaze* vryheid kreeg om

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1521.

XXX. BOEK. 1786.

om weder op te komen, en het Bevelhebberschap, naa weinig dagen verblyfs, weder aan den Luitenant VAN DER SWAN over te geeven, die, met het afloopen des Jaars, deeze plaats, met zo veel lofs bekleed, verliet, daar een bekwaam Vaartuig van de *Zeeuwsche* Admiraliteit hem afloste (*). Door dit moedig en volhoudend gedrag van 's Lands Vaderen is dit gewigtig stuk, in 't vervolg buiten allen geschil gesteld. Hun Hoog Mogenden toonden ten klaarsten, en met eene standvastigheid, die aller braaven bewondering wegdroeg, hoe zy deeze zaak van den beginne af, naa het sluiten des Verdrags van *Fontainebleau* begreepen hadden.

Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden te *'s Hertogenbosch*

Daar dé zugt, tot het geen men de *Grondwettige Herstelling* noemde, zo algemeen in de Bondgenootschaplyke Gewesten wrogt, als ons Geschiedblad reeds te meermaale aanwees, hadt ook die Geest, in de Generaliteits Landen, zich geopenbaard, en was men bezig met het opzoeken en aandringen van Voorregten, min of meer verdonkerd, of geheel in onbruik geraakt. Men deedt openbaare stappen die zulks kennelyk uitweezen. 't Moge eene kleinigheid schynen, het duidt de heerschende Geestgesteldheid aan als wy optekenen welk eene verandering men te *'s Hertogenbosch* gemaakt hadt in zekeren Penning, die de aanweezende Leden

den

(*) Medegedeelde Berigten.

den der Regeering, zo dikwyls zy op het Stadhuis vergaderen, ontvangen. Op deezen Penning, die de geringe waarde van slegts veertien Stuivers bedraagt, stondt oudtyds, zeer voeglyk, het Stadhuis, met eenige gepaste bycieraaden, afgebeeld. Doch hadt de Vleizugt, zints het Gouverneurschap des geweezen Veldmarschalks LODEWYK, Hertog van *Brunswyk Wolfenbuttel*, dien ouden Stempel verworpen, en een anderen vervaardigd met het Borstbeeld van dien Prins, en Byschriften die het kenmerk droegen van denzelfden oorsprong als de Beeldtenis. Naa 's Hertogs vertrek verscheen die Penning in eene nieuwe en aan den ouden beantwoordende gedaante. Op de eene zyde is de Stad verbeeld, boven dezelve Stads Wapen op Wolken rustende, met een *Latynsch* Randschrift, aanduidende, *De Raad, met het Volk, en dit met den Raad, ééne lyn trekkende, zyn ze beiden gelukkig*. De wederzyde vertoont de Vryheid, zittende op verscheide Regtsboeken, en haar Speer zettende tusschen ontrolde Papieren, waar op men leest, *Capitulatie, Privilegien, Gildekaarten, Blyde Inkomsten*; met een *Latynsch* Omschrift, betekenende *Aan myne Bevestiging is haare meerdere Bekragtiging verknogt*. Het Jaartal onder aan was MDCCLXXXV (*).

On-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 747.

XXX. BOEK.

1786.

Men vordert te *'s Hertogenbosch*, *Brabanders* tot het bekleeden der Ampten.

Onder andere poogingen aldaar aangewend om, overeenkomstig met die Grondvesten van Vryheid, behandeld te worden, hebbe men te tellen, een Brief door Schepenen, Gezwoorenen en Raaden der Stad *'s Hertogenbosch*, in den voorleeden Jaare, aan hun Hoog Mogenden en de Bondgenooten geschreeven, en die door het openvallen van een aanzienlyk Ampt in dit Jaar gelegenheid gaf tot een wydgapend geschil in die hooge Vergadering des Bondgenootschaps. Zeer beantwoordende aan gemelden nieuwen Stedepenning drukten zy zich in deezer voege uit, „ dat, volgens de Privilegien en Gereg„ tigheden van *Brabant*, de Baanderhee„ ren, Edelen, Steden, Vryheden, Dor„ pen en andere Ingezetenen van dien, „ was beloofd en bezwooren, dat in den „ Raade van *Brabant* tot Bediening der „ Justitie, geene Persoonen, en dus gee„ ne Raadsheeren, of andere Beampten, „ als Fiscaal, Procureur Generaal, en „ Griffier, zouden mogen worden aan„ gesteld, dan die niet alleen in de Pro„ vincie van *Brabant* gebooren, doch daar „ ook woonachtig en gegoed waren; dat „ de Officiers, als Hoogschouten en Kwar„ tierschouten, in *Brabant* moesten zyn „ gebooren, en dat niemand van hun, „ van welken Staat of Rang ook, door „ een ander zyn post mogt laaten ver„ vullen; maar die in eigen Persoon waar„ neemen.

„ Dat

„ Dat de voornoemde Privilegien en
„ Landwetten, door het overgaan van
„ *'s Hertogenbosch*, aan de gehoorzaam-
„ heid van hun Hoog Mogenden, niet
„ by *Overheering*; maar by *Verdrag*, in
„ geenen deele vernietigd of afgeschaft;
„ doch, in tegendeel, by de *Capitulatie*
„ *van den veertienden September des Jaars*
„ MDCXXIX, bewaard gebleeven, en dus
„ nader bekragtigd waren.

„ Dat de Regeerders en andere Inge-
„ zetenen van *'s Hertogenbosch*, en der Ste-
„ den en Kwartieren van *Staats Brabant*,
„ als waare *Brabanders*, altoos jalours op
„ hunne Privilegien, ten allen tyde, by
„ voorkomende gelegenheden, op 't be-
„ houd van dezelve, met allen-yver, had-
„ den gewaakt en gewerkt.

„ Vrugtloos gedaane Vertoogen om her-
„ stel en verbetering hadden de Regee-
„ ring dier Stad den moed en lust beno-
„ men, om haare Privilegien by volgen-
„ de tyden in te roepen; uit welken
„ hoofde men ook eene geruime wyl in
„ de Stads Aantekeningen des geen voet-
„ spooren vondt: waar by toekwam, dat
„ *Gebooren Brabanders*, tot die Posten
„ niet meer in aanmerking waren geko-
„ men. —— Maar dat zy thans, in dit
„ opzigt, gansch andere tyden mogten
„ beleeven, daar, in alle Gewesten, te
„ midden van alle beroeringen, werd ge-
„ werkt tot Herstel der vervallene zaa-
„ ken, en bykans vergeete Privilegien.
„ Weshalven zy verzogten, dat hun Hoog

XXX. BOEK. 1786.

„ Mogenden, volgens derzelver herhaalde toezeggingen, hun, en de verdere „ Steden en Leden van *Staats Brabant*, „ het genot van die welverkreegene en „ by hun Hoog Mogenden erkende Privilegien, geliefden te doen wedervaaren, en dus, voor het toekomende, in „ de opgemelde Ampten, geene Persoonen aan te stellen, dan die, volgens onwedersspreekelyke Privilegien, daar toe „ geregtigd waren. En dezelven te gelasten, die Ampten, overeenkomstig met „ dezelfde Privilegien in eigen Persoon „ waar te neemen! En mogten zy, ten „ slot niet verzwygen, dat *'s Hertogenbosch* nog meer andere Grieven en Bezwaaren hadt, thans opzettelyk voorbygegaan, welke zy de vryheid zouden gebruiken agtereenvolgend aan hun „ Hoog Mogenden tot Herstel voor te „ draagen (*)." *Friesland* oordeelde dat het Berigt en de Bedenkingen van den Raad van Staaten, en het Hof van *Brabant*, op deezen Brief, zouden worden ingenomen; hier mede stemde *Utrecht* en *Gelderland* in, en werd dit eerlang een Staatsbesluit (†).

Zydringen aan om een Gebooren *Brabander* tot Advocaat Fiscaal.

Zodanig hing de zaak, en 't liet zich aanzien, dat deeze Beroeping even min als veele voorige zou gehoord worden, wanneer het overlyden van Mr. JOHAN HENDRIK VAN STEELAND, Advocaat

(*) *Resol. Gen.* 15. Sept. 1785.
(†) *Resol. Gen.* 17. Oct. 14. Nov. 5. en 6. Dec. 1785.

taat Fiscaal en Procureur Generaal van *Brabant* en den Lande van *Overmaaze*, de Regeering van *'s Hertogenbosch* noopte om dit stuk, met meer klems, aan te dringen, en by nader schryven aan hun Hoog Mogenden, het gedaane Verzoek te herinneren, en op 't nederigst te smeeken, dat Hoogstdezelve in de Aanstelling van eenen anderen Fiscaal toch agt geliefden te slaan op de ingeroepene Privilegien, als Landwetten van *Brabant*, en redenen van billykheid, en dus geen ander Persoon met die Bediening te begunstigen, dan een *Inbooreling* van *Brabant*.

XXX. BOEK. 1788.

„ Wy zeggen," dus drukken zy zich uit, „ Wy zeggen, Hoog Mogende Hee-„ ren! *eenen Inbooreling van Brabant*; om „ dat de Blyde Inkomsten, of Landwet-„ ten van *Brabant*, daar toe eenen *Geboo-„ ren Brabander* vorderen, in onderschei-„ ding van eenen *Genaturaliseerden* voor „ *Brabander*, zo als U Hoog Mogenden „ by het negende Artykel van de Capi-„ tulatie deezer Stad, en het daar op ge-„ bouwd Octroy, van den twaalfden van „ Lentemaand MDCLX op de Bestelling „ van de Magistratuure deezer Stad aan „ zich hebben voorbehouden, om, be-„ halven *Ingebooren Brabanders*, ook zo-„ danige andere tot de Regeering deezer „ Stad te bevorderen. als U Hoog Mo-„ genden zouden mogen goedvinden voort-„ aan tot *Brabanders te naturaliseeren* — „ maar geenzins met betrekking tot an-„ dere Amptenaaren, als waar omtrent

XXX. BOEK. 1786.

„ de Privilegien van *Brabant*, en deeze „ Stad, in haar geheel gelaaten en bewaard „ gebleeven waren.

„ Wy bidden U Hoog Mogenden te „ willen in aanmerking neemen, of niet „ door zodanige Naturalisatien onze Pri„ vilegien worden kragtloos gemaakt, tel„ kens en zo dikwyls als geen *Gebooren* „ *Brabanders* en dus Vreemdelingen, by „ een Geschrift, worden verklaard of ge„ houden voor *Gebooren Brabanders*, 't „ geen zy in de daad niet zyn. — Moet „ dit, Hoog Mogende Heeren! niet des „ te gevoeliger treffen de Steden en Le„ den van *Staats Brabant*, die voorheen „ deel hebben gehad aan de Hooge Re„ geering, waar van wy, schoon ge„ zamenlyk meer aan de Unie opbren„ gende dan eenige Provincien van de „ Republiek, thans zyn uitgeslooten, en „ inzonderheid aan deeze Stad, die, als „ een der vier Hoofdsteden van *Brabant*, „ volgens de Capitulatie, zou worden „ behandeld; doch, in tegendeel, boven „ alle andere Steden van de Generaliteit „ is bezwaard.

„ Mogen wy dan, Hoog Mogende Hee„ ren! ons niet beroepen op wettig ver„ kreegene en toegezegde Privilegien, het „ éénige dat ons van onzen voorigen „ Luister is overgelaaten, daar wy en „ onze goede Burgerye, als de stillen in „ den Lande, met alle goedwilligheid, „ 's Lands en Stads Schattingen opbren„ gen? — Wy mogen, voorzeker, ver-

trou-

„ trouwen van Ja: daar wy gebragt zyn XXX.
„ onder de zagte en billyke Regeering BOEK.
„ van U Hoog Mogenden, die te meer-
„ maalen blyken hebben gegeeven en mid- 1786.
„ delen daar gesteld tot behoud en hand-
„ haaving der Privilegien en oude Herko-
„ men; ja zelfs over de verwaarloozing
„ en verbreeking van dezelve daar om,
„ onder andere, by het bekende Plakaat
„ van den zeven en twintigsten July
„ MDLXXXI, den Koning van *Spanje*
„ PHILIPS DEN II. hebben verklaard
„ *ipso jure* vervallen te zyn van de Over-
„ heid en Heerschappy der *Nederlanden.*

„ Wat zou het ons toch baaten een
„ aantal van kostlyke Privilegien in Schrift
„ te bezitten; indien wy in de gevallen
„ de kragt en de bedoeling daar van niet
„ genooten! Wy bidden, derhalven, nog
„ eens, en ten slot, Hoog Mogende Hee-
„ ren! met al den ernst, die de zaak
„ verdient, dat U Hoog Mogenden, in
„ het voor handen zynde geval, voor 't oog
„ van *Staats Brabant*, ja voor de gehee-
„ le Natie, een openbaar bewys gelieven
„ te geeven, hoe zeer als nog U Hoog
„ Mogenden ter harte gaat het behoud
„ der Privilegien, zonder welke een Land
„ moet verlooren gaan, en dat wy om
„ dezelve niet te vergeefsch hebben ge-
„ smeekt (*)."

Zom-

(*) *Resol. Gen.* 15. Dec 1785.

XXX. BOEK.

1786.

Zy duiden den Inbooreling DONKER CURTIUS aan.

Zommigen durfden volmondig en met vertrouwen te zeggen, dat het wel waarneemen van die opengevalle Post byna onmogelyk was voor iemand, die zich niet genoegzaam van der jeugd af hadt toegelegd op, en kundig gemaakt in, de Gebruiken en Regten van dat Land, wydverschillende van die in *Holland*, en andere Gewesten, plaats vonden. — Onder de zodanigen, die na dit Ampt stonden, deedt zich een *Gebooren Brabander* op; de Advocaat DONKER CURTIUS, tweede Pensionaris in *'s Hertogenbosch*, een Heer wiens Kunde en Eerlykheid, naar verdiensten, met groote letteren gespeld werd; en dien de Stad *'s Hertogenbosch*, als mede de *Meyery*, hartlyk verlangde daar mede bekleed te zien (*).

Staaten van *Holland* en *Friesland* verschillen van de vyf andere Gewesten, die H. J. WITTE TULLING aanstellen.

Staaten van *Holland* wilden de Privilegien gehandhaafd, en deezen daar aan beantwoordenden Persoon, gekoozen hebben, voor wien de Raadpensionaris VAN BLEISWYK sterk yverde. Doch de Afgevaardigden van *Utrecht*, *Overysel* en *Stad en Lande*, stemden met *Gelderland* en *Zeeland* in om Mr. HENDRIK JUSTUS WITTE TULLING tot Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van den Raade en Leenhove van *Brabant* en Lande van *Overmaaze* te benoemen. De Afgevaardigden van *Holland* en *Friesland*, die in

(*) *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 813.

in een ander begrip ſtonden, werden verzogt om twee dagen laater de zaak af te doen. De eerstgemelden verklaarden toen, dat het Stuk der Privilegien van *Brabant* van zeer veel belangs was, en dat zy beſlooten hadden hunne gedagten deswegen den Bondgenooten in geſchrifte mede te deelen; waarom zy uitſtel verzogten en vorderden. Doch de vyf overige Gewesten bleeven by hunne meening en drongen de bedoelde Aanſtelling door: waartegen de Afgevaardigden van *Holland* zich verzetten, met rondborstige verklaaring, dat de Staaten huns Gewests deeze Aanſtelling hielden voor nietig, kragtloos, van onwaarde, met voorbehoud van Aantekening daar tegen, en ook van de Middelen om de Uitwerking van die Amptbegeeving kragtdaadig te beletten (*).

Hooggaand misnoegen van *Holland* deswegen.

Ten blyke hier van, en ten betoon van hun hoogstgaand misnoegen, ſchreeven zy den Ontvanger Generaal, dat hy, tot nader bevel, geen Amptgeld van den Heer TULLING zou ontvangen; en aan den Raad van *Brabant*, dat zy, in diens *Aanſtelling*, niet hadden toegeſtemd. Niet tegenſtaande deeze tegenkanting ging de verkiezing, met vyf Gewesten gedaan, ter Algemeene Staatsvergadering door, en volgde het afneemen van den Eed. —— Staaten van *Holland* zonden een rondgaanden Brief aan de Bondgenooten op een ſcher-

(*) *Reſol. Gen.* 17. Jan. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

scherpen toon gestemd; zy noemden deeze Handelwyze „ eene verregaande Demarche, welke onder Bondgenooten, „ die prys stelden op de Conservatie der „ Unie, en derzelver reeds verzwakte „ banden niet wilden verscheuren, niet „ behoorde te zyn opgekomen; als mede „ dat dit gehouden Gedrag van die Heeren Gedeputeerden, een Geest van „ Despotismus en Overheersching aan„ duiddel"

Zeeland keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval af.

Staaten van *Zeeland*, de Meerderheid van welker Afgevaardigden zich by de vier Gewesten gevoegd hadt, de onderscheide stukken betrekkelyk tot deeze Aanstelling in overweeging genomen hebbende, besloten, om wel het Gedrag der Afgevaardigden huns Gewests af te keuren; maar egter zich niet aan te kanten, tegen het standgrypen dier Verkiezinge. De Steden *Zierikzee* en *Vlissingen* verzetten zich sterk tegen dit Besluit, en deedt laatstgemelde Stad den voorslag om den Heer W. VAN CITTERS op te ontbieden, ten einde zyn gehouden handel te verantwoorden.

Die van *'s Hertogenbosch* houden aan op eene Verkiezing overeenkomstig de Voorregten van *Brabant*.

Die van *'s Hertogenbosch*, de gedaane Verkiezing vernomen hebbende, toonden hoe zeer zy het handhaaven hunner Voorregten ter harte namen, en niet gereed waren dezelve zo ligt op te geeven, als zy, die 'er tegen aangingen, wel gewenscht hadden. Zy vaardigden een Brief af aan hun Hoog Mogenden, met herhaaling van de gronden op welken zy hun

Ver-

Verzoek gevestigd, en van Hoogstderzelver Regtvaardigheid, als een hun ontwyfelbaar toekomend Regt, gevorderd hadden. „ Indien," was, onder andere, hunne taal, „ de Verdraagen, welke tusschen „ een Souverain en het Volk onder zyn „ Gebied daadlyk stand grypen, en waar „ door het laatste niet anders tot gehoorzaamheid, en het opbrengen van Lasten en Schattingen, kan worden verpligt, dan voor zo verre de Souverain „ mede, van zyne zyde, aan de Voorwaarden, daar by tot nut des Volks „ bedongen, voldoet; indien die wederzydsche solemneele Verbintenissen geen „ ydele klanken zyn; maar nog eenige „ betekenis hebben, zouden wy den eerbied, dien wy, als getrouwe Onderzaaten, aan U Hoog Mogenden verschuldigd zyn, te buiten gaan, indien wy „ de kragt en uitoefening daar van niet „ zouden veronderstellen, vooral in een „ Land, dat daar aan alleen zyn aanweezen en bloei te danken heeft. —— Het „ was dan, Hoog Mogende Heeren! het „ behoud van die Voorregten, welke onze Voorzaaten van hunne Overheden, „ zo plegtig en zo menigmaal, bedongen „ hebben, die de *Pacta Conventa* tusschen hun uitmaaken, en *onder wel expres beding van welke* wy ook onder „ het Gebied van U Hoog Mogenden „ zyn overgegaan: het was de Conservatie van ons wettig Regt, (dat onvervreemdbaar, noch door contrarie

XXX. BOEK.

1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ Gebruiken, noch door verloop van „ Tyd, ons kan benomen worden,) waar „ door wy zyn aangespoord om onze „ voorgaande Vertogen aan U Hoog Mo- „ genden te doen, en met kragt van re- „ den aan te binden.

„ Maar terwyl wy ons vleiden, dat „ dezelve, by U Hoog Mogenden, ook „ dien ingang zouden hebben gevonden, „ welken zy, naa een behoorelyk onder- „ zoek, verdienen, hebben wy integen- „ deel, juist op dat tydstip, dat wy on- „ ze pligtmaatige poogingen met eenen „ gewenschten uitslag eindelyk hoopten be- „ kroond te zien, moeten verneemen, „ dat, zelfs zonder voorafgaand onder- „ zoek van onze ingeroepene Regten, U „ Hoog Mogenden weder een Persoon, „ geen *Gebooren Brabander* zynde, tot „ Advocaat Fiscaal en Procureur Gene- „ raal van *Brabant* en *Lande van Over- „ maaze* hebben aangesteld, waar tegen „ niet te min twee Provincien op het „ kragtigst zich hebben verzet, om die „ Verkiezing voor van geener waarde te „ verklaaren en nog andere maatregels, „ zo wy onderrigt zyn, genomen.

„ Wy kunnen, derhalven, Hoog Mog. „ Heeren! het zy met allen eerbied, uit „ onzen diepen nood gezegd, deeze ge- „ daane Aanstelling niet anders beschou- „ wen dan strydig met de Verdragen, „ die tusschen U Hoog Mogenden, met „ den Lande van *Brabant*, en in 't by- „ zonder met deeze Stad, daadlyk bestaan,

„ en

„ en met de Voorregten door ons op „ het plegtigste terug gevorderd; en wy „ bidden, daarom, U Hoog Mogenden, „ in allen ernst te willen overweegen, „ of wy, als cordaate Regenten, behou- „ dens den eerbied en gehoorzaamheid, „ die wy aan U Hoog Mogenden op „ voorgelegde gronden verschuldigd zyn, „ zo lang wy aan onze Privilegien niet „ onverschillig blyven; maar die, volgens „ Eed en Pligt moeten handhaaven, den „ benoemden H. J. WITTE TULLING „ in de post waar toe hy benoemd is, „ wel kunnen erkennen en respecteeren?

„ Wy smeeken U Hoog Mogenden, „ dan nog ééns, ten einde wy onze Pri- „ vilegien nu en voor altoos niet voor „ verlooren moeten agten, dat aan ge- „ melden Heer, geene Commissie mag „ worden verleend; maar dat als nog een „ *Gebooren Brabander*, volgens ingeroe- „ pen Landwetten van *Brabant*, worde „ aangesteld.

„ Wy mogen, ten slot, Hoog Mogen- „ de Heeren! met des te meer funda- „ ment en vrymoedigheid dit doen, daar „ wy het geluk hebben van te schry- „ ven aan eenen Souverain, die weleer, „ niet alleen in de *Voorreden van het be-* „ *kende Plakaat van den zeven en twin-* „ *tigsten July* MDLXXXI, omtrent de „ Afzweering van den Koning van *Span-* „ *je*, PHILIPS DEN II, de eigenaartig- „ ste grondregels van Staat, nopens de „ verpligtingen van Overheden omtrent

„ hun-

XXX. BOEK. 1786.

„ hunne Onderzaaten heeft gesteld; maar
„ ook by hun *Manifest van den twee en*
„ *twintigsten Mey* MDCXXXII, en by-
„ zonder by dat *van den elfden September*
„ *van 't zelfde Jaar* (*) aan de *Neder-*
„ *landsche Provincien*, toen staande onder
„ het Gebied van gemelden Koning van
„ *Spanje*, getoond, dat de *Spanjaarden*
„ en hunne Aanhangers, niet anders zog-
„ ten dan de *Nederlandsche Provincien* in
„ gestadigen Oorlog te houden; en de-
„ zelve daar naa als *Geconquesteerde Lan-*
„ *den* te houden, van hunne *Regten*, *Pri-*
„ *vilegien*, neering en welvaard te beroo-
„ ven en daarom hun vermaande en ver-
„ zogt, om zich vrywillig te voegen met
„ hunne *Geunieerde Provincien*, belooven-
„ de aan de meergemelde Provincien, met
„ derzelver Steden en Leden, als ook
„ hunne Ingezetenen, *heiliglyk* en *onver-*
„ *breekelyk* te zullen conserveeren en main-
„ tineeren by hunne *Privilegien*, *Vryheid*
„ en *Regten*, en dezelve te houden als
„ goede Vrienden, Nabuuren en Bond-
„ genooten."

Hun poogen was te vergeefsch, de gedaane Verkiezing ging door.

Aan de Staaten van *Holland* en *Friesland* betuigde de Regeering van *'s Hertogenbosch* haaren hartlyken dank voor de regtmaatige aandagt, welke zy geslaagen hadden op de ingeroepene Landwetten van *Brabant*; terwyl zy aan deezen Afschrif-

(*) Deeze beide Manifesten zyn voorhanden by AITZEMA XII. Boek III. D. bl. en 55. Ed. 8vo.

schriften zonden van de Brieven afgevaardigd aan de Staaten der vyf overige Gewesten, dienende ter herinnering van de voorheen ingeleeverde Stukken, en om hun nogmaal te verzoeken, daar op billyken agt te slaan, ten opzigte van de Verkiezing door hunne Afgevaardigden, of derzelver Meerderheid, gedaan. — Dan het tegenstreeven van *Holland* en *Friesland*, zo min als de blykbaare wederzin der *Bosschenaaren*, deedt iets af; de aangestelde Heer werd in die post gehandhaafd. 't Welk niet geschiedde zonder veel opspraaks, in die dagen vry geuit (*).

XXX. BOEK. — 1786.

Benoemde Heeren tot Herziening van de Quotas.

Zeelands Voorslag gedaan in den Jaare MDCCLXXXIV, en de Raadslag by *Holland* daar op uitgebragt, gevolgd van een Besluit der Bondgenooten, om twee Persooneele Commissien de bestemmen (†), hadt in dit Jaar ten gevolge, dat, tot de Herziening van de *Quotas*, wegens *Gelderland*, benoemd worden J. N. Randewyk, A. de Rook, J. A. van Heeckeren tot Enghuizen, G. E. Opgeller, G. G. Bentink tot den Brieller. — Wegens *Holland* R. Paludanus, P. van Buuren. — Wegens *Zeeland* J. W. C. H. van Lynden van Blitterswyk, B. M. Pous, L. P. van den Spiegel.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 31. 123. 225. *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 813. 883, 891. IX. D. bl. 957.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 36. enz.

XXX. BOEK. 1786.

GEL. —— Wegens *Utrecht* J. B. C. VAN LYNDEN, *Heer van Lunenburg*, H. A. LAAN. —— Wegens *Friesland* J. L. D. VAN BURMANIA, E. S. G. J. VAN BURMANIA RENGERS, W. A. VAN HAAREN, J. L. D. VAN HAARSMA, S. BINKES. —— Wegens *Overyssel* D. V. VAN STEENWYK TOT NYERWAL, W. F. VAN HEMERT, —— Wegens *Stad en Lande* H. L. WICHERS, O. R. A. VAN EGENSTEIN, R. B. GOCKINGA.

Benoemde Heeren tot beschikking van het Verdeedigweezen van den Staat.

Tot de Beschikking van het Verdeedigweezen van den Staat benoemde *Gelderland* J. C. VAN LYNDEN, G. W. VAN BALVEREN, en by afweezigheid J. E. VAN LYNDEN, J. D. VAN HEECKEREN TOT KELL, A. R. VAN HEECKEREN TOT ZUIDERAS, W. VAN HAARSOLTE TOT YRST, en by afweezigheid F. G. VAN REEDE TOT PARKELER, en E. SCHELTINGA, —— *Holland* J. B. BICKER en M. VAN TOULON. —— *Zeeland* W. C. LAMBRECHTSEN, L. P. VAN DEN SPIEGEL. —— *Utrecht* J. J. VAN WESTREENEN, D. C. DE LEEUW. —— *Friesland* J. L. D VAN BURMANIA, E. S. G. J. VAN BURMANIA RENGERS, W. A. VAN HAAREN. —— *Overyssel* SLOET TOT WESTERHOLT, G. D. JORDENS. —— *Stad en Lande* H. TJASSENS, E. J. T. VAN STARKENBURG VAN DUNNINGEN.

De

De Gelastigden tot het volvoeren deezer twee aanzienlyke en hoogstbelangryke Commissien, waar van men 's Lands heil, in beide die zo veel verbeterings behoevende en wydstrekkende byzonderheden verhoopte, kwamen met Grasmaand in *'s Gravenhaage* om terstond eenen aanvang te maaken van hunne Raadpleegingen op het *Huis van Prins Maurits*, daar toe in gereedheid gebragt (*).

Aanvang hunner Zittingen.

Inmiddels onderging het Krygsweezen geene geringe verandering, en waren de gevoelens der Landsvaderen verre van eenstemmig op dit stuk. De Generaal van 's Lands Voetvolk, de Graaf DE MAILLEBOIS, hadt, by het aanvaarden des Generaalschaps verzogt, dat, wanneer hun Hoog Mogenden tot het voorstellen van Veldmarschalken mogten overgaan, hy daar onder zou begreepen weezen (†). Van dien aart was 'er niets gebeurd. Nogthans hing hem 't hart na die Eere en de daar aan verknogte Voordeelen, waar om hy zich, in Louwmaand deezes Jaars, by den Capitein Generaal vervoegde, met be-

De Graaf DE MAILLEBOIS zoekt tot Veldmarschalk aangesteld te worden. Dit gelukt niet.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 167. 346. 1295. 1433. Van de verrigtingen deezer Commisfien zullen wy thans niet reppen, aangezien het vier Jaaren leedt eer dezelve een Rapport uitbragt, naamlyk op den 21. Mey 1790. Men vindt 't zelve, met de Bylaagen, in het XII. XIII. en XIV. Deel van het Werk getyteld *Zaaken van Staat en Oorlog, betreffende de Vereenigde Nederlanden, zedert het begin van 't Jaar* 1780. te *Amst.* by J. ALLART.

(†) *Resol. van Holl.* 7. Jan. 1785.

XXX. BOEK. 1786.

bede, dat dezelve aan hun Hoog Mogenden zou voordraagen zyn verzoek om tot Veldmarſchalk van 's Lands Legers te worden bevorderd. Zyne Hoogheid gaf van 't *Loo* den Algemeenen Staaten hier van kennis: doch bragt hun onder 't oog, dat zich nog twee oudere Generaals, te weeten LEEWE en D'ENVIE, in derzelver dienst bevonden, beiden daar in grys geworden, en welker eerstgemelde reeds meer dan zes en vyftig Jaaren het Vaderland getrouwlyk hadt gediend. Hard zou het deezen vallen, te worden voorbygegaan: weshalven hy voorſloeg, dat hun Hoog Mogenden, indien zy mogten geneegen zyn om aan het verlangen van den Graaf DE MAILLEBOIS te voldoen, die twee oudere Generaals teffens tot Veldmarſchalken van 's Lands Legers zouden aanſtellen. Dit werk vlotte niet.

Zyn Legioen afgedankt. Vorderingen diens Generaals.

Het Legioen van dien Graaf werd afgeſchaft. Waar op hy de Staaten aan was met een Vertoog om de betaaling der agterſtallen van zyne Schuldvorderingen, om eene geëevenredigde Schadeloosſtelling, wegens het verlies van zyn Legioen; om de Waardigheid van Generaal en Chef, als mede drie Aides de Camp voor zyn Perſoon; om den Tytel van Generaal Major met eene Jaarwedde van vyf duizend Guldens voor den Marquis DE CASSINI, Collonel van zyn afgedankte Legioen; en eindelyk voor de Officieren van 't zelve, hunne Soldyen, van vier Jaaren, ééns voor al te betaalen, met

eene

eene gepaste gifte om met eer na hun Vaderland te rug te kunnen keeren. Hy trok na 't *Loo* om zyne Hoogheid te beweegen tot het ondersteunen deezer Verzoeken.

Besluit omtrent de Officieren van dat Legioen, en de volstaagene Afdanking.

Omtent dit laatste kreegen de Officiers de keuze om, of viermaal de Jaarwedden op ééns te ontvangen, en te gaan werwaards zy verkoozen; of de toegelegde Jaargelden hier te Lande te verteeren. Verre de meesten koozen, op den voorgeslaagen voet, hier te blyven. —— Staaten van *Holland* die zich belast hadden met de Betaaling van dit Legioen, bepaalden den tyd der Afbetaaling op de helft van Grasmaand, en hielden zich by dat besluit. De Hoofdschout, Schepenen, Gezwoorenen en Raaden van *'s Hertogenbosch*, waar deeze Krygsbende in bezetting gelegen hadt, lieten, daags vóór den bestemden dag der Afdanking, afkondigen, dat de Onder-officieren, en Gemeenen, mitsgaders de Vrouwen, Kinderen en Aanhoorigen, binnen drie dagen, die Stad moesten verlaaten, met verbod aan de Burgers en Ingezetenen van deezen te huisvesten, of wooningen aan hun te verhuuren, om te beletten, dat die lieden, tot bezwaar der Armenkasse, daar bleeven.

De Brigade van den Prins van *Hessen-Darmstad* afgedankt.

De Prins van *Hessen-Darmstad*, tot de Afdanking van wiens *Brigade* desgelyks besslooten was, deedt by hun Hoog Mogenden aanzoek, dat dezelve nog eenige Jaaren mogt worden aangehouden, en dat,

XXX. BOEK. 1786.

dat, indien het betaalen der Soldy, eenige zwaarigheid mogt veroorzaaken om dit in te willigen, als dan de helft dier treflyke Brigade, welke uit de schoonste Manschap bestondt, in de Staaten van den regeerenden Landgraaf, zyn Oom, op halve Soldy, zou gelaaten worden. Een uitstel van tien dagen werd dien Prins toegestaan; doch zyn verzoek vervolgens afgeslaagen. Dan de Jaargelden der afgedankte Officieren werden op denzelfden voet als die van het Legioen des Graaven DE MAILLEBOIS geregeld.

Voorstellen van Bevorderingen tot Hooge Krygseere voor den Prins van *Hessen-Darmstad* en den Prins van *Waldek* wedersprooken.

Zyne Hoogheid droeg hun Hoog Mogenden by eenen Brieve voor de Aanstelling van CHRISTIAAN, Prins van *Hessen-Darmstad*, tot Generaal Major van de Infantery, gelyk dezelve, by de oprigting van zyne Brigade, verzogt en bedongen hadt; hy voegde 'er nevens, dat dewyl de Collonel LODEWYK, Prins van *Waldek*, reeds bykans tien Jaaren in dienst van den Staat geweest was, en, uit hoofde van zyne goede hoedanigheden, eenige buitengewoone Bevordering verdiende, desgelyks tot dien Rang mogt verheeven worden. —— Staaten van *Friesland* lieten inbrengen, dat zy in die Aanstelling diens Prinsen van *Hessen-Darmstad* zwaarigheid maakten, om de gevolgen, welke daar uit zouden voortvloeijen, en hadden hunne Afgevaardigden last om dezelve ten sterksten tegen te gaan, en ter Algemeene Staatsvergadering aan te dringen, dat

de

de Gewesten, die op voorstel en aandrang van *Holland*, en met 't zelve, een Besluit tot weering der *Titulaire Actens* genomen hadden, daar by behoorden te volharden; ten einde men geen voet gave tot wederinvoering van dezelve. Dan, ingevalle van Bevordering, eischte de billykheid die van den eenen Prins zo wel als van den anderen (*).

XXX. BOEK. 1786.

Tot de Afdanking der Ligte Krygsbenden van den Collonel MATTHA, en den Luitenant Collonel STERNBACH, kwam men desgelyks. Schoon Staaten van *Gelderland* hunne verwondering te kennen gaven over de willekeurige en verhaaste wyze, waar op de Afdanking van de onderscheide Ligte Krygsbenden, door de Afgevaardigden van *Holland* was doorgezet, en tot een Besluit gebragt, ongeagt door de overige Bondgenooten, by herhaling, op het behoud van een gedeelte derzelven werd aangedrongen, waren zy dus ook tot het afschaffen van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, niet dan zeer ongaarne overgegaan, en zou de Soldy van 't zelve, zo verre die voor Rekening van *Gelderland* kwame, niet verder dan tot in Bloeimaand betaald worden.

De ligte Krygsbenden van MATTHA en STERNBACH afgedankt.

Hier over viel veel te doen. De Raad van Staaten tragtte in eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden, de nuttigheid voor oo-

Geschillen over de Afdanking van het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. 114. bl. 202. 339. 340. 450. 497.

XXX. BOEK. 1786. Corps des Rhyngraafs VAN SALM.

oogen te stellen, om de Brigade ligte Troepen des Rhyngraafs op de been te houden, ten minsten tot dat de Commissie, gelast om de Verdeediging des Gemeenebests zo te Land als ter Zee te regelen, een Verslag zou hebben uitgebragt. De Bondgenooten kreegen daar op van hun Hoog Mogenden, by eenen rondgaanden Brieve, een verzoek om de Afdanking van dat Corps voor als nog uit te stellen. — *Zeeland* verklaarde, dat zo weinig dit Gewest zich het in dienst neemen van zodanige Corpsen hadt aangetrokken, 't zelve zich ook nu niet kon inlaaten, in de Afdanking of Hervorming van dat des Rhyngraafs VAN SALM. De Meerderheid der Algemeene Staaten kwam, op den laatsten van Hooimaand, tot het Besluit ter Afdanking. Hier tegen verzetten zich de Afgevaardigden van *Holland* ten sterksten.

Staaten van *Holland* willen 't zelve aanhouden voor zo verre het ter betaaling van hun Gewest stondt.

Staaten van dat Gewest oordeelden, in de toenmaalige omstandigheden, welke wy naderhand zullen ontvouwen, het noodig, dit stuk met allen ernst door te zetten. Er werd eene Raadpleeging, in 't begin van Oogstmaand gehouden, by welke, behalven de gewoone Heeren, zich ook bevonden de *Hollandsche* Afgevaardigden in de Commissie over de Verdeediging des Gemeenebests de Heeren BICKER en VAN TOULON; deeze strekte om het Krygsvolk des Rhyngraafs VAN SALM, voor zo verre het ter Betaalinge van dit Ge-

Mr. JAN BERNT BICKER.
Oud-Scheepen en Raad der
Stad Amsterdam.

Gewest stondt, in dienst te houden, en de andere Bondgenooten by aanschryving daar toe te verzoeken (*).

XXXI. BOEK.

1786.

Overeenkomstig hier mede deeden zy zyne Hoogheid de weete, dat hy die Krygsbenden, voor als nog niet, zou hebben af te danken. Het wederschryven des Prinsen hieldt in, „ dat hy, als Capitein „ Generaal, daar aan niet kon pareeren: „ vermids hun Hoog Mogenden Hem hadden aangeschreeven, om dit Krygsvolk, „ op den negenden van de naastkomende „ maand, af te danken." — Dit, wel verre van eenige verandering te wege te brengen, deedt Staaten van *Holland* vaststellen, het *Corps van Salm* in hunnen dienst te houden, tot den afloop van het Onderzoek over 's Lands Verdeediging thans aangevangen: daar uit zou blyken of het dienstig ware een Corps Ligte Troepen in Vredestyd aan te houden, dan niet. — Hun Ed. Groot Mogenden lieten dit zyne Hoogheid weeten, en hem, naa raadpleegen op eenen naderen Brief aanschryven, dat zy dit Corps, in hunnen dienst wilden houden, naa den negenden van

Geschil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden.

(*) Het gedeelte ter Betaalinge van *Holland* staande, bedroeg te zamen dertien Compagnien. Drie Compagnien ligte Ruitery; acht Compagnien Hussaaren; en twee Compagnien Voetvolk; de verdere negen Compagnien, ten laste der overige Gewesten komende, waren, ééne Compagnie ligte Ruitery op *Utrecht*, één op *Overyssel*, één op *Zeeland*, twee Compagnien Jaagers op *Utrecht*, twee op *Gelderland*, één op *Friesland*, en één op *Stad en Lande*.

XXX. BOEK. 1786. De Rhyngraaf wordt met zyn Volk in dienst van *Holland* genomen.

van Herfstmaand, den tyd ter Afdankinge by hun Hoog Mogenden bestemd.

Te *Heusden*, waar het, als dan, in Bezettinge zou komen, werd alles tot ontvangst in gereedheid gebragt. Wanneer op den achtsten van Herfstmaand bepaald werd om het *gehéele* Corps van den Rhyngraaf in *Hollandschen* dienst te neemen; lag deezen 's anderen daags den Eed af, en tradt in byzonderen dienst van dat Gewest. Zyn Corps, ruim duizend Man en vier honderd en vyftig Paarden sterk, trok dien dag te *Heusden* binnen. De Generaal VAN DER DUSSEN, door hun Hoog Mogenden gelast om dat Krygsvolk uit den Eed van de Generaliteit te ontslaan, bevondt zich te dier Stede. Doch, dewyl de Heeren benoemd om 't zelve in den nieuwen Eed te neemen, niet voor den elfden te *Heusden* zouden zyn, moest 'er tevens gezorgd worden, dat het inmiddels niet buiten den Eed ware. Dit deedt de Rhyngraaf door het Volk, onmiddelyk naa het binnen trekken, terwyl het in gelederen stondt, te vraagen, of het bereid was in den byzonderen Dienst en Eed van *Holland* over te gaan? Een algemeen *Ja* en *Hoezee* strekte hier van ten blyke. — Ten verwagten dage verscheenen de Gelastigden van *Holland*, de Heeren DE ROO VAN WESTMAAS en GRASWINKEL, benevens den Heer VAN BUUREN, als Secretaris, met het Staaten Jagt, te *Heusden*, en werden, by het inkomen, van de

Stads

Stads Wallen met één en twintig Kanonschoten begroet. Dit geschiedde door ettelyke vrywillige Burgers, met Kruid daar toe uit 's Lands Magazynen geleeverd; vermids de Artillery, reeds eenige dagen vroeger, op last van hun Hoog Mogenden, na *Woerden* getrokken was. XXX. BOEK. 1786.

Gemelde Heeren namen op het Burgtplein, waar het Corps in de wapenen stondt, alle de aanweezende Officieren den Eed af, behalven zes, die hun ontslag verzogten. Waar op de Rhynhraaf VAN SALM, eerst aan de *Cuirasſiers*, daar naa aan Voetvolk, Husſaaren en Jaagers de vraag deedt, of zy bereid waren, op den Eed der Officieren, in dienst van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* over te gaan? Op dezelfde wyze als voorheen betoonden zy hier toe hunne gereedheid: en trok het Volk vervolgens, man voor man, voorby de Heeren tot de in den Eedneeming gelast. De Rhyngraaf onthaalde hun, als mede de Leden der Magistraat, veelen der Burgery, en Vreemden, ter aanschouwing van deeze zonderlinge gebeurtenisse uit andere Plaatzen zamengevloeid, in opgeslaagen tenten. Voorts spysde de Rhyngraaf met verscheide zyner Officieren ter tafel van de Gevolmagtigden, by het drinken van het welzyn der *Heeren Staaten van Holland en Westfriesland*, deeden de Burgers weder één en twintig Schoten van de Wallen; en herhaalden dit by 't Vertrek der Heeren. Dit werd, even als by de

Hoe dit te *Heusden* geschiedde.

XXX. BOEK. 1786.

aankomst, van het Jagt met zeven Schoten beantwoord, en van de Battery met vyf Schoten erkend. 's Avonds gaf de Rhyngraaf een Maaltyd en Dansparty, op denzelven waren verscheide Regenten en *Heusdenaaren* tegenwoordig. Het Stadhuis was door de Magistraat, tot dit vrolyk nagtbesluit van eenen zo ernstigen dag gegeeven (*).

Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt.

Met hoe veel ophefs men den lof des Rhyngraafs in eenige Dagpapieren uitbazuinde, hem als den Held des Vaderlands en den Redder der Vryheid voorstelde, mishaagde dit gedrag veelen. Gelyk zy 'er zich aan ergerden, dat hy, kort daar op, te *Vianen*, ter nieuw opgerigte Burger-societeit intradt, en, schoon noch Burger, noch *Nederlander*, zyn naam in het Burger-societeitsboek tekende; daar aan eenige Officieren van de Bezetting eenen Maaltyd gaf, de Oversten des Genootschaps van Wapenhandel noodigde, als mede den Secretaris van den Burger-societeit. Zyne verregaande Gemeenzaamheid om met Burgers en Burger-officieren, zo strydig met de gewoone geaartheid en 't gedrag van den Hoogduitschen Adel en Grooten, tot een hoogen trap van Krygseere verheeven, omtegaan, welke hy alleszins op de in 't oogloopendste wyze betoonde, verwekte by niet weinigen doorzigtigen agterdogt, hoe wel het, in die dagen, niet ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. . 1104.

geraaden ware denzelven te laaten blyken. De oogmerken, de bekwaamheden van dien Man te verdenken was een onvergeeflyke misdaad in 't oog der vooringenomenen: dan wy zullen gelegenheid vinden om hem van naderby te leeren kennen.

XXX. BOEK. 1786.

Verslag van het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid, en het Krygsvolk in *Holland*.

Dit gedrag van Staaten van *Holland*, omtrent het Corps des Rhyngraafs, staat in een naauw verband met andere verrigtingen, in dat zelfde Tydsgewrichte, ten aanziene van den Capitein Generaal en het Krygsvolk. Hoe men in *Holland* algemeen dagt over het gebruik des sterken Arms in Burgergeschillen hebben wy eenigermaate gezien (*), nog klaarder en sterker kwam dit, ten deezen Jaare, aan den dag, by nadere handelingen over het gebeurde in 't *Sticht*, en in *Gelderland*. Zaaken, welke ons Geschiedblad vervolgens breeder zal moeten vermelden; doch hier slegts aangeroerd behooren te worden om de groote gebeurtenissen, daar uit in *Holland* gereezen, te vermelden.

Stedelyke Verzoekschriften om het Krygsvolk van den Staat in geen Burgervergeschillen te gebruiken.

Het meer dreigend gelaad der dingen te *Utrecht* en *Wyk by Duurstede*, wekte, in eenige Steden van *Holland*, nog hoogegaander bekommernissen dan voorheen: en bleeven dezelve niet in 't harte gesmoord. De Burgery der Oudste Stad ging de andere voor met haare Regeering onder 't oog te brengen, „ Dat „ zy, zo door openbaare Geschriften in „ de

(*) Zie hier boven bl 80. enz.

XXX. BOEK. 1786.

„ de Nieuwstydingen, als door die zy „ nog in 't byzonder hadden ontvangen, „ onderrigt waren, van den zeer hachly- „ ken toestand, waar in zich de geheele „ Provincie *Utrecht* in 't gemeen, als wel „ voornaamlyk deszelfs Hoofdstad *Utrecht* „ en de Stede *Wyk by Duurstede*, bevon- „ den, door de dagelyks meer en meer „ aangroeiende misverstanden en oneenig- „ heden, zo tusschen hun Ed. Mog. de „ Gedeputeerde Staaten *'s Lands van Ut-* „ *recht*, als wel tusschen de Magistraat „ en Burgery dier Stad, tot die aandoen- „ lyke hoogte geklommen, dat, naar 't „ algemeen gevoelen, zo te *Dordrecht* als „ elders, misschien tot beslissing van dee- „ ze hooggereezene oneenigheden, het „ Krygsvolk van deezen Staat zou wor- „ den aangevoerd. 't Welk haar, met „ allen grond, het vreeslyk vooruitzigt „ deedt dugten van eenen Burger-oorlog, „ welks ysselykheden, het ieders pligt „ was, door alle gepaste middelen, te „ helpen verhoeden. —— Waarom zy „ hun Ed. Groot Agtb. verzogten de Af- „ gevaardigden te willen gelasten alle mo- „ gelyke poogingen aan te wenden, om, „ staande de tegenwoordige Vergadering, „ het daar heen te helpen stuuren, dat „ 'er een Besluit genomen wierd, by 't „ welk hun Ed. Groot Mogenden aan „ het Krygsvolk, ter Betaalinge van *Hol-* „ *land* staande, zodanige Bevelen deeden „ afgaan, waar by alle hooge en laagere „ Officieren en alle Soldaaten verboden

„ werd

„ werd te trekken na, of zich te mengen in, eenige Geschillen, in de Provincie *Utrecht* gereezen, tusschen de Magistraaten en de Burgery; maar, in tegendeel, zich daar van stiptlyk te onthouden, onder bedreiging van de hooge Indignatie van hun Ed. Groot Mogenden te zullen ondervinden; en dat, ten dien einde, aan alle hooge en laage Officieren van de Regimenten, staande ter Repartitie van *Holland*, van dit Bevel en Welbehaagen van hun Ed. Groot Mogenden, mogt worden kennis gegeeven, om zich daar volgens te regelen: op dat door deeze ongelukkige Geschillen, de Band der Unie niet mogt worden verscheurd, en de gedreigde ondergang der Vryheid verhoed." Van gelyken aart waren de Verzoekschriften te *Leyden*, *Amsterdam*, *Delft* en *Woerden* ingediend.

Voorstel ter Staatsvergadering van *Holland* deswegen. Besluit om dit Voorstel zyne Hoogheid te doen weeten.

Leyden en *Gouda* deeden ter Staatsvergadering van *Holland* een Voorstel, hier mede overeenkomstig, of men niet, ter voorkoming van alle de naadeelige gevolgen, welke te voorzien waren, indien, zo als de verspreide gerugten inhielden, binnen kort, een gedeelte van 's Lands Krygsvolk, in de Stad *Utrecht* mogt worden ingevoerd, van wegen hun Ed. Gr. Mogenden, aan de Overstens der *Hollandsche Regimenten*, zou kunnen goedvinden aan te schryven, om die Bevelen, welke hun zouden mogen gegeeven worden; om na *Utrecht* te trekken, voor eerst, niet

XXX. BOEK. 1786.

niet te gehoorzaamen; en daar van aan den Capitein Generaal kennis te geeven. —— Hoewel zommige Steden dit Voorſtel, zo als het lag, beaamden, vondt men, op den Raadſlag van *Haarlem* goed, den Capitein Generaal dit Voorſtel te doen weeten, met verzoek, dat geen Krygsvolk, ter Betaalinge van *Holland* ſtaande, tot zodanig een Tocht zou mogen worden gebruikt, in vertrouwen dat zyne Hoogheid aan dit hun verlangen wel zou willen voldoen, en geene zodanige Bevelen geeven, of, dezelve reeds gegeeven zynde, weder intrekken.

Antwoord van zyne Hoogheid.

Zyne Hoogheid gaf ten antwoord, dat hy geene Bevelen, hoe genaamd, aan eenige Militie van deezen Staat hadt doen afgaan om in de Provincie van *Utrecht* in te rukken; dat by hem ook geen voorneemen hadt plaats gevonden om eenig Volk van Oorlog derwaards te doen trekken; ten ware, wegens de Heeren Staaten *'s Lands van Utrecht* daar toe aan Hem eenig verzoek wierd gedaan: in welk geval hy zich verpligt zou oordeelen, om die zelfde bereidvaardigheid, voor de Staaten der vyf andere Provincien, te moeten betoonen, welke hy ten allen tyde voor hun Ed. Groot Mogenden, wanneer dezelve oordeelden ſoortgelyke Verzoeken te moeten doen, hadt betoond. Doch, om, zo veel in hem was, aan 't oogmerk van hun Ed. Groot Mogenden te voldoen, zou hy, in zodanig onverhoopt geval, geen Krygsvolk van den

Staat,

ter Betaaling van *Holland* ſtaande, na de Provincie van *Utrecht* doen trekken. —— In dit Antwoord nam men genoegen (*). ——

XXX. BOEK. 1786.

Sterk Beſluit by *Holland* genomen op de tyding van het gebruiken des Krygsvolks tegen *Hattem* en *Elburg*.

Dan, toen de tyding het Land doorklonk, dat Staaten van *Gelderland* Krygsvolk na de Steden *Hattem* en *Elburg* zouden zenden, ging 'er in veele Steden en Plaatzen van *Holland* een geweldige kreet op, éénpaarig roepende, „ dat hun Ed. „ Groot Mogenden geliefden te verhoe- „ den, dat 'er Krygsvolk, ter Betaaling „ van *Holland* ſtaande, gebruikt wierd „ om de Vryheidlievende Ingezetenen „ dier Steden, in het handhaaven hun- „ ner Vryheden en Voorregten hinder- „ lyk te zyn, of hun, door Geweld, 't „ zelve te beletten, en hun te onderdruk- „ ken!" — Drie Verzoekſchriften uit *Amſterdam* in aller yl na *'s Gravenhaage* gezonden, baarden onmidelyk het Staatsbeſluit: „ dat hun Ed. Groot Mogenden „ deeze zaak, zo op zich zelven, als in „ haare gevolgen, gewikt en gewoogen „ hebbende, vermeenden, dat niets na- „ deeliger en minder overeenkomſtig met „ de belangen van den Staat kon wee- „ zen, dan het Gebruik van de Militaire „ Magt omtrent Geſchillen tuſſchen Re- „ genten en Burgeryen van de Steden „ deezer Republiek; en vervolgens oor- „ deelden zyne Hoogheid, by proviſie „ en tot nadere dispoſitie, te moeten aan-

ſchry-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 173. 179. 181. 205. *Reſol. van Holl.* 16. Maart 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ ſchryven, om geen Troepen, op de
„ Repartitie van *Holland* en *Westfriesland*
„ ſtaande, en in de Provincie van *Gel-*
„ *derland*, of buiten dezelve, Garniſoen
„ houdende, na de Steden *Hattem* of *El-*
„ *burg* af te zenden, of eenige Orders
„ aan de bovengemelde Militie te geeven,
„ welke zouden inſluiten om zich in ee-
„ nige Verſchillen tusſchen Burgers en
„ Burgers, of Burgers en Regenten, waar
„ dezelve binnen deeze Republiek mog-
„ ten ontſtaan, te mengen of te bemoei-
„ jen.

„ En dat voorts de Commandanten
„ van de Regimenten op deeze Provin-
„ cie gerepartieerd, wegens hun Ed. Gr.
„ Mogenden, met kennisgeeving van de
„ gemelde Aanſchryving van zyne Hoog-
„ heid, zouden worden gelast, om gee-
„ ne Orders, welke contrarie aan voorſz.
„ Aanſchryving van zyne Hoogheid, hun
„ mogten worden gegeeven, by proviſie,
„ en tot nadere diſpoſitie van hun Ed.
„ Groot Mogenden, op eenigerhande wy-
„ ze te pareeren, of daar aan direct of
„ indirect te gehoorzaamen, op pœne van
„ de hoogſte Indignatie van hun Ed. Groot
„ Mogenden, en oogenbliklyke Privatie
„ van hunne Soldyen; met verderen last
„ aan dezelven om daar van aan de Offi-
„ cieren hunner Regimenten kennis te
„ doen hebben (*)."

De

(*) *Reſol. van Holl.* 25. Aug. 1786.

De Ridderschap deedt aantekenen in het tweede lid van dit Staatsbesluit geene toestemming gegeeven te hebben. *Delft*, *Brielle* en *Enkhuizen* hadden gaarne de zaak op den zelfden voet als tegen het afzenden van 't Krygsvolk na *Utrecht* (*) behandeld gezien, en de verdere Voorslagen aan eene Commissie overgegeeven.

XXX. BOEK. 1786.

Volksklagten. Verzoekschrift der Geconstitueerden te *Rotterdam*.

De Volksklagt nam, met het meer onderscheiden bekend werden van den toedragt der zaaken in *Gelderland*, een hooger toon aan; bovenal in *Rotterdam*, waar de Geconstitueerden en ruim acht honderd Burgers, een zeer dringend Verzoekschrift aan Staaten van *Holland* vervaardigden, door den Advocaat H. A. Kreet ondertekend, die hetzelve, uit naam der Geconstitueerden, nader aandrong, terwyl hy met hun in de Vroedschap werd binnen gelaaten en de Constituanten, in grooten getale, op het plein voor het Stadhuis stonden, om, door hunne tegenwoordigheid, blyk te geeven, dat zy dit Verzoek goedkeurden. Zy wilden, in dit nader aanzoek, „ dat de Troepen ter „ Repartitie van *Holland* zouden gebruikt „ worden om, des noods, het Geweld „ van Militie, tegen Burgers aangevoerd, „ met Geweld te keeren." Ook vaardigden Geconstitueerden te dier Stede Brieven over deeze zaak af na andere stemhebbende Steden.

Het

(*) Zie hier boven bl. 171.

XXX. BOEK.

1786.

Holland besluit de Bondgenooten aan te schryven omtrent het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgerverschillen.

Het Adres van de *Rotterdamsche* Geconstitueerden, strekte om Staaten van *Holland* te verzoeken, „ dat, ten minsten, voor eerst, allen gebruik van 's „ Lands Militie, even veel waar gelegen, en door wien betaald wordende, „ in Steden en Plaatzen, waar eenig Verschil tusschen de Regenten en Burgerstand greep, algemeen mogt worden „ verboden en belet; ten einde door „ meer voegzaame middelen de Bevrediging, of des noods, de Beslissing dier „ Verschillen mogt worden beproefd." — Dit Verzoek vondt zo veel ingangs, dat, met volle Eenpaarigheid van negentien Stemmen beslooten wierd, „ de Bondgenooten, by nadruklyke rondgaande Brieven, te verzoeken en aan te maanen; „ dat Hoogstdezelven geliefden mede te „ werken om voldoening te schenken aan „ 't oogmerk des heilzaamen Staatsbesluits „ van hun Ed. Groot Mogenden, tegen „ het Gebruik van Krygsvolk in Burgerlyke Geschillen, en dat, derhalven „ geene Troepen mogten gezonden worden na eenige Plaatzen, waar zulke „ Burgerverschillen plaats hadden (*)."

Inhoud der Brieven aan *Gelderland* en het *Sticht*.

Inkomende tydingen der Verplaatzingen en Optochten onder het Krygsvolk van den Staat, die het Besluit van den vyf en twintigsten van Oogstmaand kragtloos

(*) *Resol. van Holl.* 1. Sept. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1101.

loos maakten, door 't Krygsvolk, niet op Rekening van *Holland* staande, uit de Grensplaatzen te trekken, om ze met *Hollandsche* weder aan te vullen; en zekere Berigten van de Maatregelen in *Gelderland* genomen, deeden Gecommitteerde Raaden buitengewoon vergaderen, en de Zamenkomst van hun Ed. Groot Mogenden twee dagen vervroegen. —— In deeze Vergadering deelde de Raadpensionaris de Brieven mede, door hem vervaardigd, om, met de noodige Veranderingen, aan Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, als mede aan de overige Gewesten, gezonden te worden.

XXX. BOEK. 1786.

Eerstgemelde Brief hieldt, naa een voordragt van het deerlyk vooruitzigt, 't welk zich opdeedt, indien de weg der Wapenen, met voorbygang en ter zydestelling van gepaste en welgeregelde middelen, werd ingeslaagen, en van 't geen hun Ed. Groot Mogenden reeds, om dit te beletten, gedaan hadden; in, dat zy niet zonder verwondering vernamen, hoe in *Gelderland* het Besluit om de Wapenen te gebruiken reeds daadlyk ten uitvoer was gebragt, en in *Utrecht* stondt gebragt te worden. Waar op zy voortvaaren; „ Hoe zeer wy gansch afkeerig zyn Ons „ in zaaken, het afzonderlyk en privatif „ Bestuur de Provinciaale Regeering van „ U. Ed. Mogenden betreffende, op ee„ nigerlei wyze, in te laaten, moeten „ Wy, egter, geenzins verbergen, dat „ wy dit Besluit als van een algemeenen „ invloed zynde op de weezenlyke be-

XXX. BOEK. 1786.

„ langens van een Bondgenootschap, waar „ van wy, tot hier toe, geen gering noch „ onnut Lid hebben uitgemaakt, met „ geen onverschillig oog kunnen aanzien, „ daar wy dit Besluit, en de daadlyke „ uitvoering van 't zelve, uit geen an„ der oogpunt kunnen beschouwen, dan „ als eene onderneeming weinig bestaan„ baar met het waare belang van U Ed. „ Mog. eigene Provincie, en rechtstreeks „ aanloopende tegen de onveranderlyke „ Grondbeginzelen, welke in eene welbe„ stuurde Regeering nimmer kunnen dul„ den, dat de deur voor billyke Repre„ sentatien van 's Lands klaagende Inge„ zetenen toegemuurd, de wettige en „ eerbiedige Volksstem, door gewelddaa„ dige middelen, gesmoord, en de weg „ ter vereffening en bemiddeling van op„ gereezene Geschillen en Oneenigheden, „ door Militairen Dwang, afgesneeden zou „ worden. — Eene Onderneeming, waar „ van de rampzalige gevolgen, die ge„ dugte Onheilen over het geheele Lich„ aam der Republiek welhaast zouden „ kunnen verspreiden, waar door men „ eerlang, in 't midden van een weleer „ zo gezegend Land, het bloedig Too„ neel eens Burgeroorlogs geopend, en „ den vryen Bodem van eenen onafhang„ lyken Staat met Burgerbloed bezwalkt „ en overstroomd zou moeten zien. —— „ Eene onderneeming, eindelyk, waar „ omtrent Wy te meer gevoelig moeten „ zyn, naar maate Wy met te meerder

„ gronds

„ gronds verwagten, dat het noodlot van
„ de *Geldersche* Burgeryen [en die in 't
„ *Sticht*] aan onze welmeenende en ge-
„ trouwe Ingezetenen niet heel onver-
„ schillig zal zyn.

„ Het is dan, met dien ernst, die het
„ gewigt deezer zaak vordert, en met
„ die opregte zugt en yver ter bewaa-
„ ring van de algemeene Rust, en tot
„ kragtdaadige handhaaving van 's Lands
„ en der Ingezetenen Regten en Vryhe-
„ den, met welke wy steeds bezield zyn,
„ dat Wy ons verpligt vinden, U Ed.
„ Mogenden op het vriendnabuurigste te
„ verzoeken, en, zo lief en waard, als
„ aan U Ed. Mog. en aan Ons de te-
„ derste belangen van het dierbaar Va-
„ derland zyn moeten, op het kragtigste
„ aan te maanen en te obtesteeren, om
„ het uiterste in deezen nog tydig, te
„ verhoeden, en van het gebruik dier
„ middelen af te zien, welke niet anders
„ dan tot de verderflykste einden kun-
„ nen uitloopen; maar om, integendeel,
„ by nader en welberaaden overleg, met
„ aflegging van alle vooringenomene denk-
„ beelden, en met verzaaking van alle
„ persooneele bedoelingen, zodanige maat-
„ regelen by de hand te neemen, waar
„ door het hoognoodig Vertrouwen tus-
„ schen Overheden en Ingezetenen in U
„ Ed. Mog. Provincie hersteld, en op
„ vaste en duurzaame gronden geves-
„ tigd; alle ingesloopene Misbruiken ge-
„ weerd, en de ontstaane Verschillen,

XXX. BOEK. 1786.

„ langs den weg van minnelyke Conci-
„ liatie, vereffend en afgedaan mogen
„ worden. —— Tot welke zo nuttige
„ en heilzaame oogmerken, wy Onze
„ Mediatie, gepaard met alle meest krag-
„ tige, goede en Bondgenootschaplyke
„ Officien, aan U Ed. Mogenden vol-
„ vaardig aanbieden, bereid om die, op
„ 't eerste aanzoek, daadlyk te betoonen
„ en in 't werk te stellen."

Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten.

De Brieven aan Staaten van *Zeeland*, *Friesland*, *Overyssel* en *Stad en Lande*, ten zelfden tyde in gereedheid gebragt, gaven berigt, dat de gesteldheid der zaaken in *Gelderland* hun Ed. Groot Mogenden bewoogen hadt om aan Staaten van dat Gewest en die van *Utrecht*, in den toestand waar in deeze laatstgemelden verkeerden, de Brieven te zenden, welker Afschriften zy hun lieten toekomen; met een verslag van het Staatsbesluit by hun genomen, waar door geen Krygsvolk, ter Bezolding van *Holland* staande, ten uitvoer des Besluits der Staaten van *Gelderland* hadt kunnen gebruikt worden. *Zy* rekenden het geheel overboodig de gegrondheid en noodzaaklykheid hunner genomene voorzorge, door eene breede ontvouwing van zaaken te betoogen; vertrouwende dat de kragt der beweegredenen, die hun hadden bewoogen, wel zou begreepen en ten overvloede gewettigd worden, en wilden zy, in dit vertrouwen niet naalaaten, deeze Hooge Bondgenooten te verzoeken, om,

„ ten

ten opzigte van het Krygsvolk, te hunner Betaalinge ſtaande, hun voorbeeld te volgen, en dezelfde voorziening te doen (*). XXX. BOEK.

De zeldzaame Eenpaarigheid, ter jongſte Staatsvergadering van *Holland* beſpeurd, volduurde niet, wanneer men goedvondt deeze ontworpe Brieven, zo als zy daar lagen, aan de Hooge Bondgenooten te zenden. De Ridderſchap zag dit aan. Waar op de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*, deeze opmerkelyke Aantekening, welke wy woordlyk overneemen, deeden plaatzen. „ Dat de Heeren van de Ridderſchap, door de meeste Leden, zo in het Beſogne, als in de Vergadering, zeer inſtantelyk verzogt en geëxhorteerd zynde, om zich by het eenpaarig begrip der verdere Leden, ten aanziene van de Misſives aan de Heeren Staaten van *Gelderland* en *Utrecht* gearresteerd, te voegen, en te willen afzien van hunne voorgeſlaagene *Veranderingen* in dezelve, alleen ſtrekkende om gemelde Misſives geheel te *enerveeren*; doch dat deeze Inſtantien en herhaalde Exhortatien, zonder de minſte allegatie van gronden of redenen, „ met

1786. Sterke taal ter *Hollandſche* Staatsvergadering tegen de Ridderſchap over die Brieven.

(*) Hoe deeze Brieven by de Staaten der zes Gewesten ontvangen werden, zullen wy, den toedragt der zaaken in dezelve beſchryvende, ontvouwen.

XXX. BOEK. 1786.

„ met het gewoone Antwoord van de Rid„ derſchap, van naamlyk *te blyven persi„ steeren*, gereciproceerd zynde, zy Hee„ ren Gedeputeerden zich nu, in dit ge„ wigtig Tydſtip, verpligt vonden, om „ gemelde Ridderſchap thans, voor het „ oog van de geheele Natie, en voor de „ Posteriteit, te ſommeeren van eens ein„ delyk op te geeven hun geadopteerd „ Syſtema, en in 't byzonder openlyk „ uit te komen voor de heimlyke rede„ nen en oogmerken, waar om dezelve, „ van het bovengemelde eenpaarige Be„ grip mordicus bleeven devieeren." Zy behieldt aan zich om met de opgave der Redenen en Gronden van hun Gevoelen in deezen, zodanige nadere Verklaaring te doen, als zy te raade zoude worden.

Raadpleegingen by *Holland* over het ſchryven aan zyne Hoogheid en om hem, indien hy niet voldoende antwoordde, te ſuſpendeeren.

By het raadpleegen over deeze Brieven, gevolgd van zodanig een Aantekening was ſterke taal gevoerd door verſcheide Staatsleden. De Penſionaris DE GYZELAAR merkte aan, „ dat de Bron „ van al het kwaad der Republiek, ze„ dert den rampzaligen *Engelſchen* Oor„ log, overgekomen, berustte in den boe„ zem van den eerſten Staatsdienaar, „ WILLEM DEN V." Voorts vraagende, „ of het niet onverantwoordelyk was „ om Hem langer eene Magt, waar van „ hy zulk een gebruik maakte, in han„ den te laaten?" Weshalven hy voorſloeg den Stadhouder aan te ſchryven, „ Dat zyne Hoogheid, met de daad en

„ zigt-

„ zigtbaar deedt blyken, afkeerig te zyn XXX.
„ van de Maatregelen in *Gelderland* ge- BOEK.
„ nomen; zo niet, dat hun Ed. Groot ——
„ Mogenden Hem *de facto* als Capitein 1786.
„ Generaal van deeze Provincie zouden
„ *suspendeeren;* als mede om aan de Troe-
„ pen, ter Repartitie van *Holland* staan-
„ de, aan te schryven, dat zy zich mars-
„ vaardig zouden houden, om, op den
„ eersten wenk van hun Ed. Groot Mo-
„ genden, tegen allen en een iegelyk,
„ die zich als Vyand van den Staat ge-
„ droegen, te worden gebruikt."

Met deezen Raadslag stemden eenige Steden in, als *Haarlem*, welker Afgevaardigden begreepen, dat men, in buitengewoone gevallen, moest overgaan tot het geen de nood vorderde; en in bedenking gaven, of men, daar de Capitein Generaal openlyk zyne toestemming aan de Staaten van *Gelderland* verleende, en daarenboven zelve gezegd hadt, zich naar het Besluit van *Holland* niet te kunnen gedraagen, denzelven, zo lang hy zich van verdenking niet zuiverde, *provisioneel* wel zou *gechargeerd* laaten, met het Bestuur over de Militie deezer Provincie? —— *Leyden*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Monnikendam*, *Medemblik* en *Purmerende* waren van 't zelfde gevoelen. —— *Delft* hieldt zich mede aan 't gedaan verslag; doch betuigde zwaarigheid te maaken, om zich over de Voorstellen der Voorzittende Leden uit te laaten, verzoeken-

XXX. BOEK. 1786.

de, nogthans, een schriftlyk Voorstel, waar over zy op morgen gaarne wilden raadpleegen. Hier by voegde zich de *Briel*. —— *Amsterdam* stemde als *individueele Leden* met *Dordrecht* en *Haarlem*, en stelde voor, een Boode te zenden, en dan den volgenden dag het eindelyk volkomen Besluit te melden: waar mede *Gouda* instemde. —— *Rotterdam* was het met *Dordrecht* en *Haarlem* eens, dat 'er eene Voorziening plaats moest grypen; maar vondt het moeilyk dezelve te bepaalen; met *Haarlem* kon die Stad wel instemmen, indien anders de Leden daar toe neigden. Dit was ook *Gornichems* gevoelen. De Ridderschap zweeg.

Dordrecht vervolgens nog sterk aangedrongen hebbende op het neemen van een Besluit, onder betuiging van de gevolgen anders over te laaten voor rekening van zodanige Leden, die niet wilden medestemmen, kwam *Gouda* zo verre van het Besluit wel te willen aanzien, als overtuigd van de Beginzels haarer Stad; doch *Amsterdam* bleef by het uitgebragt Advys.

Naderdringende Voorslag van *Dordrecht* over het Gebruik der *Hollandsche* Krygsmagt.

Wanneer, ten dien zelfden dage, de Brieven der Regeeringen van *Elburg* en *Hattem*, als mede de Verzoekschriften uit *Amsterdam*, *Delft*, *Gouda*, *'s Gravenhaage*, *Veur*, *Voorschoten* en den *Leydschendam*, alle hoofdzaaklyk hier op uitloopende, „ dat het hun Ed. Groot Mogen-„ den, ter tydige Redding van het lieve „ Vaderland, en ter Voorkoming van ee-„ nen Burgeroorlog, behaagen mogt, om „ door

„ door derzelver Invloed en Magt, zo- XXX.
„ danige vaardige en kragtdaadige Maat- BOEK.
„ regelen te neemen, waar door daadlyk
„ belet wierd, dat noch de gedreigde Bur- 1786.
„ gery van *Hattem* of *Elburg*, noch eeni-
„ ge andere Leden van het Bondgenoot-
„ schap, gewapenderhand overweldigd,
„ en de aldaar plaatsgrypende Geschil-
„ len, door Krygsgeweld, beslist wier-
„ den," ter tafel en in overweeging kwamen, maanden de Afgevaardigden van *Dordrecht* alle de Leden aan tot het vrymoedig en onbewimpeld uitbrengen hunner Advysen. — Op hun verzoek las de Raadpensionaris de bekende *Acte van Indemniteit* van July MDCLXIII voor (*). Waar op zy in 't breede uitweiden over de redenen van wantrouwen wegens het Gedrag van den Capitein Generaal: en wilden zy Hoogstdenzelven aangeschreeven hebben, om zyne persooneele denkwyze, over de geweldige Maatregelen tegen de Steden *Hattem* en *Elburg*, mitsgaders tegen de Stad *Utrecht*, op eene klaare en rondborstige wyze, open te leggen; ten einde zy niet genoodzaakt mogten worden om te moeten besluiten, tot eene Suspensie van Hem Capitein Generaal, in deszelfs

(*) By deeze *Acte van Indemniteit* wordt elk Staatslid in de onmiddelyke bescherming van den Staat genomen, wegens alle moeilykheden, die hem, ter zaake van zyne ingeleeverde Advysen, in Lyf, Goederen, Eer, Staat en Officien, zouden mógen aangedaan worden.

XXX. BOEK. 1786.

zelfs Militaire Qualiteit, en diensvolgens, ook van de aan Hem toevertrouwde Magt over de Troepen, staande ter Betaaling van dit Gewest. —— Zy haalden de redenen op, uit hoofde van welke hun Ed. Groot Mogenden zouden kunnen gedrongen zyn, om terstond gebruik te moeten maaken van de in hunne Soldy staande Troepen, zo tot dekking van deeze Provincie, en derzelver Ingezetenen, als tot afweering van alle vyandlyke aanvallen tegen de Steden en Ingezetenen der andere Gewesten: weshalven zy voorsloegen om aan alle de Commandanten van de Regimenten op *Holland* staande, van wegens hun Ed. Groot Mogenden, aan te schryven en te gelasten zich marschvaardig te houden, ten einde op Hoogstderzelver eerste Orders te kunnen trekken na de hun voor te schryvene Plaatzen.

De Ridderschap, *Delft*, *Amsterdam*, en de *Briel* verzogten Afschriften van deezen Voordragt. De Afgevaardigden der Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*, te vergeefsch op het neemen van dit Besluit by voorraad aangedrongen, en de redenen van spoed, mitsgaders de gevaaren van vertraaging, met allen nadruk, aan den dag gelegd hebbende, vonden zich genoodzaakt te protesteeren tegen alle ruïneuse gevolgen, die uit het veroorzaakte uit-

uitstel zouden kunnen voortvloeijen, het gewigt der Verantwoordinge daar van overlaatende aan zodanige Heeren van het Lichaam der Ridderschappe, en Afgevaardigden der Steden, die door Overneeming het Besluit in deezen ophielden (*).

Besluit overeenkomstig daar mede genomen.

Een ingekomen Brief van de Vroedschap der Stad *Utrecht* bragt den volgenden dag, te wege, dat, overeenkomstig het tweede Lid des Voorslags van *Dordrecht*, de Bevelhebbers der *Hollandsche* Regimenten die Aanschryving kreegen, met bygevoegden last om geene bevelen, tot het veranderen van hun tegenwoordig Garnisoen, te gehoorzaamen, ten zy dezelve door hun Ed. Groot Mogenden goedgekeurd waren en bekragtigd.

Gecommitteerde Raaden werden gelast, geene Scheepsvragten, veroorzaakt door Garnisoens-veranderingen, of vervoeren van Oorlogs Ammunitie, zedert het Staatsbesluit van den vyf en twintigsten van Oogstmaand te voldoen; als mede om Burgemeesters en Regeerders der *Hollandsche* Steden aan te schryven en te bevelen, geen Schepen, tot vervoering van Krygsvolk of Krygstuig, te laaten gebruiken, zo niet de Orders daar toe dienende, door hun Ed. Groot Mogenden, of, by derzelver afweezen, door Gecommitteerde Raaden waren goedgekeurd.

Be-

(*) *Resol. van Holl.* 4. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

de, nogthans, een schriftlyk Voorstel, waar over zy op morgen gaarne wilden raadpleegen. Hier by voegde zich de *Briel*. —— *Amsterdam* stemde als *individueele Leden* met *Dordrecht* en *Haarlem*, en stelde voor, een Boode te zenden, en dan den volgenden dag het eindelyk volkomen Besluit te melden: waar mede *Gouda* instemde. —— *Rotterdam* was het met *Dordrecht* en *Haarlem* eens, dat 'er eene Voorziening plaats moest grypen; maar vondt het moeilyk dezelve te bepaalen; met *Haarlem* kon die Stad wel instemmen, indien anders de Leden daar toe neigden. Dit was ook *Gornichems* gevoelen. De Ridderschap zweeg.

Dordrecht vervolgens nog sterk aangedrongen hebbende op het neemen van een Besluit, onder betuiging van de gevolgen anders over te laaten voor rekening van zodanige Leden, die niet wilden medestemmen, kwam *Gouda* zo verre van het Besluit wel te willen aanzien, als overtuigd van de Beginzels haarer Stad; doch *Amsterdam* bleef by het uitgebragt Advys.

Naderdringende Voorslag van *Dordrecht* over het Gebruik der *Hollandsche* Krygsmagt.

Wanneer, ten dien zelfden dage, de Brieven der Regeeringen van *Elburg* en *Hattem*, als mede de Verzoekschriften uit *Amsterdam*, *Delft*, *Gouda*, 's *Gravenhaage*, *Veur*, *Voorschoten* en den *Leydschendam*, alle hoofdzaaklyk hier op uitloopende, „ dat het hun Ed. Groot Mogen„ den, ter tydige Redding van het lieve „ Vaderland, en ter Voorkoming van ee„ nen Burgeroorlog, behaagen mogt, om, „ door

„ door derzelver Invloed en Magt, zo- XXX.
„ danige vaardige en kragtdaadige Maat- BOEK.
„ regelen te neemen, waar door daadlyk
„ belet wierd, dat noch de gedreigde Bur- 1786.
„ gery van *Hattem* of *Elburg*, noch eeni-
„ ge andere Leden van het Bondgenoot-
„ ſchap, gewapenderhand overweldigd,
„ en de aldaar plaatsgrypende Geſchil-
„ len, door Krygsgeweld, beſliſt wier-
„ den," ter tafel en in overweeging kwamen, maanden de Afgevaardigden van *Dordrecht* alle de Leden aan tot het vrymoedig en onbewimpeld uitbrengen hunner Advyſen. — Op hun verzoek las de Raadpenſionaris de bekende *Acte van Indemniteit* van July MDCLXIII voor (*). Waar op zy in 't breede uitweiden over de redenen van wantrouwen wegens het Gedrag van den Capitein Generaal: en wilden zy Hoogstdenzelven aangeſchreeven hebben, om zyne perſooneele denkwyze, over de geweldige Maatregelen tegen de Steden *Hattem* en *Elburg*, mitsgaders tegen de Stad *Utrecht*, op eene klaare en rondborstige wyze, open te leggen; ten einde zy niet genoodzaakt mogten worden om te moeten beſluiten, tot eene Suſpenſie van Hem Capitein Generaal, in deszelfs

(*) By deeze *Acte van Indemniteit* wordt elk Staatslid in de onmiddelyke beſcherming van den Staat genomen, wegens alle moeilykheden, die hem, ter zaake van zyne ingeleeverde Advyſen, in Lyf, Goederen, Eer, Staat en Officien, zouden mógen aangedaan worden.

XXX. BOEK. 1786.

„ ten duidlykſten ontwaar worden, en „ door het hoogst loflyk Gedrag van U Ed. „ Groot Mog. zich geſterkt vinden, om, „ overeenkomſtig met hunne duure ver- „ pligting, den luister van het Vader- „ land, de Vryheid, de Privilegien en „ Voorregten, zo van zich zelf als van „ hunne Mede-landgenooten, voor te „ ſtaan en te handhaaven, zy te minder „ kunnen af zyn om de gevoelens hunner „ harten onbewimpeld voor U Ed. Gr. „ Mogenden open te leggen.

„ Dat zy niet zullen treeden in een „ uitvoerig verhaal van Gebeurtenisſen, „ die te versch in geheugen zyn, en „ waar in het geheel weldenkend *Ne-* „ *derland* maar al te gevoelig gedeeld „ heeft, om met veel woorden aan U „ Ed. Groot Mog. te worden voorgedraa- „ gen; kortlyk zullen zy ſlegts de bron- „ nen aanwyzen, waar uit, huns bedun- „ kens, de onheilen, die *Nederland* thans „ drukken, zyn voortgevloeid.

„ Het gehouden Gedrag van den Heer „ Erfſtadhouder, in den jongſten *Engel-* „ *ſchen* Oorlog, het welk zo veel Stof- „ fe tot klagten heeft opgeleeverd, voor- „ al aan die geenen, wien het waar be- „ lang des Vaderlands recht ter harte „ ging; de Poogingen, die men, by aan- „ houdenheid, heeft zien aanwenden, door „ hun, die betuigden het Stadhouderlyke „ Huis te zyn toegedaan, om niet alleen „ werkloos en weerloos onze Bezittingen „ aan de Roofzugt van eenen verraadly-

„ ken

„ ken Bondgenoot over te laaten; maar „ ook, door binnenlandsche Twisten aan „ te stooken en Oproeren te verwekken, „ de Burgerlyke Vryheid den zekeren „ doodsteek toe te brengen, en om Willekeur en Overheersching op den Troon „ te plaatzen; de tegenwoordige Gebeurtenissen, die een volslaagen Toeleg van „ de Stadhouderlyke Party aan den dag „ leggen, om eindelyk door Geweld dat „ geen te verkrygen waar toe List en „ Oproer te kort schooten; dit alles ont- „ dekt middagklaar, dat het de Heer „ Stadhouder zelve is, aan wien vooral „ deeze rampen te wyten zyn, en tegen „ welken Wy voornaamlyk meenen op „ onze hoede te moeten weezen. XXX. BOEK. 1786.

„ De Afschaffing der Recomandatien, „ het bepaalen van het Commando over „ het Garnisoen van U Ed. Groot Mog. „ Residentieplaats; en, om niet alles op „ te noemen, de jongste Besluiten ter „ Staatsvergaderinge van U Ed. Groot „ Mog. genomen, met betrekking tot den „ Heer Stadhouder, zyn suffisante bewyzen, dat wy niet misgetast hebben, „ in de voornaamste Bron van *Neerlands* „ rampen, in den Persoon van WILLEM „ DEN V. te hebben aangeweezen.

„ *Utrecht*, *Wyk*, *Elburg*, *Hattem* ge- „ voelen de gedugte uitwerkzels eener „ wrokkende Heerschzugt, schoon men „ niet anders tegen de Burgeren van dee- „ ze Steden heeft ingebragt, dan dat zy „ Regten handhaafden, die, voor het „ Bloed

XXX. BOEK. 1786.

„ Bloed hunner Vaderen gekogt, nimmer, volgens de Grilligheid of Heerschzugt van den Heer Stadhouder, of zyne Begunstigden, mogen afgestaan of weggesmeeten worden; dan dat zy hunne Bezwaaren, die by eenigen zelfs zyn ingeroepen, hebbende ingeleeverd, ook deswegen herstel gevorderd hebben; of, daar de dwang en willekeur hun die weigerden, zelf de hand ter hoogstnoodige Herstelling hebben uitgesteeken!

„ De Heer Stadhouder, vóór deezen zo traaglyk of nalaatig in het uitvoeren der gepaste middelen, ter afweering van buitenlandsch Geweld, ontdekt naauwlyks de neiging, om den Burger, in zyne wettige en verschuldigde werkzaamheid te verhinderen, en met Geweld te stremmen, of zyn yver, om den Soldaat tegen 's Lands Ingezetenen aan te voeren, en den Vrygebooren, met het moorddaadig Staal op de borst, in een veragtlyken Slaaf te herscheppen, ontsteekt derwyze, dat geheel *Nederland* met verbaazing erkennen moet, dat de Heer Stadhouder, (indien men een wettig gevolg uit zyne werkzaamheid in dit geval mag trekken,) den Burger, die zyne Bezwaaren en Regten handhaaft, voor een ongelyk grooter Vyand houdt, dan den uitheemschen Verbondbreeker, die niets minder bedoelde dan de geheele Welvaard van *Nederland* den bodem in

„ te

„ te slaan. — U Ed. Groot Mogenden XXX.
„ toonen zelfs dit op te merken, daar, BOEK.
„ in den jongsten Oorlog, in stede van ——
„ aanspooring tot meerder activiteit, ge- 1786.
„ lyk toen het geval was, U Ed. Groot
„ Mog. het besluit neemen, om den
„ Heer Stadhouder in zyne vaard, om
„ den vryen Burger, door Geweld van
„ Wapenen te dwingen, zo veel moge-
„ lyk is, te stuiten.

„ Even zo min als U Ed. Gr. Mog.
„ deeze geweldige stappen van den Heer
„ Stadhouder, die, als het Beweegrad
„ zyner Afhangelingen, hier vooral in
„ aanmerking komt, onverschillig of werk-
„ loos aanzien, even zo min beschouwen
„ de Gewapende Burger-corpsen, uit wier
„ naam wy de eer hebben van te spree-
„ ken, deeze aanvallen op de Burger
„ Vryheid, met een onverschillig stilzit-
„ ten. *Nederlands* Burgerstaat mag, in
„ de voorledene Eeuwen, de verkleumde
„ adders in haaren boezem verborgen en
„ een nieuw leeven geschonken hebben.
„ Thans is zy te zeer verlicht, te zeer
„ met haar eigen belang bekend, om,
„ door ingestampte Volksvooroordeelen
„ verblind, den Vorstlyken dolk te kus-
„ schen, die haar tot den veragtlyksten
„ rang vernedert, of haar het hart door-
„ boort! *Neerlands* Burgerstaat erkent
„ de verpligtingen, die zy aan het Stad-
„ houderlyk Huis heeft; doch, wanneer
„ uit dat Huis een ALVA te voorschyn
„ komt, dan gaan zy met haare Vryheid,

XXX. BOEK. 1786.

„ met haare Onafhangelykheid en Groot-
„ heid te raade en verzet zich tegen den
„ Vyand der Burgeren, om 't even welk
„ een naam hy voert, of wie zyn Voor-
„ ouders waren.

„ Uit dit alles kunnen U Ed. Groot
„ Mog. duidlyk opmaaken, dat Wy den
„ Heer Stadhouder als de Bron aanmer-
„ ken, waar uit alle de gewelddaadige
„ handelingen tegen de reeds gemelde
„ Steden voortvloeijen, en om wiens wil
„ eerlang, zo God Almagtig het niet
„ verhoede, *Nederland* in een verschrik-
„ lyk bloedbad zal veranderd worden!
„ De vertrapte Burger is wakker gewor-
„ den! Zyn geduld is geëindigd! Alles
„ noopt hun tot Zelfsverdeediging! De
„ Unie van *Utrecht*, door de gewelddaa-
„ dige stappen van den Stadhouderlyken
„ Aanhang openlyk geschonden, nood-
„ zaakt hen tot handhaaving van dat
„ plegtig Verbond, dat door Burgerbloed
„ daar gesteld is, door Burgerbloed zal
„ behouden of uitgewischt worden!

„ Openlyk, derhalven, leggen de Ge-
„ wapende Burger-corpsen by deezen een
„ bewys af van hunne leevendige dank-
„ erkentenis, voor de Vaderlyke voor-
„ zorg, en de kragtdaadige middelen door
„ U Ed. Groot Mog. gebezigd in de be-
„ teugeling der gevaarlyke onderneemin-
„ gen van den Heer Stadhouder, die
„ men te regt aanmerken kan als de ge-
„ volgen eener ingewikkelde bedreiging,
„ in Hoogstdeszelfs Brief aan U Ed. Gr.

„ Mog.

„ Mog. betrekkelyk het bovengemelde Commando en gedagtekend op het *Loo* den dertienden van Augustus MDCDLXXXVI gedaan (*), als niet kunnende berusten in U Ed. Groot Mog. wettig genomene Resolutie. —— Door zo veele sterkstspreekende blyken van Uwer Ed. Gr. Mog. Vaderland- en Burgerliefde, in hun vertrouwen op het wys en loflyk Bestuur van U Ed. Groot Mog. volkomen bevestigd, voelen de Gewapende Burger-corpsen zich gedrongen, en vooral in deeze hachlyke tydstippen, om U Ed. Groot Mog. plegtig van dat vertrouwen niet alleen te verzekeren; maar om ook, met daaden daar van zulke blyken te geeven, als U Ed. Groot Mog. ten nutte van Vaderland en Vryheid zouden komen te eischen! Zy beschouwen zich als Contractanten van dat groote Verbond, dat de Zeven Provincien niet blootlyk vereenigt; maar ook der Burgeren Vryheden en Privilegien verzekert. Volgens deeze heilige Verbintenis zyn ze gereed om alle inbreuken op dezelve, met alle magt, te weeren, om het stiptlyk te onderhouden, en de Schenders van 't zelve ter welverdiende Straffe te vorderen. XXX. BOEK. 1786.

„ Insgelyks vertrouwen Wy, dat U Ed. Groot Mogenden onbezweeken zullen voortgaan, in de Vaderlyke Be-

„ zorgd-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 113.

XXX. BOEK. 1786.

„ zorgdheid over de Ingezetenen deezer „ Provincie, dat U Ed. Groot Mog. niet „ zullen ophouden met efficacieuse middelen te beraamen om den Heer Stadhouder by zynen pligt te houden; en „ dat U Ed. Groot Mog. nooit zullen „ gedoogen, dat hy immer ongestraft een „ geweldigen aanval doe op de Regten „ en Vryheden van Burgers, die by de „ Unie van *Utrecht* aan hun zyn verzekerd geworden.

„ Eindelyk nog vertrouwen Wy, dat „ U Ed. Groot Mog. de geweldaadige „ Onderneemingen op *Utrecht*, *Wyk*, *Elburg* en *Hattem*, en op alle andere „ Plaatzen, die in het vervolg daar mede zouden mogen worden bedreigd, „ met alle Magt zullen te keer gaan, dezelve aanmerkende als een Schennis der „ Unie, en een strafbaaren Aanval op „ het Souverain Gezag deezer Landen.

„ Tot welke gewigtige en heilzaame „ eindens, wy U Ed. Groot Mog., den „ kragtigen bystand van *Nederlands* God, „ en zyn dierbaarsten Zegen, hartgrondig „ toewenschen!"

Goedkeuring aan deeze Verklaaring ter Staatsvergadering geeven. De Gewapende Genootschap.

Deeze gevoelens, behaagden dermaate aan de Staatsvergadering, dat hun Ed. Groot Mogenden, gelyk zy zich uitdrukten „ op het sterkst getroffen door den „ Vaderlandschen Yver in die Adresfen „ doorstraalende, en overtuigd, dat in „ de Liefde van een Vry Volk, en in „ de Wapenen, die het zelve, tot Bescherming der Vryheid, en van zynen

„ wet-

„ wettigen Souverain, gereed was aan te XXX. BOEK.
„ gorden, billyk het grootste vertrouwen
„ tot Conservatie van de algemeene Vei-
„ ligheid, en Afweering van allen Ge- 1786.
„ weld kon worden gesteld, goedvonden
„ hun hoogste genoegen by deezen aan
„ den dag te leggen over de gedaane
„ Aanbiedingen en Verzekeringen, en de-
„ zelve, als zo veele blyken van ver-
„ knogtheid aan de dierbaarste algemeene
„ belangen, met gevoelige erkentenis aan
„ te neemen; verklaarende wyders alle
„ de Gewapende Schutteryen en Gelega-
„ liseerde thans subsisteerende Genoot-
„ schappen van Wapenoefening, binnen
„ deeze Provincie, die met de voorschree-
„ ve Sentimenten waren bezield, mitsga-
„ ders in 't byzonder alle de Leden uit
„ dezelven, die, in geval van nood, 't
„ geen God genadig verhoede! tot af-
„ weering van Geweld, 't zy aan den
„ Lande, het zy aan de Hooge Regee-
„ ring of Leden van dien, aangedaan
„ wordende, zich zouden willen laaten
„ emploijeeren, te neemen in hunne spe-
„ ciale Bescherming en Protectie:" waar
in zy, ten dien zelfden dage, het Exer-
citie-genootschap van *'s Gravenhaage*, by
een afzonderlyk Besluit namen (*).

pen in bescherming genomen.

By het handelen over dit netelig onderwerp wil men, dat de Pensionarissen VAN ZEEBERGH, DE GYZELAAR en VAN

Aandrangen tot dat Besluit.

(*) *Resol. van Holl.* 7 Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

van Berckel, toen *Amsterdam* het Besluit wilde overneemen, zeer sterke taal gevoerd hebben. Den *Haarlemschen* Pensionaris schryft men in 't byzonder toe, dat hy kennis gaf, hoe, by gelegenheid, dat men de Stad *Hattem* hadt willen belegeren, een Bode van het Hof binnen dezelve Stad was gekomen, welke hadt voorgeleezen het alleszins moorddaadig en bloedig Manifest, waar by openlyk verklaard wierd, dat men voorneemens was, alle zodanige Burgers, die niet in dezelve Stad woonachtig waren, en met wapenen in de hand gevonden werden, moorddaadig omtebrengen. —— Waar op hy voortvoer met aan te merken, hoe uit dit alles bleek, dat 'er een daadlyke Burgeroorlog, en een Aanval op de Vryheid gedaan was, dat het daar door de zaak van ieder Vrygebooren wierd om op te komen, de Wapenen aan te gorden, en zich met alle magt tegen den algemeenen Vyand te verzetten; dat hy, in deeze dringende omstandigheden, genoodzaakt was, alle aanbiedingen van deezen aart aan te neemen, en dat, vooral in deezen, de dankbaare gevoelens van hun Ed. Groot Mogenden, behoorden aan den dag gelegd te worden. —— De Pensionaris van Berckel toonde van een ander gevoelen te zyn dan zyne Mede-afgevaardigden Clifford, Beels en Rendorp, en liet de verantwoording aan die Heeren over. Wanneer deezen zwaarigheid bleeven maaken om tot het Besluit toe

te

te treeden, niet zo zeer om dat zy minder overtuigd waren van de hooge noodzaaklykheid, dan wel dewyl zy meenden dat dit rechtstreeks aanliep tegen het Voorstel, 't geen zy, omtrent drie maanden geleden, hadden moeten doen, tot de *Vernietiging* van alle Gewapende Genootschappen, bragt, gelyk verhaald wordt, DE GYZELAAR kragtige redenen by om te betoogen, dat de omstandigheden van tyden en zaaken thans zodanig veranderd waren, dat geen eerlyk hart, (ofschoon hy anderzins de Genootschappen als min noodzaaklyk mogt beschouwen, ja zelfs tot derzelver vernietiging kon aanraaden,) thans kon in twyfel hangen om in een oogenblik van het dringend gevaar, waar in zy zich nu bevonden, een Aanbod van Bystand, zo edelmoedig als welmeenend door de Medeburgeren gedaan, met de grootste dankerkentenis aan te neemen. — Deeze drangredenen door de Pensionarisen VAN ZEEBERGH en VAN BERCKEL onderfteund, bewoogen hun van het overneemen af te zien, en de toestemming te geeven aan een Staatsbesluit, zo vereerend voor de Gewapende Genootschappen. *Delft* bleef huiverend. De Ridderschap wilde zich voegen by de Leden, die voor de overneeming zich verklaarden, waar voor *Hoorn* en *Medemblik* uitkwamen (*).

XXX. BOEK.

1786.

Wy

(*) *Resol. van Holl.* 9. Sept. 1786. *Holl. Hist. Courant* 9. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

Voorstel eenigen tyd geleden wegens *Amsterdam* gedaan om de Gewapende Genootschappen te vernietigen.

Wy moeten hier tusschenbeiden aanmerken, dat de Afgevaardigden van *Amsterdam*, in Zomermaand, by gelegenheid, dat 'er over het wettigen van 't Exercitie-genootschap in '*s Gravenhaage* geraadpleegd wierd, zulks meenden niet alleen van de hand te moeten wyzen; maar een Voorslag deeden, om geene Gewapende Genootschappen verder in de Steden toe te staan, en die 'er reeds waren, te doen ophouden. Zy hielden het daar voor, dat, van aloude tyden af, de Schutteryen in de Steden, waren opgerigt om voor derzelver veiligheid en rust *alleen* te waaken, en dat dus het toestaan van andere Gewapende Corpsen, daar van afgezonderd, onder welk een Naam ook, te kort deedt aan het billyk vertrouwen op de waakzaamheid, getrouwheid en welmeenenheid der Schutteryen. —— Dat de geneigdheid om zich in den Wapenhandel te oefenen, onder de Schutteryen in 't algemeen, zedert een geruimen tyd, zodanig was toegenomen, dat zy in vlyt en bekwaamheid voor geene Exercitie-genootschappen behoefden te wyken; waardoor het toestaan van eenige Genootschappen onnoodig was. —— Voorts dat deeze Genootschappen schadelyk waren voor de Leden, aanleiding geevende tot het verzuim van zaaken, het maaken van noodlooze onkosten, ten nadeele van hunne ware belangens en huisgezinnen. —— Dat zy, daar en boven, blykens de ondervinding, op eenige plaatzen, de rust

en eensgezindheid onder de Burgers en Ingezetenen stoorden. —— Dat het, eindelyk, genoegzaam wereldkundig was, hoe zodanige Genootschappen niet schroomden zich te mengen in de bestelling der Publieke zaaken en binnenlandsche Verschillen, zo verre dat zy, by rondgaande Brieven, of Bekendmaakingen in de Nieuwspapieren, zo genaamde Stedelyke en Provinciaale Vergaderingen belagen, en Punten van Beschryving rondzonden, voorstellingen inhoudende tot beschikkingen der Publieke zaaken, die niet dan zeer bedenkelyk konden zyn, en zich dus aanmaatigden een Gezag, waar toe zy geen de minste bevoegdheid hadden, 't geen niet dan verwarring kon verwekken, en strydig ware met alle goede Orde en Gesteldheid van Regeering (*). XXX. BOEK. —— 1786.

Zulk een Voorslag, in dat tydsgewricht, klonk vreemd in veeler ooren, en onderging, bekend geworden, de scherpste aanmerkingen. De bygebragte redenen, en inzonderheid de laatste, verwekte geweldigen aanstoot; men beyverde zich om ze te wederleggen, en ontbrak het niet aan schampere pylen afgeschoten op de *Aristocratie*, welke men oordeelde, dat hier, met onbeschaamden aangezigte, te voorschyn tradt. —— Wel erkenden de Bezadigsten onder de tegenspreekers, dat 'er van deeze Inrigting veel en veelvuldig mis-

(*) *Resol. van Holl.* 5 July 1786.

XXX. BOEK. 1786.

misbruik kon gemaakt worden; doch dat 'er middelen genoeg voor handen waren, om 'er in te voorzien, en aan dezelve eene rigting te geeven, die ten beste des Vaderlands werkte (*).

Commissie door de Gecommitteerden der Gewapende Genootschappen benoemd.

De tegenwoordige toedragt van zaaken, die over de Gewapende Genootschappen een gunstige blik liet opgaan, deedt dezelve ook grooter stappen neemen dan zy tot nog gedaan hadden. Immers die zelfde Vergadering te *Leyden*, uit welke de stoutspreekende Verklaaring by Staaten van *Holland* voortkwam, nam onder andere, ten dien zelfden tyde, een Besluit van een verder uitzigt dan alle de voorige. De Gecommitteerden stelden vast, „ Ten „ einde de Bystand, die de aangevallene „ Landgenooten door de braave Burgeryen personeel verleend wordt, op een „ geregelden voet werde ingerigt, en dus „ voorgekomen, dat door overhaaste „ stappen, gebrek aan Correspondentie, „ en dergelyke oorzaaken, de ongelukken „ niet vermeerderen, onkundigen onderschept of opgeligt worden, eene Commissie van Negen cordaate, voorzigtige en meest vertrouwde Persoonen te „ benoemen, aan welken dit werk zou „ in handen gegeeven worden. Deeze „ Commissie zou zich moeten in staat „ stellen om de noodige kundschappen te „ bekomen; het regt hebben om de aan-

„ ge-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1299. 1327. 1333. X. D. bl. 25.

„ geboodene Manschap geheel of gedeelt- XXX.
„ lyk op te ontbieden, zonder hun op- BOEK.
„ ontbod zou geen trekking mogen ge- ———
„ schieden; zy zou de wyze van trek- 1786.
„ king en plaats van Verzameling bepaa-
„ len, en in alles dien aangaande moeten
„ voorzien; deeze Commisfie zou ver-
„ pligt weezen, zo lang de zaaken in
„ eene hachlyke crisis stonden, zich op
„ de naast mogelyke plaats, waar de
„ nood omtrent is, te begeeven, en al-
„ daar meerendeels te blyven, zonder
„ uit elkander te gaan." —— Tot deeze Commisfie werden benoemd de Heeren COSTERUS van *Woerden*; VAN DEN BOSCH van *Delft*; CAU, van *Veur* en *Voorschoten*; HELDEWIER en VREEDE van *Leyden*; VAN DER JAGT van *Maassluis*; HAANTJES en LA COSTE van *Dordrecht*; en VAN DER LINDEN en VAN DEN HEUVEL van *Vlaardingen*. — *Woerden* bestemde men, voor eerst, ter Verblyfplaatze deezer Heeren, belast met een taak zo vol zorgen en onberekenbaare zwaarigheden.

Slot des Verslags van de *Delftsche* Gecommitteerden ter Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te *Leyden*.

Zo zeer als iets kan ten kenschets van den by doldriftigen toegejuichten en by alle bedagtzaamen gewraakten denk- en spreektrant eeniger Ingezetenen dienen, de Aanspraak met welke de *Delftsche* Gelastigden ter Provinciaale Vergadering der Gewapende Burger-corpsen te *Leyden*, die het evengemelde goedgekeurde stuk ter Staatsvergaderinge inbragt, het Verslag van hun bedryf beslooten en daarom plaatzen wy dit gedeelte.—

„ Ziet

XXX. BOEK. 1786.

„ *Ziet daar,*" dus lieten zy zich hooren; „ ziet daar, manhafte Leden! de Verrigtingen van uwe Gecommitteerden ter Provinciaale Vergadering der Gewapende Burger-corpsen! *Ziet daar*, naa den langen nevel van kwellende Onzekerheid, en onafgebrooke Verdrukking, U met de wenschlykste Tyding bemoedigd! De Vyand der Burgeren, WILLEM DE V. heeft naa onophoudelyke woelingen, naa het verbittertst wrokken tegen de Liefhebbers des Vaderlands, eindelyk het masker geheel afgeligt, en zich in zulk een sterk licht geplaatst, als het immer een PHILIPS DEN II. of DUC D'ALVA mogelyk was. —— WILLEM DE V., doof voor de stem der Natuur, der Burgerlyke Verpligting, ja, doof voor de stem van den Heiligen Godsdienst en den Hemel, wiens wraak reeds lang boven zyn hoofd donderde, is opgestaan om de uitersten te beproeven, die zyn verbitterden haat nog overschoten; heeft den Arm des Gewelds uitgestrekt tegen uwe Medelandgenooten, om zyne handen in hun bloed te wassen, om hunne wooningen in puinhoopen te herscheppen, of aan het alles vernielend geweld der vlammen op te offeren, om het Vermaak van NERO, en de Wraak van den *Spaanschen Dwingeland* zamen te paaren, en om, naa zulk een Zegepraal, op de lyken der *Nederlandsche* Burgeren, den lang begeerden Throon te vestigen, „ die

„ die geen ſchaduw van Vryheid in ons „ midden zou overlaaten, en eene wil- „ lekeurige Heerſching invoeren, die de „ *Spaanſche* Dwinglandy, waar onder „ onze Voorouders zugteden, wenschlyk „ zou maaken.

XXX. BOEK. 1786.

„ Dank, dank zy egter, de Godlyke „ Voorzienigheid! Dank zy den Almagti- „ gen! Dank zy den God van *Neder-* „ *land!* die het geweldig, het doodlyk „ Beſluit van eenen Helſchen Bloedraad „ ontdekt heeft, die onzen bezwooren „ Ondergang afweert, en de Schavotten „ wegblixemt, die de Stadhouderlyke „ Aanhang voor U, voor Ons, voor alle „ waare Vaderlanders beſtemd hadt! —— „ Willem de V. in het Adres der „ Gecommitteerden ter Vergadering van „ Gewapende Corpſen, als den *Vyand*, „ als den *Tyran* van alle weldenkende en „ pligtbetragtende Burgers, met het hoog- „ ſte regt, gebrandmerkt, wordt ons, „ als door den vinger Gods aangewee- „ zen! — Hy — verbergt uwe traanen „ niet, gevoelige Menschlievenheid! —— „ Hy ſtaat op het punt om in den af- „ grond te ſtorten, die hy voor 't geheel „ weldenkend *Nederland* gedolven heeft.

„ De Staaten deezer Provincie, aan „ wie wy niet dan met den diepſten eer- „ bied, met de gevoeligſte dankerkente- „ nis, gedenken! aan wie onze Zielen „ verkleefd zyn, met eene volvaardige „ getrouwheid; die, ware het mogelyk, „ duizend leevens op hunnen wenk, zou-

„ den

XXX. BOEK. 1786.

„ den opofferen; deeze Vaderen des Vaderlands bekroonen onze vuurigste wenschen, door de edelste en kloekmoedigste Besluiten! *Zy* zyn het tegenbeeld van den dollen Stadhouder! *Zy* erkennen den Vryen Burger! *Zy* drukken het Zegel op zyne gehandhaafde Vryheid, en aanvanglyk herstelde Regten; *Zy* beraamen de kragtdaadigste Middelen ter afweering van Geweld; *Zy* zyn de Vrienden der Burgers, en, wanneer de Stadhouderlyke Wrok ook deeze onze Provincie aanvalt, byaldien het Staal der Oranjeverdeedigeren, door eene onwaarschynlyke overmagt, onze harten doorboorde, dan zou het bloed dier getrouwe Landsvaderen zich met het onze vermengen, om dat onze zaak de hunne is, en de volmaakste eenpaarigheid van Besluiten heeft daargesteld, die geheel *Europa* met eerbiedige verbaazing zullen vervullen!

„ De oogenblikken, die ons lot beslissen zullen, zyn op handen! Het groot tooneel, waar op alle volgende Eeuwen zullen staaren, is geopend! Medebroeders! gevoelt in deeze tydstippen, wat een Vry Burger is! Gevoelt dat gy *Nederlanders* zyt! Niemand uwer Voorouderen heeft het in die maate immer kunnen gevoelen! Gevoelt het, en zend uwe Gebeden op tot den Almagtigen GOD! Hy wenkt U uit den Hemel! Uwe *Zegepraal* is in zyne Regte, de Verdelging uwer moordzug-

„ tige

„ tige Vyanden is in zyne flinke hand!
„ Doch Hy eischt uw Vertrouwen, uwe
„ Werkzaamheid; Hy vordert uwe ui-
„ terste poogingen! Ondersteunt dan door
„ Geld uwe bedreigde Medebroeders, of
„ grypt de Wapens, en vliegt heenen
„ om den Dwingeland van *Utrechts* Wal-
„ len te keeren, en hem in den afgrond
„ neder te blixemen (*)!"

Zommigen willen de Verheffing des Stadhouders als geweldig, afgekeurd hebben.

In deezen zelfden hoek beraamde men eerlang den heftigen Voorslag, of het, tot bevordering eener Grondwettige Herstellinge, niet nuttig en noodzaaklyk zyn zou „ dat door de Stem der Gewapen-
„ de Burger-corpsen en Burger-socie-
„ teiten, de Verrigtingen van de Jaaren
„ MDCCXLVII en MDCCXLVIII, be-
„ trekkelyk de Verheffing des Stadhou-
„ ders, in zo verre die door Oproeren
„ en Inconstitutioneel geschied ware, ver-
„ klaard werden voor *geweldaadig*, *stry-*
„ *dig* met 's Volks Voorregten, en dus als
„ *onwettig* en van geen de minste verbin-
„ dende kragt." — Een Voorslag dien men daar noodzaaklyk keurde, als welker uitvoering al de twisten, en alle de verschillende gevoelens in ééns zou doen ophouden: dewyl daar door de bron, waar uit dezelve voortvloeiden, het te onbepaald Stadhouderschap, geheel zou weggenomen worden. —— Men wenschte ook

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1015. *Hist. Conr.* 9. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

ook eene Algemeene Vergadering der Vaderlandsche Burger-societeiten tot stand te brengen: waar door de Volksstem niet weinig kragts en eenpaarigheids zou krygen. — In het *Delftsche* Genootschap was daar toe reeds een Plan ontworpen. Eenige gewigtige omstandigheden verhinderden de volvoering.

Willem de V. verzogt om opening zyner gevoelens.

Onder dit alles naderde de dag, die het gewigtig Staatsbesluit baarde om van zyne Hoogheid te vorderen, dat hy, binnen vier en twintig uuren, naa de ontvangst der Aanschryving, de verzogte Opening zou geeven van zyne persooneele denkwyze over de geweldige maatregelen tegen *Hattem* en *Elburg*, als mede tegen het *Sticht*. Hun Ed. Groot Mogenden leefden in de verwagting, dat zy hier door buiten de onaangenaame noodzaaklykheid zouden blyven tot het neemen van zodanige maatregelen, die voor den Persoon van zyne Hoogheid niet anders dan van nadeelige gevolgen zouden kunnen zyn.

De Gardes ontslaagen van den Eed aan den Capit. Generaal.

De Officieren van het Regiment Gardes werden, by Aanschryving, ontslaagen van het gedeelte van den Provinciaalen Eed, betreklyk tot het gehoorzaamen aan de Bevelen van de Capitein Generaal. — Eene verzondene Afkondiging verboodt het Krygsvolk van deezen Staat het draagen van Oranje Cocardes, Strikken, Linten, Papieren, Bloemen, en alle andere Vercierselen van Oranje-kleur, gelyk mede het schreeuwen van *Oranje boven!* onder

der bedreiging van, naar bevind van zaaken, zelfs met den dood, gestraft te worden (*). XXX. BOEK.

1786. Antwoord van zyne Hoogheid.

's Volgenden daags beantwoordde zyne Hoogheid den dringenden Brief, en betuigde niet weinig getroffen te zyn, door de ontvangene Aanschryving: dewyl daar in ten klaarsten doorstraalde eene verdenking, als of hy niet zou gehandeld hebben naar de stipte Regelen van zyn Eed en Pligt. „ Eene Verdenking," liet hy volgen „ Ed. Groot Mog. Heeren! voor Ons des te vreemder, doordien het U Ed. Groot Mog. uit de eigene Missive van de Heeren Staaten van *Gelderland*, aan U Ed. Gr. Mog. geaddresseerd, en by welke, naar wy verneemen, een zeer ampel detail van den geheelen toedragt deezer zaake vervat is, moet gebleeken zyn, dat door Ons niets is gedaan of verrigt, dan op speciaal Verzoek en Requisitie van gemelde Heeren Staaten, waar aan Wy, in qualiteit als Stadhouder en Capitein Generaal van dezelve Provincie, verpligt zyn te obtempereeren; even als met relatie tot de Provincie van *Utrecht*, buiten het eerste Battaillon van den Heere Prinse van *Hessen Darmstad*, het welk na *Amersfoort* is gemarcheerd, geen Verzoek door de Heeren Staaten van *Utrecht* tot zenden van eenige Patenten

(*) *Resol. van Holl.* 6. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ ten gedaan is, en geene daar toe, door
„ Ons zyn afgevaardigd.

„ Ondertusſchen ſtrekt het Ons tot een
„ zonderling genoegen, dat de diverſe
„ approbatoire Reſolutien van de Heeren
„ Staaten van *Gelderland* ten klaarſten
„ aanduiden, dat Wy aan hun Ed. Mog.
„ Intentie en Requiſitie volkomen vol-
„ daan hebben; het welk, tot onze Jus-
„ tificatie, indien dezelve hier te paſſe
„ kwam, alleszins voldoende zou zyn.

„ En offchoon Wy niet vermeenen,
„ iets te veel te vorderen, wanneer Wy,
„ met alle In- en Opgezetenen, ee-
„ ne vrye denkwyze reclameerden; zo
„ maaken Wy, egter, geene zwaarigheid
„ om ons als nog te gedraagen tot die
„ Sentimenten, welke wy meermaals, zo
„ aan U Ed. Groot Mogenden, als aan
„ de overige Bondgenooten, hebben open-
„ gelegd; en het is op grond van die
„ Principes, dat Wy U Ed. Groot Mo-
„ genden verzekeren kunnen, dat Wy,
„ zo zeer als iemand afkeerig zynde van
„ alle *Gewelddaadige Middelen*, niets vuu-
„ riger gewenscht hadden, dan dat 's
„ Lands Hoog en Geregtigheid, en de
„ wettige Auctoriteit van den Souverain,
„ overal, door het aanwenden van *zagte*
„ *Middelen*, hadt kunnen bewaard of wel
„ herſteld worden daar ze gekrenkt was.
„ Dan, daar de Ondervinding in U Ed.
„ Groot Mog. eigene Provincie meer-
„ maalen geleerd heeft, dat, tot bewaa-
„ ring derzelver de *Militaire Arm* noo-

„ dig

„ dig geoordeeld is, zo zal het U Ed. „ Groot Mogenden, wanneer Hoogstde- „ zelven hier by een oogenblik wilden „ stilstaan, niet kunnen verwonderen, dat „ de Heeren Staaten van *Gelderland* daar „ insgelyks, ten zelfden einde, gebruik „ van hebben gemaakt; niet om de Ge- „ schillen tusschen hun Ed. Mogenden en „ hunne Ingezetenen te beslissen; maar „ om de gelegenheid te verschaffen, dat „ die Klagten en Geschillen op eene be- „ daarde en regterlyke wyze, konden on- „ derzogt en afgedaan worden.

„ Ondertusschen is het Ons ten uiter- „ sten aangenaam, hier nog by te kun- „ nen voegen, dat by de Expeditie, wel- „ ke in 't byzonder U Ed. Gr. Mogen- „ den attentie schynt getrokken te heb- „ ben, geen Burgerbloed gestort is.

„ Wy vleijen Ons, dat deeze Ouver- „ ture van onze *Persooneele Gevoelens en* „ *Verpligtingen*, by U Ed. Groot Mogen- „ den *volkomen voldoende* zal bevonden „ worden; dat Wy Ons in deezen zul- „ len moeten vergenoegen met de aange- „ naame en streelende overtuiging van „ niets gedaan of verrigt te hebben, dan „ het geen onze Eed en Pligt van Ons „ vorderde."

Op het inkomen deezes Briefs, waar in de Ridderschap genoegen nam, en des Stadhouders gedrag volkomen regtvaardig- de, 't welk gelegenheid gaf tot scherpe aanmerkingen, beantwoord met een diep *Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende.*

XXX. BOEK. 1786.

ſtilzwygen van de zyde der Ridderſchap, vondt men goed, dat dezelve zou onderzogt worden, door de Ridderſchap en de Gecommitteerden van hun Ed. Groot Mogenden tot het groot Beſoigne.—Dan de Afgevaardigden van *Dordrecht* GEVAERTS en GYZELAAR, van *Gouda* J. J. SLICHER, BLAAUW en VAN WYN, van *Schoonhoven* VAN KEMPEN, van *Alkmaar* DE KEMPENAAR en van *Monnikendam* ALSEM VAN LINGEN verklaarden in eene Aantekening van oordeel te weezen, „ dat de „ Heer Capitein Generaal, uit hoofde van „ het *volſtrekt onvoldoende Antwoord* op de „ gerequireerde Explicatie van deszelfs „ byzondere en perſooneele Sentimenten „ over de Geweldige Maatregelen tegen „ de Steden *Hattem* en *Elburg* genomen, „ proviſioneel, van nu af, behoorde te „ worden geſuſpendeerd in deszelfs voorſz. „ Functie; en dat, voorts, in een groot „ Beſoigne, zou behooren onderzogt te „ worden, welke Maatregelen verder in „ deezen, ten zynen opzigte, tot Conſervatie van de Hoogheid en Souverainiteit deezer Provincie, mitsgaders van de „ Vryheid der Ingezetenen, en tot Behoud „ van het ganſche Vaderland, noodzaaklyk zouden worden geoordeeld."

Bezending uit Staaten van *Holland* by hun Hoog Mogenden over het trekken der Troupen.

Uit de morgen Vergadering van dien dag verſcheen ter Vergadering van hun Hoog Mogenden eene ſtaatlyke en talryke Bezending: de Raadpenſionaris VAN BLEISWYK voerde het woord. De Aanleiding tot dezelve was de Weigering eeniger

niger Bevelhebberen in de Generaliteits Garnisoen Plaatzen, om de aangeschreeven *Hollandsche* Regimenten, zonder Toestemming van hun Hoog Mogenden, te laaten uittrekken. De Algemeene Staaten neigden om het gedrag dier Bevelhebberen, byzonder van *Bergen op den Zoom* goed te keuren. Dit hadt de ontzettende uitwerking, dat *Holland* verklaarde, zo zulks geschiedde, te zullen opstaan, en zich van de Unie te scheiden. Waar op die zaak werd overgenomen.

De *Hollandsche* Troepen nader aangeschreeven.

Staaten van *Holland* stelden daar op eene nadere Aanschryving aan de *Hollandsche* Regimenten vast, om den Mars na dit Gewest, zo dezelve nog niet was aangevangen, ten spoedigsten te doen, zonder aan eenige hinderpaalen hoe genaamd toe te geeven, op straffe van niet langer als Troepen in Soldy van *Holland* staande, aangemerkt; maar, zonder verdere Betaaling, aan hun eigen lot overgelaaten te worden; en daar en tegen, in geval van gereede voldoening, met toezegging van de byzondere Bescherming van hun Ed. Groot Mogenden. —— Desgelyks werden, volgens de eerste Aanschryving, Gecommitteerde Raaden gemagtigd, om, zo ras de Troepen op *Hollands* Grondgebied zouden gekomen weezen, tot schadeloosstelling en aanmoediging, aan dezelve toe te leggen eene Provisioneele verhooging van Soldy tot twaalf Stuivers 's weeks: terwyl hun Ed. Groot Mogenden de voeg-

XXX. BOEK. lyke Schadeloosstelling der Officieren in nadere overweeging hielden (*).

1786. Beschikking op de Krygsbezetting in den Haage.

's Volgenden daags kreeg de gansche Krygsbezetting in *'s Gravenhaage*, van wegen Gecommitteerde Raaden, Bekendmaaking, uit naam van Staaten van *Holland*, „ Dat de Lyfgardes van hun Ed. „ Groot Mogenden, zo te Voet als te „ Paard, mitsgaders alle zodanige verdere „ Militie als tegenwoordig in deeze hunner Ed. Groot Mogende Residentie- „ plaats Garnisoen hielden, of nader al- „ daar zouden mogen gebragt worden, „ onder niemands Bevel stonden, dan van „ hun Ed. Groot Mogenden en Hoogst- „ derzelver Gocommitteerde Raaden, en „ ook, geduurende haar verblyf alhier „ aan niemand anders dan aan hun Ed. „ Groot Mogenden, en Hoogstderzelver „ Gecommitteerde Raaden, gehoorzaam- „ heid schuldig waren, of pareeren mog- „ ten, directelyk of indirectelyk; mitsgaders „ dat ook dien aangaande het geeven van „ het Wagtwoord, en alle andere Teke- „ nen van Gezag over de voorsz. Mili- „ tie, privative verbleef aan Gecommit- „ teerde Raaden voornoemd, zonder dat „ het zelfde Respect aan iemand anders „ zou mogen worden overgegeeven, of „ aan iemand van wat Character, Functie „ of Digniteit, in de Politie of Militie,

„ hy

(*) *Resol. van Holl.* 8 Sept. 1786.

„ hy ook zou mogen weezen, eenige Acte van Commandement of Gezag, ooit of ooit zou mogen worden toegelaaten.” ——

Zwaarigheid door de Gardes du Corps gemaakt.

Doch de *Gardes du Corps*, uitgenomen derzelver Bevelhebber, Jonkheer A. P. VAN DER CAPELLEN (*),) maakten zwaaarigheid, om dit voorschrift op te volgen, en oordeelden alléén door den geenen, aan wien zy den Eed van trouwe gedaan hadden, uit denzelven te kunnen ontslaagen worden (†). —— Zy bedoelden den byzonderen Eed by hunne Aanstelling aan zyne Hoogheid gedaan. Men wil, dat de Collonel VAN DER CAPELLEN getragt heeft die zwaarigheid op te lossen, met te toonen, dat zy, *Gardes du Corps*, by zyne Hoogheid tegenwoordig zynde, altoos verbonden bleeven aan dien Eed, die tot deszelfs Bewaaking en persoonele Bewaaring strekte; en door denzelven geenzins onttrokken waren aan de Bevelen, die de Wettige Souverain en Betaalsheeren goedvonden te geeven, zo lang de Souverain zelve hun den naam van *Gardes du Corps* van den Erfstadhouder liet behouden, dezelve in die hoedanigheid aanmerkten, en betaalden. —— Naa veel overlegs, omtrent dien Eed, nam zyne Hoogheid eerlang deeze zwaarigheid weg, door de *Gardes du Corps* van

(*) Die Heer hadt, ondanks het voorgevallene met zyne Hoogheid, zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 87. enz., deeze post behouden.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1050.

XXX. BOEK. 1786.

van dien byzonderen Eed te ontslaan, en aan hun Ed. Groot Mogenden over te laaten, daar omtrent naar welgevallen te handelen. 't Welk de vernietiging van dien Eed ten gevolge hadt.

Brief van *Bern* aan hun Hoog Mogenden over de Troepen by hun in dienst.

Schout, Kleine en Groote Raaden der Stad en Republiek *Bern*, schreeven aan hun Hoog Mogenden, dat zy, tot hunne groote bekommering, vernomen hadden, hoe inwendige Tweedragt hun ontrustte, dat zy, in die bedenkelyke gesteldheid van zaaken, ongetwyfeld verwagten en vastlyk hoopten, dat derzelver Troepen, in dienst van hun Hoog Mogenden staande, op geene wyze strydig met den inhoud en het oogmerk van het Tractaat met hun Hoog Mogenden gesloten, en met de Capitulatie met Hoogstdezelve aangegaan, zouden worden gebruikt en gehouden; en dat dus door hun Hoog Mogenden zodanige wyze Voorziening zou worden gedaan, dat hunne Troepes, (zo als de Orders, door de Provincie van *Holland* aan hun toegezonden, zulks scheenen te bedreigen,) zich niet zouden genoodzaakt zien, tegen elkander in 't veld te trekken. Dat zy, in die billyke verwagting, hunne Collonels der beide Regimenten, in hun Hoog Mogenden dienst, de noodige Orders hadden gezonden, om zich op geenerlei wyze, in de thans plaats grypende Geschillen te mengen, en geene andere Bevelen te gehoorzaamen, dan die door hun Hoog Mogenden aan hun zouden worden toegezonden; dewyl zy hunne

he Verbintenisfen niet met enkele Provincien; maar met de Algemeene Staaten gezamenlyk hadden aangegaan.

Sterker Maatregelen omtrent den Capitein Generaal genomen.

Ingekomen Brieven van *Kampen*, *Deventer* en *Zwolle* hielden in wat 'er geworden was van eene Onderhandeling met zyne Hoogheid, wegens het zenden van Krygsvolk in *Gelderland* (*), en dienden tot het verder voortzetten van fterke Maatregelen omtrent den Capitein Generaal. *Schiedam* bragt in 't midden, „ dat „ zyne Hoogheid, door zyne afwykingen „ van de gemaatigde en zagtmoedige gevoelens van hun Ed. Groot Mogen- „ den, het Vertrouwen van Hoogstdezel- „ ven, van de gansche Natie, en van ieder braaf Regent, die de Overheer- „ sching verfoeit, verbeurd hadt; en of „ het daar dit ook plaats vondt, om- „ trent zyne Politieke Directien, ook niet „ hoogstnoodig ware, om hem in *alle* zy- „ ne Qualiteiten en Charges, welke hy „ in *Holland* bekleedde, op te fchorten." De vyf Steden *Dordrecht*, *Gouda*, *Schoonhoven*, *Alkmaar* en *Monnikendam* hielden zich aan den voorheen gegeeven Raadflag tot eene provifioneele Sufpenfie van den Capitein Generaal. Men vondt, onverminderd het nader onderzoek der gemelde Brieven, op het voorftel van *Hollands* oudfte Stad, goed, „ dat aan alle Chefs of

(*) Van derzelver Inhoud zullen wy vervolgens verflag doen.

XXX. BOEK. 1786.

„ of Commandanten van de Regimenten, „ op de Repartitie van *Holland*, zo binnen als buiten die Provincie, in Garnisoen geleegen, zou worden aangeschreeven om, by provisie, en tot nadere „ Dispositie van hun Ed. Gr. Mog. geene Rapporten of Lysten van hunne „ onderhebbende Regimenten of Compagnien, hoe genaamd, aan den Heer „ Capitein Generaal deezer Provincie te „ zenden; maar dezelve aan de Heeren Gecommitteerde Raaden te doen „ toekomen; als mede om de Commandeerende Officieren te gelasten, van „ deeze hun Ed. Groot Mogende Orders „ aan alle hunne onderhebbende Officieren kennis te geeven, met last, elk „ voor zo veel hem in 't byzonder zou „ mogen aangaan, om zich daar volgens „ te reguleeren. —— Ook zouden de „ Gouverneurs en Commandeurs van de „ Steden en Forten deezer Provincie worden aangeschreeven om, even als de „ Commandanten der Regimenten, geene „ Rapporten, hoe genaamd, hun Departement raakende, aan de Capitein Generaal toe te schikken; maar rechtstreeks, „ in gewoone gevallen, aan Gecommitteerde Raaden, en in buitengewoone omstandigheden aan hun Ed. Groot Mogenden zelve (*).

Het

(*) *Resol. van Holl.* 11. Sept. 1786. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 301.

XXX. BOEK. 1786.

Schikking op de Patenten voor het *Hollandsche* Krygsvolk.

Het belangryk ſtuk, wegens het opontbod des Krygsvolks in de Generaliteits Landen (*) hing nog onafgedaan; dan men trof, op den dertienden van Herfstmaand, omtrent de Patenten dit bevreedigend Besluit wegens eene zaak, die geschaapen ſcheen den band der Unie te zullen ſcheuren, daar *Holland* op 't punt ſtondt om de Vergadering te verlaaten. „ Dat naamlyk, de Troepen ter Repar„ titie van *Holland* ſtaande, op *Order der* „ *Staaten Generaal*, uit de Generaliteits „ Landen zouden uitmarcheeren, zo dra „ en werwaards de *Staaten van Holland* „ die zouden requireeren; en dat hun „ Hoog Mogenden ook den Capitein Ge„ neraal zouden aanſchryven, om op de „ eerſte requiſitie daar toe, de noodige „ Patenten te verleenen." —— In gevolge hier van, deeden hun Hoog Mogenden aanſchryving aan zyne Hoogheid, om Patenten te verleenen aan het *Hollandſche* Krygsvolk, om na dat Gewest te trekken. Zulks geſchiedde. Doch gaf de Prins hun Hoog Mogenden in overweeging om tog de Grenzen van den Staat niet te ontblooten.

Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid.

Intusſchen naderde de dag op welken het Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid werd uitgebragt; 't liep woordlyk op deezen zin, „ Dat zy Heeren „ Gecommitteerden van advyze waren, dat

(*) Zie hier boven bl. 213.

XXX. BOEK. 1786.

„ dat by provisie en onverminderd de „ verdere Deliberatien van hun Ed. Gr. „ Mogenden, behoorde te worden gepersisteerd by de differente gestelde Orders, ten aanziene van de Militie van „ den Staat, waar by dezelve, tot nader „ bevel, is ontslaagen van het Artykel „ uit den Eed, uit kragte van het welk „ zy den Capitein Generaal deezer Provincie gehoorzaamheid verschuldigd was, „ en waar by ook nog andere noodige „ Voorzieningen zyn gedaan, om provisioneel voor te komen den Invloed van „ den Capitein Generaal op en deszelfs „ Directie over de gemelde Militie, als „ *in dit oogenblik* onbestaanbaar geoordeeld „ zynde met de Zekerheid van deeze „ Provincie, en de Maatregelen tot dat „ einde genomen wordende. — En dat „ verder, by provisie, zoude behooren „ te worden opgeschort het effect van „ hun Ed. Groot Mogende Resolutie van „ den achtsten Maart des Jaars MDCCLXIV, „ waar by aan zyne Hoogheid, als Capitein Generaal deezer Provincie, by speciaale Delatie, was opgedraagen de Collatie en Begeeving van alle Charges „ over de Militie, staande ter Repartitie „ deezer Provincie van Vaandrig tot Collonel incluis; mitsgaders dat dien conform aan de Chefs der Militie ter Repartitie deezer Provincie staande, zou behooren te worden aangeschreeven, om, „ by provisie, en tot nader Order, van „ de voorvallende Vacatures by hun Regi-

„ giment of Corps, aan hun Ed. Groot
„ Mogenden, aanſtonds kennis te geeven;
„ ten einde by Hoogstdezelven in de Ver-
„ vulling daar van zou worden voorzien;
„ blyvende niet te min in zyn geheel, 't
„ geen ten opzigte van de Militaire Char-
„ ges, onder de *Zwitzers*, of andere over-
„ genomene Troepen, by gemaakte Trac-
„ taaten of Capitulatien, was geaccor-
„ deerd; dat van de Reſolutie, hier op
„ te neemen, Copy zou behooren gezon-
„ den te worden aan zyne Hoogheid, tot
„ deszelfs naarigt, en ook kennis van de-
„ zelve gegeeven aan den Raad van Staa-
„ ten, voor zo veel het punt der Dis-
„ poſitie over de Militaire Charges aan-
„ gaat."

Zyne Hoogheid by *Holland* als *Capitein Generaal* geſchorst.

Ondanks het overneemen deezes Verſlags door de Ridderſchap en eenige Steden, op den zestienden van Herfstmaand, bepaalde men den twee en twintigſten om daar op volſtrekt te beſluiten; en ten einde deeze Overneeming geen nadeel mogt toebrengen aan den gedaanen Voorſlag, werd zyne Hoogheid, volgens Staatsbeſluit, aangeſchreeven, om geene opengevallene Plaatzen, in de Regimenten ter Betaalinge van *Holland* ſtaande, te vervullen; maar dezelve, tot nadere Beſchikking van hun Ed. Groot Mogenden, open te houden (*). —— Met de ſtemmen van vyftien Steden veranderde men, ten bepaal-

(*) *Reſol. van Holl.* 11. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

paalden dage, het opgegeeven Verslag in een volledig Staatsbesluit. De Ridderschap met *Hoorn* alleen verklaarden 'er zich tegen, *Delft* en de *Briel* zagen het aan. — Ook werden de *Cent Suisses*, die Eerestoet van den Stadhouder, welker kosten aan den Lande men tusschen de drie en vier en twintig duizend Guldens 's jaars begrootte, afgedankt, en op een Jaargeld gebragt. —— *Schiedam* deedt het Voorstel om voortaan geenen, die in dienst van zyne Hoogheid waren, tot Krygsposten te gebruiken, en, by voorraad de zulken, die reeds in Krygsdienst waren, van den dienst te ontslaan (*).

Wederschryven van zyne Hoogheid.

Geen wonder dat de Capitein Generaal zich geraakt toonde over dit Staatsbesluit, en, by wederschryven zulks deedt blyken. „Wy kunnen," luidt zyn antwoord, „over deeze U Ed. Groot Mog. Resolutie niet ongevoelig zyn, als waar door „Wy met de daad verstooken worden „van het Regt, Ons, met volkomen een„paarigheid van alle de Leden van Staat, „in onze Qualiteit van Erf-Capitein Ge„raal van *Holland* en *Westfriesland* op„gedraagen en gedefereerd. —— Wy „zouden dus, met regt, kunnen recla„meeren het effect deezer Uwer Ed. Gr. „Mog. met eenpaarigheid genomene Re„solutie, die, zo dezelve zou kunnen „en mogen gealtereerd of ingetrokken wor-

(*) *Resol. van Holl.* 22. *Sept.* 1786.

„ worden; ten minsten volgens de Grondwetten, niet zou mogen veranderd en opgeschort worden, dan met gelyke eenpaarigheid.

„ Maar, het geene Ons boven al gevoelig aandoet, en waar in Wy met stilzwygen niet kunnen berusten, is het Motief, dat U Ed. Groot Mogenden gelieven te allegeeren, tot het neemen deezer Resolutie, *om naamlyk voor te komen onzen Invloed als Capitein Generaal op, en onze Directie over de gemelde Militie, als, in dit oogenblik, onbestaanbaar met de zekerheid Uwer Ed. Groot Mogende Provincie en de Maatregelen tot dat einde genomen wordende.*

„ Wy zouden, behoudens het geen Wy aan U Ed. Groot Mogenden verschuldigd zyn, van U Ed Groot Mog. kunnen verzoeken, en wel met dien ernst, die eene zaak van dat aanbelang als is de Conservatie van onze Eer en Goeden Naam, vordert, om aan Ons te willen mededeelen de redenen van Mistrouwen, die U Ed. Groot Mog. tegen Onzen Invloed op, en Directie over de Militie hebben opgevat; wanneer Wy volkomen in staat zouden zyn, om aan U Ed. Groot Mogenden te kunnen bewyzen, de Ongegrondheid van derzelver Mistrouwen, en van de Insimulatien, die eenigen., voor het Vaderland en Ons kwalyk geintentioneerde Persoonen, aan U Ed. Groot Mogenden hebben ingebragt.

„ Dan

XXX. BOEK. 1786.

„ Dan Wy zyn ten vollen gerust, dat „ niets, met eenigen grond van waarheid, „ tegen Ons zal kunnen worden geallegeerd, het welk Ons met regt, het „ Vertrouwen van U Ed. Groot Mog. „ zou hebben kunnen doen verliezen, en „ Wy kunnen voor God, voor U Ed. „ Groot Mog. voor het gansche Volk van „ *Nederland*, betuigen, dat Wy, ten dien „ opzigte, een blank Geweeten hebben. „ U Ed. Groot Mogenden zullen het Ons „ ten goede houden, wyl Onze Eer ons „ dierbaarder is dan het Leeven, en Wy „ met die blaam en flettrisure niet kunnen blyven, die al de blyken van Mis„ trouwen van U Ed. Groot Mogenden, „ en. byzonder de bovengemelde Periode „ uit U Ed. Oroot Mog. Resolutie op „ Ons hebben geworpen; en Wy, zo aan „ het Huis, waar uit Wy gesprooten zyn, „ als aan die, aan welke Wy de Eer heb„ ben van geallieerd of geparenteerd te „ zyn, aan hun Hoog Mogenden, en aan „ de respective Provincien, aan welker „ dienst Wy door Waardigheden, op Ons, „ Erflyk gedevolveerd, zyn verbonden, „ en aan Ons zelven verschuldigd zyn, „ om Ons van die blaam te zuiveren. „ Dat Wy, Ons zelven onschuldig ken„ nende aan het verbreeken van die Trou„ we, waar toe Wy Ons, zo aan U Ed. „ Groot Mogenden, als aan den Lande „ van *Holland* en *Westfriesland*, door den „ Eed, dien Wy, als Erfstadhouder, Erf„ Gouverneur, Erf-Capitein Generaal en

„ Ad-

„ Admiraal van U Ed. Groot Mogenden
„ Provincie, ter Vergadering van U Ed.
„ Groot Mog. by het aanvaarden der bo-
„ vengemelde Waardigheden, hebben af-
„ gelegd, het daar voor moeten houden,
„ dat niets weezenlyks ten Onzen laste
„ is, en dat de Maatregelen, ten Onzen
„ nadeele genomen, alleen daar uit zyn
„ resulteerende, *dat zommige Leden van*
„ *U Ed. Groot Mogende Vergadering het*
„ *oor hebben gelieven te leenen aan Lieden,*
„ *die derzelver Vertrouwen onwaardig zyn,*
„ en die geen ander oogmerk hebben,
„ dan om de wettige Voorregten aan Ons
„ en aan Ons Huis, door U Ed. Groot
„ Mogenden verleend, en door de voo-
„ rige Heeren Stadhouderen en Capiteins
„ Generaal geëxerceerd, te verminderen;
„ of zelfs om eene geheele Verandering
„ in de wettig vastgestelde Constitutie
„ deezer Landen te maaken, en het Stad-
„ houderschap of geheel te vernietigen;
„ of wel uit te werken, dat hetzelve van
„ geen nut voor 't lieve Vaderland, of
„ voor de goede Ingezetenen, zyn kan.

„ Terwyl Wy verder aan Ons reser-
„ veeren, om, ter Onzer volkomene Jus-
„ tificatie, zodanige verdere Maatregelen
„ te neemen, als wy raadzaam zullen oor-
„ deelen.

„ Hier mede zouden Wy kunnen ein-
„ digen, ware het niet, dat Wy noodig
„ oordeelden om nogmaals te betuigen,
„ dat nimmer by Ons iets is gedaan of
„ getenteerd 't geen Wy oordeelden niet

 „ over-

XXX. BOEK. 1786.

„ overeenkomstig te zyn, met de waare „ belangens van den algemeenen Staat der „ *Vereenigde Nederlanden*, en byzonder „ van den Lande van *Holland* en *West-* „ *friesland*, en dat Wy niets meer ver- „ langen dan om in staat gesteld te wor- „ den, om met de daad blyken te kun- „ nen geeven van de waare Vaderlands- „ liefde, waar mede Wy bezield zyn, en „ dat Ons niets meer ter harte gaat dan „ het welvaaren der *Nederlanden*, en by- „ zonder van U Ed. Groot Mogende „ Provincie, waar in Wy zyn gebooren „ en opgevoed, en dat Onze grootste „ zugt is om in GODS hand een nuttig „ Werktuig te zyn tot bevordering van „ het Welweezen van den Lande."

Tegenaantekening der twaalf Steden op de Aantekening der Ridderschappe.

Eene Aantekeninge der Ridderschappe op het Besluit ter Schortinge van zyne Hoogheid, hadt welhaast eene Tegenaantekening der Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende* ten gevolge. Wy mogen niet naalaaten dit stuk, schoon vry breed, geheel over te neemen, als op zich zelven zeer geschikt om de denk- en handelwyze deezer Staatsleden te ontwikkelen, als mede de Beweegredenen en Gronden van hun sterk Besluit in klaaren dag te haalen.

Zy lieten zich in deezer voege hooren. „ Dat, hoe zeer de Principes en Handel- „ wyze van de Heeren van de Ridder- „ schap, of eigenlyk van de Meerderheid

„ uit

„ uit dezelve, welke doorgaans in deeze
„ Aantekening bedoeld wordt, van tyd
„ tot tyd, in diverse Deliberatien van
„ het hoogste aanbelang, aan Hun Heeren
„ Gedeputeerden genoegzaam waren be-
„ kend geworden, zy, nogthans, nimmer
„ zich hadden voorgesteld, dat dezelven
„ het tot dat uiterste zouden gepous-
„ seerd hebben, om in de Registers van
„ hun Ed. Groot Mogenden, eene hou-
„ ding aan te neemen, als of zy, by de
„ Deliberatien over de provisioneele Su-
„ spensie van zyne Hoogheid als Capi-
„ tein Generaal deezer Provincie, geene
„ de minste, zelfs geen waarschynlyke
„ Gronden voor zodanige Suspensie had-
„ den hooren bybrengen: daar het tegen-
„ deel van dien ten vollen moet bekend
„ zyn aan alle de Leden, welke die De-
„ liberatien, en speciaal het Besogne den
„ zestienden September op dat respect
„ gehouden, hebben bygewoond; zynde
„ by die gelegenheid de gronden van
„ Wantrouwen omtrent de Directie van
„ zyne Hoogheid, met zo veel klaarheid
„ en kragt van Convictie voorgedraagen,
„ dat de Heeren van de Ridderschap daar
„ voor hebben moeten verstommen, en,
„ niet tegenstaande de herhaalde verzoe-
„ ken en allernadruklykste sommatien van
„ verscheide Leden, zich buiten staat ge-
„ vonden hebben om iets, hoe genaamd,
„ tot destructie of rescontre van de voor-
„ gedraagene gronden van Wantrouwen

XXX. BOEK. 1786.

„ te allegeeren; maar alles met een diep
„ ſtilzwygen hebben beantwoord, ſchoon
„ hun zelfs toen reeds het onverantwoor-
„ delyke van zulk een ſtilzwygen, met
„ allen ernst, is onder 't oog gebragt.

„ Daarenboven is het Beſluit van den
„ twee en twintigſten September niet an-
„ ders genomen dan conſequent aan zo-
„ danige voorige Reſolutien, tot welke
„ de Heeren van de Ridderſchap, zonder
„ eenige Contradictie, geconcurreerd had-
„ den. —— Dat trouwens, uit hoofde
„ van het opgevatte Wantrouwen jegens
„ den Capitein Generaal, om voor te ko-
„ men deszelfs Invloed op, en Directie
„ over de Troepen, by Reſolutie van den
„ zesden September, reeds goedgevonden
„ is, de Militie, ſtaande tér Repartitie
„ van deeze Provincie, te dispenſeeren
„ van dat gedeelte van den Provinciaalen
„ Eed, 't welk betrekkelyk is tot het
„ gehoorzaamen aan de Orders van den
„ Capitein Generaal; terwyl tevens door
„ hun Ed. Groot Mogenden, onmidde-
„ lyk, zonder eenige tusſchenkomst van
„ het Bevel van gemelden Capitein Ge-
„ neraal te permitteeren, diverſe Orders
„ aan de Troepen gegeeven, en eenige
„ andere Militaire Arrangementen gemaakt
„ zyn; zo als mede de Heer Raadpenſio-
„ naris gedispenſeerd is van het VII Art.
„ zyner Inſtructie, nopens het houden
„ van Communicatie en Correspondentie
„ met zyne Hoogheid, en dat zulks ge-
„ ſchied

„ ſchied is *met Concurrentie van de Hee-* „ *ren van de Ridderſchap*, ten dien effec- „ te zelfs, dat zy, uit het midden van „ hun Corps eenen Heer benoemd hebben „ voor het Perſoneel Beſogne, 't welk by „ die zelfde Reſolutie tot het beraamen „ van de noodige Militaire Arrangemen- „ ten gedecerneerd is, en ook vervol- „ gens de hand hebben geleend tot het „ arresteeren van verſcheidene uit het „ zelfde Principe afgeleide Maatregelen, „ op voorſtel van 't gemelde Beſogne, „ van tyd tot tyd, beraamd. —— *Zyn-* „ de het dus boven alle tegenſpraak, dat „ de Proviſioneele Surcheance van zyne „ Hoogheids Functie als Capitein Gene- „ raal deezer Provincie, welke door bo- „ vengemelde Reſolutie van zes Septem- „ ber eigenlyk haare eerſte exiſtentie be- „ komen heeft, *met bewilliging van de He-* „ *ren van de Ridderſchap* is gearresteerd; „ gelyk vervolgens ook diverſe Orders „ en ſpeciaal die van den elfden Septem- „ ber, nopens het overzenden van Mili- „ taire Rapporten, *zonder eenige tegen-* „ *ſpraak van de Ridderſchap*, vastgeſteld „ en geëmaneerd zyn.

„ Dat derhalven zy Heeren Gedepu- „ teerden, aan de Posteriteit overlaaten „ te beoordeelen, wat men te denken „ heeft van het Pretext van de Heeren „ van de Ridderſchap, *als of zy tot nog* „ *toe geene de minſte Bewyzen, ja zelfs* „ *waarſchynlyk gemaakte Pointen van Be-* „ *ſchuldiging tegen zyne Hoogheid* zouden

 „ ver-

XXX. BOEK. 1786.

„ vernomen hebben: vermids het, indien „ dit overeenkomstig de waarheid ware, „ dan ook zou moeten vastſtaan, dat zy „ Heeren van de Ridderſchap, *zonder eenige hun bekende reden*, den Capitein „ Generaal in het Bevel over de Militie „ deezer Provincie, op den zesden September, hebben helpen ſuſpendeeren. — „ Terwyl, aan den anderen kant, voor „ zo verre de Ridderſchap het gewaagd „ heeft, om, by deszelfs Aantekening, de „ Leden te ſommeeren *tot opgave van alle* „ *die Pointen van Beſchuldiging tegen zyne* „ *Hoogheid, uit hoofde van welke dezelve* „ *de hem aangedaane Behandeling zou hebben gemeriteerd*, zy Heeren Gedeputeerden, ter overboodige voldoening aan „ die Sommatie, ſlegts zouden behoeven „ te declareeren, dat zy zich, ten deezen „ opzigte, gefundeerd hebben op diezelfde Gronden en Motiven, welke, op „ den zesden September, aan de Heeren „ van de Ridderſchap zo ſolide en convincant zyn voorgekomen, dat zy 'er „ zelfs de kragt van gevoeld, en 'er zich „ aan onderworpen hebben.

„ Doch dat, offſchoon zy Heeren Gedeputeerden zouden kunnen ſchynen „ hier mede te mogen volſtaan, zy nogthans, in geenen deele, verkiezen de gedraagingen van de Ridderſchap tot hun „ Rigtſnoer te ſtellen, of daar mede hunne Apologie voor de Naakomelingſchap „ te maaken; maar, in tegendeel, bereid „ zyn, en des niet ſchroomen, om die

„ zelf-

„ zelfde Gronden en Motiven, welke te XXX.
„ vooren, by monde, breeder gededu- BOEK.
„ ceerd zyn, als nog rondelyk en klaar
„ voor te draagen, en in deeze Regis- 1786.
„ ters te vereeuwigen. —— Moetende
„ niet te min, ten deezen refpecte, in 't
„ oog gehouden worden, dat het geens-
„ zins hunne intentie is, om deeze Op-
„ gave als eene *Befchuldiging*, zichzel-
„ ven als *Befchuldigers* en den Heer Stad-
„ houder als *Befchuldigden*, te doen voor-
„ komen, en over deeze materie een foort
„ van *Pleitgeding* aan te leggen, 't geen
„ de bedoeling fchynt te weezen van de
„ Heeren van de Ridderfchap, welker
„ Meerderheid een geruimen tyd, in de
„ wigtigfte Deliberatien van Staat, eene
„ Contenance heeft gehouden, waar uit
„ men fchier zou moeten opmaaken, dat
„ zy meer de Voorfpraaken van den Heer
„ Stadhouder en van deszelfs Raadgee-
„ vers, dan Handhaavers van de Souve-
„ rainiteit begeeren te zyn.

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden met
„ 'er daad altoos getoond hebben, de Ad-
„ miniftratie eener *goede Juftitie en Po-
„ licie zo wel als de Grondwetten deezer
„ Landen*, voor al niet minder dan de
„ Heeren van de Ridderfchap, (die 'er
„ by hunne Aantekening eene zo geaffec-
„ teerden ophef van maaken,) met yver
„ te hebben voorgeftaan, en zich ook
„ verzekerd houdende, dat de onpartydi-
„ ge Naakomelingfchap, in alle de Maat-
„ regelen, door hun Ed. Groot Mogen-

XXX. BOEK. 1786.

„ den, omtrent hunnen Stadhouder en
„ Capitein Generaal genomen, niet alleen
„ Regtmaatigheid en *Equiteit*, maar bo-
„ venal ook *Langmoedigheid* en *Moderatie*
„ bewonderen zal; niet te min ook thans
„ als eene onwankelbaare Maxime van
„ Staat vasthouden, en by deeze gele-
„ genheid wel expresſelyk inhereeren moe-
„ ten, dat Onderwerpen, het Beſtuur van
„ 's Lands zaaken concerneerende, en in
„ 't byzonder de Redenen van het al of
„ niet continueeren van den Dienst van
„ die geenen, die door den Souverain
„ geoordeeld wordt, daar in te moeten
„ worden geſuſpendeerd, niet wel aan ee-
„ nig Judicieel Onderzoek kan onderwor-
„ pen worden; maar dat het, ter contra-
„ rie, in alle gevallen privativelyk van het
„ Departement van den Souverain is te
„ beoordeelen, wat tot Beleid van de ge-
„ meene zaak en tot Behoud van den
„ Lande, tegen gevaarlyke Onderneemin-
„ gen in 't werk behoort te worden ge-
„ ſteld.

„ Dat, op deeze Gronden zy Heeren
„ Gedeputeerden, zonder van vroegere
„ Gevallen te gewaagen; maar zich al-
„ leenlyk tot de laatſte tyden bepaalende,
„ ten behoeve van de Posteriteit, moe-
„ ten verklaaren: *dat de tegenwoordige*
„ *Heer Stadhouder zich het rechtmaatig*
„ *Misnoegen en Wantrouwen van hun Ed.*
„ *Groot Mogenden, en van de ganſche Na-*
„ *tie heeft geattireerd, door de Militie van*
„ *den Staat, als tot eenen vyandlyken Aan-*

„ *val*

„ *val, met Grof Geschut gemunieerd, tegen*
„ Hattem *en* Elburg *aan te voeren, en*
„ *deeze Steden daadlyk, met zo veel over-*
„ *haasting als geweld, in weerwil haarer*
„ *Regeeringe en Burgerye, te doen occupee-*
„ *ren.*

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden wel
„ hebben opgemerkt, dat zyne Hoogheid
„ zich hier omtrent tragt te verschoonen,
„ door zich te beroepen op de Orders
„ der Heeren Staaten van *Gelderland*;
„ doch dat, behalven het alleszins vreem-
„ de en onvoldoende van zodanige Ver-
„ schooning, ten opzigte van eene Pro-
„ vincie, waar in zyne Hoogheid, ter goe-
„ der trouw, niet ontkennen kan de aller-
„ sterkste Influentie op het meerendeel
„ der Regenten te hebben; daarenboven
„ hy Heer Stadhouder, in het uitvoeren
„ van die zogenaamde Orders onweder-
„ spreeklyk getoond heeft, dat het ook
„ zyn Wil en Begeerte was vrye Ste-
„ den en Burgeryen, die haare Privile-
„ gien en Voorregten reclameeren en
„ voorstaan, door Geweld te bedwingen,
„ en tot zwygen te brengen. — Immers
„ dat het *voorbedagtelyke* eener zodanige
„ Onderneeming niet alleen van achteren
„ ten klaarsten gebleeken is *uit de vooraf-*
„ *gaande buitengewoone Verzameling van*
„ *Troepen in de Provincie Gelderland*, wel-
„ ke toen reeds alle voortekenen van een
„ verkeerd opzet opleeverde; maar dat
„ zulks boven dien vooral eene geaver-
„ reerde zaak is geworden, naa dat hun

XXX. BOEK. 1786.

„ Ed. Groot Mogenden van zyne Hoog„ heid gerequireerd hebben, eene precise „ en openhartige Opening van zyne Per„ sooneele Denkwyze over de Maatrege„ len tegen de gemelde Steden *Hattem* „ en *Elburg* beraamd; en naa dat zyne „ Hoogheid, in plaats van aan de Requi„ sitie van hun Ed. Groot Mogenden te „ obedieeren, en eene ronde verklaaring „ deswegen te doen, heeft kunnen beslui„ ten, om, weinig overeenkomstig met „ het Respect aan hun Ed. Groot Mo„ genden verschuldigd, in substantie te „ allegeeren, *dat hy vry mogt denken*, en „ dat daar omtrent *voor hem geene Justi„ ficatie te pas kwam*; en voorts, met eeni„ ge vague en ongedetermineerde uitdruk„ kingen zyn Sentiment bewimpelende, „ het gepasseerde omtrent *Hattem* en *El„ burg* tragt gelyk te stellen met het ge„ bruik, 't welk hun Ed. Groot Mogen„ den wel eens van de Militaire Magt „ gemaakt hebben, tot bewaaring hunner „ Authoriteit in deeze Provincie; terwyl „ nogthans een ieder, die onderscheid „ weet te maaken tusschen het rechtmaa„ tig Maintien van de goede Orde, en „ tusschen eene geweldige Pooging om „ de Burgerlyke Vryheid te overheer„ schen, geconvinceerd moet zyn, dat „ het beledigende is voor hun Ed. Groot „ Mogenden, Hoogstderzelver Maatrege„ len, ter beteugeling van een woest „ en oproerig; doch door zyne Hoogheid „ nimmer opzettelyk tegengegaan, en ten

„ min-

„ minsten daardoor aangemoedigd Graauw, „ 't welk onder den Gruwelkreet van „ *Oranje boven!* het Land beroert, den „ Souverain belaagt, en de Persoonen en „ Bezittingen der beste Ingezetenen mo„ lesteert, in vergelyking te brengen met „ die despotique Onderneemingen, welke „ strekken om de deur voor billyke Re„ presentatien van 's Lands klaagende In„ gezetenen toe te muuren, de wettige „ en eerbiedige Volksstem, door geweld„ daadige middelen, te smooren, en den „ weg ter vereffening en bemiddeling van „ opgereezene Geschillen en Oneenighe„ den, door Militairen Dwang, af te sny„ den. En dat, derhalven, zyne Hoog„ heid, wanneer hy de *Voorstanders hun„ ner Vryheden* op den zelfden voet toont „ te beschouwen, en te willen behandelen „ als de geenen, *die schuldig zyn aan Muit„ zugt en Oproer*, even daar door het „ Misnoegen en Wantrouwen van Vry„ heidlievende Landzaaten verwekt en ver„ dient.

„ Doch dat, daarenboven, de Heer Stad„ houder zich wegens het Geweld, niet „ ter beteugeling van een Hoop oproe„ rig Gemeen; maar tegen de stem in „ Staat hebbende Steden *Hattem* en *El„ burg* gepleegd, en daar uit ten zynen „ laste ontstaane Soupçons, des te min„ der by hun Ed. Groot Mog. zuive„ ren kan, daar hy, uit Hoogstderzel„ ver Aanschryving van zestien Maart en „ vyf en twintig Augustus deezes Jaars,

„ vol-

XXX. BOEK. 1786.

„ volledig geinformeerd was, dat hun Ed. „ Groot Mogenden dusdanige Maatrege- „ len van Geweld improbeerden, en daar „ van abhorreerden, en dat, des niet te „ min hy Heer Stadhouder geen poogin- „ gen gedaan heeft om de Heeren Staa- „ ten van *Gelderland* van de zogenaamde „ Orders te detourneeren; ja zelfs, dat „ noch de succesſivelyk geschreeven Mis- „ ſives, noch de expresſelyk daar toe af- „ gevaardigde Commisſien van de drie „ *Overysſelsche* Hoofdſteden, by hem eenig „ het minſte effect gehad hebben, schoon „ die schriftlyke en mondelinge Inſtantien „ met den ernst en nadruk eener opregte „ Liefde voor het Vaderland werden aan- „ gedrongen, en gepaard gingen met ee- „ ne getrouwe voorſtelling van alle die „ gevolgen, die 't pleegen van Geweld „ hebben zou op het hart van de Natie „ en op de rust en de veiligheid van de „ Republiek, met byvoeging inzonder- „ heid, (om het pretext van zyne Hoog- „ heids verpligting als Capitein Generaal „ weg te neemen,) dat zy Heeren Ge- „ committeerden der drie gemelde Hoofd- „ ſteden zyne Hoogheid adieerden in zyne „ Qualiteit ale Stadhouder, welke aan hem „ ſuppediteerde den noodigen invloed en „ verpligting, om de Rust van het Va- „ derland en Harmonie tuschen de by- „ zondere Provincien, Leden en Steden „ van dien te tragten te conſerveeren en „ te herſtellen. —— Doch dat alle wel- „ denkenden, met zo veel aandoening als

„ ver-

„ verontwaardiging, hadden moeten zien, XXX.
„ dat zyne Hoogheid, al te zeer geatta- BOEK.
„ cheerd aan 't eens gevormd Plan, ('t
„ welk, blykens allen toestel daar toe, 1786.
„ niet uit overyling, maar uit een expres
„ overleg, gesprooten was,) onverzettelyk
„ heeft blyven weigeren om zyne goede
„ Officien, tot afwending van 't beraam-
„ de Geweld te interponeeren; ja zelfs,
„ schoon 'er in eenig uitstel van weinig
„ tyds geen het minste pericul kon gele-
„ gen zyn, en 'er geene reden tot ver-
„ haasting exteerden, nogthans, tegen de
„ sterkste Instantien aan, volstrekt gerefu-
„ seerd heeft, 't allerminste retardement
„ te effectueeren. —— En dat hy dus,
„ door deeze weigering, al de Verantwoor-
„ ding van de gepleegde Violentie *voor*
„ *zyne Rekening* heeft genomen; en zon-
„ der eenig regard te slaan op de Instan-
„ tien van zulke notabele Staatsleden,
„ noch op 't aan hem bekende Sentiment
„ en Verlangen van hun Ed. Groot Mo-
„ genden, aan de geheele Natie getoond
„ heeft *te prefereeren het pleegen van Ge-*
„ *weld als Capitein Generaal, boven het*
„ *aanwenden zyner Stadhouderlyke Officien,*
„ *tot Conservatie van de Vryheid en de Rust.*

„ Dat zulke Gedraagingen en Sentimen-
„ ten niet hebben kunnen naalaaten 't ze-
„ dert eenige Jaaren zo rechtmaatig op-
„ gevatte Wantrouwen te verleevendigen,
„ en te versterken, en hun Ed. Gr. Mo-
„ genden buiten staat gesteld hebben, om
„ juist in een tydstip dat het schroom-
„ lykst

XXX. BOEK. 1786.

„ lykst misbruik van 's Lands Militie reeds „ daadlyk gemaakt wierd, de Dispositie „ over de Troepen, ter Repartitie dee- „ zer Provincie staande, te laaten in han- „ den van zodanig iemand, die op de „ Goedkeuring van hun Ed. Groot Mo- „ genden, en op de Vryheden der Na- „ tie, zo weinig prys toont te stellen, zyn- „ de hun Ed. Groot Mogenden, wel ver- „ re van hier omtrent onverschillig te kun- „ nen zyn, in tegendeel, verpligt geweest „ tegen den Persoon van den tegenwoor- „ digen Stadhouder, en deszelfs Invloed „ op de Militie, de noodige Precautien „ te neemen, vooral in een tyd, waar „ in dezelve, naa vooraf de Provincie „ *Gelderland* met een groot gedeelte der „ Armée van den Staat te hebben opge- „ vuld, zich heeft durven emancipeeren, „ om op een toon, zonder voorbeeld, „ zyne gevoeligheid aan den dag te leg- „ gen, nopens de Dispositie door hun „ Ed. Groot Mogenden genomen, ten „ opzigte van het Commando over 't „ Garnisoen van den *Haag*, in zo verre „ zelfs, dat de Stadhouder, even als of „ hy door een Superieur Gezag het ver- „ mogen hadt om de Souveraine Beslui- „ ten van hun Ed. Groot Mogenden te „ annulleeren, niet schroomt te verklaa- „ ren, dat hy de gemelde Resolutie aan- „ merkt *als of dezelve, ten zynen opzigte,* „ *nooit genomen ware.* —— Eene Uit- „ drukking, die, wanneer dezelve in al „ haar energie wierd geëxpliceerd, niet

„ dan

„ dan het hoogste Ressentiment van hun „ Ed Groot Mog. zou meriteeren, vooral „ naa dat de herhaaling derzelve in de „ Missive van zyne Hoogheid aan hun „ Hoog Mogenden van den tienden dee- „ zer Maand (*), alle twyfeling, die men „ anders nopens de meening daar van zou „ mogen hebben willen plaats geeven, „ geheel heeft weggenomen, wanneer „ hier door nader is geconstateerd, dat „ zyne Hoogheid niet uit drift en overy- „ ling; maar met een voorbedagt opzet, „ zich in dier voege heeft geuit.

„ Doch eene Uitdrukking ten minsten, „ welke niet heeft kunnen nalaaten te ef- „ fectueeren, dat hun Ed. Groot Mogen- „ den Misnoegen opgewekt is tegen een „ Officier van Staat, die zich zo verre „ vergeet, dat hy, in stede van de Re- „ solutien van zyn Souverain te respec- „ teeren, en te obedieeren, dezelven, (des „ goedvindende,) voor kragtloos en van „ onwaarde durft houden, en de duide- „ lykste preuven geeft, dat hy, als hy „ waant, dat zyne Eer zulks vordert, „ geene zwaarigheid zou maaken tegen „ de Hoogheid van den Souverain te at- „ tenteeren, en zich boven deszelfs Be- „ velen te willen verheffen.

„ Dat eene dergelyke Demarche, thans „ gepaard met de duidelykste blyken ee- „ ner Incliantie tot het pleegen van Ge- „ weld, en dat wel van iemand, die zich „ aan

(*) Over deezen Brief zullen wy, in 't volgende Boek, nader moeten spreeken.

XXX. BOEK. 1786.

„ aan 't hoofd van een goed aantal Troe„ pen, om en by hem voorbedagtelyk ver„ zameld, bevindt, aan hun Ed. Groot „ Mogenden geene andere keus heeft over„ gelaaten, dan om, of hun Souverain „ Gezag, en met hetzelve de Vryheid en „ Veiligheid van den Lande en van de „ goede Ingezetenen, aan des Stadhou„ ders Discretie ten prooy te laaten; of „ de noodige Maatregelen te neemen, ten „ einde de gemeene zaak tegen alle ge„ vaarlyke Onderneemingen te beveili„ gen. —— 'Terwyl zy Heeren Gedepu„ teerden gemeend hebben, dat het doen „ van eene keus tusschen deeze twee uiter„ sten geen difficulteit of dubieteit ontmoe„ ten kon by Leden, aan wien de Hoog„ heid van den Staat, en de Vryheid van „ het Land ter harte ging; zynde aan hun „ Heeren Gecommitteerden geen wet of „ reden bekend, waarom de Meerderheid „ der Leden van hun Ed. Groot Mog. „ Vergadering zich, in zulke omstandig„ heden, ten aanziene der Defensie van „ het lieve Vaderland, en van onze duur„ gekogte Vryheden, de handen zouden „ laaten binden door de dissensie of in„ consequente handelwys van het één of „ ander Lid, en speciaal van de Meer„ derheid der Heeren van de Ridderschap; „ die zich met opzigt tot het Gezag en „ Honeur van hun Ed. Groot Mog. zo „ ongevoelig toonen te zyn, dat zy, by „ hunne bovengemelde Aantekening, de „ Missive van zyne Hoogheid van den zes-

„ en

„ en twintigsten September laatstleden
„ als in *zeer gepaste uitdrukkingen* houden
„ te zyn gesteld, niet tegenstaande de Na-
„ tie dezelve aanmerkt als hoonende voor
„ den Souverain, en beledigende voor *Hol-*
„ *lands* vrye Landzaaten.

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden ver-
„ trouwen, dat zy, door dit een en an-
„ der, het welk alleen eene korte schets
„ behelst van 't geen, by verschillende
„ Deliberatien, over zaaken tot deeze ma-
„ terie behoorende, met allen aandrang,
„ breeder mondeling is voorgedraagen,
„ genoeg en zelfs ten overvloede hebben
„ doen zien, dat de Besluiten van hun
„ Ed. Groot Mogenden, waar over de
„ Heeren van de Ridderschap zich be-
„ klaagen, niet dan op zeer solide Gron-
„ den hebben berust, en dat het, der-
„ halven, ten uitersten geaffecteerd is, dat
„ de gemelde Heeren, door eene Provo-
„ catie, zonder wedergaa, andermaal hier
„ van Rekenschap hebben durven vorde-
„ ren; terwyl het juist deeze Provocatie
„ is, die hun Heeren Gedeputeerden,
„ huns ondanks, in de verpligting heeft
„ gebragt, om dit nader detail van zaa-
„ ken te doen, en daar door in de Re-
„ gisters van hun Ed. Groot Mogenden
„ een Monument te plaatzen, waar van
„ de gevolgen, zo by het tegenwoordige
„ als volgend Geslacht, alleen voor reke-
„ ning van die Heeren van de Ridder-
„ schap zyn zullen, welke hun Heeren
„ Gedeputeerden zo ontydig en ongepast,

XXX. BOEK. 1786.

„ als geheel onberaaden, tot deezen ſtap „ gedrongen hebben."

De Heeren van de Ridderſchap behielden aan zich op deeze Tegenaantekening, hunne nadere Aantekening, waar in de Heer VAN WASSENAAR, *Heer van Starrenburg* niet toeſtemde. —— De Afgevaardigden van *Delft*, *Brielle* en *Hoorn*, bleeven by hunne voormaals uitgebragte, met de Meerderheid der Ridderſchappe eenſtemmige gevoelens (*).

Veelvuldige Adresſen aan Staaten van *Holland*.

Hoedanig eene aandoening de genomene Staatsbeſluiten, en het ſchryven van zyne Hoogheid baarde by het gedeelte der *Hollandſche* Ingezetenen, 't welk ſteeds voor eene Grondwettige Herſtelling yverde, kan best worden opgemaakt uit de Adresſen, te dier gelegenheid, uit verſcheide aanzienlyke Steden en Dorpen, als *Westzaandam*, *Wormerveer*, *Twisk* en meer andere, ter Hooge Staatsvergadering ingediend. Alle dezelve op te haalen, zou, van wegen de gelykluidenheid, vervee-

(*) *Reſol. van Holl.* 16. Oct. 1786. Staaten van *Gelderland* beklaagden zich, in eenen Brieve aan die van *Holland*, over de hun beledigende uitdrukkingen in deeze Tegenverklaaring voorkomende. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1377. In het eerſte opſtel van deezen Brieve vondt men een vordering van Herſtel en Voldoening over dien hoon; doch werd deeze in den afgevaardigden agterwege gelaaten. Terwyl verſcheide Leden, zo uit de Ridderſchap als Steden, in het opſtel deezes Briefs, zo al dezelve werd afgezonden, niet ſtemden. *Ald.* bl. 1376. 1380.

veelen (†); dan kunnen wy, om een egt Tafereel te schetzen van de by veelen heerschende denkwyze dier dagen, niet naalaaten een en ander te boeken, met byvoeging van eenige omstandigheden, welke de Tekening in zommige plaatzen, vergezelden. XXX. BOEK. 1786.

Hoe de tekening te *Haarlem* bewerkt.

Haarlem tradt in deezen vooruit. De Secretarissen der Burger-societeit gaven eene Bekendmaaking van deezen inhoud. „ Daar het zo duidelyk de Pligt van elk „ weldenkend Burger is, wanneer zyne „ wettige Overheid, over het neemen „ van heilzaame Resolutien gelasterd en „ geblameerd wordt, dezelve van zodanig „ een laster volkomen te ontheffen, is door „ de Burger-societeit te *Haarlem*, unanim „ geresolveerd, een Adres aan hun Ed. „ Groot Mog. de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* te presenteeren, „ om aan onze waardige Landsvaderen, „ een openlyk en heusch blyk van Goedkeuring en pligtmaatige Dankbetuiging „ te geeven voor de Vaderlandlievende „ en heilzaame Besluiten, welke het hun „ Ed. Groot Mogenden behaagd heeft „ omtrent WILLEM DEN V. Prins van „ *Oranje* en *Nassau*, ten beste van den „ Lande, en tot behoud der Vryheid, te „ neemen, en daar mede een doorslaand „ bewys te geeven van de ongegrondheid

(*) De Dagpapieren van dien tyd vermelden dezelve in 't breede.

XXX. BOEK. 1786.

„ heid der lasterlyke Aantyginge aan onzen waardigen Souverain gedaan, als of zy tot het neemen dier Besluiten alleen door woelzieke en kwalyk beraadene Persoonen zouden zyn gekomen; en voorts het zelve Adres ter Tekening aan te bieden aan alle weldenkende Burgers en Inwoonders deezer Stad en derzelver Jurisdictie." —— Om het zelve ten spoedigsten ter Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden te doen komen, bepaalde men een korten tyd. Deeze was lang genoeg om het door negen honderd drie en twintig Persoonen, waar onder zeer veelen der Aanzienlyksten dier Stad zich bevonden, getekend te krygen.

Inhoud van het *Haarlemsch* Adres.

In het Adres zelve, op eenen zeer gevoeligen toon gestemd, verklaarden zy, „ Dat zy, met de alleruiterste verontwaardiging, hadden gezien, dat WILLEM DE V. Prins van *Oranje* en *Nassau*, in zynen Brieve aan hun Ed. Groot Mogenden — dat deeze verdwaasde Prins, van zich heeft kunnen verkrygen, onder andere zeer geonmesureerde Uitdrukkingen, tegen de waarheid aan, voor den Alweetenden GOD, voor het gansche Volk van *Nederland*, ja, voor de geheele Wereld, te betuigen, het daar voor te moeten houden, *dat de Maatregelen, door U Ed. Groot Mogenden genomen, alleen daar uit zyn resulteerende, dat zommige Leden van U Ed. Groot Mogende Vergadering het oor hebben gelieven te leenen aan Lieden, die*

„ *der-*

„ *derzelver Vertrouwen onwaardig zyn*; *en* XXX.
„ *die geen ander oogmerk hebben, dan om* BOEK.
„ *de Voorregten aan Hem en zyn Huis ver-*
„ *leend, te verminderen*; *ja om zelfs eene* 1786.
„ *geheele Verandering in de wettige Conſti-*
„ *tutie deezer Landen te maaken.*

„ Deeze Aantyging, Ed. Groot Mog. „ Heeren! is niet alleen een grievende „ hoon voor de Agtb. Vergadering van „ U Ed. Groot Mog.: dewyl dezelve „ notoirlyk daar heenen ſtrekt, om te „ doen voorkomen, als of deeze Maat- „ regelen ſlegts het werk waren van eene „ ſnoode Cabaal, die alleen eigen Groot- „ heid zoekt, ten koste van de wettige „ Conſtitutie van ons Vaderland; ja zelfs „ dat U Ed. Groot Mog. enkel gediend „ hadden tot laage Werktuigen van eeni- „ ge weinige Perſoonen, welke niet dan „ haat tegen den Prins van *Oranje* in 't „ hart voeden.

„ Maar dat zy, Vrye Inwoonders van „ *Nederland*, zich ook ten allerſterkſten „ door deeze uitdrukking beleedigd ag- „ ten. —— En daar zy de loflyke Be- „ ſluiten, door U Ed. Groot Mog. in „ deeze dagen van kommer en gevaar, „ waar in de Burgerlyke Vryheid met „ een totaalen Ondergang gedreigd wordt, „ even gelyk het ganſche Volk van *Ne-* „ *derland*, met de grootſte goedkeuring „ hebben ontvangen, agten zy het van „ hunnen onvermydelyken Pligt te zyn, „ by deeze, eene openlyke Declaratie van „ hunne Gevoelens aan den dag te leg-

XXX. BOEK. 1786.

„ gen; daar zy geen den minsten twyfel „ slaan, of de eenpaarige Stem des Volks „ zal zich hier in met hun verheffen, en „ hier mede aantoonen, met welke ver- „ foeijenswaardige Voorgeevens WIL- „ LEM DEN V, Prins van *Oranje*, de „ Wereld poogt te misleiden.

„ Zy betuigen dan, Ed. Groot Mog. „ Heeren! dat zy WILLEM DEN V, „ Prins van *Oranje*, aanzien als den Aan- „ stooker en Bewerker van alle de ge- „ welddaadige Aanslagen, door de Staa- „ ten van *Gelderland* tegen hunne onge- „ lukkige Ingezetenen in het werk ge- „ steld.

„ Dat zy met het innigst genoegen „ hebben vernomen de niet alleen edel- „ moedige, maar volstrekt pligtmaatige, „ deelneeming van U Ed. Groot Mo- „ genden in den toestand deezer hunner „ verdrukte Medeburgeren (*), welke „ door den Band der Unie aan hun ver- „ knogt zyn, en welker Slaaverny ook „ die van ons gansche Vaderland zou ten „ gevolge hebben.

„ Dat zy het Voorgeeven van WIL- „ LEM DEN V. Prins van *Oranje*, als „ of hy in deezen alleen gehandeld hadt „ op Order der Staaten van *Gelderland*, „ niet anders aanzien, dan als eene laffe

„ en

(*) Dit slaat op de Besluiten, ten voordeele der Burgeren van *Hattem* en *Elburg* genomen, waar over wy, het gebeurde in *Gelderland* behandelende, breeder zullen moeten spreeken.

„ en niets waardige Uitvlugt, gefchikt XXX.
„ om alleen die geenen te blinddoeken, BOEK.
„ welke geen kennis hebben van den
„ waaren toeftand der zaaken, en met 1786.
„ welk een Despotieken Invloed hy die
„ ongelukkige Provincie beheerscht.

„ Dat hy, Prins van *Oranje*, door dit „ onverantwoordelyk en ftrafwaardig Ge„ drag, allen Vertrouwen by U Ed. Gr. „ Mog. en by de geheele Natie, heeft „ verbeurd. —— Dat zy derhalven, bil„ lyken en allerhoogst noodzaaklyk keu„ ren de Maatregelen. welke U Ed. Gr. „ Mog. hebben genomen, om Hem WIL„ LEM DEN V. Prins van *Oranje*, te ont„ zetten van dien Invloed op de Militie „ van deezen Staat, welke hy anders, als „ Capitein Generaal deezer Provincie, zou „ hebben, en dien hy, zonder deeze „ Voorziening van U Ed. Groot Mog. „ zou hebben kunnen misbruiken om ook „ den Burgeren deezer Provincie het „ flaaffche juk op den vryen hals te drin„ gen.

„ Het zy verre van hun om de Be„ fluiten van U Ed. Groot Mogenden te „ willen vooruitloopen; maar zy zouden „ den grond dien zy betreeden, en de „ asch hunner Voorvaderen, fchande aan„ doen, indien zy niet ten gelyken tyd „ betuigden gereed te zyn om de Lands„ vaderlyke Poogingen van U Ed. Groot „ Mogenden, ter behouding van die Vry„ heid, welke een rechtfchaapen Mensch, „ niet dan met zyn Leeven overgeeft,

XXX. BOEK. 1786.

„ en onder welker Aanranders het hun „ een grievend leedweezen doet een Naa- „ zaat uit het Huis van *Oranje* te moe- „ ten tellen, met hun Goed en Bloed te „ onderfteunen.

„ Zy vertrouwen, dat U Ed. Groot „ Mogenden deeze Uitboezeming hunner „ waare Gevoelens zullen aanmerken als „ een blyk van Trouwe en Eerbied voor „ hunne weldenkende Overheid; terwyl „ zy verder den regtvaardigen God, „ welke zo dikwyls ons lieve Vaderland „ uit het dreigend bederf heeft gered, „ op het vuurigst afbidden over de Be- „ fluiten van U Ed. Groot Mogenden „ zynen genadigen Zegen te willen ver- „ leenen."

Gunftig ontvangen by hun Ed. Groot Mogenden.

Wanneer dit Adres, den twintigften van Wynmaand, ter Staatsvergadering werd ingeleeverd, betuigden hun Ed. Groot Mogenden, zich ten uiterften gevoelig over de Blyken van Verknogtheid aan de Eer en Regeering van Hoogstdezelven, zo wel als aan de algemeene Belangen van het Vaderland, in dat Adres aan den dag gelegd; niet dan met het hoogfte Genoegen kunnende befchouwen de recht Vaderlandfche Verklaaring, wegens de bereidvaardigheid der Ondertekenaaren van 't zelve, van zelfs met hun Goed en Bloed hun Ed. Groot Mogende Landsvaderlyke Poogingen, tot behoud der Vryheid, te willen onderfteunen. Terwyl zy voorts, het Adres, vermids by 't zelve geen byzonder Verzoek werd gedaan,

ver-

verder voor Notificatie aannamen. —— De Ridderschap oordeelde dat dit Adres in hoogst *læsive* en *injurieuse* uitdrukkingen vervat was.

XXX. BOEK. —— 1786.

Dit gedrag door de Regeering goedgekeurd.

Te klein, hoe ruim ook, keurde men de Zaal der *Haarlemsche* Burger-societeit, en dewyl veelen, tot die Broederschap niet behoorende, mede getekend hadden, om dit gunstig Antwoord te openbaaren: men riep daarom de Ondertekenaars in de *Luthersche* Kerk zamen; waar zy, met het hoogst genoegen, deezen uitslag hunner pooging vernamen, en behalven dit nog mogten hooren het Besluit der *Haarlemsche* Vroedschap. „ Dat het ook aan hun „ Ed. Agtb. ten uitersten aangenaam was „ hier uit, op nieuws versterkt te wor„ den in de goede Opinie, welke zy had„ den omtrent de braave Burgery deezer „ Stad, die door haare Verknogtheid aan „ de Eer en Regeering van hun Ed. Gr. „ Mog., en door haaren Vaderlandschen „ Yver voor de gemeene Belangen van „ het Land en de Vryheid, de hooge „ Goedkeuring van hun Ed. Groot Mo„ genden op zulk eene gedistingueerde „ wyze heeft weggedraagen, en de by„ zondere agting van hun Ed. Agtb. „ meer en meer meriteert en geniet (*).”

Adres uit *Dordrecht.*

Het *Haarlemsch* Adres hadt den toon gegeeven, verscheide Steden volgden; dan, hoe hoog ook gestemd, werd het over-

(*) *Resol. van Holl.* 20. Oct. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1260. 1261.

XXX. BOEK. 1786.

overtroffen door dat der *Dordrechtenaaren.* Zy lieten zich in deeze Bewoordingen by Staaten van *Holland* hooren.
„ Wanneer Wy, alle Burgers en Ingeze-
„ tenen der Stad *Dordrecht* en derzelver
„ Grondgebied, het onverantwoordelyk
„ en ergerlyk Gedrag van den tegen-
„ woordigen Stadhouder deezer Provin-
„ cie, WILLEM DEN V. en deszelfs
„ schreeuwende Directie in de laatsten
„ *Engelschen* Oorlog, benevens de Ram-
„ pen daar door veroorzaakt, in ons ge-
„ heugen terugroepen, vinden wy meer
„ dan reden genoeg om Hem, die Liefde
„ Hoogagting, waar mede wy weleer zyn
„ Persoon pleegen te agtervolgen, te eene-
„ maal onwaardig te houden, ja te moeten
„ betuigen dat de Naam van WILLEM DE V.
„ ons tot schrik en afgryzen is gewor-
„ den. En wanneer wy hier by bedaard-
„ lyk overweegen, zyne onbetamelyke
„ Poogingen, om het Gezag hem toever-
„ trouwd uit te breiden, en de heimlyke
„ Middelen en ongeoorloofde Kunstgree-
„ pen daar toe reeds zedert lange in het
„ werk gesteld, dan kunnen wy niet naa-
„ laaten zyn Persoon als gevaarlyk voor
„ 's Lands Vryheid te beschouwen. ——
„ Ja, wanneer wy, boven dat al, nog her-
„ denken, hoe hy, in plaats van *'s Volks*
„ *Voorregten* en *dierbaare Vryheid te ver-*
„ *deedigen*, dezelve onlangs in 't ver-
„ drukte *Gelderland*, onder den dekman-
„ tel van eene Resolutie van de Staaten
„ dier Provincie, openlyk door den Ge-

„ wa-

„ wapenden Arm van 's Lands Krygs-
„ knegten, *schandelyk heeft laaten onder-*
„ *drukken*; daar hy zulks, wegens zyn
„ *onbepaald vermogen*, op de *Meerderheid*
„ van *Gelderlands* Staatsleden, door een
„ enkel woord hadt kunnen tegenhouden,
„ dan kunnen wy Ed. Groot Mog. Hee-
„ ren! niet ontveinzen, dat wy, met de
„ uiterste te onvredenheid, en daar uit
„ voortvloeiende billyke verontwaardiging,
„ tegen Hem zynde aangedaan, geene ge-
„ ringe zwaarigheid maaken om de Uit-
„ voerende Magt langer toe te vertrou-
„ wen in de handen van Hem, die met
„ eene Godtergenste stoutmoedigheid tot
„ op den huidigen dag, nog durft be-
„ weeren, *door zuivere Vaderlandslief-*
„ *de gedreeven te worden, afkeerig te zyn*
„ *van alle Middelen van Geweld, en nim-*
„ *mer iets gedaan of getenteerd te hebben,*
„ *het geen hy oordeelt niet overeenkomstig te*
„ *weezen met de waare belangen van den alge-*
„ *meenen Staat der Vereenigde Nederlanden.*

„ Alle welke Bezwaaren op ons zoda-
„ nigen indruk gemaakt hebben, dat wy
„ de vryheid neemen om deeze, zo wy
„ meenen, gegronde vreeze, voor U Ed.
„ Groot Mogenden, als voor onze getrou-
„ we Landsvaderen, onbewimpeld open-
„ te leggen, met opregte Dankbetuiging
„ teffens onzer Harten, dat het U Ed.
„ Groot Mogenden reeds behaagd heeft
„ U voor onze belaagde Vryheid open-
„ lyk in de bresse te stellen, door de

„ *jongst-*

XXX. BOEK. 1786.

„ *jongstgenomene Besluiten* (*). —— Van „ welke alleszins loflyke en cordaate Besluiten wy de aangenaame tydingen, met „ het grootste Genoegen, en volkomenste „ Goedkeuring, ontvangen hebben.

„ Voorts kunnen wy, Ed. Groot Mog. „ Heeren! niet verbergen, dat wy de „ menigvuldige en niet zelden beledigende Misfive van den Stadhouder, en de „ daar in voorkomende ydele Beloften, „ de ongeoorloofde, ja Godslasterlyke „ Aanroepingen van GODS allerheiligsten „ Naam, benevens de daar in tot verveelens toe herhaalde Betuigingen van „ Onschuld, niet anders beschouwen, „ dan als vernieuwde Poogingen, om de „ Natie, en vooral het onkundige gedeelte te verblinden, een onverdiend Medelyden in derzelver harten te verwekken; en daar door gelegenheid te vinden, om zyne gedugte aanslagen des „ te beter ten uitvoer te brengen; daar „ tog de Zaaken spreeken, zyn alle Verantwoordingen vrugtloos. Immers wy „ kunnen ons niet te binnen brengen ooit „ eenige blyken gezien te hebben van dien „ Yver, van welken zyne Hoogheid, in zyne „ Missive van den tienden October deezes „ Jaars, aan hun Hoog Mogenden voor-

„ geeft

(*) Wy hebben, om herhaaling te myden, de opnoeming overgeslaagen, en *jongstgenomene Besluiten*, als genoegzaam, geschreeven.

„ geeft *gedreeven te worden om met al* XXX.
„ *zyn vermogen te waaken tegen de ver-* BOEK.
„ *korting der Burgerlyke Voorregten.*
„ Daar wy juist het tegendeel, in deeze 1786.
„ Provincie, en zelfs in deeze onze
„ Stad, zedert de jongstverloopene Jaaren
„ meer dan eens, tot ons innig leed-
„ weezen hebben moeten ondervinden.
„ Zo dat wy wel gewenscht hadden, dat
„ hy Stadhouder, in dit opzigt, *minder*
„ *de voetstappen van het Doorlugtig Huis,*
„ *waar uit hy gesprooten is,* hadt tragten
„ op te volgen.

„ Het is dan geene overylde stap; Ed.
„ Groot Mog. Heeren! maar eene zuive-
„ re zugt voor het behoud van Vryheid,
„ en het welzyn des Vaderlands, dat wy
„ ons, naa eene bedaarde en ernstige
„ overweeging, hebben aangespoord ge-
„ vonden om de waare Gevoelens van
„ onze Vaderlandsche harten, zonder ee-
„ nige bewimpeling, als vrye *Nederlan-*
„ *ders*, in den schoot van U Ed. Groot
„ Mog. neder te leggen; teffens de vry-
„ moedigheid neemende om de Belangen
„ van het zugtend Vaderland, de Be-
„ scherming der duurgekogte Vryheid,
„ niet alleen van ons, maar ook van on-
„ ze bedrukte Medebroeders, in andere
„ Provincien, die tot U Ed. Groot Mo-
„ genden hunne toevlugt neemen, aan
„ de Landsvaderlyke zorge van U Ed.
„ Groot Mogenden verder aan te bevee-
„ len, terwyl wy aan onze Verpligting
„ en verschuldigde Dankbaarheid zouden

„ re-

XXX. BOEK. 1786.

„ rekenen te-kort te doen, indien wy, „ als rechtschaapen *Nederlanders*, ons by „ deezen niet plegtig verbonden, en zulks „ voor GOD en de geheele Natie decla„ reerden, om de Vryheid ademende „ Poogingen van U Ed. Groot Mogen„ den, tot eene Grondwettige Herstelling, „ op alle mogelyke wyze te onderfteu„ den, en Uwer Ed. Groot Mogende „ dierbaare Persoonen, tegen allen aan„ val van Geweld en Heerschzugt, tot „ de laatsten leevensfnik, kloekmoedig te „ zullen verdeedigen.

„ Voorts, Ed. Groot Mog. Heeren! „ zullen wy niet naalaaten den GOD „ van *Nederland*, den Beschermer onzer „ Vryheid, die onze Vaderen, in het ver„ breeken van het Juk der Dwingelan„ den, met zyne zigtbaare hulpe zo vaak „ ondersteund heeft, vuuriglyk te smee„ ken, de wyze Raadslagen van U Ed. „ Groot Mogenden, in deeze hachlyke „ tydsomstandigheden, te zegenen, en „ voorspoedig te maaken; en U Ed. „ Groot Mogenden verder te bezielen „ met dien moed en sterkte, die 'er ver„ eischt wordt tot verbreeking van de „ Kluisters van Geweld en Overheer„ sching, om zo doende *Nederlands* Volk „ eens te doen ondervinden, dat haare „ waare en wettige Constitutie overtreft „ die van alle Volken des Aardbodems (*)."

Reeds

(*) *Resol. van Holl.* 8. Nov. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1415.

Reeds in Wynmaand was in *Amsterdam* een Opstel van een Adres aan 's Landsvaderen over dezelfde stoffe loopende; doch in andere bewoordingen begreepen, vervaardigd, en gezonden aan de Capiteinen der Schutteryen, met verzoek om 't zelve, in de onderscheide Wyken, den Burgeren ter tekening aan te bieden. De meesten trokken zich deeze zaak aan; anderen weigerden 'er te doen mede te hebben. Ondertusschen oordeelde men, in een geval van dien aart, niet buiten kennis der Regeeringe te moeten handelen. De Capiteins D. J. VAN HOOGENDORP en A. DE ROTH gaven schriftlyk opening van het voorneemen aan Burgemeesteren, die het ter kennisse van den Raad bragten, welke eenige Gelastigden benoemden om dien Voordragt te onderzoeken.

Raadpleeging met de Regeering van *Amsterdam* over het inleeveren van een Adres.

Hier uit werd een verslag gebooren. Dat men vooral in 't oog diende te houden de gevolgen, welke, by het inleeveren van een Dankadres aan 's Lands Staaten, in het volkryk *Amsterdam*, zouden kunnen plaats hebben, uit hoofde der verschillende begrippen, omtrent het doen van Dankadressen in 't algemeen, van den vorm van de bewoordingen, en de vryheid, welke een ieder zou kunnen begrypen te hebben, om zyne Denkwyze afzonderlyk te openbaaren; dat daar uit zouden kunnen voortvloeijen Twisten en Oneenigheden, tot stoorenis van de Rust, tot nog toe in *Amsterdam* bewaard.— Verder, moest men in aanmerking neemen,

Uitgebragt Verslag des Raads.

XXX. BOEK. 1786.

men, dat de ongenegenheid, welke misschien by veele Burgers en Ingezetenen gevonden wierd, om Verzoekschriften en Dankadressen, van hoedanig eenen aart en natuur die ook zouden mogen weezen, te ondertekenen, en welke, ten opzigte van Dankadressen aan den Souverain, te sterker zouden kunnen zyn, door dien, immers zo veel de Heeren Gelastigden, hadden kunnen naagaan, daar van geene voorbeelden in *Amsterdam* bekend waren, en dit ligtelyk ten gevolge zou kunnen hebben, dat aan een groot aantal, ook van de voornaamste Burgers en Ingezetenen, hoe zeer al tegen hunne waare gevoelens, zou kunnen toegeschreeven worden, als of zy, ten aanziene van de Besluiten van den Souverain, in Denkwyze verschilden van die geenen, welke denzelven met een Dankadres naderden.

Afraadend Besluit der Meerderheid.

Dit veel meer af- dan aanraadend Verslag vondt, in de Vroedschap, Voor- en Tegenstanders, en gaf aanleiding tot het voordraagen van veelerlei Bedenkingen, tot dat verre de grootste Meerderheid besloot. „ Dat Heeren Burgemeesters zouden verzogt worden aan de Capiteinen te betuigen het genoegen van den Agtbaaren Raad, dat dezelve zulk eenen stap niet hadden willen doen, zonder alvoorens verzekerd te zyn, dat dezelve de volle goedkeuring van den Agtbaaren Raad zou wegdraagen; voorts eenige ingekomene Bedenkingen in Antwoord op den schriftlyken Voordragt, aan die Ca-

„ pi-

„ piteins mede te deelen; doch tevens „ dezelve aan te zeggen, dat de Agtbaare Raad niet van voorneemens was, „ de Vryheid van Capiteinen, hoe zich „ in deezen te gedraagen, te bepaalen." —— Tegen die Bedenkingen lieten de Raaden W. BACKER, A. P. VAN LEYDEN, B. E. ABBEMA, L. HOVY, J. B. BICKER, G. VAN DER HOOP *Gysbr.* J. DE WIT, D. HOOFT, en R. L. BOUWENS, eene Aantekening doen, „ dat, vooral in deeze tydsomstandighe„ den, een Dankadres der Burgery van „ *Amsterdam*, allernoodzaaklykst en heil„ zaamst, en het daarom gansch niet „ goed was, deezen en geenen braaven „ Burger, door *Bedenkingen*, terug te hou„ den van thans voor de Eer van 's Lands „ Vaderen getrouw uit te komen."

't Adres ter Tekening gelegd.

Van deeze Vryheid vondt de zeer groote Meerderheid der Capiteinen, goed gebruik te maaken hoe zeer de Minderheid daar tegen aanwerkte. Weshalven het Dankadres by Capiteinen zelven, tot eenpaarig genoegen van Luitenants en Vaandrigs vervaardigd en goedgekeurd, den drie en twintigsten van Slachtmaand, door de bezorging der Commissie uit den Krygsraad, niet alleen in de beide Huizen der Burger-societeit, maar in verscheide Herbergen, zo aanzienlyke als min aanzienlyke, in verschillende Wyken der Stad, ter Tekening werd voorgelegd, en hier van in de Nieuwspapieren aankondiging gedaan. Daarenboven deeden, in som-

XXX. BOEK. 1786.

mige Wyken, de Capiteins of Luitenants, gedrukte Briefjes rondbrengen, behelzende eene Uitnoodiging ter Ondertekening. Mondelyk geschiedde zulks aan de Wagtdoende Schutters (*). In een der Stads Kerken, werd het tekenen van dit Dankadres door den Leeraar als een Pligt voorgedraagen.

In 't openbaar liep eene Waarschuwing van den volgenden inhoud rond: „ De „ Officieren, Onder-officieren, Adels, „ Corporaals, Adsistenten, Landpassaaten, Schutters en Tambours der respective Wyken worden gewaarschuwd, „ zich niet te laaten verleiden door het „ Sireenen Gezang van den Capitein „ WILLEM GERRIT VAN DE POL, „ om hun af te raaden het tekenen van „ een Dankadres aan hun Ed. Gr. Mog. „ de Heeren Staaten van *Holland* en „ *Westfriesland*, onzen eenigen en waaren Souverain, en hun te dreigen met

„ de

(*) De Capiteins hadden, uit naam der Commissie, tot het bewerkstelligen van dit Dankadres, een Briefje ontvangen van den volgenden inhoud. „ Weledele „ Heer! Hier nevens eenige Exemplaaren van het „ Dankadres, met verzoek den inhoud uwe Officieren „ en Manschappen, zo wel die tot de Wagt als tot „ de Brandspuit behooren, onder 't oog te doen brengen, met byvoeging der Plaats waar zy 't zelve „ (zulks verkiezende) kunnen tekenen. — By J. C. „ ROEDER op de *Prinsegragt*, het tweede huis van „ de *Eglantierstraat*, als order hebbende provisioneel „ dertig duizend Exemplaaren te drukken, kan U Ed. „ op een behoorelyk Recief, zo veel U Ed. daar „ van meer benoodigd mogt hebben, doen afhaalen."

„ de verontwaardiging van de Regeering „ hunner Stad, tragtende hun hier door „ een fchrik voor de gevolgen aan te jaa- „ gen; daar by heeft die Heer Capitein, „ in het Capiteins Collegie zulks open- „ lyk gedeclareerd, en zelfs de Refolu- „ tie, die door de Vroedfchap genomen „ is, waar by aan een ieder vrygelaaten „ zou zyn, om zich door een Dankadres „ by zynen Souverain te kunnen vervoe- „ gen, ten einde zyne erkentenis te be- „ tuigen, aan alle de Manfchappen te „ zullen vertoonen, fchoon hy daar toe „ niet in ftaat is, en dus hier mede het „ Volk verkeerde denkbeelden van die „ Refolutie tragt in te boezemen; alzo „ deeze zo kunftig gedraaid is, dat 'er „ Honig en Fenyn uit te zuigen is."

Groot aantal van Ondertekenaaren.

Tot den vyfden van Wintermaand bleef de Tekening open, wanneer dezelve gefloten en de menigte der Ondertekenaaren bevonden werd zestien duizend twee honderd zeven en vyftig Perfoonen, van allerleien ftand. Een getal zo groot als nimmer, zo lang het Gemeenebest geftaan heeft, op eenig Verzoekfchrift aan 's Lands Overheid geteld werd, en waar onder men de Naamen zag van een zeer groot gedeelte der Aanzienlykfte Huizen en Familien dier Koopftad, van verfcheide Leeraaren der onderfcheide Gezindheden en de meeste Roomsch Catholyke Geestlykheid. Zeker hadden de Voorftanders der Tekeninge alles aangewend om dezelve te bevorderen. Men fprak,

XXX. BOEK. 1786.

met veel smaads van de middelen gebruikt omtrent zommige Ondertekenaaren om hen tot het schryven hunner Naamen over te haalen. Die zich de moeite gaven om veelvuldige verteltzeltjes deswegen verspreid te onderzoeken vonden ze van grond ontbloot. Dan eens toegestaan, dat eene onbezonne yver voor 't geen men de *goede zaak* noemde middelen hadt doen te baat neemen, die den toets eens naauwkeurigen onderzoeks niet zouden kunnen doorstaan, veelen, zeer veelen, deeden het uit eigen beweeging, schoon, in een zo groot getal 'er ongetwyfeld waren, die met den stroom werden voortgesleept; en kan het niet geloochend worden, dat men, van den anderen kant, geene inboezemingen spaarde om de Tekening te dwarsboomen.

Zelve ingediend en gunstig ontvangen.

Daags naa het sluiten der Tekeninge waar toe, tot de laatste oogenblikken, de toevloed bleef aanhouden, vertrok uit den Krygsraad eene Bezending, bestaande uit de Capiteinen IPERUS WISELIUS, Mr. JACOB ANTHONY DE ROTH, den Luitenant JAN LAMBERS, en den Vaandrig JAN BOUSCHOLTEN, na *'s Gravenhaage.* De Pensionarissen VAN BERCKEL en VISSCHER baanden hun den toegang tot den Raadpensionaris, die bereids van hunne komst bewust was, en by wien de Capitein WISELIUS, het Dankadres overleeverende, de volgende Aanspraak deedt. „ Hoog Edele Gestrenge Heer! De ondergetekende Capi-

„ tei-

„ teinen, Luitenant, en Vaandrig van „ de Burgerye der Stad *Amsterdam* heb- „ ben de eer aan U Hoog Edele Gestren- „ ge aan te bieden een eerbiedig Dank- „ adres, door eenige Duizenden, zo uit „ de Gewapende als Wagtvrye Burgers „ en Ingezetenen van dezelve Stad en „ Jurisdictie, aan hun Ed. Groot Mog. „ de Staaten deezer Provincie opgedraa- „ gen, ter betuiging van derzelver erken- „ tenis, over de Besluiten, door Hoogst- „ dezelven, zo tot voorkoming van ee- „ nen Burgeroorlog, Beveiliging deezer „ Provincie en de Stad *Utrecht*, als tot „ Suspensie van het Capitein Generaal- „ schap genomen, met bygevoegd verzoek „ van wel te willen voortgaan in het „ neemen van verdere maatregelen ter „ herstellinge van den Staat, overeenkom- „ stig de Constitutie eener welgeregelde „ Republiek. Zy verzoeken U Hoog „ Ed. Gestr. dit bewys der gevoelens „ van zo veele hunner Medeburgeren, „ wel zult gelieven te brengen ter tafel „ van hun Ed. Groot Mog. en door ee- „ ne gracieuse voordragt, een favorabel „ Besluit by Hoogstdezelven daar op te „ helpen bevorderen." —— Op 't gelaat des Heeren VAN BLEISWYK bespeurden de Afgevaardigden eene aangenaame ge- waarwording, en liet deeze, naar 't best onthouden der Berigteren van deeze Be- zending, zich omtrent woordlyk op deezen trant hooren. „ Edele Gestren- „ ge Manhafte Heeren! Het is my ten

XXX. BOEK. 1786.

„ uiterften aangenaam, uit handen van „ eene zo plegtige Deputatie, uit den „ Burger Krygsraad der magtige Stad „ *Amfterdam*, te mogen ontvangen een „ Dankadres, getekend door zo veele „ Duizenden weldenkende Burgeren en „ Ingezetenen derzelve Stad. Ik ben „ zeer gevoelig aangedaan over de bly- „ ken van vertrouwen op hun Ed. Gr. „ Mogenden, de eenige wettige Souve- „ rain deezer Provincie. Ik zal de eer „ hebben aan uwe begeertens te voldoen, „ om 't zelve ter tafel van hun Ed. Gr. „ Mog. te brengen, en tragten een favo- „ rabel Befluit daar op te doen neemen. „ Ik zal, zo veel in my is, in myne „ Ministerieele Qualiteit, myn goedkeu- „ ring en genoegen deswegen betoonen, „ en de Heeren kunnen verzekerd zyn, „ dat ik alles zal aanwenden, dat zoda- „ nige verdere maatregelen genomen wor- „ den, als tot behoud van onze Vryheid „ en Welzyn van het lieve Vaderland „ kan ftrekken."

Het *Amfterdamfche* Dankadres werd zeer gunftig ontvangen, en in denzelfden fmaak als dat van *Haarlem*, van wegen de Staaten, beantwoord. De Afgevaardigden van *Amfterdam* de Heeren RENDORP en LAMPSINS, verzogten dat het Dankadres, met de Naamtekeningen 'er nevens mogt gedrukt, en daar van een Afdruk aan hun ter hand gefteld worden.

De Ridderfchap hadt zich tot Raadpleegingen van dien aart niet ingelaaten, uit-

uitgezonderd de Ridders WASSENAAR VAN STARRENBURG en WASSENAAR TWICKEL, die in het gunstig Besluit instemden. Ook werden de Afgevaardigden uit den *Amsterdamschen* Krygsraad by den laatstgenoemden, pragtig ten Maaltyde onthaald; waar op dezelve, met het Jagt van Gecommitteerde Raaden, door den Gecommitteerden Raad DE ROO VAN WESTMAAS hun beleefdlyk verleend, naa het volvoeren van hunnen last, terugkeerden, en den dank hunner Zenderen, wegdroegen (*).

XXX. BOEK. 1786.

Een zo gunstig onthaal wedervoer alle de Adresfen van deezen stempel, die, van tyd tot tyd, inkwamen, als dezelve met geen byzonder Verzoek gepaard gingen, gelyk dat der Geconstitueerden van ruim duizend Burgers en Ingezetenen der Stad *Rotterdam*, onder andere inhoudende, dat hun Ed. Groot Mogenden zyne Hoogheid in deszelfs Eminente Charges zouden surcheeren, tot dat de drie overheerde Provincien, met naame *Gelderland*, *Utrecht* en *Overyssel*, in haare Regten zouden hersteld en de schadelyke en drukkende Regeerings Reglementen in de Jaaren

Adres van *Rotterdam*, met een bepaald Verzoek gepaard.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1453. 1506. Het *Beroerd Nederland* XI. D. bl. 68. *Resol. van Holl.* 7. Dec. 1786. *Rapport op den 12 Dec* 1786 *aan het Collegie van Capiteinen, in het Oude Zyds Heeren Logement vergaderd, wegens het Dankadres aan Staaten van Holland, gedaan door* J. WISELIUS en J. A. DE ROTH. M. S. S.

XXX. BOEK. 1786.

ren MDCLXXIV en MDCLXXV, door de voorige Stadhouders ingevoerd, uit den weg geruimd zyn. Dit bleef in overweeging (*).

Hoe 't zich te *Hoorn* met het Adres toedroeg.

Hoorn, 't geen wy in al dit bedryf ten opzigte van zyne Hoogheid, meestal met de Ridderschap eenstemmig zagen, telde onder haare Burgers anders denkenden, die de Regeering aangeweest waren met een Verzoekschrift om het voetspoor te betreeden der Steden, „ die," gelyk zy dezelve beschreeven, „ voor 's Lands ver„ drukte Vryheid, manmoedig in de bres„ se durfden springen;" doch vernomen hadden, dat de Afgevaardigden door de Meerderheid van Burgemeesteren en Vroedschappen, gelast waren, „ om, „ daar niet was beweezen dat zyne Hoog„ heid zich aan eenig Misdryf hadt schul„ dig gemaakt, het Rapport, wegens de „ Surcheance te verwerpen, en tegen het „ te neemene Besluit, daar mede over„ eenkomstig, zich te verklaaren." Dit wekte den yver dier *Hoornsche* Burgeren dermaate op, dat zy, ten getale van twee honderd en vyf en dertig, een Verzoekschrift aan Staaten van *Holland* tekenden, om met andere Steden van dat Gewest, zo als zy spraaken, „ door „ de fiere taal van den *vertrapten Bata*„ *vier*, de *Ondermynderen* van 's Lands „ Vryheid te doen zidderen en verbleeken."

Waar

(*) *Resol. van Holl.* 9. Nov. 1786.

Waar op zy de taal der andere Adresſen voeren, en betuigen geen deel te hebben aan het gedrag der Stedelyke Afgevaardigden; 't zelve hoogst afkeurden, en de genomene Staatsbeſluiten preezen; met Dankzeggingen en Zegenwenſchen beſlooten. — De Afgevaardigden dier Stad ter Staatsvergaderinge namen het Verzoekſchrift over, om daar op het goedvinden der Regeering te verſtaan. — Die, ten blyke hoe zeer de Burgerye te dier Stede in begrippen verdeeld was, bykans ten zelfden dage, een Verzoekſchrift ontving van een grooter getal Burgeren onderſchreeven, welke alle bedoelde Veranderingen wraakten en genoegen namen, in de handelwyze der Regeeringe, 't geen aan dezelve wonder geviel (*). — Zodanige voorbeelden maaken het moeilyk, in veele gevallen, te bepaalen, welke de Volksſtem of de Stem eener Burgerye is. Eene bezwaarlykheid, die ook eenige ernſtige Voorſtanders eener Grondwettige Herſtelling, te midden van het voortzetten deezes werks, bekroop.

XXX. BOEK. 1786.

Ontwerp eens Opſtels ter *Volksverdeediging*, in het doen der Adresſen.

Om allen twyfel deswegen uit den weg te ruimen, en de kragt eener wettige overtuiging aan de veelvuldig ingeleeverde Adresſen ter Goedkeuring en Dankbetuiging aan Staaten van *Holland*, by te zetten, wilden de Leden van het Genootſchap

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1109. 1469. 1474. Voor 't Jaar 1787. bl. 123.

XXX. BOEK. 1786.

ſchap en de Societeit te *Delft*, eene *Volksverdeediging* opgeſteld hebben. Zy begreepen, om hunne eigene woorden te gebruiken, „ dat belang zo wel als „ Regtvaardigheid vorderde, dat het geheele weldenkende Volk zich in deezen vereenigde! dat het, uit zyn „ naam, eene Verdeediging van deszelfs „ Bedryven deedt opſtellen! dat het aan „ de ganſche Wereld, ter beoordeeling „ en overtuiging overgave, de redenen „ waar om het aldus tegen den Stadhouder gehandeld hadt. Zulk eene openlyke Regtvaardiging zou de wenschlykſte gevolgen hebben. Het zou „ de Party noodzaaken de aangevoerde „ bewyzen te wederleggen, of anders „ zich zelven ſchuldig verklaard moeten „ zien, door alles wat in ſtaat was om „ over regt en onregt te kunnen oordeelen! Het zou den Naakomelingen de „ ontzaglyke moeite beſpaaren om na „ de dryfveeren onzer daaden te gisſen; „ zy zouden op de *Volksverdeediging* alleen hebben te wyzen, om te kunnen „ zeggen, ziet daar de regtvaardige gronden, waar op onze Regten, onze Vryheden, ons Geluk gebouwd zyn (*)!"

De Krygsmagt na *Holland*

Dit vreemd verſchynzel der Stedelyke Adresſen aan 's Landsvaderen hieldt eene ge-

(*) Zie het *Programma* van Uitnoodiging tot het vervaardigen van zulk eene Volksverdeediging in de *Hist. Cour.* 1786. 28. Oct.

ALBERTUS VAN RIJSSEL,
Generaal Majoor.

geruime wyl de aandagt gaande, die zich egter, daar op niet onverdeeld kon vestigen, door andere Voorwerpen, van den belangrykften aart, die zich intusfchen opdeeden, afgetrokken. —— Hier toe behoorde het inroepen der Krygsknegten, ter Betaaling van *Holland* ftaande, in dat Gewest, om eene Linie te vormen, ter dekkinge van de *Hollandfche* Grenzen aan den kant van *Utrecht* en *Gelderland*; waar over de Generaal Major VAN RYSSEL, die, in den zogenaamden Keizerlyken Oorlog, het Opperbevel te *Sluis in Vlaanderen* en 't Land van *Cadzant* bekleed hebbende, ftil in *Gelderland* op zyne Goederen leefde, met oogmerk om, naa het bereiken van een meer dan zestigjaarigen Ouderdom, zyne dagen in ftille rust te flyten, het bevel zou voeren. — Immers hem werd het Algemeen Bevelhebberfchap opgedraagen over de *Hollandfche* Troepen; en voorts byzonder over die in *Woerden* en daaromftreeks gelegerd waren, aan den Collonel SULJARD DE LEEFDAAL; over die binnen *Naarden*, en deszelfs omtrek; aan den Collonel VAN PABST; over die in de Landen van *Vianen* en *Arkel* aan den oudften Collonel zich daar bevindende; en eindelyk aan den Major VAN KRETSCHMAR, als Gouverneur der Stede *Heusden*, het Bevel over het Krygsvolk daar in Bezettinge, en zich verder in de *Langeftraat* bevindende. In Wynmaand lag VAN RYSSEL, op een hem gegeevene Inftructie, ter Vergaderinge van

opontboden. VAN RYSSEL tot Opperbevelhebber aangefteld.

XXX. BOEK. — 1786.

van hun Ed. Groot Mogenden, den Eed af als Hoofdgeleider des Krygsvolks der Staaten van *Holland* tusschen de *Maaze* en de *Zuiderzee*, en verving dus de post des geschorsten Capitein Generaals (*).

Hoe men zorg droeg om het van Krygsvolk ontbloote *Hellevoetsluis* te bewaaken.

Het byeentrekken des Krygsvolks hadt ten gevolge, dat verscheide Grenssteden, als *Brielle*, *Schoonhoven* en *Gornichem* van Volk ontbloot wierden, dit was byzonder het geval van het gewigtig Fort *Hellevoetsluis*. De Heer PIETER PAULUS, Advocaat Fiscaal der Admiraliteit op de *Maaze*, werd door Gecommitteerde Raaden, zo ras men dit ontdekte, derwaards gezonden. Hy bevondt, beantwoordende aan de vrees en de verlegenheid waar in de Admiraliteit gebragt was, dat alle Wagten en Posten ledig stonden, en dat de tederste belangen van den Staat, en de Republiek zelve, blootgesteld waren, om, te deezer plaatze, de gevoeligste slag te kunnen worden toegebragt: dewyl 'er geene Plaats in 't geheele Land is, waar zulk een aanzienlyk gedeelte van 's Lands Zeemagt by elkander wordt gevonden, en waar nog daarenboven, zo veele Magazynen en Arsenaalen zyn, aan welker ruïne niet dan met angstvalligheid en schrik kon worden gedagt. —— Overeenkom-

(*) *Resol. van Holl. Secr.* 7 Sept. 1786. *Resol. van Gecommitteerde Raaden* 12. Sept. 1786. *Verzameling van Stukken raakende de zaak van den Generaal Major* ALBERT VAN RYSSEL bl. 2. en 73.

komſtig met het Beſluit van Gecommitteerde Raaden beval hy den Capitein van 's Lands Schip *de Jazon*, DE VIRIEU, als de oudſte aanweezende Officier op die Reede, terſtond de Wagten en Posten met Scheeps Krygsvolk te bezetten, de noodige Rondens te doen, de Poorten en Wallen te bewaaken, de Parade te houden, de Sleutels van het Fort onder zyne bewaaring te neemen, en dezelve aan niemand over te geeven, dan aan de Commandant der Militie, die hem zou komen afloſſen, of ingevolge van de Order, welke hem daar toe, van wegen Gecommitteerde Raaden, zou worden vertoond. Voorts hadt hy zich te gedraagen overeenkomſtig met de Garniſoens Orders van het Fort *Hellevoetſluis* onder hem berustende. Den Commandant van het Wagtſchip moest hy eene plaats doen neemen, best geſchikt om alle Oorlogſchepen van eene Vreemde Natie, die op de Reede mogten komen, te doen waarſchuwen, waar te ankeren, en het zo te ſchikken, dat het geſchiedde onder 't Scheeps Geſchut, en onder dat van het Fort. — Voorts kreeg hy last alle dagen aan den Advocaat Fiscaal op de *Maaze* verſlag te zenden van het voorgevallene, als mede denzelven ten ſpoedigſten te berigten als 'er, onverhoopt, iets buitengewoons mogt gebeuren, gelyk ook aan den Raadpenſionaris van *Holland*. —— Verlof om op te gaan zou aan niemand van het Volk van *de Jazon*, of het Wagtſchip, gegeeven worden

XXX. BOEK.
——
1786.

den

XXX. BOEK. 1786.

den; maar, in tegendeel, bevel om alle Verlofgangers ten spoedigsten te doen terugkomen.

De Advocaat Fiscaal liet, tegen het Wegloopen der Soldaaten, die door deeze schikkingen daar toe meer gelegenheids vonden dan aan Scheepsboord, een scherpe Waarschuwing aan de Masten der Schepen, als mede aan de Wagtplaatzen, aanplakken. En hadt hy het genoegen om zyne bevelen met die vaardigheid en stiptheid te zien uitvoeren, dat 'er meer Manschappen optrokken, en meer Posten bezet waren, dan voorheen by het uitgetrokken Krygsvolk was geschied; zo dat hy deeze gewigtige Vesting thans oordeelde in denzelfden staat van verzekerdheid te zyn als vóór het vertrek der Bezettingen. Hy beval desgelyks den Onder Equipagie-Meesrer 's Lands Magazynen, Werf, Lootzen *enz.* aan geene Vreemdelingen, geduurende de tegenwoordig plaatshebbende omstandigheden, te laaten zien, en daar in of op te laaten komen, anders dan op een schriftlyke Resolutie van den Raad.

Alles wat de Heer PAULUS, nevens den Capitein DE VIRIEU, en de Commis der Magazynen VAN ALDERWERELD, te *Hellevoetsluis* verrigt hadt, droeg de volste goedkeuring van Gecommitteerde Raaden weg, en wierd de eerstgemelde, met allen nadruk, bedankt voor deszelfs Yver, goede Directie, en byzondere Attentie ten aanziene van 's Lands Arsenaa-

maalen en Goederen betoond (*). —— Naauwlyks behoeven wy te melden, dat deeze tydige Voorzorge, een algemeen genoegen baarde by allen, tot welker kennisse dezelve, ten dien tyde, kwam: de vaardigheid, waar mede dit alles volvoerd werd, veroorzaakte, onder andere, dat het weinig gerugts maakte; dan wy oordeelden het der optekeninge voor de Naakomelingschap overwaardig.

XXX. BOEK. —— 1786.

Hellevoetsluis intusschen was de ééninge plaats niet, te zeer van Volk ontbloot. De Wethouderschap der Stad *Sluis* gaf door eenen Brieve hun Hoog Mogende te verstaan, dat, naa het uittrekken der Bezettinge des Rhyngraafs VAN SALM, op 't Patent der Staaten van *Holland*, 'er geen Krygsvolk meer in de Stad was; met verzoek om eerlang weder van Bezetting te mogen voorzien worden; door dit gemis leeden 's Lands Finantien, als mede de Burgery, een groot nadeel, en vondt zich de Stad, met de daar zynde Lands en Admiraliteits Kantooren, benevens de Magazynen en Arsenaalen, aan allen aanval van buiten blootgesteld. —— Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staaten drongen in een gesprek met die uit hun Hoog Mogenden ten sterksten aan op de onvermydelyke noodzaaklykheid,

Sluis in Vlaanderen, van Krygsvolk ontledigd, verzoekt om Bezetting.

(*) *Resol. van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Holland en Westfriesland* 8. 11. en 12. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786. heid, dat de Grensplaatzen in *Staats Vlaanderen*, en elders in de Generaliteits Landen, door den uitmarsch der Bezettingen, of geheel, of ten grootsten deele van Krygsvolk ontbloot, wederom daar van zouden voorzien worden. —— Hun Hoog Mogenden verzogten, daar op den Capitein Generaal der Unie, om hoe eer hoe heter, te willen opgeeven, op welk eene wyze, zyns oordeels, de Generaliteits Plaatzen, zo veel mogelyk, zouden kunnen worden bezet; en welk Krygsvolk men daar toe zou gebruiken. —— De Afgevaardigden van *Friesland* bragten, als hun raadslag in, dat 'er, uit aanmerking van den belangryken voorraad van Krygstuig, thans in *Sluis in Vlaanderen*, tot welks bewaaring volstrekt geen Krygsvolk van den Staat zich aldaar bevondt, vóór het Plan omtrent de wederaanvulling der Bezettingen, uit de Forten der Generaliteit getrokken, door den Capitein Generaal zou opgemaakt zyn, volstrekt eene Voorziening diende te geschieden, en dat, uit dien hoofde zyne Hoogheid moest worden aangeschreeven en gelast, om het eerste Bataillon van den Generaal Major DOUGLAS, in plaatze van, volgens deszelfs voordragt, 't zelve naar *'s Hertogenbosch* te doen trekken, het te gebruiken tot bewaaring en bezetting van het blootgelaaten *Sluis in Vlaanderen* (*).

De

(*) *Resol. Gen.* 20. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

Brief van den Raad van Staaten aan hun Hoog Mogenden, over de Beschikkingen op het Krygsvolk van den Staat.

De Raad van Staaten betoonde zich verleegen over den toedragt der zaaken, en gaf schriftlyk te kennen aan hun Hoog Mogenden, dat, wanneer zy het oog vestigden op de Gebeurtenissen, zedert eenige weeken, in de Republiek voorgevallen, en bepaaldlyk op die welke 's Lands Krygsvolk, en 't geen daar toe betrekkelyk was, betrof, en dus meer by zonder hun Departement, zy niet vermogten te ontveinzen, daar in zo groote verwarring, en van de Constitutie afwykende stappen te bespeuren, dat dezelve eene gegronde vrees gaven, dat het Gebouw der Unie, door het losmaaken van deszelfs Fundamenten, zonder eene spoedige voorziening, geheel zou moeten instorten.

„ Hun Hoog Mogenden was bekend,
„ welke Orders door de Heeren Staaten
„ der byzondere Provincien (*), ieder
„ afzonderlyk, aan de Militie, op hoogst
„ derzelver Repartitie staande, gegeeven
„ waren; Orders, waar van zommigen
„ niet wel zouden kunnen overeengebragt
„ worden met het Territoriaal Regt van
„ den Souverain dier Provincie, waar in
„ de Militie Garnisoen was houdende,
„ en waar van zommigen inliepen tegen
„ het Regt, het welk aan de Generali-
„ teit, of die geene, aan welke de ge-

za-

(*) Wy zullen vervolgens het gedrag van ieder der zes Gewesten, in deezen gehouden, moeten openleggen.

XXX. BOEK. 1786.

„ zamenlyke Bondgenooten zulks gedemandeerd hadden, competeerde; dat „ daar door de Militie in 't geval was „ gebragt, van direct geopposeerde Bevelen te ontvangen, en te moeten kiezen tusschen het verzuimen van derzelver verpligtingen aan de Generaliteit, of zich blootstellen aan de gevreesde schade; dat zulks ook ten gevolge gehadt hadt, dat zommige Militaire commandeerende Officieren van „ Vestingen in de Generaliteit, op de „ afzonderlyke Orders van ééne Provincie, uit derzelver Garnisoen waren uitgemarcheerd, of den uitmarsch hadden „ toegelaaten, anderen zulks geweigerd.

„ Dat hun Hoog Mogenden bekend „ was, dat eenige Officieren, welke van „ Generaliteits wege, een Commandement „ hadden, zonder voorgaande Permissie „ of Kennisgeeving, hier of daar het Commando in eene byzondere Provincie op „ zich genomen hadden, als ook dat „ meest alle Provincien weigerden om eenige Troepen te laaten uitmarcheeren, „ ten gevolge dat daar door, en door „ het uittrekken van zo veel Troepen „ uit de Generaliteits Plaatzen, dezelve „ Frontieren van genoegzaame Bezetting „ ontbloot, en dus, met de daar in zynde Magazynen en Ammunitie-goederen, „ geëxponeerd waren; een punt, waar „ op zy niet mogten nalaaten, by herhaling, de attentie van hun Hoog Mogenden te fixeeren, en met allen ernst

„ op

„ op eene prompte Voorziening te in- XXX.
„ steeren; en voor welkers gevolgen, BOEK.
„ die daar uit, in eenigerhande opzig-
„ ten, zouden kunnen resulteeren, zy in 1786.
„ allen gevalle nimmer verantwoordelyk
„ zouden kunnen of willen gehouden
„ worden.

Naa deeze herinneringen merkt de Raad van Staaten op, dat zy niet zouden naalaaten zich tot het afdoen van verscheide Stukken daar toe betrekkelyk ingeleeverd, te bekwaamen, en dat, wanneer zy alleen raadpleegden, 't geen de Constitutie, en de Gronden van de Unie, medebragten, het als dan niet moeilyk zou zyn, uit eene behoorelyke onderscheiding tusschen de betrekkingen, welke de Militie tot de Generaliteit en de byzondere Provincien hadt, af te leiden het Inconstitutioneele, 't welk in verscheide dier gegeevene Orders, en het min of meer bedenklyke, dat in het Gedrag van zommige Officieren, door het gehoorzaamen dier afzonderlyke en Provinciaale Bevelen, plaats hadt. —— Dan dat, wanneer zy daar tegen het oog vestigden, op de tegenwoordige omstandigheden van tyden en zaken, en wanneer zy in 't byzonder in aanmerking namen, dat het Inconstitutioneele van zommige dier stappen, zodanig in 't oog liep, dat zelfs die geen der Bondgenooten, welke Orders daar toe gegeeven hadden, dit niet zouden in twyfel trekken; maar dezelve veel eer toeschryven aan eene daar zynde

XXX. BOEK. 1786. *Noodzaaklykheid*, welker al of niet bestaan, de Raad van Staaten niet wilde beoordeelen; doch waar omtrent het zeker was, dat by eenige Bondgenooten verschillende begrippen plaats hadden, zy dan vermeenden dat te recht by Staatsbesluit van zommige Provincien was opgemerkt, dat het tegenwoordig tydstip, waar in zorgvuldig alles behoorde te worden vermyd, wat aanleiding tot verdere verschillen en verwydering zou kunnen geeven, niet geschikt was tot de behandeling dier Geschillen; maar dat de ontleeding dier punten op dit oogenblik veel eer zou strekken tot verdere losmaaking dan tot versterking van de Banden der Unie.

Om die rede was het, dat de Raad van Staaten, hoe zeer, aan de eene zyde, verpligt en bereid om, zo veel in hun was, tegen alle Inbreuken op de Constitutie, te waaken, egter, aan den anderen kant, overtuigd zynde, dat thans het ontstooken vuur niet kon gebluscht, noch de daar uit te dugten ondergang van deeze Republiek voorgekomen worden, door die Geschillen uit te pluizen; maar alleen door een onverwyld en daadlyk herstel van de Harmonie en het onderling Vertrouwen tusschen de Hooge Bondgenooten, onder het welneemen van hun Hoog Mogenden vermeenen zouden, dat het onderzoek der voorgemelde zaaken, immers by voorraad, zou kunnen worden daar gelaaten, terwyl zy, nogthans, vermeend

meend, hadden, te hunner ontlastinge, dit een en ander ter kennisse van hun Hoog Mogenden, en door dit middel van de Bondgenooten te brengen; op dat, uit hun stilzwygen, geene toestemming in de voornoemde Inconstitutioneele Maatregelen, zou kunnen afgeleid, of ooit eenige gevolgen getrokken worden.

XXX. BOEK. 1786.

Voor het overige hoopten zy, en wilden, by al wat dierbaar was, de Bondgenooten gebeden hebben, dat op eene bedaarde en eensgezinde wyze, 's Lands Constitutie spoedig wederom op vaste gronden gevestigd wierd; op dat dus nimmer het geval mogt stand grypen, dat de tegenwoordige Gebeurtenissen ten voorbeeld voor volgende tyden zouden kunnen strekken. —— *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overyssel* en *Stad en Lande* namen dit stuk over (*).

Belofte van kragtdaadige hulp door *Holland* aan de Stad *Utrecht* gedaan. Last daartoe aan VAN RYSSEL gegeeven.

Verre waren de dagen van Bedaardheid en Eensgezindheid te zoeken; het vuur van Onrust en Tweedragt begon het op te blaaken. Een Brief der Vroedschap van *Utrecht* aan Staaten van *Holland*, vermeldende den toestel in *Gelderland*, om, met een aantal Krygsvolk van den Staat, zich in dat Gewest bevindende, eerstdaags een vyandlyke onderneeming tegen de Stad *Utrecht* ten uitvoer te brengen, baarde het sterk Besluit, „ om aan de Vroed„ schap van *Utrecht*, tot haare meerdere ver-

(*) *Resol. Gen.* 29. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ zekerdheid, voor zo veel des noods, „ toe te zeggen, dat, in geval van een „ vyandlyken en geweldaadigen aanval, „ of wel een aanmarsch van Troepen uit „ *Gelderland* tegen gemelde Stad wierd „ ondernomen, hun Ed. Groot Mogen„ den aanstonds, met hunne voor han„ den zynde Magt, dezelve zouden be„ schermen, en van allen violenten over„ last, naar vermogen, beveiligen; en „ wyders den Generaal Major VAN RYS„ SEL aan te schryven, om, in geval de „ Stad *Utrecht*, op bovengemelde wyze, „ in gevaar mogt worden gebragt, als „ dan de Troepen onder zyn Comman„ do, voor zo verre die geschikt daar toe „ byeen te brengen waren, en zulks, met „ hoope van succes, ondernomen zou kun„ nen worden, dezelve Stad, naar ver„ mogen, te helpen verdeedigen, en alle „ violente aanslagen daar tegen, zo veel „ doenlyk, te verydelen." De Ridderschap, en de Stad *Brielle* alleen, wederspraaken dit Besluit, 't geen den Opperlegerbevelhebber VAN RYSSEL terstond werd toegezonden.

Staaten van *Holland* gaven des berigt aan de *Utrechtsche* Staatsleden te *Amersfoort*.

Staaten van *Holland* gaven des ook kennis aan Staaten van *Utrecht*, thans te *Amersfoort* vergaderende, met byvoeging, „ dat, offchoon hun Ed. Groot „ Mogenden niet verwagten, dat zodani„ ge kragtige Resolutie ooit zou behoe„ ven in 't werk gesteld te worden, de„ zelve, egter, eene cordaate opening „ daar van aan hun Ed. Mog. gemeend „ had-

„ hadden te moeten geeven, zo om alle „ verkeerde indrukken, nopens deszelfs „ waar motief voor te komen; als om „ hun te overtuigen van Hoogstderzelver „ opregte genegenheid tot eene gemeen„ schaplyke behandeling van zaaken, en „ eene daadlyke bevordering der heilzaa„ me Intentie, welke zy zo duidelyk aan „ hun Ed. Mogenden hadden te ken„ nen gegeeven; en eindelyk, dat hun „ Ed. Groot Mogenden, zelfs op grond „ van verzekeringen, door de Staaten „ van *Utrecht*, of de beide Voorstemmen„ de Leden van dien, gedaan, meenden „ te moeten vaststellen, dat een gewel„ dige aanval op de Stad *Utrecht*, nooit „ op Begeerte, of met Concurrentie, van „ dezelven zou geschieden; en hun Ed. „ Groot Mogenden, derhalven, konden „ vertrouwen, dat, zo evenwel eene zaak „ van die natuur, (haare mogelykheid „ eens voor een oogenblik verondersteld „ zynde,) ondernomen wierd, hun Ed. „ Mogenden, dan de poogingen, tot af„ weeringe daar van, niet alleen niet „ zouden wraaken; maar met al hun ver„ mogen ondersteunen (*)."

XXX. BOEK. 1786.

Wanneer de Hoofdbevelhebber VAN RYSSEL, uit kragte der hem gedaane Aanschryvinge, de Schikkingen gemaakt en de Bevelen gegeeven hadt, welke hy daar aan beantwoordende oordeelde, kwam ter

Schryven der *Utrechtsche* Staatsleden aan hun Hoog Mogenden

(*) *Resol. van Holl.* 6. Oct. 1786.

XXX. BOEK. 1786. Over de Bevelen door VAN RYSSEL gegeeven.

ter tafel van hun Hoog Mogenden een Brief der Staaten van *Utrecht*, geschreeven te *Amersfoort*, inhoudende, hoe zy niet zonder verwondering vernomen hadden, dat door den Collonel VAN PABST, ingevolge der Aanschryvinge van den Generaal Major VAN RYSSEL, Orders gegeeven waren aan de Commandanten van eenige Regimenten in de Provincie van *Holland* gelegerd, om, op de eerste twee Seinschoten, hunne Regimenten marschvaardig te doen maaken, om als die Signaalschooten door zes dergelyke gevolgd werden, terstond, langs den kortsten en gemaklykften weg, na de plaatzen hunner *Rende-vous*, in de Provincie van *Utrecht*, zonder *Territoir te ontzien*, te marcheeren, en aldaar de Orders van gemelden Generaal Major af te wagten.

Zy rekenden deeze zaaken in haar natuur en gevolgen van dien aart, en dat belang voor het Bondgenootschap, dat zy zich verpligt oordeelden, die ter kennisse van hun Hoog Mogenden te moeten brengen; en konden niet denken, dat dergelyke Orders, tot Verbreeking van de Unie, en Schennis van het Soverain *Stichtsch* Grondgebied, op last der Staaten van *Holland*, zouden gegeeven zyn. En schoon zy mede vastlyk vertrouwden, dat de Commandanten der Regimenten, aan welke die Orders gegeeven waren, zich herinnerden den Eed aan de Generaliteit gedaan, zich bezwaard zouden geoordeeld hebben, op het Grondgebied van eene

an-

andere Provincie te trekken, zonder daar toe alvoorens Patent, met behoorelyke Attache, van den Souverain dier Provincie bekomen te hebben, konden zy niet te min het geeven van zodanige Bevelen door Officieren van den Lande, hoewel niet ten uitvoer gebragt, niet anders beschouwen dan als een Attentaat op de Hoogheid der gemelde Provincie, en daarenboven strydig met den Eed door de Officieren aan de Generaliteit gedaan. — Weshalven zy verzogten, dat dezelve daar op gehoord en ter verantwoording mogten geroepen worden; als mede dat hun Hoog Mogenden zodanige Voorzieningen geliefden te doen als Hoogstdezelve, ter bewaaring van de Unie, en tot voorkoming van dergelyke Inbreuken op de Souverainiteit der Gewesten, noodig en dienstig zouden oordeelen.

Raadslag van hun Hoog Mogenden hier op.

Men agtte hier op berigten van VAN PABST en VAN RYSSEL te moeten vorderen, aangaande het geeven dier Orders, en dat by hun Hoog Mogenden mogt worden goedgevonden, om, hangende de raadpleegingen over den Brief der Staaten van *Utrecht*, en tot voorkoming van soortgelyke tegen de Constitutie en de Souverainiteit aanloopende stappen, de Raad van Staaten zou dienen te worden verzogt om aan de Collonels of Commandanten der Regimenten in dienst van deezen Staat, by Aanschryving, te waarschuwen, dat zy zich zorgvuldig moesten wagten om, zonder toestemming

XXX. BOEK. 1786.

van den Territorialen Souverain, met hun onderhebbende Manschappen, te trekken op het Grondgebied van andere Provincien.

Gelderland en *Utrecht* stemden in deezen Voorslag; dan *Holland*, *Overysfel*, als mede *Stad en Lande*, namen een Afschrift over. De Afgevaardigden van *Zeeland* en van *Friesland* konden geen stem uitbrengen (*).

Van Rys-sel vraagt hoe zich omtrent de gevraagde Opening van den Raad van Staaten te moeten gedraagen.

De Generaal Major vanRyssel hadt terstond kennisse gegeeven aan het Personeel Besogne van den eisch om berigt des Raads van Staaten aan hem en den Collonel van Pabst gedaan, wegens de gemelde Orders, en, zo die gegeeven mogten weezen, op wat grond? Gaarne wenschte van Ryssel te mogen weeten, hoe hy zich zou hebben te gedraagen; terwyl wat den Collonel van Pabst betrof, deeze, volgens ingekomen berigt, aan den Raad van Staaten opening hadt gegeeven van de by hem gestelde Orders, en tot een grond daar van bygebragt de bekomen Order, van den Generaal Major van Ryssel.

Raadslag om die niet te laaten geeven.

De Leden van het Personeel Besogne gaven berigt van dien Generaal Major opening bekomen te hebben van de Orders door hem gesteld, uit kragte der jongst hem gedaane Aanschryvinge; „ Orders „ welke zy niet anders bevonden hadden „ dan

(*) *Resol. Gen.* 6 Nov. 1786.

„ dan volkomen zamenstemmende met de „ Aanschryvinge van hun Ed. Gr. Mogenden, en in geenen deele strydig met „ dezelve, of die eenigzins excedeerende." —— Dat zy, daarom, begreepen „ hebbende, dat de Verantwoording, „ welke de Raad van Staaten in deezen „ vorderde, alhoewel afgevergd van twee „ commandeerende Officieren, egter, in „ de daad concerneerde de genomen Besluiten en Maatregelen van hun Ed. „ Groot Mogenden, gemeend hadden de „ attentie van Hoogstdezelve daar by te „ moeten bepaalen, als geenszins kunnende vermoeden, dat hun Ed. Groot „ Mog. eene dergelyke indirecte pooging, „ zo zeer aanloopende tegen hunne Hoogheid en Gezag, met onverschillige oogen zouden aanzien, en daar door aanleiding geeven, dat derzelver Orders, „ tot behoud van de gemeene zaak gesteld, van het goedvinden van den „ Raad van Staaten, afhanglyk zouden „ gemaakt worden."

XXX. BOEK. 1786.

Hier op stelde men vast, „ tot maintien van hun Ed. Groot Mog. geëmaneerde Bevelen, by directe Aanschryving aan den Generaal Major VAN RYSSEL, wel expresselyk te gelasten „ om zich in geenerlei Verantwoording „ van 't geen door hem, ter uitvoering van hun Ed. Groot Mogende Aanschryving of Orders van den zesden „ October laatstleden, raakende het secoureeren der Stad *Utrecht* ingevalle

Zulks VAN RYSSEL verboden.

„ van

XXX. BOEK. 1786.

„ van Attacque of vyandlyken Aanmarsch „ van Troepen tegen dezelve, mogt verrigt of bevolen zyn, anders dan aan „ hun Ed. Groot Mog. zelven in te laaten; als blyvende de gemelde Aanschryving en Orders, met al het geen ter „ voldoeninge daar van verrigt zou mogen worden, voor Rekening van hun „ Ed. Groot Mogenden. Met verdere „ Qualificatie op den gemelden Generaal „ Major om van dit hun Ed. Groot Mog. „ Declaratoir, en expresse Begeerte, aan „ den Raad van Staaten kennis te geeven, en, op grond daar van, zich van „ de Verantwoording, in de Resolutie „ van dat Collegie van den eersten November gevorderd, te excuseeren: gelyk ook met Last om de noodige Orders te stellen, dat de commandeerende of andere Officieren, onder zyn Bevel staande, alléén aan hun Ed. Groot „ Mog., of aan hem Generaal Major, Rekenschap geeven, zonder Verantwoording aan iemand anders te doen, veel „ min van de hun te geeven Orders andere „ Ouvertures te doen, dan aan Hun, die „ dezelve Orders moeten executeeren."

En hy deswegen in Bescherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen.

Wyders werd daar by goedgevonden, „ om den Generaal Major VAN RYSSEL, van alle de gevolgen, die hem, „ te deezer Zaake, of uit hoofde der „ Voldoening aan eenige Bevelen van hun „ Ed. Groot Mog., het zy reeds gegeeven, of nog te geeven, mogten overkomen te indemneeren en te bevry-

„ den

„ den; denzelven, mitsgaders alle de hem „ onderhoorige Officieren en Soldaaten, „ die, wegens de Voldoening aan de ge- „ ftelde Orders van hun Ed. Groot Mogen- „ den, in eenige ongelegenheid mogten „ geraaken, neemende in Hoogstderzel- „ ver Protectie en Bescherming, met last „ en qualificatie om hier van aan de gee- „ nen, die daar by belang mogten heb- „ ben, de noodige ouverture te geeven."

XXX. BOEK. 1786.

In deeze Raadpleeging liet zich de Ridderfchap niet in: dan de Heer VAN WASSENAAR, *Heer van Starrenburg*, verklaarde met den Raadflag, uit hoofde dat de Hoogheid van den Souverain daar in zo zeer betrokken was, in te ftemmen. De Afgevaardigden der Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* onttrokken zich aan deeze Raadpleeging (*).

Toezegging door DE VERAC van Franfche hulp.

Zo veele en zo fterke Staatsbefluiten; zo veele en zo groote ftappen als wy ter Vergadering van *Holland*, zagen neemen, die veeler goedkeuring en toejuiching vonden, terwyl zy, van den anderen kant, op 't fterkst gewraakt werden, en waar over de Naakomelingfchap verfteld zal ftaan, fteunden niet weinig op de Toezegging door den *Franfchen* Afgezant, de Markgraaf DE VERAC, die zich grootlyks in alle deeze bedryven mengde, aan eeni-

(*) *Refol. van Holl.* 8. Nov. 1786. *Verzameling van Stukken, raakende de zaak van den Generaal Major* A. VAN RYSSEL bl. 92. enz.

XXX. BOEK. 1785.

eenige Leden der Hooge Regeering, in 't midden van Herfstmaand, gedaan, „ dat „ de Koning van *Frankryk* het in beweeging brengen van Troepen, door zyne „ Hoogheid aanzag, als een openbaare Rebellie, en hier van verklaaring hadt laaten doen aan de daar by belang hebbende Ministers ten zynen Hove; met „ byvoeging, dat, hoe zeer zyne Majesteit voorneemens was, zich niet te „ willen bemoeijen met de binnenlandsche Geschillen van deezen Staat, hy, „ egter, met geene onverschillige oogen „ zou aanzien, dat dit door andere Mogenheden gedaan wierd, en, by gevolg, zo zulks geschiedde, *Holland* „ met al zyne Magt zou beschermen!" — Deeze Toezegging, ten breedsten uitgemeeten, baarde een allersterkst vertrouwen by de Party der Grondwettige Herstellinge toegedaan. Van zulk eene magtige Hulpe, zich verzekerd houdende scheenen zy geene vreeze te hebben, dat de *Zee*, hoe zeer ook door Staatsorkaanen ontroerd, hun te hol en te hoog zou kunnen gaan (*).

(*) De Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH schryft met zo veele woorden, „ Ik ontken niet dat myn „ vertrouwen op den Bystand van *Frankryk*, der Pa- „ triotsche Party, zo stellig en by herhaaling toege- „ zegd, onbepaald was." Men zie, wat dergelyke verzekeringen van het *Fransche* Hof belangt, de *Mem.* diens Ridders bl. 91. 92. 425. enz.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Bedryven eener Vergadering van Vaderlandsche Regenten. Verdenkingen en Beschuldigingen tegen hun ingebragt. Zy geeven eene Acte van onderlinge Verbintenisse in 't licht. Inhoud dier Acte. Nadere ontvouwing hunner oogmerken. Hunne Onderhandeling met de Afgevaardigden van de Schutteryen en Gewapende Genootschappen. Onderscheide Beoordeelingen van deeze Acte. Verbintenis te Rotterdam, tot steun deezer Acte. Voorstel tot het oprigten van een Nationaal Fonds. Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt. Uit den weg geruimd. De Inzameling gaat voort, en heeft grooten Opgang. Te Amsterdam gaat het niet schielyk toe, en waarom. Wie daar dit Werk op zich namen, en hun Berigtschrift aan de Amsterdam- XXXI. BOEK.

XXXI. BOEK.

dammers. Hoe 't zich in Gelderland met de Inzameling toedroeg. Hoe in Utrecht, Overysfel en de Ommelanden. Voorstel in Zeeland om die Penningen in Beslag te nemen. Men ging 'er niet te min mede voort. Waarom in Friesland geen Nationaal Fonds. Middelen van Bevrediging aangewend. Voorslag des Franschen Afgezants DE VERAC. *De Koning van Pruissen zoekt desgelyks eene Verzoening der Partyen. Vertoog door hem ingeleeverd. Een dergelyk Vertoog des Konings van Engeland. Het beantwoorden der Vertoogen van Pruissen en Engeland draalt.* FREDERIK WILLEM, *Opvolger van* FREDERIK DEN GROOTEN, *zendt den Graaf* VAN GOËRTZ *herwaards. Diens last. Wat Zeeland op dit Vertoog wilde geantwoord hebben. Raadslag van Overysfel ter Algemeene Staatsvergadering hier over uitgebragt. De Graaf* VAN GOËRTZ *vertrekt uit 's Gravenhage na Nymegen. De Heer* DE RAYNEVAL *uit Frankryk ter Onderhandelinge gezonden. Brief van* DE RAYNEVAL *aan den Graave* VAN GOËRTZ. *Hoe hy de zaak inzag, en op welk eene wyze de Opschorting, zyns oordeels, kon ingetrokken worden. Wat hy dagt over het Capitein Generaalschap; over het Commando in den Haag; over de Benoeming tot Krygsampten, en het geeven van het Wagtwoord. Antwoord van den Graave* VAN GOËRTZ *hier op. Verslag van zyne Verrigtingen by den Prins en Prinsesse. Zyn bezwaar over de Staaten van Gelderland. Zyne voorslag om de zaak te bemiddelen. Antwoord van* DE

RAY-

RAYNEVAL. *Wat hy over de Staaten van Gelderland oordeelt. Zyne gedagten over den Voorslag des Graaven ter Bemiddeling. Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen. Zyn oordeel over Hollands gedrag omtrent Gelderland. De Onderhandeling staat ongunstig. Brief der Prinsesse aan den Graave* VAN GOËRTZ. *Voorloopige Bedenkingen. Haare gedagten over het Commando in 's Gravenhaage en het Capitein Generaalschap; over de Verandering der Regeerings Reglementen; over de nadere Schikkingen op de Amptsverrigtingen des Stadhouders. Brief van* DE RAYNEVAL *aan* THULEMEYER, *waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt. Berigtschrift van* THULEMEYER *aan* DE RAYNEVAL. *De Onderhandeling afgebrooken.* DE RAYNEVAL *vertrekt. De Graaf* VAN GOËRTZ *opontboden, neemt afscheid. Openlegging der Onderhandelinge aan hun Hoog Mogenden. Verzekeringen eeniger Burgeren gegeeven, over den aart deezer Onderhandelingen. Voorslag van Bemiddeling door Amsterdam ten deezen Jaare. Onderscheide Beoordeeling van dien Voorslag. Goedkeuring van denzelven by de Staaten. Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden. Doet geene uitwerking, ten voordeele des Stadhouders, by Holland. Hoe men op 's Prinsen Inkomsten smaalt. In welk een haatlyk licht men zyne daaden zette. De Wapens op de Plakaaten als mede op de Bussen der Staatenbodens veranderd. Jaargelden geschonken aan de Leden*

XXXI. BOEK.

XXXI. BOEK. *en Bedienden des geweezen grooten Krygsraads. Tot het Geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na Brest besloten. Persoonen daar toe benoemd. De Vice-Admiraal* VAN BYLANDT, *door de Staaten van Gelderland in Bescherming genomen. Wat den afloop deezes Geregtlyken Onderzoeks stremde.*

1786. Bedryven eener Vergadering van Vaderlandsche Regenten.

Onder alle Genootschappen en Vergaderingen, thans in den Lande zo veelvuldig, en die elk, op hunne wyze, aan eene *Grondwettige Herstelling* arbeidden, was 'er geen zo aanzienlyk, en waar op de aandagt zich meer vestigde, dan de Vergadering van eenige Mannen, die zich *Vaderland- en Vryheidlievende Regenten* noemden, en uit onderscheide Gewesten te *Amsterdam*, zints eenige Jaaren, 's jaarlyks zamenkwamen, en waar van wy te meermaalen in onze Geschiedenis gewaagden (*). Eene openlyke Bemoeijing met de hoogloopende Geschillen, in *Utrecht* in den voorleeden Jaare (†), gaf meer rugtbaarheids aan deeze Vergadering, die, tot dus lange, de meeste door haar behandelde zaaken, onder zich, en voor 't oog der Wereld verborgen hieldt, schoon derzelver algemeene Oogmerken en Inzigten,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 75. VI. D. bl. 373. X. D. bl. 180.
(†) Zie hier boven bl. 21.

ten, niet onbekend konden weezen: dewyl de heerschende Begrippen der aanzienlykste Leden geenzins den dag ontvlooden, en dien niet konden ontduiken naa de openbaarmaaking der Oprigting van het *Vaderlandsch Fonds*, waar over wy vervolgens zullen spreeken.

XXXI. BOEK. 1786.

Verdenkingen en Beschuldigingen tegen hun ingebragt.

De geheimhouding, ondertusschen, van de meeste der weezenlyke Verrigtingen kon niet naalaaten by hunne Party in den Lande Argwaan te verwekken, uit welke Verdenkingen sprooten, die in Beschuldigingen veranderden, van zodanig een aart als meest geschikt waren om ingang te vinden by min kundigen onder de Gemeente, en den Volkshaat tegen hun aan te schennen. Naar hun voorgeeven hadden die Vaderlandsche Regenten het 'er op gezet, om den in ons Vaderland heerschenden Godsdienst allengskens te veranderen, de Leer en Gevoelens der *Remonstranten* in deszelfs plaatze in te voeren; als mede om het Stadhouderschap, of geheel te vernietigen, of immers 't zelve zodanig te fnuiken, dat de Regenten van dien kant, niets te vreezen hadden; en dat zy, het Volk onderworpen hebbende, zich in stede van den Stadhouder zouden plaatzen, en eene gehaate Aristocratische Familie Regeering invoeren.

Zy geeven eene *Acte van onderlinge Verbintenis*.

Zodanige Aantygingen, doormengd met Inboezemingen, als of hunne Begrippen van Staatsregt, van Vryheid, van Volksregten en Privilegien, ten uitersten ge-

XXXI. BOEK. 1786. vaarlyk waren, niet alleen voor ons Land; maar zelfs voor de Rust van andere Volken en voor de Veiligheid en den Luister van derzelver Souverainen, moesten de hoogste verontwaardiging veroorzaaken, by Mannen, die prys stelden op hun Eer en goeden Naam, en zich onvermoeid beyverden in 't geen zy 's Lands oirbaar keurden. In Oogstmaand deezes Jaars, talryker dan ooit, te *Amsterdam* vergaderd, stelde men voor, en besloot, om niet alleen door alle de toen-tegenwoordige Leden meer dan zeventig in getale, maar ook door alle andere even eens gezinde Regenten, in gansch *Nederland*, te doen tekenen een *Opstel*, 't welk tot Opschrift voerde, *Acte van onderlinge Verbintenis tot handhaaving der Republicainsche Constitutie*. Aan 't zelve gaven zy binnen kort, door het in de sterk geleezene *Post van den Neder-Rhyn* en in de voornaamste Nieuwspapieren, te doen plaatzen alle mogelyke openbaarheid.

nis in 't licht.

Deeze *Verbintenis*, die, ten tyde dat dezelve werd aangegaan, en vervolgens, zo veel gerugts maakte, verdient hier geheel afgeschreeven te worden, zo om de Naakomelingschap des een volledig denkbeeld te geeven, als om ze te onderscheiden van een valsch Stuk, onder dien naam uitgevent. De waare Acte van Verbintenis luidde woordlyk:

Inhoud dier Acte.

„ Wy ondergetekende Regenten, en „ alzo Medevertegenwoordigers des Volks, „ in de onderscheidene Provincien deezer

Re-

„ Repuliek, ryplyk overwoogen hebben-
„ de den jammerlyken Toestand en het
„ diep Verval des ganschen Vaderlands,
„ verklaaren, tot onderlinge Verzekering
„ omtrent onze waare Oogmerken en goe-
„ de Intentie, met de Inrigting van dee-
„ ze onderlinge Vereeniging en Corres-
„ pondentie geen ander oogmerk te heb-
„ ben, dan om de Algemeene Belangen
„ met meer eensgezinde Poogingen te
„ kunnen voorstaan en verdeedigen, tot
„ verhaasting van eene zo hoognoodige,
„ en te recht by het beste gedeelte der
„ Natie begeerde *Grondwettige Herstelling.*

„ Betuigende, derhalven, by deezen,
„ op het plegtigste, geen ander voornee-
„ men te hebben, dan om met al ons
„ vermogen, de waare Republicainsche
„ Regeeringsvorm in ons Gemeenebest,
„ naamlyk eene *Regeering by Representa-
„ tie des Volks*, gegrond op den aart der
„ Constitutie en Privilegien, van de by-
„ zondere Gewesten, Steden en Leden
„ van dien, en bevestigd by de *Unie van
„ Utrecht* te handhaaven, met een daar
„ aan ondergeschikt Stadhouderschap, erf-
„ lyk in het Huis van *Oranje*, voor zo
„ verre zulks met waare Gronden van
„ 's Lands en der Ingezetenen Onafhange-
„ lykheid, en het welzyn van ons Vader-
„ land, niet is strydende; zonder dat wy
„ immer zullen tragten mede te werken
„ *tot* — of gedoogen het invoeren *van*
„ eene *Alleenheersching* of onafhanglyke,
„ en tegen de Privilegien strydende *Fa-*

XXXI. BOEK. 1786.

„ *thilie-Regeering*, met versmooring van „ de billyke en eerbiedige *Volksstem*, even „ zo min als tot eene volstrekte *Democratie* of *Volks-regeering* buiten Representatie; maar dat wy de gemelde drie „ wyzen van Bestuur, als ten hoogsten „ verderflyk, door raad en daad, en alle „ mogelyk gepaste middelen, zullen tragten tegen te gaan, en te weeren.

„ Gelyk Wy ook op het plegtigste betuigen geene andere Bedoeling te hebben, dan den waaren *Christlyken Gereformeerden Godsdienst*, zo als dezelve „ in de Publieke Kerken deezer Landen „ geleerd wordt, (welken Wy, nevens de „ Burgerlyke Vryheid, houden voor de „ onschatbaarste Vastigheden van *Nederlands* Staatsgebouw,) insgelyks met allen yver, ernst en nadruk te handhaaven, zonder mede te werken, of te gedoogen, dat de Gronden van dien „ Godsdienst, op eenigerhande wyze, „ worden ondermynd; behoudens, nogthans, een billyke Vryheid van Godsdienstoefening voor andere Gezindheden: en, zo wy ontwaar wierden, dat „ men eenigen Toeleg smeeden mogt om „ den vastgestelden Godsdienst, of 's Lands „ Republicainsche Constitutie, te veranderen, verbinden Wy ons by deeze, „ de een den ander daar van terstond te „ zullen informeeren, en, zo veel in ons „ is, de bronnen op te geeven, waar „ uit Wy zodanigen verderflyken toeleg „ zyn ontwaar geworden.

En

„ En verbinden Wy ons by deeze vry-
„ willig en welberaaden, daar wy de ge-
„ regte Zaak onzer Medeburgeren en In-
„ gezetenen steeds als de onze behar-
„ tigen, niet te zullen dulden, of ten
„ minsten, op alle mogelyke wyzen, te zul-
„ len keeren, dat tegen Burgers en In-
„ gezetenen, die hunne Regten eerbiedig
„ inroepen, en wettig verdeedigen, Ge-
„ weld gebruikt worde; en in 't byzon-
„ der dat Wy het gebruiken van Troe-
„ pen tegen dezelven, door Stem en In-
„ vloed zullen tegengaan; als ook dat
„ Wy nimmer of ooit zodanige Regee-
„ ringen, die het 'er op toeleggen om
„ hunne Heerschzugt geweldig staande te
„ houden, zullen styven of sterken.

„ Daarenboven belooven Wy elkan-
„ deren, als Mannen van Eer, van de
„ Zaak van elk Regent, die, om des-
„ zelfs bedaarde en constitutioneele vry-
„ heidlievende Poogingen, vervolgd of
„ mishandeld wordt, eene algemeene Zaak
„ te zullen maaken, en niet stiltezitten vóór
„ dat, in zulk een geval, alles volkomen
„ geboet, vergoed en hersteld is.

„ En daar Wy allen kunnen verzeke-
„ ren bezield te zyn met eene opregte,
„ zuivere en belangelooze Liefde voor het
„ Vaderland, en met het welmeenendste
„ Verlangen om 's Volks waare Belangen
„ bevorderlyk te kunnen zyn, verbinden
„ Wy ons al verder, om steeds werk-
„ zaam te blyven, in het aanwenden der

XXXI. BOEK.

1786.

„ meest efficacieuse Poogingen tot eene
„ volledige Herstelling van Regten en
„ Voorregten, overal, zo in de *Vereenigde Gewesten* als in de *Generaliteits*
„ *Landen* en waar dezelve verder noodig
„ zal bevonden worden, en wel in 't byzonder ten opzigte van die Provincien,
„ welke, door onwettige en inconstitutioneele ingevoerde Regeerings Reglementen, onder het Juk van Overheersching
„ en Afhangelykheid gebukt gaan.

„ En wyl deeze Grondbeginzelen, die
„ Wy plegtig belyden de onze te zyn,
„ zo naauw aan elkanderen zyn verbonden
„ dat dezelve uitmaaken de waare Fundamenten en Oogmerken van alle Burgerlyke Regeering, het eenige Bolwerk
„ tegen alle Overheersching, en de eenige Zekerheid van elk cordaat, eerlyk
„ en burgerlievend Regent, zo verbinden
„ Wy ons, eindelyk, hoofd voor hoofd,
„ om elkanderen, en een iegelyk Regent,
„ die zich verder met ons vereenigt, in
„ allen opzigte, des noods, met goed en
„ bloed, in Verwagting van de Godlyke
„ Hulp, en in een vast Vertrouwen op
„ de Medewerking en Bystand der Ingezetenen, te ondersteunen en te beschermen, indien iemand onzer, uit hoofde
„ van deeze plegtige Verbintenis, tot
„ handhaaving der Vryheid en Onafhangelykheid deezer Republiek en der Ingezetenen Regten ingerigt, of uit hoofde van eenig Bedryf, tot het welk zy,

„ uit

„ uit hoofde van deeze Verbintenisse, XXXI.
„ zouden verpligt zyn, in het meest of BOEK.
„ minst gekrenkt of gemoeid mogten worden. 1786.

„ Betuigende Wy Ondergetekenden, „ by alles wat ons dierbaarst is, dat Wy, „ met verzaaking van allen Eigenbelang, „ met deeze onze Verbintenis alleen 's „ Lands Welzyn en behoud beoögen (*).

Van

(*) Naa dat deeze *Acte* eenigen tyd in 't licht geweest was, en het geheele Land door verspreid, zondt men eene *Acte van Verbintenis* in de wereld, met vier *Bylaagen*. Een Stuk, waar tegen de Stellers der Oorspronglyke *Acte*, zich eerst ongenoemd verklaarden in de *Leydsche* Courant van 19. Maart 1787; doch naderhand in een *Berigt* aan het *Publiek*, ondertekend door vyf van de voornaamste Leden dier Vergaderinge, die in vyf onderscheidene Gewesten de gewigtigste Regeeringsposten bekleedden, te weeten de Heeren R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, J. CAU, F. G. BLOK, J. VAN HAEFTEN, A. W. B. VAN PALLANDT. 't Zelve luidde. „ Gelyk de eenige bedoeling der onderscheide Heeren „ van Regeering, uit de Zeven Vereenigde Provinciën, die te meermaalen *Algemeene Byeenkomsten* „ te *Amsterdam* en elders gehouden hebben, met het „ ontwerpen, vastftellen, tekenen, en door den druk „ gemeen maaken der *Onderlinge Acte van Verbintenis van den* 8 *Aug.* 1786 geweest is, om aan „ elk eerlyk Inwooner van deeze Republiek, hoedanig ook deszelfs denkwyze over den Politieken „ Toestand des Vaderlands zyn mogt, met de meeste „ openhartigheid, in een kort zamenstel te vertoonen, welke hunne gevoelens en oogmerken *al* en „ welke dezelve *niet* waren, zo hebben de Ondergetekenden, niet dan met te meerdere verwondering „ kunnen verneemen, dat, zonder den Naam des „ Uitgeevers, afzonderlyk in druk verspreid is, zekere *Acte van Verbintenis*, welke in een Voorberigt aan den Leezer wordt opgegeeven, *als de*

 „ *Vrug-*

XXXI. BOEK. 1786.

Van deeze Acte vervaardigde men zeven Afschriften, ter verzendinge na de on-

„ *Vrugten der Deliberatien van de zogenaamde Vergadering van Regenten in den Toren van Kordaan en in den Doelen te Amsterdam gehouden.* —— Indien de Ondergetekenden, welken die onderscheidene Vergaderingen hebben bygewoond, alleen geraadpleegd hadden met den Inhoud van dat Stuk en met de innerlyke Bewustheid hunner Handelingen, en vooral met de beproefde Braafheid van veele andere Leden der respective Regeeringen, die Deelgenooten der gemelde Vergaderingen geweest zyn, en die *eerstgemelde Acte* getekend hebben, en waar van zommigen vry algemeen bekend zyn, zy zouden by hun voorneemen van een diep stilzwygen, omtrent die *laatste Acte*, door hun by het eerste kennis krygen daar van genomen, onverzettelyk gebleeven zyn; om dat zy oordeelden, dat men een aantal van onbesprooken Regenten, met geene de minste billykheid verdenken konde van het verfoeilyk oogmerk, om een Ontwerp te smeeden, zo roekloos, verderflyk en onuitvoerelyk als de inhoud der *laatste Acte* medebrengt, en te gelyker tyd eene andere Acte, zo regelrecht strydig met hunne waare inzigten, publiek te maaken, en aan een groot aantal hunner Medereegenten, die tot dus verre geen deel aan hunne Byeenkomsten gehad hebben, ter leezing, overweeging en tekening aan te bieden. —— Dan zedert vernomen hebbende, hoe de *laatste* door den Druk gemeen gemaakte Acte aan zommigen aanleiding gegeeven heeft, om met dezelve op de gemoederen van ligtgeloovige en min doorzigtige Menschen dieper indrukzels te maaken, dan men zich uit den aart der zaake, immer van te vooren hadt kunnen verbeelden, en te gelyk overwoogen hebbende, dat soortgelyke Stukken, ter misleiding en opruijing van onkundige Ingezetenen, met de schandlykste bedoelingen, tegen eigen overtuiging verzonnen, elders reeds zeer nadeelige gevolgen voor de Voorstanders der waare belangens van het Vaderland gehad hebben; hebben de Ondergetekenden gemeend

„ niet

onderscheidene Gewesten en in *Holland* achttien om te worden vertoond aan de XXXI. BOEK. 1786.

„ niet langer te moeten stilzitten; maar integendeel,
„ by deezen openlyk aan alle Ingezetenen der Republiek te moeten verzekeren, dat de *Acte van Verbintenis*, die in het 469 *Nommer van den Post van den Neder-Rhyn*, met goedvinden der gemelde Byeenkomst, geplaatst is, de egte en éénige is, die in die, of eenige andere soortgelyke Byeenkomst, is voorgesteld, in overweeging genomen en bepaald, zonder eenige Communicatie met of mededeelneeming der Gewapende Burger-corpsen, of van iemand anders, wie het ook zou mogen zyn; en dat derhalven, de meergemelde Acte van Verbintenis, zedert onlangs afzonderlyk uitgegeeven, is volstrekt valsch, en ten eenemaal verdicht.

„ En op dat by niemand eenige de minste redelyke twyfeling zou overblyven omtrent de Egtheid der *eerstgemelde Acte van Verbintenis* hebben de Ondergetekenden voorts gemeend te moeten belooven, gelyk zy belooven by deezen, eene Premie van *een duizend Gouden Ryders* aan den geenen, die met genoegzaame grond mogt kunnen bewyzen, *dat in de gemelde Vergadering van den* 8 *Aug.* 1786 *te Amsterdam in den Doelen, of in eenige andere plaats, vóór of naa dien tyd, te Amsterdam of elders door hun gehouden, door iemand der Leden van Regeering of Ministers, of wie anders het ook zyn mogé, eenig Voorstel van de gemelde verdichte Acte van Verbintenis of van iets diergelyks gedaan, eenige Deliberatien daar over aldaar gevallen, of eenig Besluit daar op genomen is, of ook dat daar ooit door hun eene diergelyke Acte van Verbintenis van inhoud als de verdichte aan eenig Regent der zeven Vereenigde Provincien, ter leezing, overweeging en ondertekening is aangeboden;* zullende, in dat geval, de voornoemde Premie daadlyk worden uitgekeerd door eenen der Ondergetekenden, ter keuze van den geenen, die tot dezelve geregtigd zal bevonden worden; terwyl de Ondergetekenden voorts elk en een iegelyk Regent, of wie het ook anders zyn mogt, by deezen volkomen vryheid

„ gee-

XXXI. BOEK. — 1786.

de Regenten; die, tot de opstellinge, de hand geleend hadden. Allen deezen zouden het Geschrift ondertekènen, en zich daar

„ geeven, en zelfs uitnoodigen om, met melding van „ zyn Naam, de Ondergetekenden openlyk te over- „ tuigen, indien hem immer met eenige voldoende „ zekerheid, of zelfs met eenigen schyn van waar- „ schynlykheid, van iemand der Regenten, die ge- „ melde Vergaderingen immer hebben bygewoond, „ iets dergelyks, als in de gemelde *valsche Acte* ver- „ meld is, is voorgehouden of voorgesteld." —— Wy hebben dit Berigt uit de *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 909. geplaatst om dat van deeze *valsche Acte* niet zelden gebruik gemaakt is. Byzonder was dit gedaan door den Professor P. Hofstede, in een *Biddagereden* in den Jaare 1788, 't geen gelegenheid gaf, dat de Schryver eener Beoordeeling dier Leerreden (de Eerw. J. Kantelaar) in de *Vaderlandsche Bibliotheek* I. D. bl. 113—117. 's Hoogleeraars gedrag in deezen gispte; waar tegen de Professor eene *Apologie* in 't licht gaf, die door den Eerw. Kantelaar beantwoord en beoordeeld wierd. *Vaderl. Biblioth.* II. D. bl. 145. Zie ook *Algem. Konst- en Letterbode* IV. D. bl. 144. Wy verzenden onze Leezers, die meer van deezen twist begeeren te weeten, derwaards. Met een kort woord nog optekenende, dat niemand zich heeft aangemeld om dien ongemeenen Prys te verdienen; en dat, naa de Omwenteling, in den Jaare 1787, in de veelvuldige Besluiten, dienende tot afkeuring en veroordeeling van de Grondbeginzelen en Verbintenissen der meergedagte Regenten, de *Acte van den* 8 *Aug.* uitdruklyk éénig en alleen genoemd wordt; en geen gewag altoos gemaakt van het *valsche Stuk*, 't geen men de plaats daar van hadt zoeken te doen bekleeden, en oneindig veel gevaarlyker moest gerekend worden dan het *egte*. Men zie, by voorbeeld *de Missive van President en Raaden van den Hove van Holland van* 25 *Sept.* 1787. de *Resolutien van Staaten van Holland van* 16 *Nov.* 1787. en de *Resol. der Staaten van Stad en Lande* 1. *Oct.* 1789.

daar by verbinden, hunne Onderschryving, op de onderscheidene Afschriften, te houden van dezelfde kragt en waarde, als of dezelve op één en dezelfde Acte geschied ware. Ook zouden zy die Acte ter tekeninge aanbieden aan andere Regeeringsleden, die zy daar toe geschikt keurden (*).

De

(*) Ondanks de veelvuldige moeite, welke wy ons gaven om een Naamlyst van alle de Ondertekenaaren deezer Acte te bekomen, hebben wy alleen de volgende Lyst kunnen magtig worden, van de Leden, die de Acte vastgesteld hebben.

Wegens *Gelderland*.

Jr. VAN NYVENHEIM *van Eek en Wiel*, Jr. VAN NYVENHEIM *van Dorth*, Jr. C. VAN NYVENHEIM.	uit het Kwartier van *Nymegen*.
Jr. VAN DER CAPELLEN *tot de Marsch*, Jr. VAN DER CAPELLEN *tot Rysselt*. JAN HAAZEBROEK, Gemeensman.	uit het Kwartier van *Zutphen*.
Jr. VAN LYNDEN *van Oldenaller Senior* Jr. VAN ZUYLEN *van Nyeveldt*, H. VAN WESTERVELD, Burgemeester van *Hattem*, ROUWENHHOF, Burgemeester van *Elburg*, BAURITIUS, Gemeensman van *Arnhem*. GELDERMAN, Gemeensman van *Harderwyk*, H VOS, en G. HENGEVELD, Gemeenslieden van *Elburg*.	uit het Kwartier van *Veluwe*.

Wegens *Holland*.

GEVAERTS *van Geervliet*, REES. STOOP. DE GYZELAAR, *Pensionaris*.	van *Dordrecht*.
DE LANGE	van *Haarlem*.
VAN BEERESTEIN, CAU, VAN VREDENBURG,	van *Delft*.

VAN

XXXI. BOEK.

1786.

Nadere ontvouwing hunner Oogmerken.

De byeenvergaderde en naauwverbondene Regenten, vonden het, voorts geraaden, om hunne Handelwyze tegen alle opspraak te dekken, en tevens hunne waare Bedoelingen nog nader aan den dag te leggen, de redenen daar van voor *Neerlands* Volk openlyk te ontvouwen. Zy kwamen hier op neder. — *Voor eerst*, om

van Royen, van Hoogeveen, Romswinckel, Blok, van den Sandheuvel,	van *Leyden*.
H. Hooft *Danielsz.* Hooft *van Vreeland*, de Graaf. Boreel, van Leiden *van Hardinxveld*, Abbema, Hovy, Bicker, van Lennep, van der Hoop, van Weede, de Witt, D. Hooft, Visscher *Pensionaris*,	van *Amsterdam*.
de Lange, Couperus, de Blau,	van *Gouda*.
Gevers, Elsevier, Reepmaker,	van *Rotterdam*.
Doom, den Beer, Keuchenius, Pilat van Bulderen,	van *Schiedam*.
Horbach,	van *Schoonhoven*.
Melvil,	van *Brielle*.
de Kempenaar, van Foreest,	van *Alkmaar*.
van Foreest, Carbasius *Secretaris*, Blok *Secretaris van Gec. Raaden*,	van *Hoorn*.

om aldus voor 't oog van 't geheele Vaderland, en van alle *Europische* Mogenheden, eene plegtige Verzekering onwedersprekelyk daar te stellen, dat alles, 't geen door binnen- en buitenlandsche Correspondentie, was uitgestrooid om de Byeenkomsten van Cordaate en Vaderlandsche Regenten en derzelver Poogingen tot eene *Grondwettige Verbetering der Republiek*, verdagt en haatlyk te maaken, loutere verkeerdheid of onwaarheid was. — De

XXXI. BOEK. 1786.

Duyvensz, }
Ebbenhout, } van *Enkhuizen*.
Beukdsen, }
Buyskes *Secretaris*, }
de Leeuw, van *Edam*.
Claus, van *Monnikendam*.
Appel, }
Menger, } van *Purmerende*.
Byleveld *Pensionaris*, }

Wegens *Zeeland*

J. Cau, van *Zierikzee*.
Ossewaarde, van *Goes*.

Wegens *Utrecht*

Smissaert, van *Utrecht*.
Schilge, van *Wyk by Duurstede*.

Wegens *Friesland*

van Haersma, uit *Oosterge*.
Roorda, uit *Zevenwouden*.

Wegens *Overyssel*

van Pallandt *tot Zuithem*, }
van Doornick, } van *Deventer*.
Tichler, }
C. A. Jordens, }

XXXI. BOEK. 1786.

De *tweede reden* bestondt, gelyk zy zich uitdruken, daar in, dat de Afkeerigheid en aanhoudende Wederstreeving van den Prins tegen de Herstelling der Republicainsche Regten van zyn eigen Vaderland, eene jammerlyke en hartroerende zaak was. — *Ten derden*, beschouwden zy zulk eene plegtige Verklaaring en Verzekering, als de *Acte van Verbintenis* behelsde, voor ten uitersten noodzaaklyk om den zo loflyken Verbeteringsyver der welmeenende Natie zelve, voor buitenspoorige en allerschadelykste Begrippen te behoeden. — *Ten vierden* bedoelen zy met deeze *Acte*, om, door eene daadlyke en zigtbaare Vereeniging van Vaderlandlievende Regenten, de Vermeerdering van derzelver getal te bevorderen. Welke Vermeerdering zy als ten uitersten noodzaaklyk aanmerkten, ter bereikinge van twee zeer gewigtige oogmerken. In de onderscheidene Provinciaale Vergaderingen zou hier uit meer Eendragts en een spoediger Afdoening van zaaken gebooren worden; en men zou, daarenboven, het moedigste en grootste gedeelte der Natie, in elke Provincie, eenen onverhaasten, onvoorbaarigen voortgang van 's Lands zaaken, met meer gerustheids, geduldig doen afwagten. — *Eindelyk* gaf de Vergadering voor reden van den gedaanen stap, hoofdzaaklyk en stiptlyk, de groote algemeene Punten en Oogmerken van het gansche Herstellingswerk vast te stellen, te bepaalen, en aan

kan den dag te leggen, en zich onderling des aangaande te verzekeren, in welke alle Vaderlandſche Regenten eenpaarig moesten overeenſtemmen, en gemeenſchaplyk te werk gaan.

XXXI. BOEK. 1786.

Nog iets was 'er, waar door deeze Vergadering van Regenten, meer van zich deedt ſpreeken, en aan dezelve een gedugter vertoon byzette voor allen, die met hun in Staatsbegrippen verſchilden, en meer glans by allen, die dezelve nevens hun waren toegedaan: naamlyk haare Onderhandeling met de Afgevaardigden van Schutteryen en Gewapende Genootſchappen uit de Steden en van het Platte land in *Holland* en *Utrecht*. Deezen, in de Byeenkomst der verbondene Regenten toegelaaten, ontvouwden rondelyk, volgens hun inzien en wyze van denken, de Oorzaaken der tegenwoordige Ongelegenheden van den Lande, gaven de Middelen aan de hand, welke zy tot Herſtel dienſtig keurden, en verzogten de goedkeuring en medewerking der aanzienlyke Mannen in wier tegenwoordigheid zy zich bevonden. —— Onder de Oorſprongen des Bederfs telden zy, „ een „ noodlottig Gebrek van Vereeniging tus„ ſchen Regent en Burger; eene Veree„ niging, huns agtens, in onze Con„ ſtitutie gegrond, welke den eenen waar„ lyk *Groot* en den ander waarlyk *Vry* „ maakt." —— Als eene andere Oorzaak des heerſchenden Kwaads, voerden zy aan, „ het Denkbeeld by de Regenten

Hunne Onderhandeling met de Afgevaardigden van de Schutteryen en Gewapende Genootſchappen.

XXXI. BOEK. 1786.

„ in 't algemeen aangenomen, dat zy, „ in dit Gemeenebest, een van de Burgery afgescheiden Lichaam uitmaakten, „ en de Dwaasheid der Burgeren om hier „ aan geloof te slaan." —— Het Middel, 't welk zy, ter geneezinge der Staatskwaale, aan de hand gaven, bestondt hier in, „ men moest voortaan, gemeenschap„ lyk handelen, en gezamenlyk zodanige „ Middelen zoeken te beraamen, als van „ den meesten dienst en geschiktheid zou„ den geoordeeld worden, ter bevorde„ ringe van de goede Zaak, tot Welzyn „ van het Vaderland, en, in 't byzon„ der, tot Aankweeking en Versterking „ van het hoogstnoodzaaklyk Vertrou„ wen en de Eensgezindheid tusschen „ Regenten en Burgers."

Naa dat de zamenverbondene Heeren over 't een en ander geraadpleegd hadden, viel het Besluit overeenkomstig met den Wensch en het Voorstel der Afgevaardigden. Hun werd aangezegd, dat de Vergaderde Regenten, overtuigd van de nuttigheid en noodzaaklykheid eener onderlinge Verstandhouding en gemeenschaplyke Werkzaamheid, tusschen Regenten en Burgers, en niet afkeerig van de gronden in het Voorstel begreepen, bereid waren „ om eene onderlinge Cor„ respondentie en Communicative Werk„ zaamheid te doen stand grypen; en dat „ de Vergadering, ten dien einde, eeni„ ge Gelastigden hadt benoemd om met „ die der Schutteryen en Gewapende

„ Ge-

„ Genootschappen, werkzaam te zyn en „ gezamenlyk de belangen der Vaderlandsche Vryheid te behartigen."

1786.

Onderscheide Beoordeelingen deezer *Acte*.

De *Acte van Verbintenis*, met de daar bygevoegde Ophelderingen, het geheele Gemeenebest door verspreid, verwekte veel opziens, en onderging verscheidenerleie Beoordeelingen. De heetsten in den Lande, hadden 'er niet weinig op te zeggen, als met te veel omzigtigheids en inschiklykheids opgesteld; vuurige Tegenstanders der Grondwettige Herstellinge wraakten die Bedoelingen en Werkzaamheden ten sterksten; over 't algemeen vonden de gematigdste Voorstanders der Verbeteringe van veele ingesloopene Gebreken, daar in grooten smaak.

Verbintenis te *Rotterdam* tot steun deezer Acte.

Nergens openbaarde zich de goedkeuring sterker dan te *Rotterdam*, waar in de *Vaderlandsche Societeit*, en by den Boekverkooper DE LEEUW, eene Verbintenis ter Tekeninge lag, tot steun der *Acte van Verbintenisse* door de zamenverbondene Regenten te *Amsterdam* aangegaan, in welke de Ondertekenaars verklaarden, „ zich genoopt en verpligt ge„ vonden te hebben, dat openbaare blyk „ van hunne Hoogagting en Erkentenis „ te geeven aan alle de Heeren, die de „ *Acte van Verbintenis* getekend hadden, „ of zouden tekenen, en voorts, ten be„ hoeve en tot verzekering van alle de „ Leden der Regeeringe van *Rotterdam*, „ die de cordaatheid gehad hadden of „ nog zouden hebben om aan de voorz.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Verbintenis deel te neemen, te beloo- „ ven en zich als Mannen van Eer te „ verbinden, om hunne Edelens, in der- „ zelver loflyke Poogingen, met al hun „ vermogen te ondersteunen en tegen al- „ le nadeelige gevolgen; welke daar uit „ voor hun Edelens, te zamen, of ieder „ in 't byzonder, zouden voortvloeijen, „ te beschermen, door alle zodanige meest „ gepaste en efficacieuse middelen, als „ hun Edelens nevens hun raadzaam zou- „ den agten en oordeelen, dat van hun „ als waare Liefhebbers van dit Land „ en de Grondwettige Constitutie van „ deszelfs Regeering, in redelykheid ge- „ vergd konden worden. Zy zouden al- „ len Geweld en Ongelyk, door eene „ overheerschende Magt aan dezelve over- „ komende, aanmerken als hun zelven „ hoofd vóór hoofd aangedaan, en niet „ stilzitten vóór 't zelve behoorelyk zou „ hersteld en afgedaan zyn; maar in al- „ len gevalle met de daad betoonen, dat „ hun Edelens niet te vergeefsch op de „ Medewerking en Bystand der Ingeze- „ tenen hadden vertrouwd." De Geconstitueerden der Requestranten daar ter Stede, hadden deeze Verbintenis eerst ondertekend, en werden zy daar in door veele andere Burgeren gevolgd (*).

De Regenten uit de onderscheidene Gewesten, die deeze Verbintenis tot stand brag-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 825.

bragten, vergaderden in Wynmaand te Leyden op de Zaal des Kunstgenootschaps KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN, en, in die zelfde Maand, te Utrecht, wanneer hun getal over de honderd beliep (†).

XXXI. BOEK. 1786.

Voorstel tot het oprigten van een Nationaal Fonds.

In een zeer naauw verband met deeze Verbintenis stondt eene andere Oprigting, uit dien zelfden hoek gekomen, en in 't eigenste Weekblad, den Landzaaten bekend gemaakt, onder den Tytel van *Vaderlandsch Voorstel tot eenen Nationaalen Onderstand, ter Bevordering van de gewigtigste Belangen des Nederlandschen Volks.* In 't zelve spraaken zy hunne Landgenooten op deezen trant aan. — „ Niet „ slegts de een of ander waardig Vader„ lander; maar verscheide Uwer braafste „ en beste Medeburgeren, zyn, naa lan„ ge en rype overweegingen, en uit over„ tuiging, dat de reeds zo gelukkig ge„ vorderde hoop tot eene Volledige en „ Grondwettige Herstelling, op alle mo„ gelyke wyzen verder tot Volmaaking „ behoort te worden aangemoedigd en „ ondersteund, te raade geworden eene „ zeer gewigtige en dringende zaak aan „ alle Weldenkenden in den Lande voor „ te draagen.

„ Al wie eenig bezef heeft van 's Lands „ Goede Zaak, erkent, dat derzelver be„ veiliging, voortgang, voltooijing en „ grond-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1306. 1337.

XXXI. BOEK. 1786.

„ grondvesting onder GODS Goedertieren Zegen, inzonderheid van de twee volgende Artykels zal afhangen. — *Voor eerst*: daar van, dat alle weldenkende Regenten, volgens een Generaal Plan van Landsverbetering, en ten dien einde communicatief met elkander te werk gaan. — *Ten tweeden*: daar van, dat door onderlingen Bystand, alle zodanige Middelen altyd gereed en by de hand zyn, als ter beveiliging, voortzetting, voltooijing en grondvesting van 's Lands Goede Zaak, volstrekt vereischt worden.

„ Gelyk het zeker is, dat eene hartlyke Vereening, en eene Communicative Werkzaamheid van alle Welmeenende Regenten, vooral noodzaaklyk is, zo is het ook, aan den anderen kant, niet minder zeker, dat het *Punt van noodige vereischte Middelen*, den eenigen vasten grondslag kan uitmaaken, op welken alle braave en onderling vereenigde Regenten, en verdere Medeburgers, met vrugt; werkzaam kunnen zyn. En dit is de reden, waarom Wy hier tot eene stukswyze opgave moeten komen van zaaken, die Uwe welmeenendste Vertegenwoordigers en uwe meest werkzaame Medeburgers, zedert eenigen tyd, hinderlyk zyn, en den gelukkigen Voortgang van 's Lands opdaagende Vryheid telkens stremmen; te weeten

„ Uwe welmeenendste Vertegenwoor-

„ di-

„ digers ondervinden en elk opmerkzaam XXXI.
„ Vaderlander, van wat ſtand hy ook BOEK.
„ zy, kan ſchier aan alle Plaatzen, ten ——
„ Plattenlande, zo wel als in de Steden, 1786.
„ gewaar worden. —— *Voor eerst:* hoe
„ eene menigte braave Burgers en Land-
„ lieden, onder den *minderen ſtand*, veel
„ yveriger en algemeener, in 's Lands
„ Goede Zaak, zouden deel neemen, in-
„ dien zy, op eenen vastgeſtelden Natio-
„ naalen Byſtand, tegen alle Verdrukking,
„ des noods, vertrouwen konden. ——
„ *Ten tweeden:* hoe onder den *Middelſtand*
„ verſcheide braave Burgers en Landlie-
„ den zich beklaagen, dat door gebrek
„ van Aanmoediging en kragtdaadige On-
„ derſteuning, op verſcheide Plaatzen,
„ de beste voorneemens niet tot ſtand
„ kunnen geraaken, of zeer gebrekkig en
„ onzeker blyven, om dat zy *alleen* in
„ hunne Plaatzen niet vermogende ge-
„ noeg zyn, om al het vereischte te
„ fourneeren. —— *Ten derden*, hoe 'er
„ nog zeer veele Middelen tot verdere
„ Verlichting en Verbetering, en dus tot
„ Verheffing der Waardigheid van het
„ Volk, in het werk moeten geſteld wor-
„ den; doch alle welke Middelen, enkel
„ en alleen uit gebrek aan toereikende
„ Onderſteuning en Bekostiging, geenen
„ voortgang kunnen krygen: daar even-
„ wel alle zulke Middelen te zamen ge-
„ nomen, van zodanig een gewigtig aan-
„ belang zyn, dat, zonder dezelve *'s Lands*
„ *Herſtel en Verheffing* niet zo ras wensch-

XXXI. BOEK. 1786.

„ lyk voltooid zal kunnen worden. —— „ *Ten vierden:* hoe die groote Uitwerk- „ zels van getrouwe en moedige Vader- „ landsliefde en Standvastigheid, door „ welke alle, ja zelfs de stoutste Onder- „ neemingen onzer inwendige Vyanden „ verydeld kunnen worden, niet ligt te „ verwagten zouden zyn, zonder éénen „ altyd by de hand zynde *Nationaalen* „ *Bystand.* —— En laatstlyk *ten vyfden:* „ hoe alzo, door het daarstellen van een „ gepast Middel ter bevordering van zo „ heilzaame Oogmerken, de Goede Zaak „ des Vaderlands, eene uitneemende On- „ dersteuning zal verkrygen; daar, van „ de zyde van deszelfs Vyanden zelfs gee- „ ne ongeoorloofde middelen worden ont- „ zien, om de Werktuigen van Over- „ heersching en Geweld in hunnen Euvel- „ moed te styven, en de Wankelenden „ door Vrees of Wanhoop van hunne „ waare belangen af te trekken.

„ Ziet daar, Vry en Onafhangelyk „ Volk van *Nederland!* deeze zyn de „ dringende redenen, waarom het twee- „ de Hoofd Artykel, (naamlyk dat der „ volstrekt noodige Middelen ter beveili- „ ging, voltooijing en grondvesting van „ 's Lands Goede Zaak,) zulk een ge- „ wigtig Punt van aanhoudende overwee- „ ging, zedert eenigen tyd, by uwe yve- „ rigste Vertegenwoordigers en kundigste „ Medeburgeren geweest is. —— Waar- „ lyk! de heilzaamste Voorneemens kun- „ nen immers niets baaten, zonder toe-

„ rei-

„ reikend Vermogen, om dezelve uit te „ voeren! XXXI. BOEK.

„ Uit al het voorschreevene zal elk, hy „ zy wie hy zy, van zelven overvloedig „ bezeffen; wat 'er nog heden aan het „ voorstaan der Goede Zaake ontbreekt — „ Om dit zo gevaarlyk gebrek, hoe eer „ hoe liever te gemoet te komen en aan „ het groote Herstellingswerk des ganschen „ Vaderlands meer Vastheids, Kragts en „ Spoeds te geeven, wenden zich Uwe „ trouwhartigste Vertegenwoordigers, met „ veelen Uwer kundigste en werkzaamste „ Medeburgeren tot U, tot alle Weldenkenden in den Lande. —— Zy zyn „ te raade geworden een Middel te beproeven, 't geen zeer vereerend voor „ de geheele Natie zal zyn; vermids alle „ Burgers en Ingezetenen van alle Standen en Gezindheden, door het gansche „ Vaderland, daar aan, dat is, aan de „ alles overtreffende Eer van zelven mede hun Vaderland te helpen herstellen „ en verbeteren, zullen kunnen deelneemen, door welke Algemeene Deelneeming zodanig een Middel ook in allen „ opzigten, voldoende zal worden, ter „ volmaakte bereiking van de uitgestrektste en heilrykste Vaderlandsche Oogmerken. 1786.

„ Dit Middel zal bestaan in eenen *Nationaalen Onderstand* te verzamelen, „ uit de geringe jaarlyksche Contributie „ van *éénen Gulden*, voor den min vermogenden Vaderlander, dien het niet

XXXI. BOEK. 1786.

„ gelegen komt meer te geeven; en de „ hoogste Contributie van meer vermogenden zal bepaald zyn tot *Vyf Guldens*; terwyl niet te min zodanige Persoonen, welken, 't zy in ééns, 't zy „ 's jaarlyks, dit Plan, boven de gemelde „ somme van *Vyf Guldens*, zouden willen „ begunstigen, de vryheid zullen hebben, „ met of zonder Tekening hunner Naamen, onder den Tytel van *Donateurs* „ en *Donatrices*, zulks te werk te stellen.

„ Het vermeerderen van Vaderlandschen Yver, Cordaatheid, en Moed onder de duizenden, door allerlei vrees „ onder hun weg te neemen van in wederwaardigheden voor de Goede Zaak „ ooit verlaaten te zullen zyn; — Het „ verschaffen van aanmoediging overal „ waar dezelve noodig bevonden wordt; — „ Het verydelen van al het Kwaad, dat „ 's Lands inwendige Vyanden, door hunne verderflyke Aanslagen, aan de Goede Zaak berokkenen; — Het vervaardigen en in het werk stellen van „ alle zulke byzondere zaaken, als tot „ verdere Verlichting, Verbetering en „ Verheffing der geheele Natie volstrekt „ noodig zyn, en zonder welke de verlichte waare Vaderlandsliefde nooit of „ nimmer van eene Algemeene Nationaale Natuur kan worden; — In één „ woord het Volkomen Herstel des ganschen Vaderlands, en deszelfs voortduuring van Geslachte tot Geslachte,

„ ziet

„ ziet daar, welk rechtgeaart *Nederlander*, hy zy wie hy zy, zou voor deeze reeks van allergewigtigste zaaken 's jaarlyks niet *éénen enkelen Gulden* overig hebben? XXXI. BOEK. 1786.

„ Met algemeene hulp kan niet alleen „ alles behouden en spoedig voltooid; „ maar tevens kan, door eene algemeene Deelneeming in de Herstelling en „ Verheffing des Vaderlands, de geheele „ Natie als *één eenig Man* vereend worden, en dus meer dan ooit op eene „ geregelde, bedaarde en onwederstaanbaare wyze, de braave Poogingen van haare trouwhartigste Vertegenwoordigers „ allerwegen ondersteunen. En niets kan „ immers ook geschikter en eigenaartiger „ zyn om in alle Lands- en Stadsvergaderingen het getal van Vaderlandsche „ Regenten spoedig te vermeerderen.

„ Zo lang wy geen *Vaderlandsch Fonds* „ hebben, om, overal de Goede Zaak „ te ondersteunen, en te behoeden, gaan „ de inwendige Vyanden van 's Lands „ Herstelling voort in hunne verraaderlyke Onderneemingen; daar, integendeel „ enkel en alleen de aanweezigheid van „ een, door Contributie aanzienlyk en „ onuitputbaar *Vaderlandsch Vermogen*, „ den Wederstreeveren alle hoop en uitzigt zal ontneemen van ooit of immer „ over 's Lands opdaagende Vryheid en „ Herstelling te triumpheeren.

„ Indien 'er eenige twyfeling kon zyn

„ of

XXXI. BOEK. 1786.

„ of zulk een *Nationaale Beurs* met de „ zorgvuldigfte getrouwheid gebruikt zal „ worden, immers zelfs dan nog zoude „ elk Vaderlander wel één enkelen Gulden „ willen waagen. Maar alles is hier vol- „ maakt zeker en veilig. —— Volk van „ *Nederland*! het zyn hier uwe trouw- „ hartigfte, edelmoedigfte en cordaatfte „ Regenten en Medeburgers zelven, die „ U tot het fpoedig oprigten van zulk „ een *Nationaal Fonds* uitnoodigen. Zy „ zelven zullen met eene ruime Deelnee- „ ming, overal door 't geheele Vaderland, „ U voorgaan. Zy zelven zullen, in elke „ Stad of District, de zorg van Inzame- „ ling en van heilzaam Gebruik, met ver- „ zaaking van allen eigenbelang, op zich „ neemen. Elk Contribuant, hy zy wie „ hy zy, de geringfte zo wel als aan- „ zienlykfte Vaderlander kan hun zien „ en kennen, en verder alle die nadere „ toelichtingen en verzekeringen vinden, „ welke ooit een redelyk Mensch, in ee- „ ne gewigtige zaak van deeze natuur, „ zou kunnen wenfchen of begeeren. En „ om U lieden eene volkomene zeker- „ heid te geeven, zyn, door de beken- „ de Vaderlandfche Byeenkomst te *Am-* „ *fterdam*, eenige van derzelver Leden „ verzogt, eene provifioneele Directie in „ deezen te houden, welke Leden daad- „ lyk, ieder in zyne Provincie, eenigen „ hunner Medeburgeren zullen bekend „ maaken, by wien een ieder zich tot

„ Deel-

„ Deelneeming in deeze Oprigting zal „ kunnen vervoegen (*).” XXXI. BOEK. 1786.

De Heeren van wier hand dit *Vaderlandsch Voorstel* kwam, en in 't zelve niet duister gespeld hadden, wie zy waren, vernamen met genoegen, dat 't zelve by een gedeelte des Volks in *Nederland* niet ongunstig ontvangen was; doch te midden van veele schampere Aanmerkingen daar op gemaakt, welken zy zich niet bekreunden, ontdekten zy, dat zelfs by zommigen, die 'er zich voor betoonden, eenige Bedenkelykheden, ten aanziene van het Plan zelve, gereezen waren, welke zy openlyk aan den dag bragten. Deeze kwamen voornaamlyk hier op neder; dat het Voorstel naamloos in de Wereld verscheenen was; — dat men geene genoeggzaame Aanwyzingen hadt van de Oogmerken waar toe dat *Vaderlandsch Fonds* dienen zou; — en eindelyk wenschte men te weeten wie de Medeburgers waren, van welken in het Voorstel gesprooken werd.

Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt.

Om deeze Bedenkelykheden, van weezenlyk belang, in ééns, zo veel mogelyk, op te lossen, en dus dit Plan, in allen deelen, te bevorderen, maakten de Heeren R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, F. G. BLOK, J. CAU, J. P. DE RIDDER, H. H. VAN HAERSMA, A. W. Baron VAN PALLANDT

Uit den weg geruimd.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1143.

XXXI. BOEK. — 1786.

LANDT TOT ZUITHEM, geene zwaarigheid om, met overleg van verscheide met hun eensdenkende Regenten, openlyk te verklaaren — „ *Vóór eerst*, dat „ het Programma, door hun, volgens het „ besluit der bekende Vergadering te *Am*„ *sterdam*, opgesteld, en alzo aan het „ Publiek was medegedeeld geworden — „ *Ten tweeden*, dat het Oogmerk, waar „ om de Institutie van zodanig een *Na*„ *tionaale Kas*, door hun was voorge„ slaagen ten duidelykften in het Pro„ gramma zelve was uitgedrukt, *om*, „ *naamlyk*, *door onderlingen Bystand*, *alle* „ *zodanige Middelen altyd gereed en by de* „ *hand te hebben*, *als ter Beveiliging*, *Voort*„ *zetting*, *Voltooijing en Grondvesting van* „ *'s Lands Goede Zaak vereischt werd.* — „ En konden zy, als Lieden van Eer, „ betuigen, dat dit hun eenig en waare „ doelwit met de Oprigting van 't gemelde „ Fonds was, zonder dat eenig Eigen„ belang, veel min het styven van vuige „ Heerschzugt, hun in deezen bezield „ hadt. — *Ten derden*, dat, hoe zeer „ wel geene Medeburgers, by het instel„ len van het Plan tegenwoordig geweest „ waren, egter 't zelve zyn Oorsprong „ voornaamlyk verschuldigd was aan de „ rechtmaatige Begeerte van zo veele „ welmeenende Ingezetenen, die reeds „ zedert eenigen tyd geleeden, de zulken „ van hunne Vertegenwoordigers, welke „ zy met hun vertrouwen vereerden, tot „ het in stand brengen van eene *Natio*-

„ *naale*

„ *naale Beurs* aangefspoord hadden. —— XXXI.
„ Terwyl zy vertrouwden, dat niets meer BOEK.
„ den gelukkigen uitflag van deeze In-
„ ftitutie zou bevorderen, dan dat de Di- 1786.
„ rectie van dit Fonds, in alle Steden en
„ Diftricten, niet alleen aan Regenten,
„ maar ook de vertrouwfte Medeburge-
„ ren wierd opgedraagen (*)."

Welhaast nam, na deeze Ontdekking, de Intekening opgang. In *Leyden*, dat hier voorging, deeden zich ter Inzamelinge op, de Heeren F. G. Blok, D. M. G. Heldewier, Veertigen in den Raade, M. C. van Beurden, P. Wyland en P. Vrede Kooplieden, die ook zorge gedraagen hadden, dat in de Dorpen van *Rhynland*, de Intekening by vertrouwde Perfoonen kon gefchieden. In *Haarlem*, 't welk fpoedig volgde, kon men deeze Zamelpenningen brengen by de Heeren J. Teding van Berkhout, J. H. de Lange Vroedfchappen, J. A. Graswinkel Secretaris der Stad, J. Kragting, A. Vos *Jacobusz.* en A. Loosjes-*Pz.* Burgers, die ook op zich namen, in de Dorpen onder *Haarlem*, het noodige hier toe te befchikken. —— 't Zou overtollig en verveelend weezen, eene Naamlyst op te geeven van die zich allerwegen, tot de geringfte Plaatzen bykans, ja tot de Eilanden toe, met dit werk belasten; dan

De Inzameling gaat voort.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1174. 1185. en 1211.

XXXI. BOEK. 1786.

dan wy bragten deeze voorbeelden van de vooruitloopende Steden *Leyden* en *Haarlem* alleen by, om te doen zien, hoe, overeenkomstig met het Plan, Regenten en Burgers, met den anderen veréénigd, dit werk van zeer veel omslags, op zich namen en volvoerden. Dit was doorgaans het geval, schoon, op zommige Plaatzen, alleen Regenten, op andere, alleen Burgers, en op nog andere, de Leeraars der Gereformeerde Kerke, en ook Roomsche Priesters, zich daar toe verledigden (*).

En heeft groote opgang.

Groot was de Geestdrift om tot dit Fonds Penningen op te brengen. Niemand die iets kon missen, en der Grondwettige Herstelling toegedaan was, of hy tekende in. Aanzienlyke Giften in ééns, die van enkele Persoonen, eenige Duizend Guldens bedroegen (†), werden in deeze Schatkist uitgestort. Lieden, van welken men het althans niet verwagt hadt, tasten wel diep in de beurze.

Te *Amsterdam* gaat het niet schielyk toe, en waarom.

Te midden van de woelige drukte deezer nieuwe en ongehoorde Inrigting baarde het by veelen verwondering, dat het magtig *Amsterdam*, gewoon uit te steeken als het op geeven aankomt, en waar het

(*) Men las in de Dagpapieren de Bekendmaakingen daar toe strekkende, en heeft men in den *Post van den Neder-Rhyn* eene eenigzins uitvoerige Naamlyst van Heeren, die, in onderscheide Steden dit werk aanvaarden IX. D. bl. 1257.

(†) Ik maak my, dit schryvende, aan geen grootspraak schuldig; in 't zekere weet ik, dat een Heer te *Haarlem*, op eenmaal, vyf duizend Guldens schonk.

het niet mangelde aan ryken en aanzienlyken, die geheel in het Plan der Oprigteren vielen, geen meerder voortgangs met dit werk maakte: dan men verzekerde, dat deeze vertraaging, wel verre van toegeschreeven te moeten worden aan gebrek van yver, veroorzaakt wierd door de omslagtigheid aan een Bedryf van deezen aart onafscheidbaar verknogt, en welke, uit hoofde eener menigte plaatslyke omstandigheden, in eene Stad van die uitgebreidheid, niet weinig vermeerderde. XXXI. BOEK. 1786.

De waarheid hier van bleek welhaast toen de Heeren DANIEL HOOFD *van Vreeland*, BALTHASAR ELIAS ABBEMA, LODEWYK HOVY, JAN BERND BICKER, CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbrechtsz.*, CAREL WOUTER VISSCHER, PIETER WILLEM VAN LANKEREN, VOLKERT CHRISTOFFELS, JACOBUS D'AMOUR, ERNESTUS EBELING, HENDRIK VAN CASTROP, OTTO WILLEM JOHAN BERG, GERARD VERRYN, RUTGER JAN SCHIMMELPENNICK, NICOLAAS VAN STAPHORST, JAN ANANIAS WILLINK, en NICOLAAS VAN HEUREN, als Ontvangers en Bestuurders van het *Nationaale Fonds*, te voorschyn traden, met een Berigtschrift aan de Inwoonderen der *Amstelstad*, de wyze van Inzameling bepaalende. Voorts verzekerden zy de welmeenende Burgerye; „dat „de Penningen en Opkomsten van dit

Wie dit werk op zich namen; en hun Berigtschrift aan de *Amsterdammers*.

XXXI. BOEK. 1786.

„ *Nationaale Fonds*, door de Bestuur-
„ ders van 't zelve zouden worden be-
„ steed tot al zulke eindens als de Goe-
„ de Zaak des Volks konden bevorde-
„ ren; het zy door de zulken, die zich
„ daar toe door onvermogen niet kunnen
„ beyveren, te ondersteunen; het zy tot
„ aanmoediging van den onontbeerelyken
„ Burgerwapenhandel; het zy om de
„ schadens en ongevallen, welke zulke
„ braave Leden der Maatschappye, die,
„ in de kragtdaadige poogingen tot bevor-
„ dering der voornaamste en gewigtigste
„ belangen des *Nederlandschen* Volks, zo
„ in hunne Persoonen, als Vrouwen en
„ Kinderen, ongelukkig mogten worden
„ vervolgd of benadeeld, mogten overko-
„ men, zo veel mogelyk, te beteren en te
„ vergoeden; het zy tot bevordering van
„ al zulke Middelen als noodig zullen
„ worden geoordeeld tot weering van al-
„ le soorten van Overheersching en Ge-
„ weld; en dat wyders met alle moge-
„ lyke oplettenheid door de onderschei-
„ dene Bestuurders zou worden bezorgd,
„ dat hetzelve Fonds steeds worde aan-
„ gewend tot het waare oogmerk van
„ deszelfs Oprigting, en wel zodanig, dat
„ geene Uitgaven van Penningen geschie-
„ den dan met alle omzigtigheid, en niet
„ anders dan naa dat behoorelyk zou zyn
„ gebleeken, dat dezelve gevorderd wier-
„ den om der Goede Zaake wille; ten
„ einde hier door voor te komen het

„ mis-

„ misbruik, dat anderzins zou kunnen „ plaats hebben (*).”

XXXI. BOEK. 1786.

In *Gelderlands* groote en kleindere Steden gaven zich verscheide Heeren op tot de Intekening en Inzameling der Penningen tot dat Fonds, by welken men ook naarigten kon krygen van de Persoonen op Dorpen, tot elke Stad behoorende, die deeze Gelden inzamelden. Het kreeg in dit Gewest op de eene plaats meer, op de andere min toeloops. Dan 't leedt niet lang of te *Bommel* werd door de Regeering het geeven dier Giften, by openbaare Afkondiging verboden (†).

Hoe 't zich in *Gelderland* met de Inzameling toedroeg.

In *Utrecht*, *Overysſel*, de *Ommelanden*, als mede in de Generaliteit, kon men Gelden tot deezen Inzameling, by daar toe bestemde Persoonen, opbrengen (§). 't Ontbrak in *Zeeland* niet aan Voorstanders van dit Fonds, en Inzamelaären; doch de Burgemeester W. A. VAN CITTERS stelde te *Middelburg* in den Raad voor; om, daar de Liefdegiften voor de by de Diaconie Gealimenteerden, op den duur, niet toereikende bevonden wierden, en de Stad derhalven genoodzaakt was, eene goede Somme aan de Diaconie af te

Hoe in *Utrecht*, *Overysſel* en de *Ommelanden*.

Voorstel in *Zeeland* om de Penningen in beslag te neemen.

Men ging 'er des niet tegenstaande mede voort.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1296. en X. D. bl. 196.

(†) In de *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1297, vindt men de Naamlyst. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 754. Voor 't Jaar 1787. bl. 187.

(§) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1250. 1297. X. D. bl. 64. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1652.

XXXI. BOEK. — 1786.

te ſtaan,, de hand te leggen op de verzamelde Penningen van het *Nationaale Fonds* (*). Dit Verzoek in overweeging genomen zynde, ſtemden W. A. VAN CITTERS, G. VAN CITTERS en DE BRUIN overeenkomſtig het Voorſtel; waar tegen LE SAGE, HUISMAN en VISVLIET zich verklaarden. De Voorzittende Burgemeester DE BRUIN liet, by 't ſteeken der ſtemmen, het lot beſlisſen; en ingevolge van 't zelve werd het Voorſtel by den Raad en Wet goedgekeurd, en de Baljuw gelast de Ingezamelde Penningen in Beſlag te neemen. Doch men hadt zorg gedraagen om die Beſlagneeming onmogelyk te maaken, door deeze Penningen elders in veiligheid te brengen. — Des niet te min voer men ook te *Middelburg* voort met het *Nationaal Fonds*, en de Burgers ter Intekening uit te noodigen, met de Naamen der Ontvangeren en de aanwyzing van de plaats waar de Kist geſteld was om de Giften der Donateuren of die onbekend begeerden te blyven, te verzamelen. En in Louwmaand des volgenden Jaars, hielden de Beſtuurders uit de Departementen der Steden *Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes* en *Vlisſingen*, eene Provinciaale Vergadering, waar in zy een Voorzitter, Schatbewaarder en Secretaris verkoozen, 't geen eer-lang

(*) Hy begreep 'er ook uitdruklyk onder, de *Verzamelde Penningen* voor *Haſtem* en *Elburg*.

lang aanleiding gaf tot onaangenaame onderhandelingen ter Staatsvergaderinge; doch dit behoort tot een volgend Jaar (*). XXXI. BOEK. 1786.

Schoon men op zommige Plaatzen des Lands, in den aanvange, huiverde met de openbaare Intekening voor den dag te komen, kreeg dezelve eerlang eene verbaazende Algemeenheid, en werden 'er, langs deezen weg Schatten ingezameld. Wegens welker Besteeding, van tyd tot tyd, op onderscheidene Plaatzen, voor alle Deelneemeren openbaare Rekening en Verantwoording werd gehouden.

Waarom in *Friesland* geen *Nationaal Fonds*.

Wy weeten niet dat in *Friesland* eenige Poogingen gedaan zyn om op dit *Nationaal Fonds* Inschryving te bekomen, of zich daar Persoonen ter Ontvangst aanboden. Misschien beloofde men zich, in dit Gewest, waar de zaaken eene andere gedaante begonnen aan te neemen, hier van zo min opgangs als van eene Lotery, in den voorleeden Jaare beraamd ter verzameling van Penningen tot onderstand der Vrycorpsen; doch, op 't verzoek deswegen aan de Staaten ingediend, geweigerd; en van eene, ten deezen Jaare, uitgeschreeven Lotery in Goederen en Cieraaden, tot welke men meende de toestemming der Staaten niet te behoeven: dewyl dikwyls zodanige Loteryen in 't klein, op de enkele toelaating der Officieren en Stadsgeregten, getrokken wier-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1481. Voor 't Jaar 1787. bl. 125.

XXXI. BOEK. 1786.

Officieren en Stadsgeregten, getrokken wierden; maar die, wel verre van door te gaan en met toelaating van den Grietman van *Westdongradeel*, even buiten den Klokflag van *Dokkum* getrokken te worden, by een fcherpe Afkondiging volftrekt verboden werd. Terwyl de uitdrukking daar in voorkomende, dat deeze Lotery van Goederen zou ftrekken *ten voordeele van de zich aldus qualificeerende vereenigde Gelegalifeerde Vrycorpfen en Exercitie-genootfchappen*, genoegzaam uitwees, dat zyne Hoogheid en de Gedeputeerde Staaten, op wier naam de Afkondiging, den achtften van Zomermaand, gefchiedde, die Gewapende Corpfen met geen gunftig oog befchouwden: weshalven die omfchryving ook den Leden zeer tegen de borst ftiet, en de onaangenaamheid, welke de Afkondiging by hun verwekte, niet weinig vermeerderde (*).

Middelen van Bevrediging aangewend.

Hoe fterke Befluiten men ook tegen zyne Hoogheid by *Holland* genomen hadt, in het laatst voorgaande Boek vermeld; hoe veelvuldig en onvermoeid de Pogingen waren door de Voorftanders der *Grondwettige Herftellinge* aangewend om deeze tot ftand te brengen, waar van wy twee der voornaamfte en in 't oog loopendfte dus verre in dit Boek opgehaald hebben, ontbrak het, ten deezen Jaare, niet aan Buiten- en Binnenlandfche Werkzaamhe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 740.

heden, om de heevig opblaakende Twist-vlam in den Lande te ſtuiten, of eene Bemiddeling te treffen. Van 't een en ander moeten wy rekenſchap geeven, eer wy tot het verhaal van meer byzondere zaaken treeden.

XXXI. BOEK. — 1786.

In de eerſte plaats biedt zich aan een Vertoogſchrift des Gezants van *Frankryk*, de Markgraaf DE VERAC, den een en twintigſten van Grasmaand, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden ingeleeverd. In hetzelve zegt deeze Afgezant gelast te weezen „ om aan hun Hoog Mogenden, de allernadruklykſte betuigingen te doen van de Toegeneegenheid „ en Vriendſchap, welke de Koning, zyn „ Meester, hun toedroeg, en hun, op „ nieuw, te verzekeren van de onveranderlyke Verkleefdheid van zyne Majeſteit aan de Verbintenis tusſchen Haar „ en de Vereenigde Gewesten. — Uit „ hoofde van deeze Gevoelens, wenschte de Koning, dat men toetrade, tot „ het herſtellen der Misſlagen, welke tot „ de inwendige Verdeeldheden in de Republiek aanleiding mogten gegeeven „ hebben, en dat haare Rust mogt herſteld worden, op beginzels, ontleend „ uit den aart der waare Conſtitutie. — „ De Koning deeze wenſchen aan hun „ Hoog Mogenden vertrouwelyk mededeelende, maatigde zich daar door geenzins eenig Beheer aan over de Binnenlandſche Zaaken der Republiek. Wel „ verre van iets zodanigs ten doel te

Verſlag des *Franſchen* Afgezants DE VERAC.

XXXI. BOEK. 1786.

„ hebben, zou zyne Majesteit, in tegen„ deel, indien het noodig ware, haare „ kragtdaadigste poogingen aanwenden, „ om te beletten, dat hun Hoog Mogen„ den daar in van binnen zo min als van „ buiten gestoord wierden. — Zyne Ma„ jesteit beoogde met deezen stap niets „ anders, dan omtrent hun Hoog Mogen„ den, de Pligten eens Vriends en Bond„ genoots te vervullen, en hun, langs „ dien weg, een nieuw blyk te geeven „ van het ongeveinsd deel, welke Hy „ nam in het Geluk en den Voorspoed „ der Vereenigde Gewesten.

Hoe beantwoord.

Het Antwoord op dit Vertoog liep op deezen zin, „ dat hun Hoog Mogenden, „ met de uiterste erkentenisse en gevoe„ lens van Hoogagting, hadden ontvangen „ die gunstige en allersterkste Verzekerin„ gen, welke het zyne Allerchristlykste „ Majesteit behaagd hadt te geeven van „ zyne onveranderlyke Verkleefdheid, „ aan de zo gelukkige Verbintenis tus„ schen zyne Majesteit en deezen Staat. — „ Dat hun Hoog Mogenden niets ernsti„ ger begeerden dan ook, van Hunne „ zyde, zyne Majesteit de opregtste Preu„ ven te geeven van hunne bestendige „ Aankleeving aan die Verbintenisse, mits„ gaders van de waarde, die hun Hoog „ Mogenden stelden in de Vriendschap „ van zyne Majesteit; waar van zy een „ nieuw en allerovertuigendst bewys had„ den mogen vinden in de edelmoedige „ Verklaaring, van naamlyk wel verre

„ van

„ van zich te willen mengen in het Bestuur van de Binnenlandfche Zaaken der Republiek, in tegendeel, byaldien het noodzaaklyk was, veel eer op de kragtigfte wyze, te willen medewerken, om voor te komen, dat hun Hoog Mogengenden daar in zo van buiten als van binnen zouden worden belemmerd.

„ Dat deeze Verklaaring van zyne Allerchristlykfte Majefteit voor hun Hoog Mogenden van dies te meer gewigts was, om dat Hoogstdezelven niets meer ter harte namen dan de Confervatie van hunne Onafhangelykheid, mitsgaders van de waare Gronden, waar op dezelve, zo wel als de Regeeringsvorm van deezen Staat in 't algemeen, en van de Leden van 't zelve in 't byzonder was gevestigd.

„ Dat, derhalven, hun Hoog Mogenden het deel, 't welk zyne Majefteit in het Geluk en den Voorfpoed van deeze Republiek alzo geliefde te neemen, moesten beantwoorden; met de ferieuste bedenkingen van 't weezenlyk deel, 't welk zy namen in den Voorfpoed van zyne Majefteits roemrugtige Regeering, mitsgaders van hunnen hartlyken wensch van altoos in ftaat te mogen zyn, om de wederzydfche Belangen der twee Geallieerde Natien, op de kragtdaadigfte wyze, te helpen bevorderen, en voorts de fterkfte Preuven te geeven van hunne geneigdheid om de Pligten van een getrouw Vriend en

XXXI. BOEK. 1786.

„ Bondgenoot, ook van hunne zyde, op „ de volkomenste wyze, te vervullen (*).”

De Koning van *Pruissen* zoekt desgelyks eene Bevrediging.

FREDERIK DE II. Koning van *Pruissen*, die te meermaalen door zynen Afgezant, den Baron VAN THULEMEYER, Vertoogen hadt laaten doen en Brieven gezonden, op een vry hoogen toon gestemd, en door ons in vroegere Deelen onzer Geschiedenissen, geboekt (†), zag zints lange met geen genoegen, den invloed van *Frankryk* op de *Nederlanden*; dan geenzins onverschillig over den keer, welken de zaaken in 't Gemeenebest, die voor het Huis van *Oranje* thans ongunstig stonden, zouden neemen, drong hy, zo men wil, by het Hof van *Versailles* aan, dat het de hand zou leenen tot eenige billyke Schikkingen tusschen den Stadhouder en diens Partye. Ja ging, volgens sommigen, het Hof van *Berlyn* zo verre, dat het een Ontwerp van Verdrag in Hooimaand voorstelde, waarop men geene andere dan onbepaalde Antwoorden ontving, die genoeg deeden begrypen, dat men de zaak slegts op de lange baan zogt te schuiven, om tyd te winnen (§). Wat hier van, als mede van eene vroegere geneigdheid diens Monarchs tot eene minzaame Schik-

(*) *Resol. Gen.* 21. April en 31. Mey 1786.

(†) *Zie onze Vaderl. Hist.* V. D. bl. 28. VII. D. bl. 66 enz. VIII. D. bl. 70 enz.

(§) *Het Leeven en de Regeering van* FREDERIK DEN II. *Koning van Pruissen, geschetst door den Abt* DENINA bl. 455.

Schikking (*) zyn moge, zyn Gezant THULEMEYER diende ter tafel van hun Hoog Mogenden een Vertoog in, eenigzins op de leest des *Franschen* Vertoogs geschoeid. XXXI. BOEK. —— 1786.

Vertoog door hem ingeleeverd.

Die Gezant verklaarde gelast te weezen „ om aan hun Hoog Mogenden te „ vernieuwen de verzekeringen van de „ opregte Vriendschap, welke de Koning „ zyn Meester, onveranderlyk voor hun „ bleef houden; en, ten gelyken tyde, te „ betuigen het genoegen, 't geen die „ Monarch gevoelde over het Verlangen „ door eene andere aan de Republiek vereen„ de en verbondene Mogenheid betoond, „ ten voordeele van het Herstel van de „ inwendige Rust der Vereenigde Ge„ westen. —— Zyne Majesteit prees dat „ Verlangen, voegde zich opregtlyk daar „ by, en zou met het grootste genoe„ gen verneemen, dat men met yver en „ onpartydigheid arbeidde, om niet alleen „ de waare Constitutie en de Souvereini„ teit van den Staat; maar ook de Reg„ ten en Voorregten van het Erfstadhou„ derschap, buiten alle Aanranding te stel„ len, en dezelve op eenen vasten voet „ te vestigen. —— De Koning wilde „ zich, door het te kennen geeven van „ dit zyn Verlangen geenzins inwikkelen „ in

(†) *Mem. pour servir a l'Hist. de la Revolution des Prov. Unies en* 1787, *par Mr.* JH. MANDRILLON *Introd.* p. VIII. door ons vertaald bygebragt in het VIII. D. onzer *Vaderl. Hist.* b 106 enz.

XXXI. BOEK. 1786.

„ in de Binnenlandsche Zaaken der *Ver-*
„ *eenigde Gewesten*. Het voorige gedrag
„ van zyne Majesteit strekte hier van ten
„ bewyze; dan in hoedanigheid van Vriend
„ en digst aangrenzenden Nabuur, en als
„ zodanig een weezenlyk belang hebben-
„ de by deszelfs Welzyn, zou hy bereid-
„ willig zyne goede Diensten en Tus-
„ schenkomst aanwenden om overal, daar
„ het noodig zou zyn, mede te werken
„ tot bevestiging van de Binnen- en Bui-
„ tenlandsche Rust der Republiek (*).

Een dergelyk Vertoog des Konings van *Engeland*.

't Leedt slegts korten tyd of de Ridder Harris, Afgezant van *Groot-Brittanje*, sloeg denzelfden toon, met eenige meerdere omslagtigheid zyne redenen beleggende. Hy sprak hun Hoog Mogenden op deezen trant aan. „ Hoog Mo-
„ gende Heeren! Alle de Pogingen,
„ welke zyne *Brittannische* Majesteit aan-
„ gewend heeft by U Hoog Mogenden,
„ zedert het gelukkig tydstip des Vre-
„ des, hebben geen ander doelwit gehad
„ dan om Hoogstdezelven de ontwyfel-
„ baare Preuven te geeven van de op-
„ regte Vriendschap, welke zyne Maje-
„ steit U Hoog Mogenden toedraagt. —
„ Zyne Majesteit heeft geene gelegenheid
„ laaten voorbygaan, om de goede Har-
„ monie en Eendragt wederom te her-
„ nieuwen, welke geduurende eene ge-
„ heele Eeuw, zo magtig veel heeft toe-
„ ge-

(*) *Resol. Gen.* 15. Mey 1786.

„ gebragt tot de Welvaart aan beide zy- XXXI.
„ den. —— Zyne Majesteit heeft zich BOEK.
„ boven alles beyverd om de Overblyf- ——
„ zels uit te wisschen van die ongeluk- 1786.
„ kige Verschillen, welke dien Voorspoed,
„ voor een tyd, heeft afgebrooken.

„ De Koning, myn Meester, heeft
„ zeer zorgvuldig gemyd iets te doen,
„ 't geen eenigen invloed konde hebben
„ op de inwendige en vrye Raadpleegin-
„ gen van den Staat. —— En, offchoon
„ zyne Majesteit geenzins ongevoelig ge-
„ weest is aan de Onlusten, welke dee-
„ ze Republiek hebben gefolterd, heeft
„ hy zich vernoegd om den Hemel te
„ smeeken voor het Welzyn van deezen
„ Staat, en voor de Herstelling van de
„ Eendragt.

„ Dan, vermids het, zedert kort,
„ twee zeer agtenswaardige Mogenheden,
„ als opregte Vrienden en Nabuuren van
„ uwe Republiek, behaagd heeft, aan U
„ Hoog Mogenden hunne Gevoelens te
„ openbaaren, met betrekking tot derzel-
„ ver tegenwoordige Gesteldheid, zoude
„ zyn Majesteit gelooven te kort gedaan
„ te hebben aan die zelfde Gevoelens,
„ waar mede hy standvastig is bezield
„ geweest; als mede aan het Vertrou-
„ wen, 't welk zyne Majesteit verlangt
„ U Hoog Mogenden in te boezemen,
„ wanneer hy langer vertoefde deeze
„ opregte wenschen uit te boezemen,
„ welke zyne Majesteit by aanhoudenheid
„ zich vormt, zo voor de inwendige en

„ uit-

XXXI. BOEK. 1786.

„ uitwendige Rust der Republiek als voor „ het Behoud van derzelver tegenwoordige Conſtitutie.

„ De Koning oordeelt zyn Pligt te „ zyn, teffens U Hoog Mogenden te „ moeten verklaaren, dat niets meer ſtrydig zou zyn tegen zyne oogmerken, „ dan om een voorbeeld te geeven, even „ zo gevaarlyk voor de Rust als voor „ de Onafhangelykheid der *Vereenigde Gewesten*, als die van eene vreemde Bemoeijing met de Inwendige Zaaken der „ Republiek, waar van zyne Majeſteit „ wenscht, dat de vrye Beheering altoos „ ongekrenkt mag bewaard worden, in „ handen van die geenen, welken dezelve is toevertrouwd door de Conſtitutie, en gegrondvest op de gronden, „ welke gelegd zyn, door de toeſtemming van de Natie zelve.

„ Zyn Majeſteit zal nooit een ander „ oogmerk bedoelen, dan het alleronzydigſte gedrag te houden, en wel zulk „ een, als men natuurlyk verwagten moet „ van een opregt Vriend en goeden Nabuur, welke zo wel door de Belangen „ van den Proteſtantſchen Godsdienst, „ van Regeeringsvorm, Koophandel, en „ plaatslyke Geſteldheid der beide Landen, als door den Band van Verwantſchap met den Prinſe, aan welke U Hoog Mogenden, de Eminente Staatsbedieningen hebben aanvertrouwd, een „ weezenlyk belang heeft, dat geen de „ minſte krenking worde toegebragt aan „ de

„ de Onafhangelykheid van deeze Republiek (*).”

Was men zeer gereed geweest met het Vertoog des *Franschen* Gezants te beantwoorden, het ontbrak niet aan vervaardigde Ontwerpen om op de Vertoogen, van wegen zyne *Pruisſiſche* en *Groot Brittanniſche* Majeſteit ingediend, die zo blykbaar op 't zelfde aanbeeld ſloegen, desgelyks ſpoedig te berigten; doch deeze Ontwerpen waren, tegen het gewoon gebruik aan, zonder medewerking van *Holland* gemaakt: waarom de Meerderheid in dit Gewest beſloot, niet te gedoogen, dat men die Ontwerpen, zonder goedvinden van 't zelve, met de Meerderheid ter Algemeene Staatsvergadering zou doordringen; maar zich daar tegen met ſterke middelen te zullen verzetten. —— Dit uitſtel baarde herhaalde verzoeken om Antwoord. *Gelderland* drong aan, dat men hier toe, overeenkomſtig met de Ontwerpen, met overleg der andere Bondgenooten, zou komen (†). *Zeeland* ſprak over dit ſtuk omſtandiger. De Staaten van dat Gewest oordeelden het onvoegelyk, de Vertoogen door Staatsdienaaren van andere Mogenheden, by deezen Staat ingeleeverd, inhoudende de betuigingen van Vriendſchap en deelneeminge in de Voorſpoed van de Republiek, onbeantwoord te

1786. Het beantwoorden der Vertoogen van *Pruisſen* en *Engeland* draalt.

(*) *Reſol. Gen.* 5. July 1786.

(†) *Reſol. Gen.* 2. Aug. 1786. *Extract uit de Reſol. des Gelderſchen Landdags* 2 Sept. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

te laaten; dat ze, in tegendeel, behoorden ontvangen te worden op eene betaamelyke en met den aart der zaake overeenkomstige wyze, en dat de ontworpen Antwoorden, zo aan het Hof van *Londen* als aan dat van *Berlyn*, over 't algemeen in gepaste Bewoordingen waren ingerigt, om de Gevoelens uit te drukken, welke aan de Republiek voegden, met opzigt tot de nabuurige Mogenheden met welke dezelve in Vriendschap stondt. Waarom de Afgevaardigden gelast werden om een Antwoord te helpen vaststellen, op den voet der ingeleeverde Ontwerpen, of onder zodanige niet weezenlyke veranderingen, als men met overleg der andere Bondgenooten, noodig zou oordeelen (*).

Frederik Willem, Opvolger van Frederik den Grooten, zendt de Graaf van Goërtz. Diens last.

Middelerwyl zag de Koning van *Pruissen*, met den naam van Frederik den Grooten, zints lang vereerd, op den zeventienden van Oogstmaand, in den Ouderdom van ruim vier en zeventig Jaaren, naa zes en veertig Jaaren den schepter zyns Ryks, onder veel lotwissel, gezwaaid te hebben, zyn laatsten dag: en werd opgevolgd door zynen Neef, Frederik Willem. Dit gaf eene geheel andere wending aan de Voorslagen van Bemiddeling. Weldraa zondt deeze Throonopvolger zynen Staatsdienaar, den Graave van Goërtz, als En-

(*) *Not. van Zeeland* 16. Oct. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1785 bl. 1432.

Envoié Extraordinaris en Minister Pleni- potentiaris na *'s Gravenhaage*, „ om," gelyk zyne Majesteit zich uitdrukt, „ aan „ hun Hoog Mogenden een byzonder te- „ ken van Onze uitsteekende agting te „ geeven, en uitvoeriger, mondeling, te „ betuigen, hoe zeer Wy wenschen, met „ de hooge Republiek der *Vereenigde Nederlanden*, even diezelfde goede Nabuur- „ schap en naauwe Vriendschap te onderhou- „ den, welke van onze Voorzaaten, zedert „ honderd Jaaren, op Ons voortgeplant is; „ gedeeltlyk ook het groot aandeel, het „ welk Wy, als een zo digt Nabuur, aan de „ bedroefde Onlusten neemen, die, zedert „ eenen geruimen tyd, eenige der Vereenig- „ de Provincien beroeren; doch voornaam- „ lyk aan de Verschillen, welke, in eeni- „ ge derzelven, met den Doorlugtigen Erf- „ stadhouder, Prins van *Oranje* en *Nassau*, „ zyn ontstaan, en aan de zeer buitenge- „ woone Onderdrukkingen, welke deeze „ Vorst, zo onschuldig, moet lyden.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Wy willen U Hoog Mogenden met „ geene wydloopige Uitbreidingen hier- „ over ophouden, daar zyne Doorlugtigheid „ de Prins Erfstadhouder, by verscheide „ Missiven aan de Staaten van *Holland* „ en *Westfriesland* geschreeven, de har- „ digheid der hem overgekomene Ver- „ kortingen zyner Voorregten, zo om- „ standig en overtuigend heeft voorge- „ steld; maar wy gedraagen Ons veel eer „ aan den Brief welke zyne Majesteit on- „ ze Voorganger, op den achttienden Sep-

XXXI. BOEK. 1786. „ tember des Jaars MDCCLXXXV, zo „ wel aan U Hoog Mogenden als aan de „ Staaten der Provincie van *Holland* en „ *Westfriesland*, in 't byzonder, heeft „ doen afgaan (*).

„ Wy bekragtigen en verniewen den „ geheelen Inhoud van deezen welmee- „ nenden Brief, op het ernstigst herhaa- „ lende het vriendschaplyk Verzoek, daar „ by aan dezelve gedaan, dat de zaaken „ aldaar, ten aanziene van zyne Door- „ lugtigheid den Erfstadhouder, door bil- „ lyke Middelen van Overeenkomst, op „ den voorigen met de Constitutie en „ Conventie overeenkomstigen voet, ten „ spoedigsten mogen worden hersteld. In „ 't byzonder verzoeken Wy, hier mede „ vriendlyk en instantelyk, om by de Staa- „ ten van *Holland* en *Westfriesland*, en „ waar U Hoog Mogenden het verder „ dienstig zullen vinden, door derzelver „ veelvermogende Bemiddeling, op de na- „ druklykste wyze uit te werken, dat zy- „ ne Doorlugtigheid, de Erfstadhouder, „ door middelen van uitkomst, die niet „ moeilyk uit te vinden zyn, in staat ge- „ steld worde om wederom, met Eere en „ Welvoegelykheid, in den *Haage* te kun- „ nen keeren: om zyne hooge Ampten „ uit te oefenen, en dat vervolgens over „ de nog overblyvende Verschillen, eene „ met

(*) Zie dezelve in onze *Vaderlandsche Historie* X. D. bl. 91.

„ met de Geregtigheid, de Eer, en het „ waare Intrest van alle de Partyen over- „ eenkomende duurzaame uitkomst getrof- „ fen worde; waar toe Wy, met andere „ Vrienden en Nabuuren der Republiek, „ door onzen Raad en Bemiddeling, op „ eene zo billyke als onpartydige wyze, „ gaarne alles wat mogelyk is willen toe- „ brengen.

„ Den Graave VAN GOËRTZ hebben „ Wy Instructie gegeeven om dit alles, „ zo wel aan U Hoog Mogenden, als „ ook, naar de omstandigheden, aan de „ Staaten van ieder der Provincien, breed- „ voeriger voor te draagen; van Onzen „ wege het noodige te verzekeren, en „ daar van opening te doen, en, wan- „ neer zulks goedgevonden wierd, daar „ over, met hun in Onderhandelinge te „ treeden. —— Wy verzoeken U Hoog „ Mogenden, derhalven, den meergemel- „ den Graave VAN GOËRTZ, in deeze „ zeer gewigtige Zaak, volkomen geloof „ te geeven, en met hem al dat geene te „ verhandelen en af te doen, wat men, „ naar de omstandigheden van beide de „ Partyen, goed en noodig zal vinden.

„ Wy hoopen en vertrouwen, dat U „ Hoog Mogenden, zo wel als de Staa- „ ten van ieder der Provincien, Ons niet „ zullen verdenken, dat Wy ons den Erf- „ stadhouder hier in zo kragtdaadig en „ ernstig aanneemen; daar Wy eensdeels „ zo na met Hem zyn verwant, en het „ noodlot van deezen Vorst, van zyne

XXXI. BOEK. 1786.

„ Gemalinne, onze lieve en waardige Zus-
„ ter, welker verheevene en aan de Re-
„ publiek geheel toegedaane Gevoelens,
„ U Hoog Mogenden wel niet twyffel-
„ agtig zullen zyn, als mede van hunne
„ Kinderen en Naakomelingschap, Ons
„ onmogelyk onverschillig zyn kan; en
„ anderdeels, daar wy met overtuiging
„ weeten en kunnen verzekeren, dat zy-
„ ne Doorlugtigheid de Heer Erfstadhou-
„ der, en zyne geheele Familie, de hooge
„ Republiek der *Vereenigde Nederlanden*
„ van ganscher Ziele zyn toegedaan, en
„ zeker nooit tegen haar Intrest en Staat
„ Systema, ietwets zullen doen; maar de-
„ zelve, op alle mogelyke wyzen, zullen
„ tragten te behouden en te bevorderen.

„ Hier by komt, dat Wy, als de naas-
„ te Nabuur der *Vereenigde Nederlanden*,
„ en naar de nooit verouderde Verbin-
„ tenissen der wederzydsche Staaten, een
„ zo groote en gewigtige Intrest hebben,
„ dat de met de oude Constitutie over-
„ eenkomstige gesteldheid der Republiek
„ in het weezenlyke niet veranderd; maar
„ onverbreekelyk behouden worde: en
„ dat de Inwendige Onlusten en Geschil-
„ len, die zekerlyk uit een bloot misver-
„ stand zyn ontstaan, op de spoedigste
„ wyze, door eene billyke, redelyke en
„ bondige Verzoening, en door eene
„ duurzaame Verstandhouding, by alle de
„ daar by belanghebbende Partyen, veref-
„ fend worden.

„ Wy beveelen deeze ten uitersten ge-

„ wig-

„ wigtige zaak aan U Hoog Mogenden „ en al het geene waar van Wy aan „ dezelve, op de bovengemelde wyze, „ welmeenend en vriendschaplyk hebben „ opening gedaan; en, gelyk Wy hoo„ pen hier in niet te zullen missen, zo „ verzekeren Wy U Hoog Mogenden „ daar en tegen, dat Wy de geheele Re„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, en „ ieder Provincie in 't byzonder, met „ Vriendnabuurlyke Vriendschap en Toe„ genegenheid, altoos zyn en blyven toe„ gedaan (*)."

Het Tydstip, wanneer deeze Gezant, met zo uitgebreide Volmagt bekleed, in *'s Gravenhaage* verscheen, was allerongunstigst om by de *Patriotten* (†) ingang te vinden; de aanvang naamlyk van Herfstmaand, toen men by *Holland* op 't yverigst arbeidde om zyne Hoogheid te schorten in zyn Post als Capitein Generaal diens Gewests.

Wat *Zeeland* op dit Vertoog wilde geantwoord hebben.

Staaten van *Zeeland*, die zo zeer geyverd hadden voor het beantwoorden der vroegere Brieven van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit en des thans overleden Ko-

(*) Deeze Brief was gedagtekend 2 Sept. 1786.

(†) Ik gebruik hier het woord *Patriotten* als eene Benaaming van onderscheiding, en zal my, kortheidshalven, vervolgens meer daar van bedienen, zonder te treeden om de gepast- of ongepastheid te verdeedigen, of tegen te spreeken. Genoeg is het dat die Naam, in deeze dagen, als een Eer- of Scheldnaam, ter aanduiding van dezelfde Persoonen, gebruikt wierd.

XXXI. BOEK. 1786. Konings van *Pruissen* (*), waren ook spoedig gereed met den last aan hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering, ten aanziene van het nu ontvangen Aanschryven des nieuwen *Pruissischen* Monarchs, en de Geloofsbrieven door hem aan den Graave VAN GOERTZ mede gegeeven. Zy moesten verklaaren, dat in *Zeeland* geene Verschillen met zyne Hoogheid ontstaan waren, die deezen Vorst eenige redenen tot klagten over Onderdrukking konden geeven; en dat deswegen de Plaatzen in 's Konings B rief daar over loopende, geene betrekking konden hebben tot dat Gewest.

Dat, wyders, om ééns voor altoos weg te neemen allen twyfel omtrent het waare Systema, 't welk *Zeeland* bestendig hadt aangekleefd, en, in de tegenwoordige omstandigheden van zaaken met allen nadruk zou blyven aankleeven, Staaten van *Zeeland* geene bedenking maakten te betuigen, „ dat zy niets meer ter harte na-
„ men, dan de Bewaaring van de Con-
„ stitutie der Republiek, gelyk dezelve
„ door de Unie tot onderlinge defensie
„ vereenigd is, en de handhaaving van
„ de Souverainiteit deezer Provincie, als
„ een Integreerend Lid van het Bondge-
„ nootschap, en de bescherming der Vry-
„ heden en Voorregten der Ingezetenen
„ met de Magt van de Regeering en de
„ Ju-

(*) Zie hier boven bl 335.

„ Justitie. —— Dat zy vastlyk gezind XXXI.
„ waren de Hooge Waardigheden van den BOEK.
„ Erfstadhouder, Capitein Generaal en ——
„ Admiraal te maintineeren, met alle 1786.
„ Regten en Prerogativen, zo door hun
„ Ed. Mogenden en hunne Provincie, als
„ door de gezamenlyke Bondgenooten,
„ met betrekking tot den gemeenen Staat,
„ aan denzelven wettig en permanent op-
„ gedraagen, en vertrouwden dat deeze
„ Waardigheden nooit zouden ophouden
„ te beantwoorden aan het oogmerk van
„ derzelver Instelling. —— Dat, gelyk
„ 'er geene Regeeringsvorm kon gezegd
„ worden zonder Gebrek te zyn, hun
„ Ed. Mog. ook niet ontkenden, dat 'er
„ Misslagen in het Publiek Bestuur wa-
„ ren ingesloopen; en zich wel met
„ de andere Bondgenooten te willen toe-
„ leggen op het Redres van dezelve;
„ maar dat zy zich nogthans, verzekerd
„ hielden, dat de Abuizen resideerden in
„ de Executie, en niet in de Constitutie;
„ en het, daarom, voor hoogst gevaarlyk
„ aanzagen, dat men de Gronden van
„ Regeering zou willen losmaaken, on-
„ der pretext van Verbetering."

„ Voorts, dat zy niet zouden ophou-
„ den al hun vermogen aan te wenden
„ by die Bondgenooten, daar zulks noo-
„ dig mogt zyn, om de Verdeeldheden
„ en het Wantrouwen weg te ruimen,
„ de verzwakte Banden van de Unie te
„ herstellen, en de Regeeringsvorm met
„ de Burgerlyke Voorregten, op solide

XXXI. BOEK. 1786.

„ Gronden te vestigen: tot al het welk, „ hun Ed. Mog. bereid waren hunne „ meermaals aangebodene Dienſten toe te „ brengen, op zodanig eene wyze als „ met gemeen Overleg der Bondgenoo- „ ten, geſchiktst zou geoordeeld worden, „ verzoekende daar toe de medewerking „ van zodanige Provincien als in diezelf- „ de Gevoelens ſtonden; en dat door „ ſpoedige en cordaate Beſluiten, de Re- „ publiek mogt toonen kragts en klems „ genoeg in haar eigen boezem te heb- „ ben, om, zonder tusſchenkomst van „ vreemde Mogenheden, haare Rust en „ Veiligheid te verzekeren (*).

Raadſlag van *Overyssel* ter Algemeene Staatsvergadering hier over uitgebragt.

Geheel anders klonk het Advys der Staaten van *Overyſſel* ter Algemeene Staatsvergaderinge uitgebragt, ingerigt volgens een Opſtel van Jr. A. W. Baron VAN PALLANDT TOT ZUITHEM. Naa de gewoone betuigingen van genoegen, over de verklaarde Vriendſchapsaanhouding des nieuwen Konings, en eene gereedheid van de zyde der Staaten om die aan te kweeken en te bevestigen, is hunne taal, „ dat zy een gevoelig vermaak zouden „ genieten, zo dikwyls het in hun ver- „ mogen ſtaan zou om aan eenige Voor- „ ſtellen, van den kant zyner Majeſteit, „ naar Hoogstdeszelfs wenſchen, te be- „ ant-

(*) *Not. van Zeel.* 16 Oct. 1786. Wat hier over, en een daar aan gehegte Verklaaring te doen viel, zullen wy; van *Zeeland* bepaalder ſpreekende, vermelden.

„ antwoorden; doch dat zy, voor zo ver- XXXI.
„ re de Brief zyner Majesteit ten onder- BOEK.
„ werp hadt de zaak van den Heer Prins ——
„ Erfstadhouder, nog niets anders doen 1786.
„ konden dan zich beroepen op hun schry-
„ ven van dertig Augustus des Jaars
„ MDCCLXXXIV (*). —— Dat hun Hoog Mogenden met geen minder genoegen gezien hadden, hoe zyne Majesteit in 't zelfde begrip stondt als deszelfs Doorl. Voorzaat, voor zo verre diens Brief van den achttienden September des Jaars MDCCLXXXV (†) inhieldt Hoogstdeszelfs billyke en uit den aart van Nabuurige en alleen door Vriendschap verbondene, doch van elkanderen onafhangelyke Staaten alleszins overeenkomstige denkwyze „ van niet van meening te
„ zyn om zich in de Interieure Omstan-
„ digheden van onzen Vryen Staat in te
„ laaten."

„ Dan dat hun Hoog Mog. onvermin-
„ derd al het voorschreevene, geene de
„ minste zwaarigheid maakten, om zyne
„ Majesteit te declareeren, dat het belang
„ welke zyne Majesteit, by deszelfs Mis-
„ sive, in de Stadhouderlyke Familie be-
„ toonde te neemen, in de daad aan hun
„ Hoog Mog., gelyk zyne Majesteit hoop-
„ te en vertrouwde, geene de minste ver-
„ den-

(*) Men zie deeze Brief in onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 108.

(†) Deeze Brief hebben wy gegeeven in onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 91.

XXXI. BOEK. 1786.

„ denking hadt ingeboezemd, uit hoofde „ van de naauwe Verwantschap, welke „ tusschen zyne Majesteit en haare Ko- „ ninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Ge- „ malinne van den Heer Erfstadhouder, „ subsisteerde, welke Belangstelling na- „ tuurlyker wyze niet kon naalaaten op „ den Heere Erfstadhouder te realisee- „ ren, te min, daar hun Hoog Mogen- „ den begreepen, dat zyne Majesteit, „ met het zenden van den Heer Graave „ VAN GOËRTZ, als Envoié Extraordi- „ naris en Minister Plenipotentiaris by „ deezen Staat, vooral, en in de eerste „ plaats, zou bedoeld hebben, om naauw- „ keuriger van den waaren Toestand der „ Interieure Zaaken van de Republiek „ onderrigt te worden: waar omtrent hun „ Hoog Mogenden hartlyk wenschten, „ dat dezelve Heer Graave VAN GOËRTZ, „ door het naspooren van de onpartydig- „ ste Berigten, en het behoorelyk pene- „ treeren van de waare Constitutie des „ Lands, waar omtrent de Ondervinding „ geleerd heeft, dat Ministers van ande- „ re Mogenheden zo ligtlyk in Erreur „ konden worden geïnduceerd, ten vollen „ tot genoegen van zyne Majesteit mogt „ slaagen. In welk geval hun Hoog Mo- „ genden vertrouwden, dat zyne Maje- „ steit, volkomen zou worden overtuigd, „ dat nooit meerder redenen, dan in de „ tegenwoordige omstandigheden, plaats „ gehad hebben, of konden hebben, wel- „ ke zyne Majesteit kunnen permovee-

„ ren,

„ ren, om, volgens de uitdrukkingen in „ gemelde Missive van wylen zyne Ma„ jesteit vervat, den Heer Erfstadhouder „ by alle gelegenheden aan te raaden om „ zyne Handelingen derwyze in te rich„ ten, dat zyne Hoogheid daar door het „ Vertrouwen en de Genegenheid der „ gezamenlyke Heeren Staaten mogt ver„ dienen (*)."

De Graaf VAN GOËRTZ vertrekt uit den *Haage* na *Nymegen*.

Niet lang duurde het Gezantschap van deezen Graave, die zich, eenigen tyd in 's *Gravenhaage* onthouden, met den Raadpensionaris en andere Staatsleden over de Geschillen met den Stadhouder gesprooken hebbende, in 't laatst deezes Jaars, na *Nymegen* begaf, de toenmaalige Verblyfplaats des Stadhouders en zyns Hofgezins. Veelvuldig waren de gissingen, en niet minder bykans de deels ongegronde, deels valsche Geruchten over de oogmerken en bedryven van deezen *Pruissischen* Staatsdienaar. De Nieuwsmaaren vloeiden des over. In stede van dezelve op te haalen, zullen wy den hoofdinhoud mede deelen van zyne daadlyke verrigtingen, opgemaakt uit egte Bescheiden, die veele gissingen en geruchten logenstraffen, en tevens belangryke ontdekkingen mededeelen van de gesteltenis der beide Partyen in den Lande, in dit netelig Tydperk.

Het

(*) *Resol. Gen.* 18. Dec. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

De Heer DE RAYNEVAL uit *Frankryk* ter Onderhandelinge gezonden.

Het Hof van *Frankryk*, geneegen aan den *Pruissischen* Monarch, die zich de zaak des Stadhouders zo zeer aantrok, een blyk van agting en vriendschap te geeven, gelaste den Heer DE RAYNEVAL, Staatsraad van zyne Allerchristlykste Majesteit, voorheen Minister des Konings by de *Vereenigde Staaten van America*, en zedert door het Hof van *Versailles* in veele gewigtige Onderhandelingen gebruikt (*), na *'s Gravenhaage* te vertrekken om eenstemmig met den Graave VAN GOËRTZ, aan eene Schikking tusschen de beide Partyen te arbeiden. Hy nam zyn intrek by den Gezant DE VERAC. — In *'s Gravenhaage* hadden deeze Onderhandelaars afgesprooken over de wyze waar op zy meenden dit stuk, met de vrugtbaarste uitkomst, te kunnen beleggen. Naauwlyks was de Graaf VAN GOËRTZ te *Nymegen* aangekomen of hy ontving van den Heer DE RAYNEVAL, eenen Brief, waar in hy hem het doel zyner komste, in deezer voege, te verstaan gaf.

Brief van DE RAYNEVAL aan den Gezant VAN GOËRTZ.

„ Gy zyt verwittigt, door den Heer „ VAN GOLTZ, wegens het oogmerk „ myner Zendinge na *Holland*. Ik heb het, „ ze-

(*) Hy werd van hun Hoog Mogenden, om dat hy zeer veel hadt toegebragt tot het sluiten des Verdrags tusschen *Frankryk* en den Staat met een Zilver Servies ter waarde van 14000 Guldens beschonken.

„ zedert ik in *'s Gravenhaage* ben, van „ mynen pligt gerekend U niet onbewust „ te laaten van myne ſtappen, en derzel- „ ver uitwerking; en ik vertrouw dat Gy „ overtuigt zyt, dat ik, op het voor- „ beeld van den Markgraaf DE VERAC „ en eenſtemmig met hem, zedert ik my „ hier bevind, alles gedaan heb, wat de „ omſtandigheden hebben toegelaaten om „ het belang te onderſteunen, 't welk de „ Koning uw Meester neemt in het lot „ van den Prins Stadhouder."

Hoe hy de zaak inzag en op welke eene wyze de Opſchorting kon ingetrokken worden.

Voorts deelt hy zyne opgedaane kundigheden mede (*), welke gevoegd by die hy te vooren hadt, hem eindelyk in ſtaat ſtelden om vaste denkbeelden te vormen zo wel omtrent den waaren Stand der Zaaken, als omtrent de Geſteltenis der Gemoederen. Hy was overtuigd, dat de Vermoedens, welke men te *Berlyn* ten opzigte van de *Patriotten* koesterde, nimmer den minſten grond gehad hadden, en laat zich vertrouwelyk uit over 't geen hy geſchiktst rekende om het oogmerk der Zendinge zyns Medeonderhandelaars te bevorderen.

„ Het kwam," volgens zyn ſchryven, „ niet in bedenking om aan de Ampts- „ ver-

(*) Ten aanziene van *Gelderland* ontving hy dezelve voornaamlyk uit handen des Ridders CAPELLEN TOT DE MARSCH. Zie *Precis de l'Etat de Province de Gueldre, de l'alteration de ſa Conſtitution & d'un Projet de Reforme. Mem. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH, *Bylage* No. 37. bl. 578.

XXXI. BOEK. 1786.

„ vernigtingen te raaken, welke tot het „ Stadhouderschap behoorden, en dat die „ van Capitein Generaal bevestigd zou„ den blyven, volgens de Constitueele „ Opdragt zelve van den Jaare MDCDLXVI."

Thans was de Capitein Generaal in *Holland* gesuspendeerd, om rede den Grave VAN GOËRTZ niet onbekend; het kwam 'er op aan om de Opschorting te doen intrekken, en om een middel te vinden, ten einde de Staaten daar toe te beweegen. Openhartig stelt hy zyne wyze van denken op dit stuk in deezer voege voor.

„ De Staaten zyn Souverainen, en de „ Waardigheden, met welke de Prins be„ kleed is, hoe verheeven dezelve zyn „ mogen, maaken Hem van dezelve af„ hangelyk. Hy is, derhalven, niet op „ gelyke hoogte met Hun, en zy zou„ den met Hem niet kunnen handelen als „ Gelyken met Gelyken. Hier uit volgt, „ dat diezelfde Staaten geen stappen voor „ uit kunnen doen voor den Prins van „ *Nassau*; maar dat het, integendeel, „ aan dien Prins staat Hun voor te ko„ men. De Stadhouder moet, derhalven, „ de eerste stappen doen om hun Ed. „ Groot Mogenden te beweegen tot het „ herroepen der Opschorting. Dit is te „ noodzaaklyker, om dat de Prins Stad„ houder Hun aangetast heeft in het „ Weezen zelve van hunne Souveraini„ teit, door het Besluit van Opschorting „ te beschuldigen van Onwettigheid en

„ Nie-

„ Nietigheid, en 't zelve te brengen voor „ de Algemeene Staaten. XXXI. BOEK. 1786.

„ De Opschorting is afgevergd door de „ Gebeurtenissen in *Gelderland* voorgevallen; en men vondt zich te meer „ tot deeze daad van gestrengheid aangedreeven, om dat het Mistrouwen, „ omtrent de Inzigten van den Prins „ Stadhouder, zints lang veld gewonnen „ en de snelste vorderingen gemaakt hadt. „ Het is in diezelfde Gebeurtenissen dat „ men het Geneesmiddel behoort te zoe- „ ken tegen de Kwaale.

„ Daar het de Bezetting der Steden „ van *Elburg* en *Hattem* is, welke de „ Opschorting veroorzaakt heeft, schynt „ het my toe, dat men, voor alle dingen, „ die Bezetting moet doen ophouden. „ De Prins zou aan dit inzigt, zo veel „ Hem aangaat, voldoen, indien hy de „ Staaten overhaalde om aan die twee „ Steden haare Vryheid te rug te gee- „ ven, door het daar in Bezetting lig- „ gend Krygsvolk te rug te trekken, en „ aan de voortvlugtige Ingezetenen de „ vryheid te laaten om na hunne haard- „ steden te rug te keeren.

„ Maar deeze eerste stap zal niet ge- „ noeg zyn om de Gemoederen tot be- „ daaren, en de zaaken tot eene Schikking „ te brengen. — Gy weet, zo wel als ik dat „ de Reglementen de waare Steen des aan- „ stoots zyn, en zints gy U hier be- „ vondt, hebt gy gelegenheid gehad om „ overtuigd te worden, dat die Regle-

men-

XXXI. BOEK. 1785.

„ menten een onuitwischbaar beginzel „ zyn van Wantrouwen en van Vrees, „ en dat zy aangemerkt worden als met „ de daad ſtrydig tegen de Vryheid, wel- „ ke de grondſlag is van de Staatsge- „ ſteldheid der *Vereenigde Nederlanden*. „ Het is, derhalven, naar myn oordeel, „ noodzaaklyk de Reglementen te hervor- „ men.

„ Zonder twyfel moet de Prins Erf- „ ſtadhouder daar van een ſterken afkeer „ hebben. Hy kan zeggen, dat hy een „ verkreegen Regt op dezelve heeft, en „ geen beweegredenen ziet om van dat „ Regt af te ſtaan. Deeze beweegreden, „ evenwel, meen ik in 's Prinſen eigen „ hart te vinden. Hy is een *Hollander*, „ hy moet zyn Vaderland beminnen. Het „ éénige middel om het te beminnen is „ mede te werken tot deszelfs Rust, en „ Opofferingen te willen doen om die te „ verzekeren.

In de veronderſtelling, dat de Prins dien ſtap zal goedkeuren, oordeeldt hy het dienſtig, dat deeze, in zyne Hoedanigheid van Stadhouder, eenen Brief aan Staaten van *Gelderland* afvaardigde, waar in hy *het leedweezen te kennen gaf, 't welk „ hem de Beroerten veroorzaaken, die het „ Gewest ontrusten, en de wenſchen, welke „ hy vormt om ze ſpoedig te zien ophou- „ den; dat hy, met dat inzigt, en om daar „ toe mede te werken, de Staaten uitnoodigt „ en zelfs aanſpoort, niet alleen om het „ Krygsvolk te rug te roepen, 't welk in*

Har-

Hattem *en* Elburg *ligt; maar ook om de* XXXI.
Krygsbenden, laatst in Gelderland *ontboo-* BOEK.
den, na derzelver Bezettingsplaatzen te rug
te zenden. Dat het Gewest aan zich zelven 1786.
wedergegeeven zynde, de Staaten vry en vreedzaam zouden kunnen raadpleegen over de middelen om in het Gewest eene Constitutioneele en duurzaame Rust te herstellen; dat het eerste onderwerp, op 't welk zy hunne aandagt zullen moeten vestigen het Reglement is; dat, niettegenstaande het wettig Regt, 't welk dit Reglement hem geeft, het hem genoeg is dat hetzelve kan aangemerkt worden als belemmerende voor de Vryheid, welke de fundamenteele grondslag is van de Constitutie en van de Welvaard der Unie, om hem niet te doen aarzelen, om 'er van af te staan; dat hy, ingevolge daar van de Staaten uitnoodigt, ten einde het Reglement te overzien en zodanige Veranderingen daar in te maaken als zy noodig of dienstig zullen oordeelen.

Soortgelyke Brieven behoorden, zyns oordeels, geschreeven te worden aan de andere Gewesten, die byzondere Reglementen van Regeering hadden.

,, Als deeze Vaderlandlievende Afstand, vervolgt de Heer DE RAYNEVAL, ,, zou
,, gedaan weezen, en als de Staaten van
,, *Gelderland* en *Utrecht*, een Besluit inge-
,, volge daar van genomen en het Krygsvolk
,, weggezonden zouden hebben, dan zou
,, *Holland*, van zyn kant, geen reden
,, meer vinden om het Cordon niet te
,, doen wegtrekken, en om niet voort te

 ,, gaan

XXXI. BOEK. 1786.

„ gaan tot het herroepen der Opschorting; waarna de Staaten van *Holland*, „ op eene naauwkeurige en billyke wyze, de Amptsverrigtingen bepaalen zouden, volgens de Constitutie, verknogt „ aan de Post van Capitein Generaal.

„ Op deeze wyze zou de Rust herleeven in den Staat; het Vertrouwen „ en de Eensgezindheid zouden de plaats „ vervangen van het Wantrouwen, de „ Verdenkingen en de Vrees; en de „ Prins zou, ten voordeele van zyn Vaderland, genot kunnen hebben van alle „ de hooge Waardigheden, met welke „ hy bekleed is. — Ik kan niet gelooven, dat hy zich onttrekken zal aan de „ dringende aansporingen, welke Gy in „ 't werk zult stellen, om hem dit Ontwerp te doen aanneemen: want ik kan „ my niet verbeelden, dat hy liever verkiezen zal, de Verwarringen, welke „ den Staat beroeren, te verlengen en te „ vermeerderen, dan, als een goed Burger, de ligte Opofferingen te doen, „ welke in zyn vermogen zyn. Daar „ ligt meer Grootheid in, zich naar de „ omstandigheden te schikken, dan in ze „ te braveeren. In het eerste geval redt „ men zyne Eer en zorgt voor zyne Belangen; in het tweede loopt men gevaar „ van de eene en de andere te verliezen."

Wat hy dagt over het Capitein Generaalschap.

De Graaf VAN GOËRTZ hadt den Heer DE RAYNEVAL gevraagd, waarin de Constitutioneele Verrigtingen des Ca-

Capitein Generaals in *Holland* bestonden? Hy zondt hem daar op de Commisfie van den zeven en twintigsten February des Jaars MDCCLXVI, waar uit hy als zeer sterk spreekende, voor beweezen houdt, „; *dat de Capitein Ge-* „ *neraal onderworpen is aan het goeddunken* „ *van den Souverain, en dat hy volstrekt* „ *niets kan doen of bevelen, dan by Advys* „ *van Gecommitteerde Raaden.* — Als „ men deeze waarheid niet wil uit het „ oog verliezen, zal men zich te *Nyme-* „ *gen* overreden, hoe de meeste der Ei- „ schen, welke men vormt, ongegrond „ zyn."

Over het Commando in den *Haag*; de Benoeming tot Krygsampten en het geeven van het Wagtwoord.

Met zynen Medehandelaar had de Graaf gesprooken over het byzonder Commando van het Garnisoen in den *Haage* — over de Benoeming tot Krygsampten — en over het geeven van het Wagtwoord. De Heer DE RAYNEVAL deelt zyne Bedenkingen deswegen mede in de volgende bewoordingen.

„ Het byzonder Commandement van „ eene Stad is de Post niet van een Ca- „ pitein Generaal, het behoort aan eenen „ byzonderen Commandant. Evenwel „ heeft de Capitein Generaal van *Holland* „ 'er op tweeërlei wyzen deel aan. — „ *Voor eerst*, als eerste Lid der Verga- „ dering van Gecommitteerde Raaden, „ aan welke al het Politiek Bestuur be- „ hoort. — *Ten tweeden:* als het Al- „ gemeen Commandement hebbende over „ de Armée, 't welk hem geregtigt tot

XXXI. BOEK. 1786.

„ het Opzigt, de Krygstugt, 't Huishoudelyk Bestuur, de Wapenoefening, en de „ Wapenschouw des Krygsvolks.

„ Men verlieze niet uit het oog, dat „ 'er geen Krygsvolk in *'s Gravenhaage* „ is, dan voor de algemeene Veiligheid, „ en in 't byzonder voor die der Staaten. „ Men kan niet loochenen dat alles, wat „ tot die Veiligheid betrekkelyk is aan „ den Souverain behoort, en dat de „ Krygslieden aan welke zy toevertrouwd „ is, geheel van den Souverain moeten „ afhangen. Dit is nergens op eenen „ anderen voet.

„ De Benoeming tot Krygsampten is „ aan den Stadhouder opgedraagen door „ een byzonder Staatsbesluit van de maand „ Maart des Jaars MDCCLXVI. De Staaten zyn even zo zeer meester om dit „ te herroepen, als zy meester geweest „ zyn om het te geeven. Daar kan op dit „ stuk geen verschil van denkbeelden zyn. „ Ik zeg meer; het is een Monster in „ een goed Bestuur om aan den Chef „ van de Armée de onafhangelyke Benoeming der Officieren te geeven, en deeze Stelling brengt haar eigen bewys „ mede. —— De eenige gunst, welke, „ in dit opzigt, zou kunnen worden toegestaan, is de eene of andere Verdeeling, en die Verdeeling zal niet geweigerd worden.

„ Wat het geeven van het Wagtwoord „ betreft, dit is geene Militaire zaak. „ Het is enkel een onderwerp der Policie,

„ en

„ en behoort, in alle Landen, aan den XXXI.
„ Souverain. Het moet dan in *'s Graven-* BOEK.
„ *haage* door Gecommitteerde Raaden ge-
„ geeven worden. — De Prins zal 'er in 1786.
„ deelen, als de eerste Vertegenwoordiger
„ van den Souverain, en hy zal het op
„ geeven aan den Staf-officier, die zich
„ in den Raad vervoegt om het te ont-
„ vangen."

Deeze, zyns bedunkens, klaare, juiste, naauwkeurige en voldoende Voorstellen, wenschte de Heer DE RAYNEVAL, dat de Graaf VAN GOËRTZ vrugtbaar zou kunnen doen worden te *Nymegen*; terwyl hy, met genoegen en yver, zich zou belasten om 'er in *'s Gravenhaage* de uitvoering van te bezorgen.

Antwoord van den Graave VAN GOËRTZ hier op.

Wy kunnen van 's Graaven gevoelens, verrigtingen, en den uitslag, niet beter spreeken dan met zyne eigene woorden te gebruiken. Hy schreef den Heer DE RAYNEVAL. „ Gy hebt de goed-
„ heid en de billykheid gehad van met
„ my de moeilykheid te gevoelen der
„ taake met welke ik my belast zie. Het
„ vertrouwen, 't welk gy my hebt in-
„ geboezemd hadt myne hoope begin-
„ nen te verleevendigen, en de verwag-
„ ting by my doen herbooren worden,
„ dat myn Yver en welmeenende Inzig-
„ ten, de zwaarigheden nog zouden kun-
„ nen te boven komen. Evenwel vind
„ ik ze nog groot, ik heb het U niet
„ verborgen; en ik zie niet dan maar al
„ te wel, dat ik my niet bedroogen heb. —

 „ Niet

XXXI. BOEK. 1786.

„ Niet dat ik van de zyde van den Prins, „ en van haare Koninglyke Hoogheid, „ Mevrouwe de Prinsesse, geen opregt „ verlangen zie, om die wegen in te „ slaan, welke strekken kunnen tot Her„ stelling der Eensgezindheid en de Rust, „ en welke de Orde en den Welvaard „ kunnen medebrengen in eene Repu„ bliek, aan welke de Prins, als Burger „ en door zo veele andere banden, ver„ bonden is. Ik zou veel eer voor dit „ Verlangen durven instaan; maar dit Ver„ langen alleen neemt de zwarigheden „ niet weg in de ongelukkige en ver„ drietige omstandigheid van eene zaak, „ welke men Ons van wegen onze Ho„ ven gelast heeft in eenen beteren stand „ te herstellen."

Verslag van zyne Verrigtingen by de Prins en de Prinsesse.

Naa deeze algemeene voordragt gaat de Graaf voort om een opregt berigt te geeven van de stappen door hem gedaan, en van het punt waar toe hy het gebragt hadt. —— „ Ik heb terstond aan Mevrouw „ de Prinsesse uwen vertrouwelyken Brief „ voorgeleezen, *welke behelst 't geen Gy hebt* „ *kunnen verkrygen, om den Stadhouder in* „ *zyne Erflyke Regten te herstellen* (*). „ Ik heb niet alleen aan deeze verlichte „ Prinsesse een getrouw verslag gedaan „ van

(*) Deeze behelsde de Voorwaarden, welke de Heer DE RAYNEVAL, in een byzonder Briefje, opgaf, als het *non plus ultra* van 't geen Hy, en de *Fransche* Afgezant, de Markgraaf DE VERAC, hadden kunnen verwerven *van de Persoonen met welken zy gesprooken hadden.*

„ van uwe wyze van inzien, van hande- XXXI.
„ len en denken; maar 'er nog by ge- BOEK.
„ voegd alle vertoogen, aandrang, beden- ———
„ kingen en redenen, welke ik heb kun- 1786.
„ nen uitdenken. —— Naa den Brief met
„ haar juist en deugdminnend verstand on-
„ derzogt te hebben, heeft zy my ver-
„ zogt van de vryheid gebruik te maa-
„ ken, welke Gy my gegeeven hadt,
„ om 'er aan den Prins, haaren Gemaal,
„ niet dan een Uittrekzel van aan te bie-
„ den, in 't welk ik naauwkeurig alle de
„ Voorwaarden gesteld heb, met de ver-
„ andering alleen ten opzigte van den
„ Brief, die over de Reglementen zou
„ moeten geschreeven worden, welke Gy
„ my ook veroorloofd hadt.

„ Ik verberg U niet, dat de Prins, in
„ dit Uittrekzel, moeilyke en sterke din-
„ gen gevonden heeft. Met droefenis en
„ leevendige aandoening heeft hy my over
„ zynen toestand gesprooken. Ik heb ge-
„ tragt alleen te doen gelden, zyne be-
„ trekking van Burger, en van Vader, en
„ van Egtgenoot. Hy heeft my gebeden hem
„ tyd van overleg te laaten, en ik heb
„ het hem niet kunnen weigeren. ——
„ Haare Koninglyke Hoogheid heeft my
„ vervolgens gezegd, aan den Koning,
„ haaren Broeder, geschreeven te hebben,
„ wiens Gevoelen en Raad zy voor alles
„ moest afwagten, en dat het niet vóór
„ als dan zou weezen, dat zy zich zou
„ kunnen verklaaren.

XXXI. BOEK. 1786.

Zyn bezwaar over de Staaten van *Gelderland.*

„ Ondertusschen kan ik met waarheid „ zeggen, zo ik 'er toe komen konde, „ om alle zwaarigheden by den Prins weg „ te neemen, 'er éêne is, welke ik zie „ allergrootst te zyn; die, naamlyk, wel„ ke men in de Provincie van *Gelderland* „ vindt, waar in ik U, by myne Eer en „ by al wat Heilig is, kan zweeren, dat de „ Prins den Invloed niet heeft, welke men „ zegt, en welken Gy onderstellen moet „ naar de denkbeelden, welke men heeft, „ en naar alle de berigten, welke ik heb „ kunnen inwinnen. Ik ben innerlyk over„ tuigd, dat de Staaten van die Provincie „ gelooven dat het *Holland* is die Hun „ de Wet wil voorschryven; dat, wanneer „ zelfs de Prins alles onderschreef, en *Gel„ derland* wilde overhaalen om te komen „ tot het geen men vordert, het die „ Provincie zal zyn, welke zich daar aan „ zal onttrekken.

„ Dit is het groote stuk, en, ik zweer „ het U met die waarheid, welke altoos „ ten grondslage myner handelingen strek„ te, dit is de groote zwaarigheid. Ik heb „ veel met hun gesprooken, en zelf met „ die geenen, die met de meeste koel„ heid de zaaken inzien, zy beroepen „ zich altyd daar op, dat zy het zelfde „ lot vreezen, 't welk de Provincien van „ *Utrecht* en *Overysfel* ondergaan hebben.

Zyn Voorslag om de zaak te bemiddelen.

„ Om deeze groote zwaarigheid uit „ den weg te ruimen zie ik maar één „ middel, 't welk ik aan uw oordeel on„ derwerp of het kan gebruikt worden.

„ Het

„ Het zou dit weezen, dat men zag of XXXI.
„ men beginnen kon met de Kalmte in BOEK.
„ de Provincie van *Utrecht* te herstellen.
„ De Staaten hebben de Bemiddeling ge- 1786.
„ vraagd. De Prins Stadhouder hadt zy-
„ ne Commissarissen reeds benoemd. Hy
„ heeft alles gedaan. Hy heeft zyn Ver-
„ langen betuigd om in Onderhandeling
„ en Schikking te komen (*). Als men
„ de Onderhandeling begon, als de Pro-
„ vincie van *Holland* 'er de hand aan lee-
„ nen en haare Vrienden toe overhaalen
„ wilde; als die Provincie in Rust, en men
„ wegens eene Schikking overeengeko-
„ men was, zou de rede door *Gelder-*
„ *land* aangehaald, veel van haare kragt ver-
„ liezen, en dit zou een groot punt ge-
„ wonnen zyn. —— Gy ziet myn stand.
„ Ik zal de bevelen van mynen Koning
„ moeten afwagten!"

Antwoord van DE RAYNEVAL

De Heer DE RAYNEVAL bleef, niet tegenstaande dit moedbeneemend verslag des Graaven, hoope scheppen, dat de eerste indruk voor by zynde, de Prins en Prinsesse den grondslag door hem opgegeeven, uit het rechte gezigtpunt zouden beschouwen, en dat hunne Wysheid, ondersteund door de heilzaame Raadgeevingen des *Pruissischen* Onderhandelaars, hun ter Aanneeminge zou overhaalen. Hy beklaagde zich over de Veranderingen in

(*) Wy zullen, in 't vervolg onzer *Vaderlandsche Historie*, over deeze Bemiddeling nader moeten handelen.

XXXI. BOEK. — 1786. Wat hy over de Staaten van *Gelderland* oordeelt.

in het Artykel de Reglementen betreffende (*) als geschikt om langwyligheden te veroorzaaken.

Wat de Graaf VAN GOËRTZ, wegens 's Prinsen Invloed in *Gelderland* schreef, mogt hy niet verbergen, hadt in *'s Gravenhaage* geen ingang gevonden. „Men heeft," dus drukt hy zich uit, „my opgeteld „alle de Dienaars en Verpligten van „den Prins, die zitting hebben ter Staats„vergadering van *Gelderland*, en ik heb „my laaten overtuigen, dat zy juist „de Meerderheid uitmaaken, welke de „zaaken in die Provincie staande houdt „in dien stand, waar in zy tegenwoor„dig zyn. — Te zeggen, dat Menschen, „die van de Bevelen van den Prins af„hangen, zynen Wil niet volgen, is ee„ne zaak te willen doen gelooven, die „ongeloofbaar, en, ik durf het zeggen, „tegenstrydig is met het geen, zints lan„ge, in de Provincie van *Gelderland*, „pleeg te geschieden, en byna overal ge„schied is. — Te vergeefsch zou ik, in „dit Land eene andere Leer verkondigen; „men zou my voor een ligtgeloovig of „bevooroordeeld Mensch aanzien, en ik „zou

(*) Uit de Vergelyking des *geheelen Briefs* met het den Prins gezonden *Uittrekzel*, blykt, dat de Graaf VAN GOËRTZ, behalven de Verandering, welke hy zich omtrent het Artykel de Reglementen betreffende veroorloofd hadt, eenige Stellingen en Gezegdens agterwege liet, welke den Prins onaangenaam konden weezen.

„ zou allen vertrouwen verliezen. Des „ niet tegenstaande heb ik my niet laaten afschrikken van alleszins naar uwe „ denkbeelden te handelen: en het is „ my gelukt, ingevolge daar van, eenige „ maatigingen te verwerven, omtrent den „ Inhoud des Briefs van den Stadhouder „ gevorderd."

Zyne gedagten over den Voorslag des Graaven ter Bemiddeling.

Den uitslag zyner Gesprekken over het Voorstel des Graaven om met het herstellen der Rust in *Utrecht* te beginnen, geeft hy in deezer voege op. „ Het is „ buiten twyfel te verlangen, dat de Provincie *Utrecht* bevredigd worde; en ik „ kan u verzekeren, dat men met dit inzigt zeer yverig werkzaam is. De Bemiddeling heeft men voorgeslaagen. „ De Staaten hebben ze aangenomen; „ maar de Stad *Utrecht* heeft 'er zich, „ tot nu toe, aan onttrokken, niet tegenstaande de van hier gedaane Aanspooringen, van welke ik getuigen geweest „ ben. Men werkt om haare tegenstreeving te overwinnen, en ik denk, dat „ men hier in slaagen zou, indien men, „ in plaats van het Nieuwe Reglement „ als eene voorafgaande voorwaarden te „ bekragtigen, ten minsten de Afgezondenen, welken de Stad zou goedvinden te benoemen by de Onderhandelingen toeliet. Dit hulpmiddel schynt „ my des te natuurlyker, en des te eenvoudiger, om dat het met de Orde der „ zaaken overeenkomt, dat de Stad *Utrecht* haare belangen niet overgeeve,

„ dan

XXXI. BOEK. 1786.

„ dan aan Perfoonen, in welken zy vertrouwen ftelt.

„ Omtrent dit ftuk het ééns zynde, zou „ men desgelyks overeenkomen, dat de „ Staaten de geregelde Krygslieden, bui- „ ten gewoonte binnen de Provincie ont- „ boden, te rug zonden, en dat de Stad, „ van haaren kant, de vreemde Vrycorp- „ fen deedt wegtrekken.

„ Ten gelyken tyde dat de Prins by „ de Staaten van *Amersfoort* de noodige „ ftappen doen zou om hun dit Ontwerp „ te doen goedkeuren, en hun tot Bevre- „ diging aan te fpooren, zal het noodig „ zyn, dat hy zich in gelyken zin ver- „ klaare by die van *Gelderland.* Hy zal „ hun met ernst opwekken om de Rust „ aan hun Vaderland weder te geeven; „ hy zal hun het aanneemen der Bemid- „ delinge aanraaden als een zeker en con- „ ftitutioneel middel, om daar toe te ko- „ men. —— Deeze ftap van zyn kant „ zal te natuurlyker en zelfs te gefchik- „ ter zyn: dewyl Staaten van *Holland* het „ Aanbod hunner Bemiddelinge vernieuwd „ hebben. De Stadhouder zal, als een „ noodzaaklyk gevolg van dit Aanbod, „ vorderen, dat men, by voorraad, aan „ de gevlugte Inwoonderen van *Hattem* „ en *Elburg*, de vryheid gunne om weder „ t'huis te keeren. Eindelyk zal de Prins „ by de Staaten aanhouden om het Krygs- „ volk, uitgenomen de gewoone Bezet- „ tingen, te rug te zenden.

„ De vrees, dat 'er in *Gelderland* ge-

„ beu-

„ betreffen mogt, wat 'er in *Utrecht* door
„ gebeurt, zal ongegrond weezen; om
„ dat de Bemiddelaars, indien men het hun
„ verzoekt, zekerlyk geene zwaarigheid
„ zullen maaken, om zich tot Waarbor-
„ gen der gemeene Rust te stellen. —
„ Wat den voorslag betreft omtrent *Elburg*
„ en *Hattem*, deeze is een noodwendig
„ gevolg van de Bemiddeling, en ik durf
„ denken, dat, noch Gy, noch zelfs de
„ Prins Stadhouder, denzelven uit een
„ ander gezigtpunt zullen beschouwen.

Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen.

„ Maar alle deeze voorafgaande Voor-
„ waarden bepaald zynde, zal ons nog
„ overblyven het één te worden wegens de
„ groote zaak; ik meen, de *Hervorming*
„ *der Reglementen.* Ik zie dit werk aan
„ als toegestemd; en het is in die ver-
„ onderstelling, dat het woord van *Af-*
„ *stand*, volgens uw verlangen, is agter-
„ gelaaten, en dat ik zelfs niet meer
„ voorslaa dat die *Hervorming* zou ver-
„ meld worden in de Brieven op het stuk
„ der Bemiddeling te schryven. — Maar
„ ik moet van deeze *Hervorming* verzekerd
„ en in staat gesteld zyn om 'er het
„ Woord op te geeven. Tegen dit ge-
„ heiligd Woord zal ik u eene even zeer
„ geheiligde Verzekering overzenden, dat
„ de Persoonen, met welken wy hande-
„ len de Heer Afgezant en ik, al hun-
„ nen Invloed en al hun Vertrouwen,
„ zo wel op den geest van de Natie,
„ als in de Raadpleegingen, zullen aan-

„ wen-

XXXI. BOEK. 1786. Wat hy wegens Overysfel denkt.

„ wenden tot Herſtelling van den Prins, „ volgens de aangeweezene gronden.

„ Wat *Overysſel* betreft. Gy weet dat „ het Geſchil, raakende het Reglement, „ aldaar zeer driftig gevoerd wordt, dat „ de Verandering reeds zou daargeſteld „ zyn, indien de Regeering van *Zwolle* „ 'er zich niet tegen verzette, en dat „ waarſchynlyk de weigering dier Stad „ vrugtloos zal weezen. —— Ik denk, „ dat de voorzigtigheid van den Prins „ vordert om deeze verhindering te doen „ ophouden, door aan de Staaten te ſchry- „ ven, dat hy, de Rust der Provincie „ verkiezende boven een Voorregt, dat „ hy met haaren vryen wil verkreegen „ hadt, hun uitnoodigde om de Hervor- „ ming van het Reglement ter hand te „ neemen. Deeze Patriottiſche en be- „ langlooze ſtap zal de gemoederen doen „ bedaaren, en meer tot Eere ſtrekken „ dan al de ſtappen, die hy zou kunnen „ doen om de Reglementen in ſtand te „ houden. — Byaldien, in allen gevalle, „ 't geen ik my niet kan verbeelden, de „ Prins een onverwinnelyken afkeer mogt „ hebben van in dien zin te ſchryven, „ dien ik opgeeve; beweeg hem dan ten „ minſten U de vryheid te geeven van zyne „ inzigten aan my te melden, en ze van „ zynen wege te verklaaren aan den Heer „ R.... Maar ik beken het, 't zou my om „ 's Prinſen wil zelve, ſpyten, indien hy „ het laatſte middel verkoos: dewyl hy

„ dan,

„ dan, ten minften in fchyn, de eer niet „ zou hebben van de Hervorming.

„ Belangende het begrip, 't geen men „ in *Gelderland* koestert, dat Staaten van „ *Holland*, die van *Gelderland* de Wet „ willen voorfchryven. Niets fchynt my „ ongegronder dan dit begrip. Maar 't „ geen grond heeft, is het Belang dat „ de Provincie van *Holland* heeft om het „ Gemeenebest in Rust, en alle haare „ Mede-Staaten Vry te zien. Deeze is „ de beweegrede, welke my fchynt alle „ haare aanfpooringen, en alle haare ftap„ pen, bepaald te hebben: en ik zie niet „ dat men haar dit tot eene Misdaad kan „ aanrekenen. —— Bedenk dat deeze „ Provincie het grootste gedeelte, draagt „ der Lasten van het Bondgenootfchap. „ Gy zult met my, denk ik, toeftem„ men, dat dit haar eenig Regt geeft, „ niet om te heerfchen over haare Bond„ genooten; maar ten minften om een „ waakend oog te houden op 't geen by „ hun omgaat."

1786. Zyn oordeel over *Hollands* gedrag omtrent *Gelderland*.

De *Franfche* Bemiddelaar mogt den *Pruisfifchen* verzekeren, dat de Koning van *Frankryk* zyn gedrag, als mede dat des Afgezants DE VERAC, in deezen gehouden, volkomen goedkeurde. —— De Graaf VAN GOËRTZ beyverde zich om, op den ontvangst, deezen Brief, met deszelfs geheelen Inhoud, onder 't oog des Stadhouders en van haare Koninglyke Hoogheid te brengen. Vóór en naa de aankomst had hy zich geene gelegenheid

De Onderhandeling ftaat ongunftig.

XXXI. BOEK. 1786. heid laaten ontglippen, welke hy kon aangrypen, tot het voorstellen der Beweegredenen, meest geschikt om den Prins over te haalen tot het geeven van een Antwoord, 't welk kon dienen om de zaak der Onderhandelinge gemaklyk te maaken. Dit antwoord werd vertraagd, door het uitblyven des Schryvens van den Koning van *Pruisfen*. - 't Zelve gekomen zynde, schoot hem niets over dan het gering gelukken van alle zyne poogingen te betreuren; met byvoeging „ dat, niet „ tegenstaande de grondbeginzels, volgens „ welken de Prins het onmogelyk agtte „ de voorgestelde Voorwaarden te kun„ een onderschryven, hy nogthans, ge„ lyk ook Mevrouw de Prinsesse, het „ vuurigst verlangen hadt om zodanige „ Voorwaarden aan te neemen, als zou„ den kunnen schynen overeen te komen „ met de Welvaard, met de Onafhange„ lykheid en met de Vryheid van de ge„ heele Republiek, en ten zelfden tyde, „ bestaanbaar met zyne Eer." —— Verder verzekert de Graaf nogmaals, dat de Prins Stadhouder dien beslisfenden Invloed op de Staaten van *Gelderland* niet hadt, dien men beweerde, „ dat hy geen mees„ ter zou geweest hebben om hun te „ doen toestemmen, in 't geen men ge„ eischt hadt als eene voorloopige voor„ waarden van eene Schikking: te wee„ ten het aanneemen der Bemiddeling van „ *Holland*, en het uittrekken van hunne „ Troepen, op dit oogenblik; noch de

„ Staa-

„ Staaten van *Utrecht* in de toelaating van „ Gemagtigden uit de Nieuwe Stadsre„ geering, welke de Staaten niet voor „ wettig erkenden, en het uittrekken des „ Krygsvolks, 't welk zy, tot hunne Vei„ ligheid, meenden noodig te hebben."

Brief der Prinsesse aan den Graave VAN GOËRTZ.

Het Antwoord, door Mevrouwe de Prinsesse, aan den Graave VAN GOËRTZ gezonden, verdient, hoe lang ook, hier bykans geheel plaats te vinden, als de eigene ontvouwing der denkwyze eener Vorstinne, die, in al dit bedryf, eene zo aanzienlyke Hoofdrol speelde. Haar Brief was ingerigt om voor dien Graave, in een kort bestek, byeen te zetten de voornaamste Bedenkingen, door haar medegedeeld op de Opening, welke hy gegeeven hadt van de Voorslaagen des Heeren DE RAYNEVAL.

Voorloopige Bedenkingen.

„ Gy kent," schreef haare Koninglyke Hoogheid, „ myne wyze van denken, „ en die van den Prins genoeg, om niet „ te twyfelen, dat Wy, de eene zo wel „ als de andere, zeer opregtlyk wen„ schen, om de ongelukkige Verdeeldhe„ den, welke den Staat van een scheu„ ren, te doen ophouden. Het zou, der„ halven, overtollig zyn, U, op dit stuk, „ betuigingen te herhaalen, waar van de „ waarheid even zeker aan U bekend is, „ als aan my zelven.

„ Maar gy zyt te verlicht en te billyk, „ om niet insgelyks te erkennen, dat die „ zo wettige Wensch van elk waar Pa„ triot, waar van het voorwerp de Her-

XXXI. BOEK. 1786.

„ ftelling der Eensgezindheid is, even „ gelyk al het overige, ondergefchikt moet „ zyn aan het geen Eer en Pligt voor„ fchryven. Ik wil hier mede zeggen, „ dat alleen de infpraaken van zyn hart „ te volgen, zonder te onderzoeken, of „ 't geen men verlangt overeenkomftig is „ met de heilige Verbintenisfen, welke men „ plegtig voor *Zich* en zyne Erven heeft „ aangegaan; of de geëischte Opofferin„ gen in de daad het Vaderland nut en „ voordeelig zyn; of 'er de Eer niet by „ gewaagd wordt, en of ze by gevolg „ de Rust in het Land weezenlyk op ee„ nen vasten grond kunnen herftellen, „ (hoedanig men den grond niet rekenen „ kan van eenig Vergelyk, hoe ook ge„ naamd, waar in de Eer van eene der „ onderhandelende Partyen zou beledigd „ zyn,) niet anders is dan zich aan zy„ nen Pligt te onttrekken, en eene In„ fchiklykheid te betoonen, die niet dan „ kleinheid van Ziel zou zyn; zich fchul„ dig te erkennen, en de agting onwaar„ dig te maaken van alle Braaven, en in „ 't byzonder van de aanzienlyke Hoven, „ die wel belang in ons Lot willen nee„ men.

„ Deeze zyn de voorloopige Beden„ kingen, welke ik my zelve veroorloofd „ heb, en het is, overeenkomftig met „ deeze Grondbeginzelen, dat Wy de „ Voorflagen van den Heer DE RAY„ NEVAL ryplyk onderzogt en gewoo„ gen hebben.

„ De

XXXI. BOEK. 1786.

„ De voornaamste Stukken, waar op „ de Heer DE RAYNEVAL oogt, kun- „ nen tot de drie volgende gebragt wor- „ den. —— *Voor eerst:* de Opschorting „ van den Prins in zyne Waardigheid als „ Capitein Generaal der Provincie van „ *Holland.* —— *Ten tweeden:* de Ver- „ andering der Constitutie in de Provin- „ cien, waar Reglementen zyn. —— *Ten* „ *derden:* de Bepaalingen, welke men „ maaken zoude omtrent de Amptsver- „ rigtingen des Capitein Generaals van „ *Holland*, naa dat men een bekwaam „ middel zou gevonden hebben, om het „ Besluit der Opschortinge te doen her- „ roepen.

Haare gedagten over het Comman-do in den *Haag*, en het Capi-tein Gene-raalschap.

„ Vooraf moet ik aanmerken, dat het „ eerste van eenen zeer teeren aart is. „ De Eer van den Prins is 'er zo dui- „ delyk mede gemengd, dat het onmo- „ gelyk is de minste Schikkingen, dit „ Stuk betreffende, toe te staan, of in „ eenige Verbintenis, hoe genaamd, te „ komen, waar uit men eene stilzwygen- „ de Toestemming zou kunnen opmaaken „ van de Schuld, welke men den Prins „ geeft, en waar aan hy geen deel heeft.

„ De Heer DE RAYNEVAL zou den „ Prins onschuldig erkennende, hem ze- „ ker niet kunnen raaden zich schuldig „ te verklaaren. Hy moet dan oordee- „ len; of (om beter te zeggen,) men „ heeft getragt hem diets te maaken, dat „ de Prins, in de daad, de Opschorting

XXXI. BOEK. 1786.

„ zich zelven heeft op den halze gehaald.
„ In de onderstelling van het tegendeel
„ kan men niet gelooven, dat de Heer
„ DE RAYNEVAL zou toestaan, dat een
„ Souverain, die gedwaald heeft, zyne
„ overhaaste Besluiten, op valsche berig-
„ ten genomen, niet kan herroepen, en de
„ droevige gevolgen, welke dezelve ge-
„ had hebben, doen ophouden: dit zou
„ met andere woorden, hetzelfde zyn
„ als te beweeren, dat een Souverain
„ geen Regt kan doen: en daar de Sou-
„ verain 't zelve aan den minsten zy-
„ ner Onderdaanen schuldig is, kan de-
„ zelve het dan aan iemand weigeren,
„ die, door zyne Geboorte, en door de
„ eenpaarige Besluiten van die geenen,
„ welke dien Souverain uitmaaken, die
„ een Lid van dezelve is, en zich bekleed
„ vindt met de verheevenste Waardighe-
„ den van den Staat? Zal hy alleen uit-
„ gezonderd zyn van den algemeenen
„ Regel? Of moet men besluiten, dat
„ Burgers van een Vry Land dat Regt
„ niet erlangen kunnen, 't welk zy zel-
„ den te vergeefsch inroepen in eene Al-
„ leenheersching? Dit zou onteerend
„ zyn voor den schoonen Naam van Vry-
„ heid, die thans de Geesten verlicht, en
„ het is vooral niet by den Heer DE
„ RAYNEVAL dat ik dergelyk eene
„ Leer zou zoeken. —— En veronder-
„ stellende dat hy overreed is van de
„ Schuld van den Prins, dan zou ik hier
„ dur-

XXXI. BOEK. 1786.

„ durven aanmerken, dat 'er weinig evenredigheid zou zyn tusschen den aart des Misdryfs en de middelen, welke hy aan de hand geeft om Vergiffenis te verwerven.

„ Maar het is geene Vergiffenis, welke Wy vraagen; het is de Regtvaardigheid van den Souverain, welke Wy inroepen. En, zonder, voor het tegenwoordige, over Ons goed Regt in breeder onderhoud te treeden, of over den grond van het Verschil ('t welk meer de zaak der Staaten van *Gelderland* dan de onze is,) te willen beslissen, zal ik slegts eene enkele aanmerking maaken, zy doet, dunkt my, in ééns alles af wat men zou kunnen aanvoeren, ten voordeele van het willekeurig Besluit der Staaten van *Holland*, 't welk den Capitein Generaal van hunne Provincie schort. Daar de Prins niet anders gehandeld heeft, dan in de hoedanigheid van Capitein Generaal der Provincie van *Gelderland*, en op order van dat Gewest, kan hy, hoedanig zyn Gedrag ook moge geweest zyn, niet verantwoordelyk weezen dan aan de Staaten van *Gelderland*. Dit is eene waarheid, die van niemand kan tegengesprooken worden, die slegts de eerste Begrippen heeft van de Constitutie der Republiek van de *Vereenigde Gewesten*, en ik denk niet dat de Heer DE RAYNEVAL dezelve zal in twyfel trekken.

XXXI. BOEK.

1786.

Over de Verandering der Regeerings Reglementen.

„ Na het geen ik gezegd heb van
„ Ons vast Besluit, om geene Bepaalingen toe te staan omtrent het Herroepen der Opschorting van den Capitein
„ Generaal, welke Wy, even als het
„ Commando over het Garnisoen in den
„ *Haage*, als voorloopige Artykels beschouwen, waar van Wy niet kunnen
„ afgaan, zult gy ligt begrypen, dat geen
„ stap van den Prins, geschikt om de
„ Rust in de Provincie van *Gelderland*,
„ *Utrecht* en *Overysfel*, op den voorgeslaagen voet, te herstellen, thans in bedenking kan komen. — De Prins zou,
„ daarenboven, op de vreemdste wyze
„ onkundig moeten zyn van zyne Pligten, wanneer hy immer Verbintenissen
„ konde aangaan, die het Inwendige Bestuur van eene der Gewesten, ten onderwerp hadden, zonder de toestemming der Staaten van dat Gewest. ——
„ Men zou, ondertusschen, groot ongelyk hebben in te besluiten, dat de Prins,
„ by het weigeren van dergelyke Voorslagen, afkeerig zou weezen van zich
„ in te laaten tot Schikkingen, die Constitutioneel en bekwaam zyn om de
„ Beroertens te stillen. De plegtigste Verklaaringen van zyn Verlangen om met
„ de Staaten van alle de Gewesten mede te werken, tot het geen ter Herstellinge van Vrede en Eendragt van
„ binnen, en ter Handhaavinge der Onafhangelykheid der Republiek, kan strekken,
„ bewyzen overvloedig het tegendeel. En

„ men

„ men kan, met geene billykheid, de op-
„ regtheid deezer Betuigingen tegenspree-
„ ken als men agt slaat op den yver,
„ dien de Prins betoond heeft, en dien
„ hy altyd behoudt, om de Onderhande-
„ lingen te doen hervatten, welke te *Ut-*
„ *recht* begonnen zyn, en niet door zyn
„ schuld afgebrooken.

„ Ik zal hier niet aandringen op de
„ zeer weezenlyke onmogelykheid, in
„ welke de Prins zich zou bevinden om
„ uit te voeren 't geen men van hem
„ vordert, ten opzigte van de Provin-
„ cien, (al wederhielden hem geen ge-
„ wigtiger redenen om 'er zich toe te
„ verbinden,) gemerkt de neigingen en
„ inzigten der Staaten dier Provincien,
„ om dat zulks voor het tegenwoordige
„ kwalyk geplaatst zou zyn, en gy zelf
„ in staat zyt om 'er van naby over te
„ oordeelen. Ik kan my daar omtrent
„ gerust op uw Getuigenis beroepen.

Over de nadere Schikkingen op de Amptsverrigtingen.

„ Op het derde stuk merk ik terstond
„ aan, dat, indien het waar is, dat een
„ Souverain meester is om een Besluit in
„ te trekken, onderworpen aan *zyn Goed-*
„ *vinden*; het desgelyks onbetwistbaar is,
„ dat een *Regtvaardig* Souverain zulks
„ niet doen zal, in gevallen van eenig be-
„ lang, dan uit overtuiging dat het noo-
„ dig en nuttig is voor het Vaderland; en
„ nooit zal die Souverain iemand, wie hy
„ ook moge weezen, van Regten en Voor-
„ regten ontzetten, welke ten allen tyde
„ met deszelfs Post zyn verbonden ge-

XXXI. BOEK. 1786.

„ weest, of hy moet ze zich hebben onwaardig gemaakt en dat de Welvaard van den Staat het vordere.

„ Daar de Prins de eerste veronderstelling niet kan toestaan; dewyl hem zyn Geweten, op dit stuk, niets verwyt, verwagt hy van de Regtvaardigheid van den Souverain, dat dezelve, de Opschorting van den Capitein Generaal van *Holland* intrekkende, Hem in de volkomene Waarneeming herstellen zal van alle de Amptsverrigtingen dier Waardigheid, en het zal niet dan *daar naa* zyn, dat men zou kunnen onderzoeken, of die Amptsverrigtingen, zodanig als zy tot hier toe uitgeoefend wierden, aan twyfelingen onderhevig zyn, waar by de Welvaard van den Staat belang heeft.

„ Ik kan niet voorby, nog eene dwaaling aan te toonen, waar in het blykt dat men den Heer DE RAYNEVAL gebragt heeft. Hy stelt, dat de Prins volstrekt niets kan doen, dan by Advys van *Gecommitteerde Raaden*: waarschynlyk is hy onkundig dat, wel verre van daar aan ondergeschikt te zyn, (in 't byzonder met betrekking tot het Commando in den *Haage*,) in tegendeel Gecommitteerde Raaden, by hun Berigtschrift, gelast zyn *niets te doen en geen Besluit te neemen, betrekkelyk tot Militaire zaaken, dan met Overleg en by Raade van den Stadhouder, en Capitein Generaal der Provincie.*"

Brief van DE RAYNEVAL aan

Op het ontvangen van het gemelde Berigt des *Pruissischen* Gezants, en van een Af-

Afschrift deezes Briefs, hield de Heer DE RAYNEVAL de Onderhandeling zo goed als afgebrooken. Hy schreef aan den Baron VAN THULEMEYER in den toon der verontwaardiging, „ Het Antwoord van den „ Prins is onbegrypelyk; daar men, in de „ gewigtigste zaaken, schoon men geen „ lust heeft om tot eene Schikking te „ komen, zich steeds voor het haatlyk „ verwyt der Afbreeking eener Onderhan- „ delinge tragt te hoeden. —— Men be- „ hoorde, daarenboven, te *Nymegen* in „ aanmerking genomen te hebben, dat „ twee groote Mogenheden tusschen bei- „ den gekomen zyn om eene Verzoening „ te bewerken, en dat men deezen eenige „ *egards* verschuldigd is. Ik kan niet van „ my verkrygen om te gelooven, dat de „ Prins zyne hoop grondt op eene Om- „ wenteling: om dat ik my niet kan ver- „ beelden, dat hy liever zyn Vaderland „ zou verkiezen bloot te stellen aan de „ ysselykheden van eenen Burgerkryg, „ dan van eenige vrugtlooze en argwaan „ verwekkende Voorregten af te staan.

XXXI. BOEK. 1786.

THULEMEYER, waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt.

„ Welke kan de beweegreden zyner „ Tegenkantinge weezen? Onbedagtzaame „ Raadgeevingen van Persoonen, die hun „ Eigenbelang boven dat van den Prins, „ en boven de Rust van hun Vaderland „ stellen. Is het zyne zaak het Werk- „ tuig van dusdanig een Eigenbaat te „ weezen?

„ Ik zal den geheelen Brief van Me- „ vrouwe de Prinsesse niet ontleeden. Ik

XXXI. BOEK. 1786.

„ zal slegts op éëne plaats van denzelven
„ stilstaan. Zy houdt hoofdzaaklyk in,
„ *Dat de Prins, niet schuldig zynde, geene*
„ *Vergiffenis by de Provincie van Holland*
„ *te vraagen hadde.* —— Deeze Aanmer-
„ king is zonder Onderwerp; naardemaal
„ ik, in geenen myner Brieven, den ge-
„ ringsten stap, zelfs niet van ter zyde,
„ ten aanziene der Staaten van *Holland*,
„ den Prins voorgeslaagen heb. 'Er is
„ enkel gewag gemaakt van eenen Vader-
„ landlievenden Stap, wegens die van *Ut-*
„ *recht*, *Gelderland* en *Overysfel*. Ik blyf
„ dusdanig een Stap beschouwen als zeer
„ loflyk. Ik beroep my, ten deezen aan-
„ ziene, op het Hof van *Berlyn*, welks
„ gevoelens by haare Koninglyke Hoog-
„ heid niet verdagt kunnen weezen.

„ Byaldien deeze Bedenkingen nutloos
„ zyn, en indien de Prins onverzettelyk
„ beslooten heeft by zyne Weigering te
„ volharden, moet men wel de zaaken
„ aan haar eigen beloop over laaten.
„ Maar, wanneer de Uitslag tegen hem
„ is, zal hy zich dan kunnen getroosten,
„ denzelven als opgeroepen te hebben? Zal
„ hy zich niet eeuwig verwyten moeten,
„ dat hy het voorbeeld niet gevolgd heeft
„ dier groote Vorsten, die de grootste
„ Opofferingen, uit liefde tot den Vrede,
„ deeden? De invloed van den Stadhou-
„ der hangt niet af van één Voorregt
„ meerder of minder. Dezelve is de vrugt
„ van zyn Gedrag, en van zyne Deugden.
„ Deeze waarheid is beweezen door ver-

„ schei-

„ scheide voorbeelden, waardig dat men XXXI.
„ 'er agt opgeeve. BOEK.
„ Indien men, ondanks den beslissen- 1786.
„ den Brief van Mevrouwe de Prinsesse,
„ de noodzaaklykheid, of ten minsten de
„ betaamelykheid eener Bevrediging be-
„ grypt, verzoek ik, een Grondslag te
„ hebben, om daar aan mede te werken:
„ en indien men my 'er een geeve, zal
„ ik het myne toebrengen om dezelve
„ van vrugt te doen zyn. —— Ik moet
„ egter aanmerken, dat men geen tyd moet
„ laaten verlooren gaan, zo men oordeelt
„ dat myne tusschenkomst van nut kan
„ weezen: naardemaal ik myne Onderhan-
„ deling met den Graave VAN GOËRTZ
„ voor afgebrooken houdende, myn op-
„ ontbod verzogt heb, en ik hetzelve,
„ ongetwyfeld, vóór het einde der naast-
„ volgende week, zal ontvangen."

Berigt schrift van THULEMEYER aan DE RAYNEVAL.

't Gevolg hier van was een Berigtschrift door den Heer VAN THULEMEYER aan den Graave VAN GOËRTZ overgehandigd, voor den Heer DE RAYNEVAL: waar in, van wegen zyne Hoogheid, verklaard wordt, dat hy zich hieldt aan de Grondbeginzelen, en daar uit afgeleide Aanmerkingen, in den Brief door haare Koninglyke Hoogheid aan den Graave VAN GOËRTZ: dat hy alleen zou tragten om 'er meer naauwkeurigheid aan te geeven, door 'er de noodige ophelderingen by te voegen, om ieder onpartydigen te overtuigen, „ dat de Prins het „ belang van het Vaderland, zyne Eer „ en

XXXI. BOEK. 1786.

„ en Pligt opregtlyk ter harte neemt, en „ dat Hy, in dat eerste Antwoord getragt heeft het eene met het andere „ te vereenigen, en zich de Goedheden „ waardig te maaken van den Koning, „ zynen Schoonbroeder, en de blyken van „ Belangneeming, met welke zyne Allerchristlykste Majesteit Hem vereerde. „ Hy gevoelde 'er al de waarde van, en „ zou altyd verheugd weezen de gelegenheden te vinden om 'er zyne billyke en eerbiedige erkentenis voor te betuigen; even zeer eene kwalyk geplaatste Styfzinnigheid vermydende, als een „ kleinhartige Toegeeflykheid, die niet „ minder te laaken is."

„ De Heer DE RAYNEVAL," vervolgt de *Pruisfische* Gezant, „ vraagt een „ Grond om in Onderhandeling te treeden; maar deeze Grond is reeds duidelyk uitgedrukt. Dezelve kan geene „ andere zyn, dan de Herroeping der „ Opschorting van den Capitein Generaal, „ het Commando van het Garnisoen in „ *'s Gravenhaage* daar onder begreepen. „ Zonder dit voorafgaand stuk is het onmogelyk zich te vleijen, dat men, van „ den anderen kant, tot eene billyke en „ redelyke Bevrediging komen wil.

„ De Prins heeft het geëischt, als eene daad van Regtvaardigheid van de „ zyde des Souverains, om dat hy het niet „ anders beschouwen kan. Even weinig „ kan hy voorloopige voorwaarden toestemmen, die de stilzwygende erkente-

„ nis

„ nis insluiten, dat hy verdiend heeft geschort te worden in zyne Post van Capitein Generaal. Hy kon geene andere verklaaring geeven aan deeze uitdrukkingen van de Heer DE RAYNEVAL, *de Suspensie is veroorzaakt door de Gebeurtenisſen in de Provincie van* Gelderland *voorgevallen: het is, derhalven, in die zelfde Gebeurtenisſen dat men het Geneesmiddel behoort te zoeken voor de kwaal.* — Als mede dat de Opheffing der Schorting in *Holland* een gevolg moest zyn der stappen van den Prins in *Gelderland*, en dat, volgens de eigene woorden van den Heer DE RAYNEVAL, het eerst zou weezen, naa dat de Prins aan alle de eischen der Provincien, die Reglementen hebben, zou hebben voldaan, *dat de Provincie van* Holland, *van haare zyde, geene rede meer zou hebben, om haar Cordon niet te doen wegtrekken, en om niet voort te gaan tot de Herroeping der Suspensie: waar naa zy, op een naauwkeurige en billyke wyze, de Amptsverrigtingen bepaalen zou, welke aan de Post van Capitein Generaal verbonden zyn.* — En wanneer de Heer DE RAYNEVAL, naa gevorderd te hebben, dat de Prins *zyn Woord* geeve, dat de Reglementen der Regeeringe zullen hervormd worden, daar by voegt, *tegen dit heilig Woord zal ik eene even heilige Verzekering geeven, dat de Lieden, met welken wy handelen, de Ambasſadeur en*

„ ik,

XXXI. BOEK. 1785.

„ *ik, al hunnen invloed en al hun vertrou-*
„ *wen, zo wel op den geest der Natie, als*
„ *in de raadpleegingen zullen aanwenden*
„ *ter Herstellinge van den Prins, naar de*
„ *grondslagen, welke ik reeds de eer gehad*
„ *heb U aan te wyzen*, zo kon de Prins
„ geene van deeze Voorwaarden aannee-
„ men; dewyl de onderwerpen geheel
„ vreemd waren van de Suspensie, welke
„ alleen de Provincie van *Holland* betreft.
„ Evenwel wilde men 'er een geheel van
„ maaken. De Prins kon dit niet onder-
„ schryven, en van toen af was het
„ nutloos daar over in onderhandeling
„ te treeden met den Heer DE RAY-
„ NEVAL. Doch hier uit volgt niet,
„ dat de Prins zich onttrekt van, met
„ wien het behoort, de Verbeteringen te
„ onderzoeken, die 'er in de Provincien
„ mogten te maaken zyn, en dat hy over
„ die onderwerpen in geene Schikking
„ treede met de Staaten van elk dier Ge-
„ westen.

„ Men heeft reeds aangehaald, 't geen
„ hy gedaan heeft ten aanziene van *Ut-*
„ *recht*. Hy verlangt vuurig, dat men ee-
„ nige middelen konne vinden, om de
„ Onderhandelingen weder aan te binden,
„ en een einde te maaken aan de Ver-
„ deeldheden waar van die Provincie ten
„ slagtoffer strekt.

„ Hy heeft, zedert lange, uit eigene
„ beweeging, ten voordeele der gevlug-
„ te Inwoonders van *Hattem* en *Elburg*,
„ alles gedaan, wat men, van zyne zyde

„ bil-

„ billyk mogt verwagten. —— Het is, „ op zyn verzoek, dat de Staaten van „ *Gelderland* eene Amnestie hebben doen „ afkondigen; maar zy hebben niet goed- „ gevonden dezelve zo algemeen te maa- „ ken als de Prinse verzogt hadt.

XXXI. BOEK. —— 1786.

„ Hy zal even weinig weigeren aan de „ Staaten van *Overysfel*, indien zy het „ verlangen, zyne gedagten op te gee- „ ven over de schikkingen, welke het „ welzyn hunner Provincie schynt te vor- „ deren. —— Maar, gelyk men reeds „ heeft aangemerkt, het is niet dan aan „ de Regenten der Provincien, die het „ aangaat, dat de Prins zich uit kan laa- „ ten over 't geen de inwendige zaaken „ hunner Regeeringe betreft.

„ Dat men aan den Prins de vrye Uit- „ oefening van zyn Post als Capitein Ge- „ neraal, het Commando in *'s Gravenhaa-* „ *ge* daar onder begreepen, te rug gee- „ ve, en de Prins zal bereid zyn, om „ zich derwaards te begeeven, en met „ de voornaamste Regenten te handelen „ over 't geen zo het algemeen als het „ byzonder welweezen van den Staat „ vordert. —— Hy wil aan niemand on- „ gelyk doen, en vordert niets dan 't „ geen hem wettig toekomt; maar om- „ trent stukken, welke 's Lands Welvaard „ betroffen, of zyne Eer in de waag- „ schaal stelden, kon hy niet toegeeven."

De Onderhandeling afgebrooken. De

Dit moest den Heer DE RAYNEVAL versterken in zyn gevoelen, dat hy niets meer zou vorderen, en bleef hy daar by vol-

XXXI. BOEK. 1786. RAYNEVAL vertrekt.

volharden, ondanks een nadere Brief van den Gezant THULEMEYER, wegens onuitgedrukte Voorstellen van Bemiddeling, die tot grond zouden kunnen dienen voor de Schikking, „ welke,” gelyk hy zich uit drukt, „ het onderwerp van DE RAY-„ NEVALS verlichte zorgen hadt uitge-„ maakt, en die van mynen Medegezant „ en de myne. Hebt de goedheid, myn „ Heer, van tot dit heilzaam oogmerk „ mede te werken, met die gunstige nei-„ gingen, welke ik het geluk gehad heb „ U te zien ontvouwen, en die voorge-„ schreeven waren door de zuiverste lief-„ de voor het Algemeen Belang. Het „ groote werk, dat de Rust aan de Re-„ publiek moet wedergeeven, en mede-„ werken tot het genoegen onzer Monar-„ chen, is Uwer waardig.” Waar op hy hem verzogt zyn vertrek na *Versailles* te vertraagen: dan dit verzoek hadt geen gevolg, de Heer DE RAYNEVAL verliet *'s Gravenhaage*.

De Graaf VAN GOËRTZ opontboden; neemt Afscheid.

De Graaf VAN GOËRTZ werd door zyne *Pruisfische* Majesteit opontboden: daar het voornaam oogmerk van diens Zendinge niet hadt kunnen bereikt worden. Hy zondt, uit hoofde van zyn verhaast vertrek, de verwydering van den *Haage*, en de verhindering door ongesteldheid, den Brief zyner terugroeping aan hun Hoog Mogenden, en nam schriftlyk Afscheid uit *Nymegen*, van hun Hoog Mogenden, op den negen en twintigsten van Louwmaand des Jaars MDCCLXXXVII.

De

Deeze kortblyvende Gezant ontving van de Staaten het gewoon Geschenk, een Gouden Ketting en Gedenkpenning, ter waarde van 1300 Guldens (*).

XXXI. BOEK. 1786.

Openlegging der Onderhandelinge aan hun Hoog Mogendens

Naardemaal de Heer DE RAYNEVAL, niet geen openbaar Character bekleed, hier te Lande verscheenen was, konden de Onderhandelingen onder het oog van den Souverain niet voortgezet worden; dan bleeven de Staaten niet onkundig van het voorgevallene en verhandelde; daar zyne Hoogheid, twee Brieven, door den Heer DE RAYNEVAL aan den Graave VAN GOËRTZ geschreeven, den Algemeenen Staaten toezondt, en de *Fransche* Afgezant, op last van zynen Koning, hun Hoog Mogenden, naa het vertrek van dien Onderhandelaar, de volledige Briefwisseling mededeelde, om de *onvolledige toevertrouwing* (†) van den Prins aan te vullen; — „ Hier in zouden zy „ eene nieuwe Proeve zien van de Ge- „ voelens, welke de Koning van *Frank-* „ *ryk* bezielden, voor de Rust en de „ Voorspoed der Republiek, en de on- „ ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 17. 201, 202.

(†) Dit *demie confidence* stootte zyne Hoogheid; waarom hy den Griffier FAGEL by eenen Brieve verzogt, om aan hun Hoog Mogenden, of aan het Besogne der Buitenlandsche zaaken, opening te geeven; dat hy buiten staat geweest was, hun Hoog Mogenden te communiceeren de Missives van den Graave VAN GOËRTZ of van den Heere VAN THOLEMEYER, vermids hy 'er nooit een Afschrift van gehad hadt, en derzelver inhoud hem niet bekend was.

XXXI. BOEK. 1786.

„ verwagte Eischen, welke de zorgen van „ zyne Vriendschap, en de aanmaaningen „ van zyne *Pruissische* Majesteit hadden „ onvrugtbaar gemaakt (*).”

Verzekeringen eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelingen.

Terwyl deeze Onderhandelingen aan den gang waren, en van derzelver inhoud niets van belang uitlekte, was men onkundig van de gronden waar op dezelve steunden, als mede van de Voorstellen, daar by gedaan; doch het bevestigde zich van alle kanten, dat men aan eene Bevrediging der Partyen arbeidde. De geheime wyze op welke zulks geschiedde, buiten 's Volks voor- of medeweeten, was genoeg om een aantal voornaame Burgers uit verscheide Gewesten en uit verschillende Steden van *Holland*, in Wintermaand, na *'s Gravenhaage* te doen trekken, om zich te vervoegen by eenige aanzienlyke Staatspersoonen, in verwagting en vertrouwen van deswegen opheldering te zullen bekomen. Men wil, dat deezen, in een langduurig mondgesprek, deswegen zodanige openingen kreegen, dat zy het Volk de gerustsellende verzekering mogten geeven; dat 'er tot heden toe geene Onderhandelingen van dien aart plaats hadden; en dat al het geen

(*) *Pièces authentiques relatives a la Negotiation confieé a Monsieur le Comte* DE GOERTZ, *Ministre d'Etat de sa Majesté le Roi de Prusse, & a Monsieur* DE RAYNEVAL, *Conseiller d'Etat de sa Majesté tres Chretienne, avec les Supplements. a Nymege, chez* A. VAN GOOR 1787.

geen gebeurd was met den Heer DE RAYNEVAL, daar toe zelfs niet van ter zyde strekte, dan in zo verre, het in der tyd ter handhaaving van het Staats-regt zou kunnen dienen. Sterke beloften aan hun gedaan, gaven allen grond om zich te vleijen, dat zy, ten allen tyde, in gevalle 'er eenige Onderhandelingen, dit stuk betreffende, werden aangevangen, daar van tydig genoeg kennis zouden krygen, om 'er het Volk van te onderrigten en te waarschuwen, op dat het zelve als dan, of intusschen, gelegenheid mogt hebben om te verhoeden, dat geene Bevrediging met den Capitein Generaal afzonderlyk of buiten deszelfs Toestemming getroffen, en daar door de zaak der Grondwettige Herstellinge uit haar geheel gebragt wierd (*).

XXXI. BOEK.

1786.

Voorslag van Bemiddeling door *Amsterdam* ten deezen Jaare.

Zogten buitenlandsche Mogenheden, door aanbiedingen van dienst en daadlyke zending van aanzienlyke Mannen de gereezene Verdeeldheid in den Lande te heelen; uit naam der Vroedschap van 't magtig *Amsterdam*, hoorde de Staatsvergadering, in Wynmaand, een Voorstel hier toe strekkende. De Afgevaardigden, droegen, op uitdruklyken last hunnen Zenderen, voor, „ dat de Vroedschap, gevoe„ lig aangedaan over het akelige, 't geen „ 'er zich voor elk waar Vaderlander in „ de beschouwing van de tegewoordige „ om-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 527.

XXXI. BOEK. 1786.

„ omſtandigheden van zaaken opdoet; 's
„ zy men de aandagt vestige op de Kwy-
„ ning der Fabrieken, op het Verloop
„ des Koophandels, op de Drukking van
„ 's Lands Financieweezen, op de, vol-
„ gens haare gedagten, maar al te gegron-
„ de vrees, dat, gelyk de Eendragt dee-
„ ze Republiek van zeer geringe begin-
„ zelen heeft groot gemaakt, het nood-
„ lottig tydſtip voor de deur ſtaat, dat
„ de Tweedragt, welke haar reeds tot
„ den oever des ondergangs heeft ge-
„ bragt, haar in dezelve zal nederſtor-
„ ten. —— Dat oude en nieuwe Geſchie-
„ denisſen die bedugting bevestigen.

„ Dat dus de Pligt van een ieder, het
„ zy Burger of Regent, die het hart wel-
„ geplaatst heeft, en het belang van het
„ Vaderland op den rechten prys weet te
„ ſtellen, zonder onderſcheid, welke Ge-
„ voelens hy op deeze of geene Punten
„ ook moge weezen toegedaan, vordert,
„ om te verlangen, en elk in zynen kring
„ alles toe te brengen, dat eens eindelyk
„ de Tweedragt, of nog liever het onge-
„ lukkig Wantrouwen, waar aan zy haa-
„ re afſchuwelyke geboorte verſchuldigd
„ is, werd verbannen, en plaats maake
„ voor eene aangenaame kalmte en rust.

„ Ongepast oordeelde zy het als nu
„ te treeden in eene ontvouwing der re-
„ denen van dit Wantrouwen, en daar
„ uit ſpruitende allerverderflykſte Twee-
„ dragt, welke byzonder in de twee na-
„ buurige Provincien *Gelderland* en *Ut-*

„ *recht*

„ *recht*, tot zo eene hoogte zyn gestee- XXXI.
„ gen, dat, daar men in de laatste voor BOEK.
„ den Militairen Arm is bedugt geweest,
„ en zich tegen denzelven door eenige 1786.
„ Ingezetenen, ook uit deeze Provincie
„ heeft versterkt, men in de eerste zich
„ het gebruik van dien Arm heeft ver-
„ oorloofd. Naar haare gedagten kwam
„ het alleen daar op aan, om de verdere
„ gevolgen, des mogelyk, te stuiten;
„ gevolgen, welke niets minder dan een
„ Burgerkryg hadden doen vreezen, en
„ waar tegen deeze Provincie zelve ge-
„ meend hadt zich te moeten wapenen,
„ welke, hoe onzeker de uitslag daar van
„ ook zy, zekerlyk den totaalen onder-
„ gang van het lieve Vaderland naa zich
„ zou sleepen.

„ In deeze hachlyke omstandigheden
„ van de Republiek hadden zy geoor-
„ deeld niet te mogen stilzitten; byzon-
„ der wanneer zy zich te binnen brag-
„ ten hunne verpligting aan en betrek-
„ king op de goede Burgery hunner
„ Stad, welke in den bloei des Koop-
„ handels zo veel belangs heeft, en wel-
„ ker verval, of geheele ondergang, niet
„ kan worden voorgekomen, zo niet de
„ kragtdaadigste middelen in 't werk worden
„ gesteld, om der Republiek weder zoda-
„ nig een trap van Voorspoed te geeven,
„ waar voor zy vatbaar is; 't welk zon-
„ der herstel der Eendragt ondoenlyk is.
„ Dat daar toe vooral zou noodig wee-
„ zen, dat eens alle Verschillen werden

 „ uit

XXXI. BOEK. 1786.

„ uit den weg geruimd, en ten genoegen, zo veel mogelyk, der daar in belanghebbende Partyen afgedaan.

„ Deeze Verschillen waren betrekkelyk tot het geen in de onderscheidene Provincien zelve plaats hadt; of het geen bestondt tusschen de hooge Bondgenooten en ter Algemeene Staatsvergaderinge, by welke, (blykens de meer dan eens zo door de Staaten van andere Provincien, als van *Holland* zelve gedaane klagten,) de Harmonie en het Vertrouwen zeer aan 't wankelen waren.

„ Tot het vereffenen van alle dezelve, bleef, naar hunne gedagten, niets anders overig, dan eene *Commissie*, welke de *Assopiatie* en *Mediatie* wel op zich zou willen neemen.

„ Met opzigt tot de Verschillen in de Provincien hadden zy hunne aandagt, in de eerste plaats, op *Utrecht*, gevestigd; alzo de zaaken daar tot eene volslaagene *Regeeringloosheid* waren vervallen: dewyl de Staaten de Stads Regeering, en deeze de Staaten niet als wettig erkennen. Doch dat, voor zo verre de Mediatie, door de Staaten verzogt, door de Bondgenooten reeds was aangenomen, die zaak reeds een gelukkig begin hadt; maar dat tot verdere voortzetting van dezelve nog deeze en geene zaaken wierden vereischt, als het aanneemen der Mediatie door de Stad; het stellen der Stad in zodanig een

„ staat,

„ ſtaat, dat dezelve tot vrye Raadplee-
„ gingen geſchikt was; en het wegnee-
„ men van alles, 't geen den toegang der
„ Staatsleden onmogelyk of onveilig maak-
„ te, en eindelyk het benoemen der Le-
„ den tot die Commiſsie (*).

„ Ten aanziene van *Gelderland* deedt 'er
„ zich eene groote zwaarigheid op; dewyl
„ dit Gewest, de aangebodene Mediatie
„ hadt van de hand geweezen. —— Dan
„ dat de Raadpleeging op den Brieve der
„ Staaten van *Overyſſel*, waar by zy een
„ Affchrift overzonden van hunnen aan
„ *Gelderland* geſchreeven Brief, tot na-
„ der aanbod van Mediatie, en de Me-
„ dewerking van hun Ed. Groot Mogen-
„ den verzoeken, eene gevoeglyke aan-
„ leiding tot eene nadere aanbieding zou
„ uitleeveren, als mede om daar toe de
„ overige Bondgenooten te verzoeken.

„ Wegens de Geſchillen tusſchen de
„ Bondgenooten, was 't hun voorgeko-
„ men, dat dezelve niet anders uit den
„ weg geruimd zouden kunnen worden,
„ dan door het benoemen van eenige Le-
„ den uit de onderſcheide Provinciën,
„ door de Provinciën zelve te gelasten,
„ om daar toe de allergepaste middelen
„ te beraamen, en daar van aan hunne
„ Lastgeeveren Verſlag te doen.

„ Dan

(*) Wy zullen, over *Utrecht* handelende, van deeze bedoelde Bemiddeling nader ſpreeken.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Dat, egter, voor zo verre eenige
„ Schikkingen, deeze Provincie raakende,
„ daar in betrokken mogten zyn, het
„ voor dezelve in 't geheel niet zou geraaden
„ weezen om toe te laaten, dat
„ zodanig eene Commisfie zich met derzelver
„ Intrinfique Zaaken kwame te bemoeijen;
„ daar deeze Provincie altoos,
„ zelfs tegen buitenlandfche Mogenheden
„ heeft ftaande gehouden, dat de Domeftique
„ Befchikkingen aan haar in 't byzonder
„ moesten worden gelaaten, en
„ geenzins een voorwerp der Raadpleegingen
„ van hun Hoog Mogenden of
„ van de Bondgenooten konden uitleeveren;
„ maar dat het, om allen aanzoek
„ daar toe af te fnyden, niet dan dienftig
„ zou zyn, om in ons zelven middelen
„ te beraamen, waar door alle - gefchillen
„ over de Paalen der Uitvoerende
„ Magt, zo van den Stadhouder, als
„ Capitein Generaal en Admiraal, eens
„ voor al werden uit den weg geruimd,
„ door dezelve behoorelyk te onderzoeken,
„ en omtrent de waarneeming dier
„ Bedieningen, de Pligten en Preëminentien
„ daar aan verknogt, zodanige Plans en
„ Inftructien te beraamen, als met de
„ Hoogheid en de Souverainiteit, en behoudenis
„ van 's Lands en der Ingezetenen
„ Voorregten en Vryheden, en met
„ het algemeen Welzyn van den Lande,
„ meest overeenkomftig zoude geoordeeld
„ worden, en 't zelve vervolgens mede

„ aan

„ aan hunne Lastgeeveren voor te draa- „ gen (*).”

XXXI. BOEK. 1786. Onderscheide beoordeeling van dien Voorslag

Overeenkomstig met deezen voordragt luidden de Voorstellen, welke de Afgevaardigden van *Amsterdam* deeden, en op het ernstigste aandrongen. —— Een zeer verschillend oordeel onderging, gelyk te wagten was, deeze Voorslag. Allergunstigst zagen deezen denzelven in, en keurden, dat 'er uit bleek, hoe men het heilzaam oogmerk hadt, van nu eindelyk eens regelrecht, opzettelyk, en ernstig, een begin te maaken met het voldoen aan den algemeenen Wensch der Vaderlandlievende Natie; naamlyk om, door wegruiming van alle oude of nieuwere inconstitutioneele Overblyfzels en ingeslooпene Misbruiken, de *Republicainsche Souverainiteit* der Heeren Staaten tot die *waare Souverainiteit* te herstellen, welke van alle *Europische* Mogenheden altyd erkend was, en welke de grondslag van alle onze hooge Verbintenissen en Tractaaten met de magtigste Hoven en Volken des Aardbodems altoos was, en blyven moest. —— En ten anderen om de Erflyke Staats- en Krygsampten van het Huis van *Oranje*, overeenkomstig met de *Souverainiteit* der Heeren Staaten, en de onvervreemdbaare Regten en Privilegien der Burgeren en Ingezetenen zelven, zodanig te recht te brengen en te ver-

(*) *Resol. van Holl.* 25. Oct. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

verbeteren, dat die Erflyke Ampten van Stadhouder, Capitein en Admiraal Generaal, eindelyk eens zo heilzaam en luisterryk voor onze Republiek konden worden, als onze Voorvaders, en alle verlichte Patriottische Regenten, door die Ampten erflyk aan het Huis van *Oranje* toe te vertrouwen, weezenlyk en allerzekerst bedoeld hadden, en, op de groote Voorwaarde van Algemeen Welzyn, bleeven bedoelen. Dit gaven zy op voor den grooten inhoud van den gewigtigen Voorslag, waar toe de allerwaardigste Patriotsche Regenten medegewerkt hadden. —— Dan anderen, hielden het daar voor, dat, hoe uitmuntend en heilzaam zulk een Voorstel door die aanzienlyke Stad gedaan, een jaar geleeden, ook zou geweest hebben, het in den tegenwoordigen zamenloop der omstandigheden, geenzins tydig was, en uit den aart strekkende om de beste zaak aan sleepende Handelingen, en eene gevaarlyke Beslissing, in dit hachlyk tydsgewricht, te onderwerpen. Om niet te gewaagen hoe zommigen aan de zuivere beginzels en opregte bedoelingen der *Amsterdamsche* Regeeringe wantrouwden, als verre van Volksgezind, en niet geneegen om het Volk in zyne Republicainsche Regten en Vryheden te herstellen; maar veeleer om eene volstrekte Aristocratie te handhaaven. —— Tusschen beiden deeze wyd van een loopende uiterstens hielden nog anderen een middelweg: ten hoogsten

pree-

preezen zy het oogmerk des agtbaaren Raads om de binnenlandsche Rust, Eendragt en Welvaard te herstellen en te bevorderen; doch zy hadden hunne bedenkingen op de middelen ter bereiking van 't zelve voorgeslaagen (*).

Goedkeuring van denzelven by de Staaten.

Wat van deeze verschillende gevoelens ook zyn moge, het Voorstel vondt gereeden ingang ter Staatsvergaderinge, waar, overeenkomstig met een gunstig Verslag, het Besluit viel om de Stad *Utrecht* tot het aanvaarden der Bemiddelinge door de Bondgenooten te beweegen, en de daar tegen ingebragte zwaarigheden weg te neemen. —— Om by *Gelderland* aan te houden op het toestemmen in eene Bemiddeling der Bondgenooten, en van den Brieve ter aansporinge der Staaten van dat Gewest geschreeven, aan de Staaten van *Zeeland*, *Friesland*, *Overysfel* en *Stad en Lande*, Afschriften te zenden, met verzoek om deezen aandrang van hun Ed. Groot Mogenden by *Gelderland* te ondersteunen; en de noodige Persoonen te benoemen om zich met die van *Holland* na *Gelderland* te kunnen begeeven, wanneer het voorstel der Bemiddelinge daar omhelsd wierd; hun verder voorslaande om in overweeging te neemen, welke middelen kragtdaadig zouden kunnen en behooren aangewend te worden

(*) *Hoogd. Holl. Courant* van 3. Nov. 1786. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 441.

XXXI. BOEK. 1786.

den tot herstel der Rust en Eensgezindheid in dat Gewest, indien onverhoopt de Staaten van 't zelve, of wel derzelver Meerderheid, geliefden te volharden, by de voorige weigering en afwyzing van alle Bemiddeling.

Ten aanziene van het benoemen eener Commissie van eenige Leden uit de Bondgenooten, tot herstel van de Rust en van het Vertrouwen tusschen de Bondgenooten zelve, zou het Besogne blyven, tot nader bleeke, in welke gevallen zodanig eene Commissie van eenig nut zou kunnen zyn.

Dan wat de Commissie der Staatsleden uit *Holland* tot het onderzoeken der Paalen van de Uitvoerende Magt van den Stadhouder als Capitein Generaal en Admiraal betrof, en 't opmaaken der Plans en Instructien daar toe betrekkelyk, hier in werd bewilligd (*).

Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden.

Welke de aandoeningen, welke de gevoelens, en de voorslagen waren van zyne Hoogheid, ten deezen dage, zullen wy best ontvouwen met het voornaamste op te geeven uit zynen Brieve aan de Algemeene Staaten, in Wynmaand, van 't *Loo* geschreeven. Dezelve vangt aan. „ In de critique omstandigheden, waar „ in het lieve Vaderland zich thans be„ vindt, kunnen Wy niet langer stilzit„ ten, om onder 't oog van U Hoog „ Mo-

(*) *Resol. van Holl.* 7 Dec. 1786.

„ Mogenden te brengen, hoe wy niet „ dan met eene gevoelige aandoening be- „ schouwen de ongelukkige en hooggaan- „ de Oneenigheden en Verdeeldheden, „ die in deeze Republiek ontstaan zyn tus- „ schen Regenten en Ingezetenen in zom- „ mige Provincien; en die tot die hoog- „ te geklommen zyn, dat daar uit zelfs „ Verdeeldheden tusschen de Bondgenoo- „ ten te dugten staan; waar uit niets an- „ ders dan de allerfacieuste gevolgen te „ voorzien zyn; en niet minder dan een „ gansche omwenteling van de wettige en „ vastgestelde Constitutie van de Regee- „ ring te vreezen is.

„ Het smert ons vooral dat Wy voor „ onzen Persoon, uit hoofde onzer Dig- „ niteiten en Eminente Charges, in al- „ le deeze rampzalige verwarringen en „ oneenigheden, zo merkelyk geconcer- „ neerd zyn, en by veelen onverdiend „ worden aangemerkt als oorzaak en „ aanvoerder van alle deeze Beroertens; „ waar door men niet alleen getragt heeft „ ons by de geheele Natie verdagt te „ maaken; maar zelfs het zo verre te „ brengen, dat wy het vertrouwen van „ veele Staatsleden hebben verlooren, en „ daar uit zien gebooren worden zoda- „ nige Staatsresolutien, die de duidelyk- „ ste kenmerken wegdraagen van een ge- „ manifesteerd wantrouwen omtrent on- „ ze Denkwyze en gehoudene Directie, „ en waar door Wy in onze Eer en Goe- „ den Naam niet weinig gefletriseerd zyn.

„ Al

XXXI. BOEK. 1786.

„ Al over lang hebben Wy, tot ons, „ innig leedweezen, bespeurd, dat men „ getragt heeft, door allerlei onbetaame- „ lyke wegen, het zaad van Verdeeld- „ heid te strooijen onder de Regenten en „ Ingezetenen van dit, wel eer, geze- „ gend en in welvaard bloeijend Vader- „ land, en dat men nimmer eenige gele- „ genheid heeft laaten voorbygaan, om „ onzen Persoon en gehoudene Directie „ verdagt te maaken, en onze onschuldig- „ ste Handelingen en Gedraagingen in een „ allerhaatlykst daglicht te stellen; ja dat „ men zelfs zich niet ontzien heeft onze „ dierbaare en Koninglyke Gemalinne, en „ ons Huis, ware het mogelyk, in ver- „ agting te brengen by de gansche Natie.

„ En, alhoewel Wy ons rechtmaatig „ beklag, over de openbaare Schending „ van onzen Goeden Naam, en versprei- „ den Laster tegen Ons en wat Ons dier- „ baar is, meer dan ééns, aan de Heeren „ Staaten van de Provincien, alwaar zulks „ plaats hadt, hebben voorgedraagen, en „ niets meer geëischt, dan dat aan Ons „ dat Regt en die Justitie mogt worden „ uitgeoefend, die de geringste Burger „ en Ingezeten van een Vry Land vor- „ deren kan, zo heeft het Ons nooit „ mogen gebeuren, dat aan Ons billyk „ verzoek en klagten is gehoor gegee- „ ven.

„ Wanneer, zo door U Hoog Mogen- „ den, als door de Heeren Staaten der „ byzondere Provincien, twee saamroo-

„ ven,

„ vende Geschriften, onder den Tytel
„ *Aan het Volk van Nederland* en zekere
„ *Gevonden Brief*, waren verboden, en
„ eene aanzienlyke Premie tegen de Au-
„ teurs of Uitgeevers beloofd was, zo is
„ het gevolg daar van niets anders ge-
„ weest, dan dat de Stellingen, daar in
„ vervat, in andere Schriften zyn over-
„ genomen, en in 't openbaar geleerd en
„ aangenomen; ja wy, in tegendeel, heb-
„ ben moeten ondervinden, dat de Las-
„ ter en Leugentaal, noch paal noch perk
„ kennende, onbeschroomd en stoutmoe-
„ dig, onder het oog van den Souverain,
„ is voortgegaan om al den Laster, dien
„ het helsche vuur in staat is aan te blaa-
„ zen, tegen onzen Persoon en Huis uit
„ te werpen, gelyk uit de menigvuldige
„ Couranten, en dagelyks uitkomende
„ Schriften openbaar is; tot zo verre,
„ dat onze Persoon daar in wordt be-
„ schreeven als een tweede Hertog VAN
„ ALBA, en een Vyand van het Vader-
„ land.

„ Bewust van onze Onschuld, verzekerd
„ van het getuigenis van een goed en on-
„ schuldig Geweeten, overtuigd, dat nim-
„ mer uit onze verrigtingen en gehouden ge-
„ drag, zedert het begin onzer Administra-
„ tie, tot op het huidig oogenblik toe, zal
„ kunnen worden beweezen, dat wy im-
„ mer of ooit eenig oogmerk zouden ge-
„ had hebben ten nadeele van 's Lands
„ Hoogheid en Onafhangelykheid; of der
Ingezetenen Regten en Privilegien, zo
„ heb-

XXXI. BOEK. 1786.

„ hebben wy met die veragting en ver-
„ ontwaardiging, welke Laster en Leu-
„ gentaal verdient, ons moeten ſtil hou-
„ den, in afwagting, van gunſtiger tyden
„ en omſtandigheden.

„ Hoe zeer het Ons tot in de ziel ge-
„ troffen heeft te moeten ondervinden,
„ dat getragt is, door alle deeze onge-
„ oorloofde middelen, eene weldenkende
„ Natie te misleiden, en ware het mo-
„ gelyk, van haare Liefde voor Ons en
„ Ons Huis af te trekken.

„ Hoe hard en hoe onverdiend deeze
„ handelwyze ook zy geweest, wy zou-
„ den mogelyk, nog hebben kunnen bly-
„ ven ſtilzitten, in een billyk vooruitzigt
„ dat, door eene bedaarde overweeging,
„ van alle de ſchroomlyke gevolgen van
„ zo eene handelwyze, en met te rugge
„ zien op het gepasſeerde, de Regenten
„ eens eindelyk zouden zyn bewoogen
„ geworden, om gezamenderhand alle
„ middelen in 't werk te ſtellen, om dee-
„ ze haatlykheden te ſtuiten, de Rust
„ en Eendragt te herſtellen, het Ver-
„ trouwen tusſchen Hun en Ons te
„ doen herleeven. —— Dan daar het
„ thans niet meer is eene beſchuldiging
„ van eer en faamroovende Schryvers;
„ maar de zaaken zo verre gebragt zyn,
„ dat tegen onzen Perſoon, denkenswy-
„ ze, en verrigtingen, beſchuldigingen
„ zyn ingebragt in de Souveraine Ver-
„ gaderingen van meer dan ééne Provin-
„ cie, door de Leden van de Regeering-

„ dat

„ dat by zommigen dier Provincien, niet
„ alleen gehoor is gegeeven, maar dat de-
„ zelve ook ten gevolge gehad hebben Re-
„ solutien van eene allerbedenkelykste na-
„ sleep en veruitzigt, zo kunnen wy
„ niet langer blyven stilzitten, zonder ons
„ verantwoordelyk te stellen voor Ons, voor
„ ons Huis, ja voor den Staat zelve! uit
„ hoofde van de betrekkingen en relatien,
„ waar in wy tot elke Provincie in 't by-
„ zonder, en tot alle dezelve gezamenlyk,
„ uit hoofde van de Waardigheden, die
„ wy de eer hebben in de Republiek te
„ bekleeden, en die op ons Erflyk zyn
„ gedevolveerd, staan: wyl het aan den
„ Staat geenzins onverschillig zyn kan;
„ of wy de agting en het vertrouwen van
„ de Regenten en Ingezetenen verdienen;
„ dan of wy, door ons Gedrag en gehou-
„ dene Directie, dezelve verlooren heb-
„ ben?

„ Wy zouden meer dan een Exempel
„ kunnen bybrengen van Gebeurtenissen,
„ in deeze of geene Provincie of Steden;
„ die duidelyk doen zien, hoe men, by
„ zommige Regenten, onzen Persoon en
„ Handelwyze heeft in verdenking gebragt;
„ ja het ontbreekt ook aan geene voorval-
„ len, waar in ontwyfelbaare bewyzen
„ doorstraalen, dat men, op onze wetti-
„ ge Regten en Preëminentien, op ons
„ Erflyk gedevolveerd, heeft tragten te
„ empiëteeren, en de allerduidlykste tra-
„ ces medebrengen, van te onvredenheid

XXXI. BOEK. 1786.

„ tegen onzen Persoon: wy zullen die voor-„ vallen, voor het tegenwoordige, voor-„ bygaan, en ons alleen bepaalen tot het „ geen aanleiding gegeeven heeft tot die „ verregaande klagten, beschuldigingen, „ en daar uit resulteerende Resolutien te-„ gen ons, ter occasie van de Oneenig-„ heden en Beroerten in de Provincien „ van *Gelderland* en *Utrecht*.

„ Afkeerig van alle middelen van Ge-„ weld, of om den Militairen Arm te „ gebruiken in Burgerlyke Geschillen of „ Verdeeldheden, zo hebben wy ons niet „ te min, by meer dan ééne gelegenheid, „ in de onaangenaame noodzaaklykheid „ gevonden, om, op verzoek van de Hee-„ ren Staaten van deeze en geene Pro-„ vincie, daar van gebruik te maaken, en „ wy hebben nimmer weigerig geweest, „ daar aan de hand te leenen, zo dra „ ons zulks door de Heeren Staaten van „ de respective Provincien verzogt werd."

Naa deeze voorafgaande algemeene aanmerkingen, haalt zyne Hoogheid op, dat het hem nooit als een punt van Beschuldiging was toegekend, wanneer hy, in *Holland* en *Zeeland*, op verzoek der Staaten, tot onderhouding der goede Orde en Rust, Krygsvolk zondt, en dat, ofschoon hy, met gelyk Regt, als Capitein Generaal, dit niet kon weigeren aan Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, zulks hem tot een zwaare Misdaad en een stap van verregaand uitzigt was toegerekend.

Hy

Hy beroept zich op de Brieven der Staaten van *Gelderland*, en wat hy, in gevolge van de Staatsbesluiten, in dat Gewest gedaan hadt, „ niets verrigt hebbende, dan 't geen hy, als Capitein Generaal, verpligt was te verrigten." —— Even zo hadt hy in *Utrecht* gehandeld. En vertrouwde, dat de Heeren Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, in deeze Geschillen zich niet bediend hadden dan van zodanige middelen als best in staat waren om de Rust, Vrede en Veiligheid binnen die Gewesten te bewaaren, en weder te brengen; en nimmer ten oogmerke hadden om zodanige middelen te doen dienen ter verkorting van Burgerlyke Voorregten; verhinderinge van billyke Representatien van 's Lands klaagende Ingezetenen, of smooring eener wettige en eerbiedige Volksstem; „ Althans," laat zyne Hoogheid hier op volgen, „ Wy voor „ Ons betuigen, dat, wel verre dat Wy ooit „ of ooit de hand zouden willen leenen tot „ verkorting der Burgerlyke Voorregten, „ Wy, in tegendeel, de eersten zouden „ zyn, om met al ons vermogen daar „ tegen te waaken: en dat wy in deezen „ niet anders gedaan hebben, dan zo „ als wy ten eenigen dage voor den Opperſten Regeerder meenen te kunnen „ verantwoorden."

De Gedraagingen van *Zeeland*, *Stad en Lande*, *Overyssel* en *Holland*, ten aanziene van het Gebruik der Krygsmagt in *Gelderland* en *Utrecht*, vermeld hebben-

XXXI. BOEK. 1786.

de (*), erkent de Prins. „ Wy vonden
„ ons door alle deeze onderscheide Aan-
„ schryvingen der Heeren Staaten van
„ vier Provincien, in geene geringe ver-
„ legenheid; Wy gaven van al 't zelve
„ aan de Heeren Staaten van *Gelderland*
„ telkens kennis, en naar maate wy van
„ de Intentie der vier bovengemelde Pro-
„ vincien successivelyk wierden geinfor-
„ meerd, droegen wy zorg, dat geen
„ Troepen, op de Repartitie van de voor-
„ schreeven vier Provincien staande, na
„ de Provincien van *Gelderland* of *Ut-*
„ *recht* marcheerden, en tragteden, zo
„ veel van ons afhing, voor te komen,
„ dat de zulken, die reeds in de Provin-
„ cie van *Gelderland* Garnisoen hielden,
„ offchoon in den Eed van de Heeren
„ Staaten van laatstgemelde Provincie
„ staande, niet wierden geëmploieerd tot
„ de voorschreeven eindens; naamlyk om
„ zich te bemoeijen met eenige Verschil-
„ len tusschen Burgers en Burgers, of
„ Burgers en Regenten."

Naa het ophaalen van het dringend schryven der Staaten van *Holland*, in den aanvang van Herfstmaand (†), merkt zyne Hoogheid op. „ Het zou ons niet
„ kwalyk hebben kunnen genomen wor-
„ den, indien Wy, gevoelig getroffen,
„ over het vernederende, dat in deeze
„ Mis-

(*) Zie hier boven bl. 87. 187.
(†) Zie hier boven bl. 208.

„ Misſive voor ons was opgeſlooten, de- XXXI.
„ zelve, voor eenigen tyd, onbeantwoord BOEK.
„ hadden gelaaten, immers zwaarigheid
„ gemaakt om onze gevoelens, hoe zeer 1786.
„ wy voor ons zelven van de opregtheid
„ derzelven overtuigd zyn, voor Staaten
„ van *Holland* open te leggen, binnen
„ een korten en bepaalden tyd van vier
„ en twintig uuren, die niet genoegzaam
„ was, om een edelmoedig en welden-
„ kend hart, getroffen door de blykbaa-
„ re preuves van Wantrouwen van eene
„ Souveraine Vergadering, waar van men
„ zelfs Lid is, tot behoorelyke kalmte
„ te brengen, en zich, dus in ſtaat te
„ vinden om, met bedaardheid, betaame-
„ lyken eerbied, en teſſens gepaste vry-
„ moedigheid, te kunnen antwoorden. Wy
„ hebben niet te min aan dien eisch vol-
„ daan."

Zich wyders beklaagd hebbende, over de Staatsbeſluiten by *Holland* genomen, daar zy het Antwoord des Stadhouders niet voldoende keurden, uitloopende op het opſchorten van het Capitein Generaalſchap in dat Gewest: en wat hy op die vernederende Beſluiten aan Staaten van *Holland* geſchreeven hadt, en het vergeefsch herhaalen zyner klagten ten opzigte van het Commando over het Garniſoen in *'s Gravenhaage* (*), vervolgt de Stadhouder; „ Wy hebben niet langer „ kun-

(*) Zie hier boven bl. 209.

XXXI. BOEK. 1786.

„ kunnen afzyn om Ons tot U Hoog
„ Mogenden, zo als ook tot de Heeren
„ Staaten der respective Provincien, te
„ wenden; in die verwagting, dat eene
„ bedaarde overweeging van al het gebeurde,
„ zo met onzen Persoon, als
„ tot zo veele contrarieerende gestelde
„ Orders en Resolutien, betrekkelyk tot
„ de Militie van den Staat, by zommige
„ Provincien genomen, —— mitsgaders
„ de verregaande Twisten en Verdeeldheden,
„ thans in de Republiek subsisteerende,
„ dien indruk op de Deliberatien,
„ zo van U Hoog Mog. als van
„ de Heeren Staaten der respective Provincien
„ zullen maaken, als eene zaak van dat
„ aanbelang, waar van het staan of vallen
„ van de Republiek afhangt, meriteert.

„ Beschouwen wy de respective Relatien,
„ waar in Wy, uit hoofde van onze
„ Waardigheden van Erfstadhouder,
„ Erf-Capitein Generaal en Admiraal van
„ de Unie, gesteld zyn, en uit kragte
„ welke Wy aan alle Provincien egalyk
„ verbonden zyn; —— considereeren
„ Wy, dat de Erflyke Delatien van alle
„ deeze Eminente Charges, door de gezamenlyke
„ Provincien op onzen Persoon,
„ voornaamlyk ten oogmerk moeten
„ gehad hebben, om daar door de banden
„ der Unie naauwer toe te haalen,
„ en vervolgens aan het Gebouw van
„ den Staat meer eer, aanzien en vermogen
„ toe te brengen; zo kan het
„ geenzins aan U Hoog Mogenden zo

„ min

„ min als aan de Heeren Staaten der re- XXXI.
„ spective Provincien onverschillig zyn, BOEK.
„ wanneer, door deeze en geene Pro- ——
„ vincien, tentamens worden gedaan, 1786.
„ en met de daad, Resolutien wor-
„ den genomen, strydig tegen de wettige
„ en met eenpaarige bewilliging van alle
„ de Leden van het Bondgenootschap
„ vastgestelde Constitutie en Regeerings-
„ vorm, en tegen de op Ons Erflyk ge-
„ devolveerde Regten en Preëminentien.
„ En is het niet anders dan constitutio-
„ neel, conform den aart van het Bond-
„ genootschap, wanneer wy Ons aan U
„ Hoog Mog., en de Heeren Staaten der
„ respective Provincien, addresseeren,
„ aan dezelve onze regtmaatige bezwaa-
„ ren onder het oog brengen, en derzel-
„ ver veelvermogenden invloed en kragt-
„ daadige hulp verzoeken, ten einde Wy
„ in het genot onzer wettig verkreegene
„ Voorregten worden hersteld.

„ Wy erkennen, dat indien het onder
„ de mogelyke gevallen ware, dat een
„ Erfstadhouder, Erfgouverneur, en Ca-
„ pitein Generaal, zich zo verre vergee-
„ ten kon van de Authoriteit, waar me-
„ de hy door den Souverain is bekleed,
„ te misbruiken, tot benadeeling van 's
„ Lands waare belangens, en dus tegen
„ de Intentie van den Souverain, wy
„ ontwyfelbaar zeker stellen, dat Hoogst-
„ dezelve het Regt en de Magt zouden
„ hebben om, voor hunne Hoogheid en
„ Veiligheid, op eene efficacieuse wyze,
„ Orders te stellen; Wy voegen 'er te

XXXI. BOEK. 1786.

„ gelyk by, dat Wy ons dit eerbiedig „ denkbeeld van de Regtvaardigheid van „ den Souverain vormen, dat zulks nooit „ geſchieden kan, of mag, zonder zeer „ gewigtige redenen, waar door ten klaar- „ ſten conſteert het misbruik der toever- „ trouwde Authoriteit. —— Dan zulke „ redenen zyn Ons nooit voorgedraagen, „ en kunnen ook in waarheid nooit voor- „ gedraagen worden, om dat Wy het Ons „ altoos tot een pligt en genoegen voor- „ geſteld hebben, de oogmerken van den „ Souverain, in onze betrekking tot elke „ Provincie, met al ons vermogen, te be- „ vorderen.

„ Wy wenſchen niets vuuriger dan „ een einde te zien van alle de onaan- „ genaame Verdeeldheden, die thans in „ de Republiek, reeds zedert eenige Jaa- „ ren ontſtaan, nog plaats hebben! Wy „ verlangen dit des te meer, om dat wy, „ voor onzen Perſoon en Huis, daar in by- „ zonder geconcerneerd zyn; Wy verzoe- „ ken hier toe, op het allernadruklykſte, „ dat U Hoog Mogenden, en de Hee- „ ren Staaten der reſpective Provincien, „ elk in den haaren, daar toe de hand „ gelieven te bieden, en U Hoog Mo- „ genden zullen Ons altoos volvaardig „ vinden, om, al wat in ons vermogen „ is, aan te wenden tot bereiking van „ die gewigtige eindens.

„ Wy kennen onze Verpligtingen, wy „ weeten waar in onze waare Grootheid „ en Geluk gelegen is; niet daar in dat „ wy zouden tragten, met verkorting van

„ 's Lands

„ 's Lands Hoogheid en Privilegien, te
„ empiëteeren op de Regten der Souve-
„ rainiteit; maar in de agting, vertrou-
„ wen en genegenheid van Regenten en
„ Ingezetenen tot Ons: Wy herinneren
„ Ons de verdienften dier Helden en
„ groote Mannen, onze doorlugtige
„ Voorvaders uit den Huize van *Orange*
„ en *Nasfau* — Onze grootfte ambitie ftel-
„ len wy daar in, om hunne beroemde
„ voetftappen en daaden, ten beste van
„ het lieve Vaderland aangewend, te
„ drukken en na te volgen.

„ Wy zyn bereid ons Leeven, ons
„ Goed en Bloed op te offeren, tot wel-
„ zyn en behoud van het lieve Vader-
„ land, ter handhaving van Vryheid en
„ Onafhangelykheid in Godsdienst en Bur-
„ gerftaat. — In die gevoelens ftaan wy,
„ en zullen wy altoos, tot het laatfte oo-
„ genblik onzes leevens, blyven; in die
„ gevoelens hoopen wy onze Kinderen,
„ met Gods hulp, onder het opzigt van
„ eene waardige en verftandige Moeder,
„ onze Koninglyke Gemalinne, op te lei-
„ den.

„ Veel konden wy hier nog bybren-
„ gen, om aan te toonen alle fchreeu-
„ wende en tergende Laster en Leugen-
„ taal, die ongeftraft, onder het oog
„ van den Souverain, in zommige Pro-
„ vincien, en zelfs, zo het fchynt, met
„ adveu van denzelven, wordt uitgeboe-
„ zemd. Wy willen liever alle deeze

XXXI. BOEK. 1786.

„ akeligheden met ons ſtilzwygen voorbygaan.

„ Wy zyn, by plegtigen Eede, verbonden voor te ſtaan en te vorderen de Hoogheid, Geregtigheid, Privilegien, en Welvaaren van deeze Landen, Leden, Steden en Ingezetenen van dien; Wy mogen dan ook, met datzelfde Regt, vorderen, dat Wy in onze Regten en Privilegien niet worden verkort; maar daar by alzins mogen blyven gemaintineerd; vooral, terwyl dezelve, op eene wettige wyze, op Ons Erflyk zyn gedévolveerd, en een voornaam deel uitmaaken van de tegenwoordige Conſtitutie en Regeeringsvorm, die by den Souverain zelfs meer dan ééns voor de heilzaamſte en beste is erkend.

„ Wy zouden hier nog meer kunnen byvoegen, betrekkelyk tot alle bedenkelyke Reſolutien en Orders, by de Heeren Staaten van deeze en geene Provincien genomen en geſteld, raakende de Militie, en de Magt en Authoriteit, die daar over by dezelve geoefend is en waar uit veele Confuſien te wagten zyn: doch Wy gedraagen ons aan 't geen de Raad van Staaten des aan de overweeging der Gewesten heeft voorgedraagen (*), in afwag„ ting,

(*) *Zie hier boven b* 273.

„ ting, dat Uw Hoog Mogenden, en de „ Hooge Bondgenooten, daar op spoedig „ en vrugtbaar zullen besluiten (†).”

Doet geene uitwerking ten voordeele des Stadhouders, by *Holland*.

Deeze klagten vervloogen, gelyk zo veele voorgaande, van gelyken aart, zonder eenige uitwerking, ten heil des Vorstlyken Klaagers, te baaren. Met welk een oor dezelve in *Holland*, tegen welk Gewest ze meest waren ingerigt, gehoord werden, kunnen wy gereedlyk opmaaken, als wy ons herinneren de Tegenaantekening der Meerderheid in de Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden, op het den Stadhouder verdeedigend Vertoog der Ridderschappe; waar in zy, 't geen hier als het kragtigste tot 's Prinsen verschooning wordt aangevoerd, het Verzoek der Staaten van die Gewesten, welke de Gewapende Arm hadden ingeroepen, met zo veel vuurs, wederspreeken (§).

Hoe men op 's Prinsen Inkomsten smaalt.

Hoe zeer men 'er, ten dien dage, op uit was om zyne Hoogheid in een haatlyk daglicht aan de Landzaaten te doen voorkomen, en te wege te brengen, dat zy hem, als een bezwaarenden en drukkenden last voor den Lande, aanzagen, blykt uit de breede ophaalingen van de Gelden; welke hy, in zyne onderscheide Waardigheden, van de Algemeene Staaten, van de byzondere Gewesten, van

(†) *Resol. Gen.* 11. Oct. 1786.
(§) Zie hier boven bl. 233.

XXXI. BOEK. 1786.

van de *Oost* en *West-Indische* Maatschappyen en aan Pillegiften trok; hoe veel de vrydom van Belastingen bedroeg, met optelling van de verbaazende sommen, die zyn Huis- en Hofhouding, in 't verloop der Jaaren zyns Stadhouderschaps, den Ingezetenen gekost hadden, doormengd met de ongunstigste en steekeligste aanmerkingen (*).

In welk een haatlyk licht men zyne daaden zette.

Dat zyne Hoogheid, in zynen Brieve, klagtig viel, over de Schand- en scheldnaamen hem gegeeven; en de schampere Taal hem betreffende gevoerd, was zeer gegrond. Men zal ons wel willen verschoonen van met dezelve eene menigte bladzyden te vullen. De gescherpte pen der Nieuwstyding- en Dagbladschryveren was onvermoeid, en tragtten zy elkander in scherp- en bitterheid den loef af te steeken. Eene en andere plaats, ontleend uit een toen zeer gezogt Weekblad, doorgaans op een beschaafder trant dan veele andere geschreeven, zullen genoeg weezen om de denk- en schryfwyze der op

(*) Men vindt ze in den *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 99. 107. 109. 113. 120. 152. 220. 232. 326. en 358. Het inkomen in baaren Gelde wordt daar berekend op over de 606,000 Guldens 's jaars; en wanneer men de Gratien en Beneficien, die het Land betaalen of missen moet, daar by rekent, stelt men dat het naby één Millioen bedraagt. De Vrydom van Impositien en extraordinaire Verponding, wordt op 150,000 Guldens 's jaars begroot. De Lyfpensioenen van 't Stadhouderlyk Huis, daarenboven, beloopen ruim 840,000 Guldens 's jaars.

op den Prins felgebeetenen, met eigene woorden te toonen, en dus te schetzen welke denkbeelden die Party bezielden, en waar voor zy dus openlyk uitkwamen. —— „ Niemand" schryft een hunner heetsten, „ Niemand is 'er, die, het zy binnen of „ buitenlands, eenige weetenschap heeft „ van den toedragt der zaaken onzer Re„ publiek, in de tegenwoordige tyden, „ die niet willens of onwillens zal moe„ ten toestemmen, dat de Steden *Hat*„ *tem* en *Elburg*, op eene barbaarsche „ wyze, zyn behandeld. — dat men der„ zelver Regten en Privilegien, ondanks „ de Burgery, eerst met zagtheid en list „ heeft zoeken te overrompelen, en ver„ der te vertrappen, dat men dit nader„ hand met bloed en roof heeft tragten door „ te zetten, ja daadlyk doorgezet heeft „ met een alles dwingend Geweld, met „ blootstelling van de gansche Republiek „ aan eenen allesvernielenden bloedigen „ Burgeroorlog — in welk alles de Prins „ van *Oranje*, WILLEM DE V, aan „ PHILIPS DEN II, Koning van *Span*„ *je*, en aan deszelfs Krygsbevelhebber, „ den Hertog VAN ALVA, in het schen„ den van 's Volks Privilegien, niets „ heeft toegegeeven —— ja wy maaken „ geene zwaarigheid om dien wreeden „ en onregtvaardigen Koning en Dwin„ geland, in vergelyking van WILLEM „ DEN V, eerlyk en redelyk te noe„ men – hy immers was een *Souverain* „ *Heer* der *Nederlanden*, en WILLEM

„ DE

XXXI. BOEK. 1786.

„ DE V. een Dienaar van den Souve-
„ rain; en dit niet tegenstaande heeft de
„ laatste, zo wel als de eerstgenoemde,
„ de Privilegien des Volks openlyk ver-
„ trapt. —— Wat wederhoudt den
„ Souverain om WILLEM DEN V. te
„ straffen, als een weerspannigen Minis-
„ ter, die zich aan 's Lands Hoogheid
„ aanhoudend vergrypt? WILLEM DE
„ V. is zo wel strafbaar als Stadhouder,
„ als Capitein Generaal. Alle menage-
„ ment of ontzag, het geen omtrent hem
„ verder gebruikt wordt, is ten uiter-
„ sten gevaarlyk voor de Republiek, dag
„ aan dag leevert hy in zyne Missives
„ nieuwe blyken op, dat hy verhard is
„ in het kwaade, en onverzettelyk blyft
„ om 's Lands Hoogheid te ondermynen,
„ de Vryheid in Slaaverny — en 's Volks
„ geroofde Voorregten in zyne kluisters
„ te houden — het Vaderland, het Volk,
„ de Vaderlandsche Staatsleden hebben
„ nimmer van hem of zynen Aanhang
„ eenig heil te hoopen, of te wagten;
„ en zo lang men omtrent hem eenig
„ menagement pleegt, zo lang men hem,
„ om welke reden het ook zou mogen
„ zyn, in eenig Gezag laat, zo lang
„ stelt men ook het Vaderland, het Volk,
„ en de Voorstanders van de goede zaak,
„ bloot aan de verderflyke en listige
„ aanslagen van eenen onverzettelyken
„ Dwingeland, die voor de redelyke en
„ ontzaglyke Volksstem, voor de beve-
„ len, aanmaaningen en verzoeken van

„ des-

„ deszelfs Hooge Vertegenwoordigers, „ voor den eisch der Wetten, ja voor „ den eisch van den leevenden God, die „ een gruwel heeft van Tyrannen, ge„ heel en al doof is — 's Lands en Volks „ veiligheid en welzyn vereischen te„ genwoordig, dat Willem de V. van „ alle zyne Bedieningen, in onze Repu„ bliek, als nalaatig en ongehoorzaam, „ ontzet worde! —— Heeft men geen „ gedulds genoeg gebruikt? Zyn niet al„ le bedenkelyke wegen van gunstig ver„ schoonende inschiklykheid vrugtloos in„ geslaagen? —— Hoe zagt hebben de „ Vaderlanders niet steeds Willem „ den V. behandeld? Hoe heeft men „ hem niet steeds de gelegenheid en den „ weg aangeweezen, om tot bedagtzaa„ mer beginzels te rug te keeren, om „ zich in de gunst en liefde der Natie „ te herstellen? 't Heeft, egter, niet „ mogen baaten. – Men heeft dien ver„ dwaasden Stadhouder, met eene onbe„ beschryflyke halsterrigheid, in zyne een„ maal ontworpene maatregelen zien voort„ gaan; en, met behulp van gehuurde „ en omgekogte Slaaven, van laage en „ kruipende Hovelingen, door List, door „ Kuipery, door aangestookt Oproer, „ door Geweld, alles zien dwarsboomen „ wat tot heil, alles zien te werk stel„ len wat tot ruïne van het Vaderland „ kan strekken. Niemand, die zich het ge„ beurde, zints een reeks van jaaren, „ herinnert, kan, ten zy hy het oog voor

„ den

XXXI. BOEK. 1786.

„ den glans der waarheid sluite, een enkel oogenblik meer twyfelen of die Staatsdienaar is even bedorven van Hart als bekrompen van Geest, en niets kan zekerder zyn dan dat, naa hy eenmaal in ontzinde woede den dolk des Gewelds in 't hart der Vryheid openlyk getragt heeft te duuwen, hy nooit zal ophouden, 't herstel der Rust, de verbetering der Misbruiken, het welzyn van 't Algemeen te wederstreeven, ten zy hem, door beslisfende maatregels, daar toe alle magt benomen worde. – Onbuigzaame en wreevele hardnekkigheid kenschetst, op de spreekendste wyze, het Character van WILLEM DEN V! – Alle hoop op zyne verbetering, op eindelyke verandering van gedagten en maatregelen is dwaasheid, een loutere harsfenschim! Alle uitstel wordt gevaarlyk! verwoestend! (*)

De Wapens op de Plakaten enz. als mede op de Busfen der Staatenbodens veranderd.

Reeds in den voorleeden Jaare hadt men, om de Tekens, die na Souverainiteit geleeken, den Prins te ontneemen, de Vaandels der *Hollandsche Gardes* te voet en de Ringkraagen der Officieren doen veranderen, en schikking gemaakt, op het bewyzen der Krygseere aan de Staatsleden (†). Thans liep het Wapen des Stadhouders op de gedrukte Staatsstukken, en op de Busfen der Booden, zo zeer

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 249. 300. en 438.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 120.

zeer in 't ooge, dat men over het veranderen in deezen raadpleegde. De neiging hier toe was reeds groot by het uitgebragt Verslag, en men besloot eerlang, dat voortaan boven alle Plakaaten, Ordonnantien, en andere Stukken, die gewoonlyk met het Provinciaal Wapen worden voorzien, het zy dezelve werden uitgegeeven van wegen hun Ed. Gr. Mogenden, of van de Heeren Gecommitteerde Raaden, by het drukken, geplaatst zou moeten worden het Wapen van hun Ed. Groot Mogenden, zynde, de Tuin, met de Wapens van de Steden omzet, en houdende de Leeuw *alleen* het Wapen van hun Ed. Groot Mogenden in deszelfs flinker klaauw, zodanig als 't gemelde Wapen, vóór den Jaare MDCCXLVIII, was in gebruik geweest; als mede dat de Wapens der Booden, in de beide Kwartieren van dit Gewest, alleen zouden moeten bestaan, uit het Wapen van *Holland*, met weglaating van dat des Stadhouders, 't welk men thans boven 't zelve geplaatst vondt (*). — By de vast-stel-

(*) Het gemeene Zegel der Graaven, en vervolgens ook der Staaten van *Holland*, is geweest, een met Willigen takken afgeheinden Tuin, en *Hollands Wapen* daar in, waar van men nog dikwerf spreekt van *den Hollandschen Tuin*. Men wil dat dit zyn oorsprong gekreegen heeft in 't Beleg van *Hagestein*, in den Jaare 1406, wanneer Graaf WILLEM, die Stad willende uithongeren, binnen zyne beschansingen, een hooge Tuin van Willigen takken deedt vlegten, binnen en rondsom welken de Tenten der Edelen en Ste-

XXXI. BOEK. 1786.

ſtelling hier van kreegen Gecommitteerde Raaden in *Zuid-* en *Noord-Holland* last om de noodige kundſchappen op te doen, wegens de openlyke Vertooningen van Sauvegardes van den Heer Stadhouder binnen *Holland*, als op de Postwagens en Collecteurshuisjes, den oorſprong daar van te onderzoeken, en de gronden waar op dezelve ſteunden, na te gaan, met verzoek om hunne bedenkingen in te brengen, ten opzigte van de Voorziening, die met betrekking tot het verkeerde, 't geen in dezelve zou blyken plaats te hebben, gevoeglykst tot handhaaving van de Hoogheid van den Souverain, door hun Ed. Groot Mogenden, zou kunnen worden in 't werk geſteld (*). —— Met zo veel ſpoeds werd het beſlootene omtrent de Busſen der Staaten Boodens uitgevoerd, dat zy den volgenden dag met de veranderde Wapenvertooning dienden (†). —— De weering deezer vertooningen van Stadhouderlyke Waardigheid ſmaakten zeer aan de yverig Republikeinsch Gezinden, jalours op de Eer van hunnen Souverain, en zouden zy gaarne alles, wat uitwendig vertoon van Stadhouder-

Steden zodanig met hunne Schilden en Wapens geplaatst waren, dat niemand ongemerkt uit *Hageſtein* kon trekken. *Begin, Voortgang en Einde der G. B.* XVIII. D. bl. 260. 261.

(*) *Reſol. van Holl.* 1 Dec. 1786, 11 Jan. 1787.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 53.

derschap, of *Oranje* vercierzelen, maakte, vernietigd gezien hebben (*). XXXI. BOEK. 1786.

Eer dit Jaar ten einde liep, beraadslaagden Staaten van *Holland* over het benoemen eener Commissie tot het opmaaken der noodige Lastbrieven voor den Stadhouder Capitein Generaal en Admiraal; doch dewyl dit stuk, in 't volgend Jaar eerst eenigzins zyn beslag kreeg, zullen wy het verhaal daar van niet vervroegen, om in de tydorde niet te veel vooruit te loopen.

Jaargelden geschonken aan de Leden en Bedienden des afgeschaften Hoogen Krygsraads.

Wy moeten hier nog byvoegen, als behoorende tot de zaaken van eenen algemeenen aart, waar toe wy dit Boek schikten, dat, naa veel overlegs en beraadslaagings, de Algemeene Staaten tot eene bepaling kwamen omtrent de Uitkeeringen aan de nog in leeven zynde Leden en Bedienden des in den Jaare MDCCLXXXIII afgeschaften Hoogen Krygsraads (†), die Jaargelden kreegen, min of meer aanzienlyk, naar gelange van de Posten, welke zy bekleed en de Bedieningen, welke zy waargenomen hadden, met toezegging van dezelve hun leeven lang te zullen trekken, uitgenomen wanneer zy eene andere Bediening mogten krygen, die zo veel, of meerder, opbragt dan het toegelegde Jaargeld (§).

De

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 617.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 44.

(§) *Resol. Gen.* 17. Mey 1786. Aan de beide Generaal Majoors werd ieder toegelegd *f* 2400; aan de

XXXI. BOEK. 1786.

Tot het Geregtlyk onderzoek des onuitgevoerden Tochts na *Brest* besflooten.

De Gelastigden tot het Onderzoek des onuitgevoerden Tochts eeniger Oorlogschepen na *Brest*, hadden de zaak hun aanbevolen, volvoerd, en eene Nadere Voorziening overgelaaten aan hun Hoog Mogenden, in 't vast vertrouwen, dat de gedaane Openingen stoffe genoeg aan de hand zouden geeven om, in dit geval, eene gepaste, en naar 't gewigt der zaake geëvenredigde, bepaaling te maaken (*).

Staaten van *Holland* stelden reeds in Wintermaand des voorleeden Jaars vast, om een Geregtlyk Onderzoek deezer zo zeer netelige zaake op te draagen aan Gelastigden uit de Admiraliteits Collegien deezer Landen, dat van *Amsterdam*, als grootlyks in de zaak betrokken, alleen uitgezonderd. —— De Vice-Admiraal HARTSINCK hadt, in Grasmaand deezes Jaars, ter Algemeene Staatsvergadering een Verzoekschrift ingediend, om, wanneer ter zaake van het niet volbrengen der Bevelen van hun Hoog Mogenden, tot het verzenden der Oorlogschepen na *Brest*, en byzonder omtrent de daar in betrokkene Zee-officieren, eenig na-

vyf Collonels ieder *f* 1200; aan de Griffier *f* 2200; aan de beide Klerken ieder *f* 600; aan den Deurwaarder *f* 600; aan de Kasteleinesse van het *Prins Maurits Huis* *f* 100; aan de Provoost Generaal *f* 1200; aan de Luitenant *f* 552; aan de zeven Trawanten ieder *f* 144; en aan de Stokkeknegt *f* 192.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 185.

nader Geregtlyk Onderzoek mogt noodig geoordeeld worden, tot het zelve te benoemen het *Hof van Holland*, *Zeeland* en *Westfriesland*, als zynde, in allen gevallen, ter tweede instantie, zyn gewoone en dagelyksche Regter; dan hy vorderde hier niet mede (*). XXXI. BOEK. 1786.

Gelderlands en Zeelands gevoelen.

Gelderland wilde dit Onderzoek aan alle de Admiraliteits Collegien, dat van *Amsterdam* 'er onder begreepen, opgedraagen hebben (†). *Zeeland* was van oordeel, dat, om allen schyn van Gedelegeerde Regters, in deeze zaak, weg te neemen, by hun Hoog Mogenden een Neutraal Geregtshof, buiten de Admiraliteits Collegien, zou worden benoemd, voor 't welk, door den Officier, gewoon het Regt van de Hooge Overheid in crimineele gevallen waar te neemen, geregtlyk zou gehandeld worden tegen de hier in betrokkene Officieren, welker gedrag, op genoegzaame gronden, gerekend zou worden strafbaar of aansprakelyk te zyn, met volkomene magtsverleening aan dat Geregtshof, om, in dit stuk, onderzoek te doen, te beschikken, en te vonnissen, zo als het oordeelde naar goed Regt te moeten doen —— Afgevaardigden van *Zierikzee*, *Vlissingen* en *Veere* hadden aangemerkt, dat een Regtbank van zekere Gecommitteerden uit de Admiraliteits Collegien, dat van *Amsterdam* uitgezonderd,

(*) *Resol. Gen.* 21. April 1786.
(†) *Resol. Gen.* 23 Mey 1786.

XXXI. BOEK. 1786. derd, niet meer dan het voorgestelde Provinciaal Geregtshof de gedaante van Gedelegeerde Regters hadt, en dat die Gelastigden uit de Zeeraaden, meer dan eenige anderen, bekwaam waren om te oordeelen over zaaken den Zeedienst betreffende (*).

Besluit van hun Hoog Mogenden. By hun Hoog Mogenden werd, in Hooimaand, overeenkomstig met het Besluit van *Holland*, by meerderheid, vastgesteld dit Geregtlyk Onderzoek, met uitsluiting des *Amsterdamschen* Zeeraads, werkstellig te maaken, en dat de Heer PIETER PAULUS, Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit op de *Maaze*, die hoedanigheid in dat Onderzoek zou bekleeden (†).

Persoonen daar toe benoemd. De Vergadering hier toe bestemd, zou bestaan uit Twaalf Leden, drie uit elk der vier Zeeraaden, by dezelve te benoemen, om aan hun Hoog Mogenden voorgesteld en vervolgens door dezelven gelast te worden tot het volvoeren van dit werk, en om, naa alvoorens by de Algemeene Staaten ingeleid te zyn, de Vergaderingen in *'s Gravenhaage* op het *Prins Maurits Huis* te houden. De Admiraliteit van de *Maaze* benoemde hier toe eerlang de Heeren ONDERWATER, DEN APPEL en VAN ALPHEN; die van 't *Noorder Kwartier* de Heeren PAN, JA-

(*) *Not. van Zeeland* 16. Maart 27. April 17 July 1786.

(†) *Resol. Gen.* 24. July 1786.

JAGER en ROORDA; die van *Friesland*, de Heeren STRICK VAN LYNSCHOOTEN, DE SCHEPPER en DREWS; die van *Zeeland* de Heeren WILLEM SCHORER, THOMAS VAN LITH DE JEUDE en JOHAN FREDERIK VAN SENDEN. Deeze Benoemingen droegen de Goedkeuring van hun Hoog Mogenden weg, en kreegen last om onderling met overleg van den Fiscaal der Admiraliteit op de *Maaze*, Mr. PIETER PAULUS, een bekwaamen tyd te bepaalen, om de Onderhandelingen ten spoedigsten te kunnen aanvangen en voortzetten (*). *Haarlem* bragt vervolgens in 't midden, om de by de Admiraliteiten Afgevaardigde Heeren, in deeze post te laaten aanblyven tot den Jaare MDCCLXXXVIII of het eindigen des Onderzoeks, om daar door te voorkomen, dat het niet in andere handen mogt geraaken, en dus den schyn weg te neemen als of deeze zaak gesteld ware in handen van gedelegeerde Regters. —— Hunne Hoog Mogenden schikten de zaak in dier voege, dat de Gelastigde Heeren zitting zonder stem in de Admiraliteit zouden behouden (†).

De Vice-Admiraal VAN BYLANDT door de

Ter tyde dat men met de Aanstelling en benoeming der Heeren tot dit Geregtlyk Onderzoek bezig was, 't geen mar-

(*) *Resol. Gen.* 16. Nov. 1786.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1657. Voor 't Jaar 1786. bl. 454. 480. 548. 1437. 1510. *Resol. Gen.* 24. Aug. 23. Oct. 1786. Voor 't Jaar 1787. bl. 903

XXXI. BOEK. — 1786. Staaten van *Gelderland* in bescherming genomen.

marrend toeging, speelde de Vice-Admiraal VAN BYLANDT, die, wegens het Politiek Onderzoek, zich zo wonderlyk hadt uitgedrukt, en, geduurende 't zelve, op eene voor de Gelastigden zo moeilyke wyze gedraagen, (*) eene vreemde rolle. Hy vervoegde zich, met een Verzoekschrift by Staaten van *Gelderland*, waar in hy het genomen Staatsbesluit van hun Hoog Mog. wraakte, zich hieldt aan den Raadslag van *Gelderland* hier boven bygebragt (†), en de Commissie een Collegie van *Gedelegeerde Regters* noemde, om, als een Ingezeten van dat Gewest, in de Bescherming van dien Souverain te mogen genomen worden. Zyn verzoek werd in handen van het Hof Provinciaal gesteld, doch intusschen hem verboden, om voor die *Gedesigneerde Regters te compareeren.* Overeenkomstig waarmede *Gelderland* ter Algemeene Staatsvergadering te kennen gaf „ dat de Vice-Ad„ miraal, Graaf van BYLANDT, niet ver„ pligt was voor die Commissie te ver„ schynen (§)." — Dit gedrag bragt den Vice-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 160. 168. 177. en 184.

(†) Zie hier boven bl. 421.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1785 bl. 905. *Resol. Gen.* 17. Nov. 1786. Vervolgens bragten Staaten van *Gelderland* een daar mede overeenkomend besluit te voorschyn, met scherpe aanmerkingen over het gedrag van Staaten van *Holland* in deezen gehouden; 't welk zy aan de Bondgenooten rond zonden. *Resol. van Holl.* 16. Mey 1787.

Vice-Admiraal reeds zo zeer in verdenking geraakt, nog dieper in dezelve; en verwonderde men zich ten hoogsten over de *Geldersche* Staatsleden, die in het Geregtlyk Onderzoek van alle de Admiraliteits Collegien medegestemd hebbende, een Zeebevelhebber dermaate beschuldigd, aan dat der Vier Zeeraaden onttrokken; terwyl dit, by te rugkaatzing, op den Admiraal Generaal wrogt, en gelegenheid gaf tot zeer ongunstige aanmerkingen, welke niet konden missen gereeden ingang te vinden by het misnoegde deel der Ingezetenen.

XXXI. BOEK. 1786.

Wat den afloop deezer Zaake stremde.

Met dit alles hadt deeze Commissie haar volle beslag. De Landzaat verwagtte met ongeduld na de Geregtlyke afdoening eener zaake, waar aan dezelve, met rede, zo veel belangs hechtte. Dan aan derzelver verlangen is, tot nog, niet voldaan en zal die voldoening, waarschynlyk, geheel agter blyven.

Einde van het Elfde Deel.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Acte van Indemniteit ter *Hollandsche* Staatsvergadering voorgeleezen, 185.

Acte van Verbintenis eeniger Regenten komt in 't licht, 291. Inhoud van dezelve, 292. *Valsche Acte* in de wereld gezonden, hoe de Opstellers der egte zich daar tegen verklaarden, 297. Afschriften van de egte vervaardigd en rondgezonden, 298. Naamlyst der Regeeringsleden die dezelve vastgesteld hebben, 301. Nadere ontvouwing der oogmerken met die Acte, 303. Onderscheide de Beoordeelingen deezer Acte, 307. Verbintenis tot steun van dezelve te *Rotterdam*, *Ald.*

Alkmaar, hoe men daar het Verzoekschrift der Burgegeren, wegens het gebruiken van Krygsvolk in Burgergeschillen bejegent, 85.

Amersfoort, het verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeslaagen, 60. Eerste aanzoek der verzamelde Burgery, herhaalde keeren afgeweezen, 61. Tweede aanzoek der Burgerye toegestaan door negen Raadsleden, 62. Welke Persoonen voor Burger-Gecommitteerden en Geconstitueerden erkend werden, *Ald.* Dit bedryf door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen, 63. Deeze verzoeken en verwerven van zyne Hoogheid bystand van Krygsvolk, 64. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm, 65.

56. Het Krygsvolk komt te *Amersfoort*, *Ald.* Ontzetting te *Utrecht* op die tyding, 66. Zie verder *Utrecht.* Poogingen om het Krygsvolk van daar te doen uittrekken, 75. Het gedrag der Meerderheid te *Amersfoort* verdeedigd, 76. Schryven deswegen aan *Holland*, *Friesland* en *Overysfel*, *Ald.* Antwoord van *Friesland*, 77. Van *Holland*, 78. *Utrecht* verontfchuldigt zich by de Bondgenooten, wegens het intrekken der Troepen in *Amersfoort*, 80. Ontzettende kreet in de Gewesten over dit inrukken des Krygsvolks, *Ald.* Wat deswegen in *Holland* voorviel, 81. Wat in *Overysfel*, 87. Vergeeffche poogingen te *Amersfoort* aangewend om van het Krygsvolk ontflaagen te worden, 89. Beweegingen aldaar tusfchen de Burgers en de Soldaaten, *Ald.* Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort*, 98.

Amfterdam, (De Vergadering van Vaderlandfche Regenten te) vaardigt zes Heeren na *Utrecht* af, 21. Verzoekfchriften van daar na *'s Haage* gezonden, baaren een fterk befluit by Staaten van *Holland*, 173. De Afgevaardigden denken verfchillend over de Befcherming aan de Gewapende Genootfchappen, 198. Stemmen 'er in toe, 199. Voorflag door die van *Amfterdam* gedaan om de Gewapende Genootfchappen te vernietigen, 200. Hoe beoordeeld, 201. Raadpleegingen met de Regeering over het inleeveren van een Dankadres aan Staaten van *Holland*, 255. Uitgebragt Verflag des Raads *Ald.* Afraadend Befluit der Meerderheid, 256. Aantekening van eenige Raadsleden, 275. Het Adres ter Tekening gelegd, *Ald.* Rondloopende Waarfchuwing, 258. Groot aantal van Ondertekenaaren, 259. Bezending na den *Haage* om 't zelve in te dienen; hoe den Raadpenfionaris ter hand gefteld, 260. Diens gunftig Antwoord, 261. Wat by de overleevering voorviel, 262. Hoe de Bezending wederkeert, 263. Vergadering van Vaderlandlievende Regenten ontwerpt eene Acte van Verbintenis, 290. Zie verder *Acte van Verbintenis.* De Inzameling tot het *Nationaal Fonds* gaat 'er niet fchielyk toe, en waarom, 320. Wie dit werk op zich namen, en hun Berigtfchrift aan hunne Stadgenooten, 321. Voorflag van Bemiddeling door *Amfterdam* ter Staatsvergadering gedaan, 387. Zeer onderfcheide Beoordeeling van

dien

dien Voorslag, 393. Goedkeuring van denzelven by de Staaten, 395.

B.

BELGIOJOSO (De Graaf DE) klaagt over de schennis van het Keizerlyk Grondgebied van het *Zwin*, 131. Wederlegging dier klagten, 132. Erkent geen last gegeeven te hebben tot het inloopen in 't *Zwin*, 134. Begrip diens Graaven, wegens 's Keizers Regt op de Helft van het *Zwin*, 135. Wederlegging van 't zelve door de Staaten, *Ald.* Na *Weenen* opontboden, 140.

BERCKEL (De Pensionaris VAN) denkt over het in Bescherming neemen der Exercitie genootschappen anders dan zyn Mede-afgevaardigden CLIFFORT, BEELS en RENDORP, 198.

Bern (Brief der Regeering van) aan hun Hoog Mogenden over de Troepen by hun in dienst, 216.

BLEISWYK aanvaart met genoegen het Dankadres door den *Amsterdamschen* Krygsraad hem overgegeeven, 261.

Boodens (*Staaten*) het wapen op derzelver Busfen in *Holland* veranderd, 416. 418.

Brabanders (de) zoeken hunne Privilegien te doen gelden, zie *'s Hertogenbosch.*

Brest (Besluit tot het geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na) 420. HARTSINCK wil te vergeefsch de zaak voor het *Hof van Holland* gebragt hebben, *Ald.* *Gelderlands* en *Zeelands* gevoelen, 421. PIETER PAULUS tot Advocaat Fiscaal in die zaak aangesteld, 422. Persoonen wegens de Admiraliteit op de *Maaze*, in 't *Noorder Kwartier*, *Friesland* en *Zeeland* benoemd, 423. De Graaf VAN BYLANDT aan dit Onderzoek onttrokken, 423. Wat den afloop deezer zaake stremde, 425.

BROU (DE) Gelastigde des Keizers tot het regelen der Grensscheidingen, 114. Wat hy over het sluiten van het *Zwin* oordeelt, 116. Wedersprooken, 126.

Brugge, hoe eertyds door den Handel bloeiende, en op welk eene wyze men den ouden bloei daar aan zogt te bezorgen, 129. 130.

Brussel (Hoe het Hof van) over het zenden van een Schip ter sluiting van het *Zwin* begaan, 121. Krygsbeweegingen van dien kant, *Ald.* Sterk Staatsbesluit van hun Hoog Mogenden deswegen, 122 Op welk eene wyze met nadruk te *Brussel* bekend gemaakt, 125.

BURMAN (De Rentmeester) als mede diens Zoons gevoelen over de wyze der Invoe-

voe-

voeringe van het Nieuwe Stads Reglement te *Utrecht*, 25.

BYLANDT (De Vice-Admiraal VAN) zoekt by de Staaten van *Gelderland* Bescherming tegen het Geregtlyk Onderzoek door eene Commissie, wegen den onvolbragten Tocht na *Brest*, 423. Welke hy verwerft, 424.

C.

CAPELLEN (VAN DER) Zee-capitein na 't *Zwin* gezonden om het Bevelhebberschap op zich te neemen, 131. Vondt alles door den Luitenant VAN DER SWAN onverbeterlyk uitgevoerd, dien hy het Bevelhebberschap overgeeft, 141.

CAPELLEN TOT DE MARSCH, diens erkentenis van vertrouwen op *Fransche* hulp, 286.

Cent Suisses afgedankt, en op een Jaargeld gebragt, 222.

D.

Delft, Slot des Verslags van de Gecommitteerden dier Stad op de Vergadering der Gewapende Burger-corpsen te *Leyden*, 203. Zommigen willen daar de Verheffing des Stadhouders, als geweldig, afgekeurd hebben, 207. Beraamen een plan tot eene Algemeene Vergadering der Burger-Societeiten, 't welk niet doorgaat, 208. Ontwerp eens Opstels ter *Volksverdeediging in het doen van Adressen*, daar vervaardigd, 265.

Deventer, Hoe de Gemeente en de Regeering dagt over het gebruik maaken van Krygsvolk in Burgergeschillen, 87.

DONKER CURTIUS dingt na het Advocaat Fiscaal en Procureur Generaalschap van *Brabant*, 150. Door *Holland* dien *Friesland* begeerd; maar door vyf Gewesten geweerd, *Ald.*

Dordrecht, Wat de twee Schutteryen en het Genootschap aan de Geconstitueerden en Gecommitteerden te *Utrecht* antwoorden, 71. Genoegen der Regeering, wegens een Verzoekschrift der Burgeren omtrent het gebruiken des Krygsvolks in Burgergeschillen, 85. Inhoud van dus een Verzoekschrift, 169. De Pensionaris DE GYZELAAR dringt met de Afgevaardigden aan op een besluit by hun Ed. Gr. Mog. omtrent het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 184. Doet de Acte van *Indemniteit* ter Vergaderinge voorleezen, en vervolgens zeer dringende Voorstellen, 185. Besluit daar mede overeenkomstig genomen, 187. Dankadres der Stad *Dordrecht* aan Staaten van *Holland*, 250.

E.

Engeland (Vertoog des Konings van) door HARRIS by hun Hoog Mog. ingediend over de bylegging der Geschillen, 332. Het beantwoorden draalt, 335.

F.

Fonds (Voorstel tot het oprigten van een *Nationaal*) 309. Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt, 317. Uit den weg geruimd door eene openlyke verklaaring, *Ald.* De Inzameling gaat voort, 319. Heeft grooten opgang, 320. Te *Amsterdam* gaat het niet schielyk toe, en waarom, *Ald.* Wie daar de Inzameling op zich namen, en hun Berigtschrift aan de Burgery over de einden waar toe dit *Fonds* strekte, 321. Hoe het zich in *Gelderland* met de Inzameling toedroeg, hoe in *Utrecht Overysfel* en de *Ommelanden*, 323. In *Middelburg* stelt men voor de Verzamelde Penningen in beslag te neemen; last daar toe gegeeven mislukt, *Ald.* Men gaat des niet te min voort met inzamelen, 324. Rekeningen en Verantwoordingen daar van openlyk gedaan, 325. Waarom in *Friesland* geen *Nationaal Fonds*, *Ald.*

Frankryk, Toezegging van hulp deezes Ryks, de grond der stoute stappen in 't *Holland* genomen, 286. Voorslag des *Franschen* Afgezants DE VERAC by hun Hoog Mogenden ter Bemiddeling, 326. Hoe door hun Hoog Mogenden beantwoord, 328. Zendt DE RAYNEVAL herwaards ter ter Onderhandelinge, 348. Goedkeuring van diens gedrag, 368.

Friesland (Staaten van) keuren het gedrag der Gedeputeerde Staaten in het *Sticht* goed, 77. Willen een Gebooren *Brabander* tot Advocaat Fiscaal van *Brabant* aangesteld hebben, 150. Wraaken het bevorderen des Prinsen van *Hessen-Darmstad* en *Waldek* tot hooger Krygseere, 162. Waarom in dit Gewest geene Inzameling tot het *Nationaal Fonds* geschiedde, 325. Vergeefsche poogingen om Loteryen te doen trekken, ten voordeele der Gewapende Genootschappen, *Ald.*

G.

Gardes Dragonders, Besluit daar omtrent by Staaten van *Holland* genomen, 188, 't Zelve weder ingetrokken, *Ald.*

Gardes ontslaagen van dat gedeelte des Provinciaalen Eeds, 't welk het gehoorzaamen des Capitein Generaals betreft, 208. Zwaarigheid door de *Gardes* gemaakt

maakt over den Eed aan den Capitein Generaal gedaan, 215. Door zyne Hoogheid van dien byzonderen Eed ontslaagen, *Ald.*

Gelderland (Staaten van) hun oordeel over het afdanken der Ligte Troepen van den Staat, 163. Komen noode om het Corps des Rhyngraafs VAN SALM af te danken, *Ald.* Inhoud des Briefs van Staaten van *Holland* wegens het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 176. Beklaagen zich by Staaten van *Holland* over de Tegenaantekening der der Twaalf Steden, 242. Hoe het zich in dit Gewest met de Inzameling tot het *Nationaal Fonds* toedroeg, 323. *Gelderlands* gevoelen over het beantwoorden der Vertoogen van *Pruissen* en *Engeland*, 335. Het oordeel van den Graave VAN GOËRTZ over 's Prinsen Invloed in dit Gewest, 360. Wat de Heer DE RAYNEVAL des oordeelt, 362. 367. *Gelderlands* gevoelen over het Geregtlyk Onderzoek der mislukten Tochts na *Brest*, 421. De Staaten onttrekken den Vice Admiraal Graave VAN BYLANDT aan de daar toe benoemde Commissie, 423.

Genootschappen (*Gewapende*) welke in Bescherming der Staaten van *Holland* genomen, 197. Voorstel door *Amsterdam* gedaan om dezelve te vernietigen, 200. Hoe beoordeeld, 201. Gecommitteerde van de Gewapende Genootschappen benoemd; hun Last en Naamlyst, 202. 203.

GOËRTZ (De Graaf VAN) door den Koning van *Pruissen* ter Bemiddeling aan deezen Staat gezonden, 336. Last hem gegeeven, 339. Vertrekt uit den *Haage* na *Nymegen*, 347. Brief van DE RAYNEVAL aan hem, over de wyze op welke de Opschorting van den Capitein Generaal zou kunnen worden ingetrokken, 349. Zyn Antwoord, 357. Verslag van zyne Verrigtingen by den Prins en de Prinsesse, 358. Zyn bezwaar over de Staaten van *Gelderland*, 360. Zyn Voorslag om de zaak te bemiddelen, *Ald.* Antwoord van DE RAYNEVAL, 361. De Onderhandeling staat ongunstig, waar over hy zich beklaagt, 367. Brief van haare Koninglyke Hoogheid aan hem, haare en 's Prinsen gevoelens ontvouwende, 369. Bedenking daar op van DE RAYNEVAL, 477. De Onderhandeling afgebrooken, 383. Door zyne Majesteit opontboden, neemt hy zyn Affcheid, 384. Openlegging van deeze Onderhande-

de-

deling aan hun Hoog Mogenden, 385. Verzekering eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelinge, 386.

'sGravenhaage (Het Exercitie-genootschap in) in Bescherming der Staaten van *Holland* genomen, 197. Beschikking dier Staaten op het Krygsvolk aldaar, 214.

Gyzelaar (De) doet te *Dordrecht* een Voorstel om, van wegen *Holland*, *Utrecht* de Bemiddeling aan te bieden, 99. Merkt Willem de V. aan als de oorzaak van 's Lands Onheilen, 182. Wil den Stadhouder aangeschreeven, en, indien hy niet voldoende antwoordde, gesuspendeerd hebben, 183. Dringt aan op het in bescherming neemen der Gewapende Genootschappen, 199.

H.

Haarlem, sterk Voorstel dier Stad omtrent den Capitein Generaal, 187. Hoe daar een Dankadres aan Staaten van *Holland* bewerkt, 243. Inhoud van 't zelve, 244. Gunstig ontvaugen by hun Ed Gr. Mogenden, 248. Door de Stads Regeering goedgekeurd, 249. Benoemden tot de Inzameling van het *Nationaal Fonds* te dier Stede, 319.

Hartsinck (De Vice-Admiraal) wil te vergeefsch het Geregtlyk Onderzoek van den onuitgevoerden Tocht na *Brest* voor het Hof van *Holland* gebragt hebben, 420.

Hazengras opgmerken der *Oostenrykeren* met 'er een Sluis en Fort aan te leggen, 115. 118. Zie verder *Schelde* en *Zwin*.

Hellevoetsluis, (Hoe men zorg droeg) om van Krygsvolk ontbloot, te bezetten, 268.

'*s Hertogenbosch*, Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden, 142. Men vordert 'er *Brabanders* tot het bekleeden der Ampten, 143. Zy dringen aan om een *Gebooren Brabander* tot Advocaat Fiscaal te hebben, 146. Zy duiden den Inbooreling Donker Curtius aan, 150. Staaten van *Holland* en *Friesland* verschillen van de vyf overige Gewesten, die H. J. Witte Tulling aanstellen, *Ald.* Hooggaand misnoegen van *Holland* deswegen, 151. *Zeeland* keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval gehouden, af, 152. Die van '*s Hertogenbosch* houden andermaal aan op eene Verkiezing, overeenkomstig met de Voorregten van *Brabant*, *Ald.* Hun poogen was te vergeefsch, de gedaane verkiezing ging door, 156. Afkondiging aldaar omtrent de

de Onder-officieren en Gemeenen van het afgedankt Legioen van MAILLEBOIS, 161.

Hessen-Darmstad (De Brigade van den Prins van) afgedankt, 161. De bevordering van dien Prins tot hooger Krygseere wedersprooken, 162.

Heusden, hoe aldaar de Beëediging van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, door Gelastigden uit Holland, toeging, 166. 167.

Holland (Staaten van) beantwoorden het schryven tot Verdeediging van het inroepen des Krygsvolks binnen Amersfoort, 78. Voorstel van Schoonhoven ter Staatsvergadering deswegen, 81. Het voorgevallene omtrent het Voorstel van Schoonhoven 86. Willen DONKER CURTIUS tot Advocaat Fiscaal van Brabant aangesteld hebben, 150. Hun hooggaand misnoegen tegen vyf Gewesten, die eenen anderen willen aangesteld hebben, 151. Willen het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, tot welker Afdanking de Meerderheid van hun Hoog Mogenden besloot, aanhouden, voor zo verre het ter Betaaling van Holland stondt, 164. Geschil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden, 165. De Rhyngraaf wordt met zyn geheele Corps in dienst van Holland genomen, 166. Hoe dit te Heusden geschiedde, 167. Voorstel ter Staatsvergadering wegens het niet gebruiken van Hollandsche Regimenten in Burgergeschillen, 171. Besluit om dit Voorstel zyne Hoogheid te laaten weeten, Ald. Antwoord van zyne Hoogheid, waar in men genoegen neemt, 172. Sterk Besluit genomen op de tyding van het gebruiken des Krygsvolks tegen Hattem en Elburg, 173. Besluit om de Bondgenooten aan te schryven wegens het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgergeschillen, 176. Inhoud der Brieven aan Gelderland en het Sticht, Ald. Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten, 180. Sterke taal ter Vergaderinge tegen de Ridderschap, over die Brieven, 181. Raadpleegingen by Holland over het schryven aan zyne Hoogheid, en om hem, indien hy niet voldoende antwoordde, te suspendeeren, 182. Nader dringende Voorslag van Dordrecht over het gebruik der Hollandsche Krygsmagt, 184. Acte van Indemniteit ter Vergadering voorgeleezen, 185. Besluit overeenkomstig den Voorslag, wegens het gebruik der Krygsmagt genomen, 187. Besluit omtrent de Gardes Dra-

gonders, 188. Wegens de Patenten, en de Goederen uit 's Lands Magazynen, *Ald.* Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te *Leyden* by hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd, 189. Goedkeuring aan deeze Verklaaring gegeeven ter Staatsvergaderinge, 196. De Gewapende Genootschappen aldaar in Bescherming genomen, 197. Aandrangen tot dit besluit, *Ald.* Willem de V verzogt om, binnen eenen bepaalden tyd, opening te geeven van zyne personeele gevoelens in de zaak van *Hattem*, *Elburg* en het *Sticht*, 208. Antwoord hier op, 209. De Ridderschap keurt het goed, 212. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende *Ald.* Bezending ter Vergadering van hun Hoog Mog. over het trekken der Troepen, *Ald.* De *Hollandsche* nader aangeschreeven, 213. Beschikking op de Krygsbezetting in 's *Gravenhaage*, 214. Zwaarigheden door de *Gardes du Corps* gemaakt; door zyne Hoogheid weggenomen 215. Neemen sterker maatregels ten opzigte van den Capitein Generaal, 217. Dreigen de Algemeene Staatsvergadering te verlaaten, 219. Schikking op de Patenten van het *Hollandsche* Krygsvolk, *Ald.* Verslag over den Brief van zyne Hoogheid, 219. Zyne Hoogheid als Capitein Generaal geschorst, 221. Wederschryven van zyne Hoogheid, 222. Aantekening der Ridderschappe, 226. Tegenaantekening der Twaalf Steden, 226. Verscheide Dankadresen aan de Staaten, 242. Het *Haarlemsch* Dankadres, 244. Gunstig beantwoord, 284. Dankadres van *Dordrecht*, 250. De Staaten doen Belofte van kragtdaadige hulp aan de Stad *Utrecht*, en geeven daar toe last aan den Heer Van Ryssel, 277. Doen hier van de weete aan de *Utrechtsche* Staatsleden te *Amersfoort*, 279. Raadslag om van Ryssel de gevraagde opening door den Raad van Staaten niet te laaten geeven, 282. Zulks aan van Ryssel verboden, 283. Hy deswegen in de Bescherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen, 285. Waarom Staaten van *Holland* de ontworpen Antwoorden aan *Pruissen* en *Engeland*, op de Vertoogen ter Bemiddeling, ophouden, 335. Wat Staaten van *Gelderland* over de Heerschzugt der Staaten van *Holland* denken, 360. Dit tegengesprooken, 367. Voorslag van Bemiddeling door *Amsterdam* ter Staatsvergadering gedaan, 387. Goedkeu-

keuring welke dezelve vondt 395. De Wapens op de Staatspapieren en Bussen van de Staatenboden veranderd, 419.

Holland (Verzoekschriften in verscheide Steden van) wegens het Krygsvolk na *Amersfoort* gezonden, 83. Onderscheide bejegening dier Verzoekschriften in verschillende Steden, 85. Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*, 98. Stedelyke Verzoekschriften om geen Krygsvolk in Burgergeschillen te gebruiken, 169. Volksklagten deswegen, 175. Dankadressen van veele Steden en Dorpen aan Staaten van *Holland*, 186. enz. De Krygsmagt na *Holland* opontboden, en van RYSSEL tot Opperbevelhebber aangesteld, 267.

Hoorn, Een aantal Burgers leevert een Dankadres aan Staaten van *Holland* in, 264. Een Verzoekschrift van een tegengestelden aart by de Regeering ingediend, *Ald.*

K.

KREET (H. A.) dringt, in de Vroedschap te *Rotterdam*, het Verzoekschrift der Geconstitueerden aan, 175.

Krygsraad (*Hooge*) Jaargelden geschonken aan de Leden en Bedienden van deezen afgeschaften Raad, 419.

L.

LESTEVENON (W.A.) vertrekt na *Brussel*, om de Grensscheidingen te regelen, met de *Oostenrykers*, 113. Volvoert het zelve, 114.

Leyden, Hoe het daar met het Verzoekschrift der Burgeren, wegens het gebruiken van Krygsvolk in Burgergeschillen, 86. Adres der Vergadering van Gewapende Burger-corpsen aldaar by hun Ed. Gr. Mog., dat geene middelen van Geweld tegen die van *Wyk* mogten worden te werk gesteld, 98. Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burger-corpsen te dier Stede, aan hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd, de sterkste beschuldigingen tegen den Stadhouder behelzende, 189. Goedkeuring aan deeze Verklaaring ter Staatsvergadering gegeeven, 196. Deeze Vergadering te *Leyden* benoemt Gecommitteerden der Gewapende Genootschappen, 202. Naamlyst, 203. *Woerden*, voor eerst, ter Verblyfplaats bestemd, en hun Last, *Ald.* Welke Heeren de Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds* op zich namen, 319.

LIBEHERR vordert rekenschap van Geconstitueerden en Gecommitteerden, 33.

LOTEN, Wat de *Utrechtsche* Bur-

Burgery ten zynen opzigte vordert, 22.

M.

MAILLEBOIS (De Graaf DE) zoekt tot Veldmarschalk aangesteld te worden, 159. Dit gelukt niet, 160. Zyn Legioen afgedankt; Vorderingen diens Generaals, *Ald.* Besluit omtrent de Officieren van dit Legioen, en de volslaagene Afdanking, 161.

MATTHA, diens Ligte Krygsbenden afgedankt, 163.

O.

ODÉ door zyne Hoogheid tot Raad te *Utrecht* aangesteld, 28. Ongenoegen over de Rangschikking dien Heer toegevoegd, *Ald.* Hy staat van dien Rang af, 29. Hoe by de Burgery volstrekt gewraakt, 31.

Oostende, hoe zeer in verval, in vergelyking met den bloei, ten tyde des Oorlogs van onzen Staat met *Engeland*, 130.

Oostenrykers, de Grensscheidingen met hun geregeld, 113. Wat deezen gedaan hadden om de *Schelde* af een Vaard na Zee te krygen, 115. Zie verder *Schelde*, *Zwin* en *Hazengras*. Krygsbeweegingen van hunne zyde om de Sluiting van het *Zwin* te weeren, 121.

OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurstede* ter Staatsvergadering afgevaardigd, Zitting geweigerd, 94.

Overysſel, de drie Hoofdsteden verzetten zich tegen het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 87. Staatsbesluit daar tegen, 88. Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds*, 323. Raadslag van *Overysſel* over het antwoord aan den Koning van *Pruissen*, by het zenden van den Graave VAN GOËRTZ, 334. Hoe DE RAYNEVAL den staat van dit Gewest inzag, 366.

P.

PABST (De Collonel VAN) geeft aan den Raad van Staaten opening van de Orders hem gegeeven, op last van VAN RYSSEL, 282.

PAULUS (PIETER) doet onderzoek hoe het aan 't *Hazengras* en 't *Zwin* gesteld was, 116. Zyne bevinding, 117. Door Gecommitteerde Raaden na *Hellevoetsluis* gezonden, 't geen hy van Bezetting ontbloot vondt, 268. Schikkingen door hem gemaakt op het bewaaken van dat Fort, 269. Goedkeuring van zyn gedrag, 270. Tot Advocaat Fiscaal in het Geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na *Brest* benoemd, 422.

PERRE (P. E. VAN DER) ver-

vertrekt na *Brussel* om de Grensscheidingen met de *Oostenrykers* te regelen, 113. Volbrengt het zelve, 114.

Plakaaten, Wapens op dezelve veranderd, 416. enz.

Pruissen (FREDERIK DE II. Koning van) denkt om eene Bemiddeling in de Geschillen met den Stadhouder, 330. Vertoog ten dien einde door THULEMEYER ingediend by hun Hoog Mogenden, 331. Het beantwoorden daar van draalt, 335. FREDERIK DE II. sterft, 336. Zyn Opvolger FREDERIK WILLEM zendt den Graave VAN GOËRTZ, *Ald.* Zie verder GOËRTZ. Wat *Zeeland* op dit Voorstel des Konings wilde geantwoord hebben, 341.

Q.

Quotas (Benoemde Heeren tot Herziening van de) 157. Aanvang hunner Zittingen, 159.

R.

Raad van Staaten, Brief van denzelven aan hun Hoog Mogenden, over de Beschikkingen op het Krygsvolk van den Staat, 273. Vraagt opening van den Heer VAN RYSSEL omtrent de Bevelen door hem gegeeven, 282. Oordeel van hun Ed. Gr. Mog. hier over, 283.

RAYNEVAL (DE) uit *Frankryk* herwaards ter Onderhandelinge gezonden, 348. Met een Zilveren Servies beschonken, *Ald.* Zyn Brief aan den Graave VAN GOËRTZ, over de wyze op welke de Opschorting des Capitein Generaals by *Holland* zou kunnen worden ingetrokken. 349 Wat hy dagt over het Capitein Generaalschap; over het Commando in den *Haage* over de Benoeming tot Krygsampten, en het geeven van het Wagtwoord, 353. 355. Antwoord des Graaven VAN GOËRTZ hier op, 357. Zyn Wederantwoord, 361. Wat hy over de Staaten van *Gelderland* oordeelt, 362. Zyne gedagten over den Voorslag des Graaven ter Bemiddeling, 363. Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen, 365. Wat hy wegens *Overysfel* denkt, 366. Zyn oordeel over *Hollands* gedrag omtrent *Gelderland*, 367. De Onderhandeling staat onguństig, *Ald.* Zyn gedrag door den Koning goedgekeurd, *Ald.* Brief aan THULEMEYER, waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt, 376. Aanmerking over den Brief van haare Koninglyke Hoogheid aan den Graave VAN GOËRTZ, 377. Berigtschrift van THULEMEYER aan hem, 379. Deeze baart geene uitwerking, en hy vertrekt, 385. Opening der Onderhandelinge aan hun Hoog Ma-

Mogenden, 385. Verzekeringen aan eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelingen, 386.

Rotterdam, Verzoekschriften der Geconstitueerden aan Staaten van *Holland*, 175. In de Vroedschap door den Heer H. A. KREET aangedrongen, *Ald.* Welk eene uitwerking 't zelve ter Staatsvergadering van *Holland* baarde, 176. Adres van *Rotterdam*, met een verzoek om den Stadhouder in zyne Waardigheden te schorten tot dat *Gelderland*, *Utrecht* en *Overyssel* van de oude Regeerings Reglementen zouden ontslaagen weezen, 263. In beraad gehouden, 264. Verbintenis daar aangegaan tot steun der Acte van Verbintenis van eenige Vaderlandsche Regenten, 307.

RYSSEL (A. VAN) tot Opperbevelhebber over de Troepen ter Betaalinge van *Holland* aangesteld, en in den Eed genomen, 267. Last aan hem door de Staaten van *Holland* gegeeven, tot kragtdaadige hulpe aan die van *Utrecht*, 277. Vraagt hoe zich omtrent de gevorderde Opening der Bevelen hem gegeeven door den Raad van Staaten gedaan, te gedraagen, 282. Raadslag om die niet te laaten geeven, *Ald.* Zulks hem verboden, 283. Deswegen in de Bescherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen, 284.

S.

SALM. (De Rhyngraaf VAN) *Gelderland* komt noode tot de Afdanking diens Corps, 163. Geschillen over de Afdanking van 't zelve, *Ald.* Staaten van *Holland* wilden het aanhouden, voor zo verre het ter Betaalinge van *Holland* stondt, 164. Geschil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden, 165. De Rhyngraaf wordt met zyn Volk in dienst van *Holland* genomen, 166. Hoe dit te *Heusden* geschiedde, 167. Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt, 168. Tekent zyn naam in het Burger-Societeitsboek te *Vianen*, is zeer gemeenzaam met den Burger, *Ald.*

Schelde (Nadere voorzorgen by den Staat omtrent het sluiten der) 114. Wat de *Oostenrykers* bestaan hadden, om de *Schelde* af eene Vaard na Zee te krygen, 115. Verschillende gevoelens hier over, *Ald.* PIETER PAULUS doet onderzoek hoe het daar gesteld was, 116. Zyne bevinding, 117. Een Hoekerschip onder den Luitenant VAN DER SWAN ter Sluiting van het *Zwin* gezonden, 119. Het Hof van

Brus-

Brussel deswegen begaan, 121. Krygsbeweegingen der *Oostenrykeren*, *Ald.* Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen, Sterk Staatsbesluit, 122. Op welk eene wyze te *Brussel* bekend gemaakt, 125. Hoe verder ter kennisse aangedrongen, 127. Wat grond gaf tot een zo sterk Staatsbesluit, 127. Het Regt van het sluiten van het *Zwin* verdeedigd, 128. Zie verder *Zwin*.

Schoonhoven, Voorstel dier Stad ter Staatsvergadering, over het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen te *Amersfoort*, 81. Het voorgevallene omtrent dit Voorstel, 86.

SMISSAERT (J. C.) verdeedigt in de *Utrechtsche* Vroedschap de Burgery dier Stad, tegen de beschuldiging van gepleegd *Geweld*, 54.

Sluis in Vlaanderen, Patenten tot Krygsvolk derwaards, 134 135. Van Krygsvolk ontbloot, verzoekt Bezetting, 271. Raadpleegingen deswegen en *Frieslands* Raadslag, 272.

Staaten, (*Algemeene*) Brief aan dezelven van den Raad van Staaten over de Beschikking op het Krygsvolk van den Staat, 273. De *Utrechtsche* Staatsleden, te *Amersfoort* vergaderd, schryven aan hun Hoog Mogenden over de Bevelen door VAN RYSSEL gegeeven, 280. Raadslag hier op, 281.

STERNBACH, diens Ligte Troepen afgedankt, 162.

SWAN (VAN DER) met een Hoekerschip ter sluiting van het *Zwin* gezonden, 119. Last hem gegeeven, 120. Geeft berigt wegens de Krygsbeweegingen der *Oostenrykeren* aldaar, 121. Nadere Last hem gegeeven, 123. Bevel om het opvaaren van het *Zwin* te beletten, 130. Hy belet zulks; klagten deswegen, 131. Verantwoordt zich, 132. Loflyk gedrag deezes Luitenants, 141.

T.

THULEMEYER, Brief van DE RAYNEVAL, waar in hy de Onderhandeling met den Graave VAN GOËRTZ voor afgebrooken houdt, 376. Berigtschrift aan DE RAYNEVAL tot nader opening, 379. Dringt by hem te vergeefsch aan op verdere medewerking, 384.

TULLING (H. J. WITTE) door Vyf Gewesten tot Advocaat Fiscaal van *Brabant* aangesteld, 150. Hooggaand misnoegen van *Holland* deswegen, 151. De Verkiezing der Vyf Gewesten gaat door, 157.

U.

Utrecht (Het Concept-Reglement voor de Provincie) in ge-

gereedheid, 5. Zyne Hoogheid beklaagt zich over het niet toezenden van alle de Burgerbezwaaren, 6. VAN OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurstede* in de Staatsvergadering Zitting geweigerd, 94. Eene Bezending van Gedeputeerde Staaten na *Wyk*, afgeslaagen, *Ald.* Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds*, 323.

Utrecht (Aankondiging by het Mededeelen van het Concept Reglement der Stads-Regeering aan de Burgery te) 6. Tegenverklaaring der Gecommitteerden uit de Schutteryen, 8. Vertoog der Burger-gecommitteerden deswegen, 11. Der Gecommitteerden wettigheid om eene Tegenverklaaring in te leeveren, in twyfel getrokken, 14. De Schutteryen vergaderd, erkennen openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden gegeeven, 16. Burgemeesters erkennen de wettigheid, 17. De Burgers eischen Vroedschapsvergadering, 18. Dringen dit ten sterksten aan, 19. De Vroedschap erkent de wettigheid der Qualificatie, en neemt de Tegenverklaaring aan. *Ald.* De gehaate Afkondiging ingetrokken, 20, Vergeefsche komst van Vaderlandsche Regenten uit de *Amsterdamsche* Vergadering, 21. De Burgery op nieuw opgeroepen, wegens het Concept-Reglement, 22, Vyf Punten aan de Vroedschap opgegeeven, *Ald.* Het voorgevallene daar over in de Vroedschap, 23. De *Utrechtsche* Vroedschap beschryft eene Staatsvergadering, 25. Voorstel daar gedaan, blyft onaangenomen, 26. Zwaarigheden over het in den Eed neemen der nieuw verkoozene Regenten, 27. Hoe onderscheiden dit toeging, *Ald.* Nieuw geschil over de aangestelde Raaden, en de schikking door zyne Hoogheid gemaakt, 28. Sterk Vertoog ter Vroedschap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden, 29. Voorslag van zyne Hoogheid om over de zaak van *Utrecht* in *'s Hage* eene Vergadering te houden, 32. Geconstitueerden en Gecommitteerden hier tegen; Voorstel der Edelen; Middenweg door de Stad *Utrecht* voorgeslaagen, *Ald.* LIBBERHERR vordert rekenschap van Geconstitueerden en Gecommitteerden, 33. Bewilliging der Vroedschap in de voorgeslaagene Onderhandeling, door Geconstitueerden en Gecommiteerden tegengegaan, 34. Oproeping der Burgerye tot het aanhooren van een Adres, 35. Niet

voldoenend Antwoord der Vroedschappe, 36. Aandrang op eene nadere beleg-ging der Vroedschappe, 37. De *Utrechtsche* Burgery van Oproerige beweegingen beschuldigd, 39. Hervatte Zamenkomst der *Utrechtsche* Vroedschappe, 40. De Burgery neemt 'er geen genoegen in, en begeert niet te vertrekken vóór dat de Vroedschap bewilligt, 41. Op welk eene wyze de Vroedschap bewilligt, 42. Verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden om Afschriften der Raadsbesluiten, 43. Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden Last mogt gegeeven worden, 44. Bewilliging in beide, 45. Besluit der Ridderschappe ter Staatsvergadering, 45. Hoe weinig de Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* slaagden, 47. De Burgery toont deswegen haar misnoegen, 49. Wederlegging van het Besluit der Ridderschappe, 51. Adres van den Heer SMISSAERT aan de Vroedschap over het gedrag der *Utrechtsche* Burgeren, 54. Aanmerkingen der Ridderschap op de Wederlegging der Burgeren, 55. Het Vroedschaps Besluit ingetrokken, 59. Ontzetting te *Utrecht* op het hooren van het trekken des Krygsvolks in *Amersfoort*; 66. Beklag by de *Utrechtsche* Vroedschap, over het gedrag der Gedeputeerden en Voorstellen tot verwydering van het Krygsvolk, *Ald.* Gunstig Antwoord, 68. Vrees voor Verrassing door Krygsvolk, 69. Men roept de hulp der Medevaderlanderen in, *Ald.* Antwoord uit *Dordrecht*, 71. Een voorslag om de verleende *Attaches* in te trekken, gelukt niet, *Ald.* Men oordeelt te *Utrecht* geen vrye Deliberatien meer te hebben, 72. Aanteekening van eenige Vroedschapsleden tegen het gedrag der Gedeputeerde Staten, 75. Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit *Amersfoort*, *Ald.* *Utrecht* verontschuldigt zich by de Bondgenooten, wegens het trekken der Troepen in *Amersfoort*, 80. Inhoud des Briefs van Staaten van *Holland*, wegens het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 176. Belofte van kragtdaadige hulpe door *Holland* aan de Stad *Utrecht* gedaan, en Last daar toe aan VAN RYSSEL gegeeven, 277. Staaten van *Holland* doen hier van de weete aan de *Utrechtsche* Staatsleden te *Amersfoort*, 278. Deeze schryven aan hun Hoog Mogenden, 279.

VE-

V.

VERAC (De Markgraaf DE) diens toezegging van *Fransche* Hulp, 285.

Verdeedigingsweezen van den Staat, Naamlyst der Heeren tot de Beschikking daar van benoemd, 158. Aanvang hunner Zittingen, 159.

Vergadering van Vaderlandsche Regenten, derzelver Bedryven, 290. Verdenkingen en Beschuldigingen tegen hun ingebragt, 291. Geeven eene *Acte van onderlinge Verbintenis* in 't licht. Zie verder *Acte van Verbintenis*. Hunne Onderhandelingen met de Afgevaardigden van Schutteryen en Genootschappen, 305. Rigten het *Nationaale Fonds* op, 309. Zie verder *Nationaale Fonds*.

VIRIEU (Capitein DE) den Heer P. PAULUS behulpzaam in de Bezetting van het van Krygsvolk ontbloote *Hellevoetsluis*, 269. Deswegen bedankt, 270.

W.

WALDEK (De Bevordering van den Prins van) tot hooger Krygseere tegengesprooken, 162.

Wapens op de Plakaaten, als mede op de Bussen der Staatenbodens, veranderd, 416. enz.

WIELING, wat de *Utrechtsche* Burgery ten zynen opzigte vordert, 22, 23. Wat hy deedt, 24.

WILLEM DE V. beklaagt zich over het niet toezenden van alle Burgerbezwaaren in *Utrecht*, en verzoekt eene spoedige mededeeling, 5. Stelt ONÉ tot Raad van *Utrecht* aan. Ongenoegen wegens de Rangschikking, 28. Geeft hem de post Schepen, 31. Voorslag om wegens de zaaken van *Utreht* in *'s Haage* eene Vergadering te houden, 32. Door Geconstitueerden en Gecommitteerden gewraakt. Door de Edelen omhelsd. Middelweg door de Stad *Utrecht* voorgeslaagen, *Ald*. Geeft Patenten voor Krygsvolk na *Amersfoort*, 64. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm, 65. Wraakt de handelwyze te *Wyk by Duurstede* gehouden, 96. Wil de Prinsen van *Hessen Darmstad* en *Waldek* tot hooger Krygseere bevorderen, dit wedersprooken, 163. Geschil met Staaten van *Holland* over het in dienst houden van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, 165. Het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid en het Krygsvolk in *Holland*, 169. Besluit om hem te doen weeten wat men bepaald hadt, wegens de *Hollandsche Regimenten*, 171.

171. Zyn Antwoord, waar in men genoegen neemt, 172. Ter Vergadering van *Holland* door DE GYZELAAR als de oorzaak van 's Lands Onheilen aangemerkt, 182. Beraadslaagingen om hem aan te schryven tot het openleggen van zyn gevoelens, wegens de Maatregelen in *Gelderland* genomen, en wanneer dit niet voldeedt, tot zyne Suspensie, *Ald.* In eene Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te *Leyden* heftig beschuldigd, 190. Verzogt, om binnen een bepaalden tyd, opening te geeven van zyne Personeele Gevoelen in de zaak van *Hattem* en *Elburg* en het *Sticht*, 208. Antwoord hier op, 209. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende, 211. Sterker maatregels omtrent den Capitein Generaal genomen, 217. Verslag over den Brief van zyne Hoogheid, 219. By *Holland* als *Capitein Generaal* geschorst, 221. Wederschryven van zyne Hoogheid, 222. Verslag des Graaven VAN GOËRTZ, wegens de Onderhandeling met hem en zyne Gemalinne, 358. en 368. Haare Koninglyke Hoogheid geeft haare en 's Prinsen wyze van denken op, 369. Over het Commando in den *Haage* en het Capitein Generaalschap, 371. Over de Verandering der Regeerings Reglementen, 374. Over de nadere Schikkingen op de Amptsverrigtingen, 375. Aanmerkingen van DE RAYNEVAL daar op, 377. Nadere ontvouwing van 's Prinsen denkwyze, door den Baron VAN THULEMEYER, 379. Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden, 396. Doet geen uitwerking ten zynen voordeele by *Holland*, 411. Hoe men op op zyne Inkomsten smaalt, *Ald.* Begrooting derzelven, 412. In welk een haatlyk licht men zyne daaden zette, *Ald.*

WISELIUS, (J.) diens Aanspraak by den Raadpensionaris by het overreiken van het Denkadres aan Staaten van *Holland*, door den *Amsterdamschen* Krygsraad, 260.

Woerden ter Verblyfplaats der Gecommitteerden van gewapende Genootschappen bestemd, 203.

Wyk by Duurstede, De Regeering van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontslaagen, 91. De Burgery aangemaand omtrent de Punten der Provinciaale Regeering, 92. Het nieuwe Regeerings Reglement bekragtigd, 93. Een Afgevaardigde dier Stad Zitting in de Staatsvergadering ge-

geweigerd; sterk vertoog deswegen, 94. Een Bezending van Gedeputeerde Staaten na die Stad bestemd, door dezelve afgeslaagen, *Ald.* Sluit, op het gerugt van Krygsvolk, de Poorten, en vaardigt Brieven af, 95. Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd, en de verandering der Regeeringsbestelling daar mede overeenkomstig, 96. Deeze door zyne Hoogheid gewraakt, *Ald.* Gedrag der *Wykenaaren* daar op, 97. Hulp te vergeefsch by het Genootschap te *Utrecht* gezogt, 98. Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*, *Ald.* In 't *Sticht* nam de zaak der *Wykenaaren* geen spoed, 99. Hooggaande misnoegen der Ridderschap tegen die van *Wyk*; en strenge maatregels door de Meerderheid uit Staatsvergaderinge beraamd, 100. Staatsbesluit om die van *Wyk* tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen, 101. Verdere bezwaaren tegen die van *Wyk*, en de Procureur Generaal gelast onderzoek na de Schuldigen te doen, 102. Dit onderzoek te *Wyk* gewraakt, *Ald.* Het maaken eener andere Benoeming te *Wyk* afgeslaagen, *Ald.* Moed der *Wykenaaren* in 't geen zy oordeelen hun Regtens toe te komen, 104. Weigeren het doortrekken van Krygsvolk, 105.

Y.

Yvoy, Wat de *Utrechtsche* Burgery ten zynen opzigte vordert, 22. en 23. Wat hy deedt, 24.

Z.

Zeebergh (De Pensionaris) yvert voor de Gewapende Genootschappen, 198.

Zeeland (Staaten van) hadden over de Vaard der *Oostenrykeren* in het *Zwin* reeds geraadpleegd, 118. Krygen aanschryvens om één of twee Gewapende Schepen na het *Zwin* te zenden, 124. Verzoeken der Admiraliteit te *Amsterdam* om twee Kanoneerboots, 125. Keuren het gedrag hunner Afgevaardigden, in de Aanstelling van Witte Tulling tot Advocaat Fiscaal van *Brabant*, af; doch laaten de Verkiezing gelden, 152. Hoe zy zich gedraagen omtrent de Afdanking van het Corps des Rhyngraafs van Salm, 164. Voorslag te *Middelburg* om de verzamelde Penningen van het *Nationaale Fonds* in beslag te neemen, 323. Men gaat 'er egter mede voort, *Ald.* Het gevoelen van dit Gewest over het beantwoorden van de Vertoogen des Konings van *Pruissen* en van *Engeland*, 335.

335. Wat dit Gewest wilde geantwoord hebben op het Vertoog des Konings van *Pruisſen* by het zenden van den Graave VAN GOËRTZ, 341. 't Gevoelen van dit Gewest om een Neutraal Geregtshof tot het Onderzoek des mislukten Tochts na *Brest* te benoemen, 421. Wat *Zierikzee*, *Vlisſingen* en *Veere* daar op aanmerken, *Ald.*

Zwin (Verſchillende gevoelens over de diepte van het) 115. DE BROU beweert, dat hun Hoog Mogenden 't zelve maar ter helft zouden kunnen ſluiten, 116. Een Hoekerſchip tot Sluiting gezonden, 119. Wat de *Oostenrykers* beſtonden, en Staatsbeſluit deswegen, 121. 127. Het Regt van het ſluiten van het *Zwin* verdeedigd, 128. Nadere last van de Staaten om het opvaaren van het *Zwin* te beletten, 130. Belet, en klagten deswegen, 131. Verantwoording van der Staaten zyde, 132. De De Graaf DE BELGIOJOSO erkent geen last gegeeven te hebben tot het inloopen in 't *Zwin*, 134. Begrip diens Graaven, wegens 's Keizers Regt op de Helft van het *Zwin*, 135. Wederlegging van 't zelve door de Staaten, 135, Afloop deezer zaake, 140.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten tegen over de volgende Bladzyden in te voegen.

Het intrekken der Militie in *Amersfoort* tegen over . . . . . . bl. 66.
Het Portrait van BICKER. . . bl. 164.
Het Portrait van VAN RYSSEL. . bl. 266.

VERBETERINGEN

in het Xde Deel.

Bl. 170. *ſtaat* VAN DER STEEN *lees* VAN DEN STEEN.
Bl. 316. *boven aan te leezen*, Regeering te belooven, of in dit ge- enz.
Bl. 320. moet de geheele eerſte Regel weg.

